148. KESKIVIIKKONA 29. MARRASKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta 4895

Hallituksen esitys HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 17/2000 vp
Lakialoite LA 64/1999 vp

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

2) Pääministerin ilmoitus valmistautumisesta Eurooppa-neuvoston kokoukseen Nizzassa 4895

Pääministerin ilmoitus PI 2/2000 vp

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 69 ja 71 §:n muuttamisesta.. 4937

Hallituksen esitys HE 83/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 32/2000 vp
Lakialoite LA 196/1999 vp, 44/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 31, 162/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta 4941

Hallituksen esitys HE 106/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/2000 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta; Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta 4943

Hallituksen esitys HE 171/2000 vp, 35/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2000 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 luvun 1 a §:n muuttamisesta 4944

Hallituksen esitys HE 186/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 37/2000 vp

Lähetekeskustelu

7) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistusosuus voi laskea Altia Group Oy:ssä, Inspecta Oy:ssä, Kemijoki Oy:ssä, Kemira Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä, Rautaruukki Oyj:ssä ja Vapo Oy:ssä alemmaksi kuin mihin nykyisin voimassa olevat eduskunnan valtuudet antavat mahdollisuuden 4944

Hallituksen esitys HE 192/2000 vp

8) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1999 4973

Kertomus K 13/2000 vp

9) Laki autoverolain 6 §:n muuttamisesta 4974

Lakialoite LA 148/2000 vp (Tuija Nurmi /kok ym.)

10) Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 4979

Lakialoite LA 166/2000 vp (Tero Rönni /sd ym.)

11) Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 4988

Lakialoite LA 170/2000 vp (Mauri Pekkarinen /kesk ym.)

12) Laki moottoriajoneuvoverosta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta 4988

Lakialoite LA 167/2000 vp (Petri Neittaanmäki /kesk ym.)

13) Laki pakkokeinolain 6 luvun 5 ja 6 §:n muuttamisesta 4989

Lakialoite LA 168/2000 vp (Mauri Salo /kesk ym.)

14) Laki työvoimapalvelulain, kansaneläkelain ja kansanterveyslain muuttamisesta 4990

Lakialoite LA 169/2000 vp (Leena Rauhala /skl)

15) Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta 4992

Lakialoite LA 171/2000 vp (Pekka Kuosmanen /kok)

16) Laki tuloverolain 31 §:n muuttamisesta 4993

Lakialoite LA 172/2000 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

17) Laki lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta 4993

Lakialoite LA 173/2000 vp (Päivi Räsänen /skl)

18) Laki neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä lisäydinvoiman rakentamisesta 4993

Lakialoite LA 174/2000 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

19) Laki neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä ydinvoiman lisärakentamisesta 4994

Lakialoite LA 178/2000 vp (Mirja Ryynänen /kesk ym.)

Mietintöjen pöydällepano

20) Hallituksen esitys laeiksi yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n sekä työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta 4994

Hallituksen esitys HE 194/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/2000 vp

21) Hallituksen esitys vuoden 2000 kolmanneksi lisätalousarvioksi.... 4994

Hallituksen esitys HE 191/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 34/2000 vp

22) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi 4994

Hallituksen esitys HE 101/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 165/2000 vp

23) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta..... 4994

Hallituksen esitys HE 103/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 36/2000 vp

24) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttamisesta..... 4994

Hallituksen esitys HE 104/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 37/2000 vp
Lakialoite LA 69/1999 vp, 54, 96/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 4, 53, 140, 145, 194/2000 vp

25) Hallituksen esitys laeiksi kansanterveyslain 14 ja 49 §:n, erikoissairaanhoitolain 59 §:n ja mielenterveyslain 34 §:n muuttamisesta 4994

Hallituksen esitys HE 149/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 33/2000 vp

26) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta 4994

Hallituksen esitys HE 155/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 34/2000 vp

27) Hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4994

Hallituksen esitys HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 11/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Eva Biaudet /r
Merikukka Forsius /vihr
Satu Hassi /vihr
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Riitta Korhonen /kok
Ossi Korteniemi /kesk
Pekka Kuosmanen /kok
Esko Kurvinen /kok
Mika Lintilä /kesk
Eero Lämsä /kesk
Jukka Mikkola /sd
Susanna Rahkonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Seppälä /sd
Timo Seppälä /kok
Säde Tahvanainen /sd
Anu Vehviläinen /kesk
Harry Wallin /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Riitta Korhonen /kok
Merikukka Forsius /vihr
Pekka Kuosmanen /kok
Mika Lintilä /kesk
Eero Lämsä /kesk
Jukka Mikkola /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

29. ja 30.11. edustaja
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

29.11. edustaja
Säde Tahvanainen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

29.11. edustajat
Hannu Aho /kesk
Susanna Huovinen /sd
Erkki Kanerva /sd
Eero Lämsä /kesk
Tuija Nurmi /kok
Arto Seppälä /sd

29.11.—1.12. edustaja
Timo Seppälä /kok

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 17/2000 vp
Lakialoite LA 64/1999 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus ja hallintovaliokunnan mietinnössään ehdottama toinen lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Keskustelu asiasta päättyi viime istunnossa.

Keskustelussa on ed. Lax ed. Paasion kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdotuksen: "Peitetoiminnan laajimpia poliisivaltuuksia on käytettävä pidättyväisesti ja lupa niiden käyttämiseen tulisi tarpeellisten kokemusten saamiseksi antaa ensi vaiheessa keskusrikospoliisin, suojelupoliisin ja Helsingin poliisilaitoksen päällikölle."

Selonteko hyväksytään.

Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Puhemies: Lopuksi on päätettävä ed. Laxin lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laxin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 88 ei-ääntä; poissa 20. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

2) Pääministerin ilmoitus valmistautumisesta Eurooppa-neuvoston kokoukseen Nizzassa

Pääministerin ilmoitus PI 2/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan työjärjestyksen 24 §:ssä tarkoitettu pääministerin ilmoitus valmistautumisesta Eurooppa-neuvoston kokoukseen Nizzassa.

Ilmoituksen johdosta sallitaan keskustelu. Eduskuntaryhmien edustajat käyttävät ryhmien suuruusjärjestyksessä enintään 10 minuutin pituiset puheenvuorot. Tämän jälkeen myönnän harkintani mukaan enintään 3 minuutin pituisia puheenvuoroja ja enintään 1 minuutin pituisia vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuoroa pyydetään seisomaan nousten.

[1] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Eurooppa-neuvoston Nizzan kokouksessa 7.—9. ja mahdollisesti vielä 10. joulukuuta päätetään lähes vuoden kestänyt hallitustenvälinen konferenssi unionin perussopimusten muuttamisesta. Nizzan sopimuksessa hyväksytään unionin toimielinjärjestelmän ja päätöksenteon uudistukset, joiden tarkoituksena on valmistaa Euroopan unioni tähän asti mittavimpaan laajentumiseensa. Nizzan sopimus toteuttaa syntyessään niitä historiallisia päätöksiä, joita Euroopan unioni teki vuosi sitten Helsingissä. Kun Nizzan sopimus on kansallisissa parlamenteissa ratifioitu, on unioni omasta puolestaan valmis ottamaan vastaan uusia jäsenvaltioita vuoden 2002 lopusta lähtien.

Nizzassa on tavoiteltava kunnianhimoista lopputulosta. Laajentumisen toteuttaminen ei saa vaikeutua sen vuoksi, että jäsenvaltiot eivät kykene sopimaan tarpeeksi pitkälle menevistä uudistuksista. Unionin toimintaa on tehostettava, jotta se kykenee paremmin vastaamaan kansa-

laisten odotuksiin ja ympäröivän maailman asettamiin haasteisiin. Laajentumisen myötä kasvava päätöksentekijöiden määrä ja unionin lisääntyvä monimuotoisuus edellyttävät pitkälle meneviä uudistuksia ja erityisesti määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentamista.

Arvoisa puhemies! Nizzan Eurooppa-neuvoston keskeiset perussopimusten muuttamista koskevat neuvottelukysymykset liittyvät komission kokoon ja kokoonpanoon, jäsenvaltioiden äänten painotukseen neuvostossa, määräenemmistöpäätöksenteon lisäämiseen sekä niin sanottua vahvistettua yhteistyötä eli joustavuutta koskeviin määräyksiin.

Komission koosta ja kokoonpanosta käydyssä keskustelussa Suomi on korostanut vahvan ja itsenäisen komission tarpeellisuutta, siis nykyisten perussopimusten pohjalta. Komission kokoonpanolla on suuri merkitys sen legitimiteetin ja jäsenvaltioissa sitä kohtaan tunnetun luottamuksen kannalta. Komissiossa tulee tämän konferenssin jälkeenkin olla jäsen jokaisesta jäsenmaasta. Nizzassa on löydettävissä ratkaisu, jonka turvin voidaan edetä unionin laajentumisessa hyvin pitkälle. Komission koon kasvamiseen ja käytännön työskentelyyn liittyvät ongelmat on tunnustettava, mutta nyt nähtävissä oleva laajentuminen ei edellytä siitä periaatteesta luopumista, että jokaisella jäsenmaalla on oikeus nimittää jäsen komissioon.

Komission kollegiaalista, tasa-arvoiseen osallistumiseen ja vastuun kantamiseen perustuvaa työskentelyä voidaan tehostaa antamalla komission puheenjohtajalle lisää valtaa komission työn järjestämisessä. Suomi on valmis harkitsemaan myös komission varapuheenjohtajien määrän lisäämistä. Uusien maiden liittymiselle ja komission jäsenten nimittämiselle liittyneistä maista voidaan tehdä tilaa päättämällä siitä, että ne jäsenvaltiot, joilla on oikeus nimittää kaksi jäsentä, luopuvat toisesta paikasta laajentumisen myötä. Toisesta paikasta luopuville jäsenvaltioille voidaan antaa hyvitystä äänissä neuvostossa.

Äänten painotukseen tehtävät muutokset ovat olleet hallitustenvälisen konferenssin ehkä vaikein neuvottelukysymys, ja kaikille hyväksyttävä ratkaisu löytynee Nizzassa vasta pitkällisten neuvottelujen jälkeen. Suomi ottaa kantaa erilaisiin vaihtoehtoihin seuraavien periaatteiden pohjalta:

Ensinnäkin, päätösten takana täytyy olla vähintään puolet jäsenvaltioista ja vähintään puolet yhteenlasketusta unionin väestöstä.

Toiseksi, jäsenmaille, jotka luopuvat toisesta komission jäsenestä, annetaan hyvitystä äänissä. Tämän hyvityksen vuoksi on nykyistä järjestelmää samalla muokattava niin, että se sopii 28 jäsenvaltion unioniin eli siinä on huomioitu nykyisiin päätöksiin pohjautuva laajentumisprosessi, siis varsin pitkällä tähtäyksellä.

Kolmanneksi, on huolehdittava siitä, ettei ääntenpainotusjärjestelmän uudistaminen uhkaa päätöksenteon tehokkuutta. Tämän vuoksi nykyistä määräenemmistön äänikynnystä tai väestökynnystä ei saisi muutoksilla nostaa.

Neljänneksi, ääntenpainotusjärjestelmän on oltava yksinkertainen ja sovellettavissa sellaisenaan siihen 13 valtiota käsittävään laajentumisprosessiin, johon unioni on Helsingissä sitoutunut.

Tämän hallitustenvälisen konferenssin onnistumisen ehkä tärkein koetinkivi on määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen. Olemme jo nykyisessä 15 jäsenen unionissa nähneet, kuinka yksimielisyysvaatimus on estänyt päätöksiä muun muassa pääoma- ja ympäristöverotuksen vähimmäistasoa tai Eurooppa-yhtiöiden perustamista koskevissa asioissa. Uusien jäsenvaltioiden liittyminen ja erityisten intressien lisääntyminen uhkaa vaikeuttaa unionin päätöksentekoa ja sen toimintakykyä entisestään. Suomi tavoittelee neuvottelujen loppuun asti määräenemmistön käyttöön perustuvan päätöksenteon huomattavaa lisäämistä.

Tässä asiassa, määräenemmistöpäätöksenteon lisäämisessä, ei ole kysymys vain niiden sopimusartikloiden määrästä, jotka siirretään pois yksimielisyysvaatimuksen takaa. Ennen kaikkea on kyse unionin toimintakyvyn vahvistamisesta sellaisissa asioissa kuin ympäristöverotus, oikeus- ja sisäasioiden yhteistyö, sosiaalipolitiikka ja yhteinen kauppapolitiikka.

Kun jäsenvaltiot Tampereen Eurooppa-neuvostossa hyväksyivät kunnianhimoisen ohjelman oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön tehostamiseksi, on sen toteuttamista täydennettävä tehokkaalla päätöksentekojärjestelmällä. Tämän vuoksi Suomi pyrkii siihen, että Nizzan sopimuksen astuttua voimaan unioni voi tehdä ilman siirtymäaikoja viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikassa sekä ulkorajavalvonnassa määräenemmistöpäätöksiä.

Unionin on myös voitava vahvistaa asemaansa kansainvälisenä kauppapoliittisena toimijana, siinä missä unioni on maailmanlaajuisesti kaikkein vahvimmillaan toimijana. Globaalissa toimintaympäristössä ja kansainvälisessä kaupassa tapahtuneet muutokset ovat tehneet kestämättömäksi nykytilanteen, jossa yksittäisen jäsenmaan erityisintressit vaikeuttavat unionin toimintaa yhteisten etujemme puolustamisessa. Suomi on tehnyt hallitustenvälisessä konferenssissa aloitteen siitä, millä tavoin yhteisen kauppapolitiikan alaa voitaisiin laajentaa koskemaan palveluita, investointeja ja henkistä omaisuutta.

Jotta määräenemmistöpäätöksenteon käytön laajentamiseen liittyvät, eräitä herkkiä aloja koskevat näkökohdat voitaisiin ottaa huomioon, lähdetään Suomen esityksessä siitä, että artiklan ulkopuolelle rajattaisiin sellaiset kansallisesti herkät alat kuin kulttuuri, koulutus, ammattikoulutus ja julkinen terveys sekä edellytettäisiin yksimielisyyttä joillakin muilla aloilla, kuten sosiaalipolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Yhteinen kauppapolitiikka kuuluu niihin keskeisiin asioihin, joiden kautta pieni, toimivista sisämarkkinoista ja avoimesta maailmankaupasta riippuvainen Suomi saa etua unioniin kuulumisesta. Nyt on tärkeää saada Nizzassa aikaan laajentuvaa unionia palveleva päätös unionin ulkoisen toiminnan uskottavuuden vahvistamisesta.

Arvoisa puhemies! Hallitustenvälisen konferenssin neljäs keskeinen neuvottelukysymys koskee niin sanotun vahvistetun yhteistyön eli joustavuuden sääntöjä. Kuluneen syksyn aikana on saavutettu yhteisymmärrys siitä, että vahvistetun yhteistyön sääntöjä on helpotettava. Suomi kannattaa tätä, jotta laajentuneessakin unionissa yhteistyön tiivistäminen olisi houkuttelevampaa yhteisiin sääntöihin ja toimielimiin perustuen unionin sisällä kuin sen ulkopuolella. Jäsenvaltiot ovat valmiita siihen, että päätös vahvistetun yhteistyön käynnistämisestä ensimmäisessä ja kolmannessa pilarissa, sisämarkkinoita koskevissa asioissa sekä oikeus- ja sisäasioissa, voidaan tehdä määräenemmistöllä. Yhteistyön käynnistämiseen tarvittavan jäsenvaltioiden määrän Suomi on valmis laskemaan kolmannekseen siten, että vähimmäismäärä on kahdeksan jäsenmaata.

Viime vaiheessa joudutaan keskustelemaan vielä toisen pilarin joustavuuden mahdollisesta sisällöstä. Olemme saaneet tukea sellaisen periaatteen selkeälle toteamiselle, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta vahvistettua yhteistyötä tulee harjoittaa vain toimeenpanossa. Unionin politiikan niin kuin yhteisten strategioiden sisällön täytyy olla koko unionin nimissä päätettävää, esimerkkinä se, että unionilla tulee olla yhteinen politiikka suhteessa Venäjään.

Suomi on valmis harkitsemaan vahvistetun yhteistyön mahdollistamista turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla. Konkreettisena ja mahdollisesti myös esimerkkinä, joka on tämän päivän tilanteessa ikään kuin toimiva, on tähän mennessä mainittu puolustusmateriaaliyhteistyö. Puheenjohtajalta odotetaan edelleen täsmennettyjä esityksiä siitä, miten joustavuus turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä kirjattaisiin. Tämä asia on siis toistaiseksi jossain määrin avoinna.

Arvoisa puhemies! Hallitustenvälisen konferenssin neuvottelut tulevat olemaan Nizzan Eurooppa-neuvostossa hallitseva asia. Kuitenkin Nizzassa käsitellään myös muita kysymyksiä, kuten laajentumista, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, elintarviketurvallisuutta, sosiaaliagendaa, meriturvallisuutta sekä ulkosuhdeasioista ainakin Lähi-idän tilannetta, Länsi-Balkania ja unionin Venäjän-suhteita.

Laajentumisen osalta pidämme tärkeänä, että päätelmissä todetaan unionin valmius laajentumiseen Nizzan sopimuksen ratifioinnin jälkeen, huomioidaan komission valmistamat edistymisraportit ja annetaan tuki laajentumisneuvottelujen ripeälle edistämiselle Ruotsin puheenjohtajakaudella.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa Nizzassa todetaan viime viikolla pidetyn voimavarakonferenssin tulokset ja otetaan vastaan puheenjohtajamaan raportti unionin sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan kehittämisestä Ranskan puheenjohtajakaudella. Raporttiin liitetään asiakirjat unionin pysyvistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rakenteista, voimavaratavoitteista, siviilikriisinhallinnasta, EU—Nato-suhteista ja kolmansien maiden osallistumisesta, kaiken kaikkiaan siitä ohjelmasta, joka linjattiin Helsingin huippukokouksessa.

Nizzassa hyväksytään poliittisena julistuksena unionin perusoikeuskirja. Se pohjautuu pääosin olemassa oleviin sopimuksiin, kuten Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan. Perusoikeuskirjassa on kuitenkin aineksia myös jäsenvaltioiden kansallisesta valtiosääntöperinteestä ja yhteisön perus-

sopimuksista. Siihen on kirjattu näihin tukeutuen myös hyvän hallinnon periaate sekä ympäristönsuojelu.

Jo Biarritzin Eurooppa-neuvostossahan esiteltiin perusoikeuskirjaa valmistelleen konventin niin kuin sanotaan — siis laajan työryhmän — työ suurin ja ansaituin kiitoksin, kollega Jansson varapuheenjohtajana. Perusoikeuksien aseman vahvistaminen on olennainen osa kansalaisten Euroopan rakentamista, ja perusoikeuskirja kirkastaa niitä periaatteita, joiden toteuttamiseen unionin toiminta perustuu. Nizzassa annetaan Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission yhteinen julistus perusoikeuskirjasta. Siellä ei siis tehdä päätöksiä asiakirjan kehittämisestä oikeudellisesti sitovaksi, mutta on todennäköistä, että perusoikeuskirja saa nopeasti oikeudellista merkitystä, kun Euroopan yhteisön tuomioistuin tukeutuu siihen ratkoessaan oikeustapauksia. Tämänkin vuoksi on syytä jatkossa selvittää perusoikeuksien oikeudellisen aseman vahvistamista.

Unionin uudistuminen kaiken kaikkiaan ei pääty Nizzan sopimuksen hyväksymiseen eikä se pääty laajentumiseen. Jo Nizzassa tullaan keskustelemaan unionin jatkokehittämisestä ja ennen kaikkea siitä tavasta, jolla unionin tulevaisuutta koskeva työ aloitettaisiin ja järjestettäisiin. Tulevaisuuskeskustelussa tarvitaan aloitteellisuutta. Tämä rooli sopii hyvin Suomelle. Sen vuoksi me esitämme, että samalla kun Nizzassa saatetaan loppuun laajentumiselle välttämättömät päätökset tehnyt hallitustenvälinen konferenssi, päätettäisiin myös unionin tulevaisuustyön käynnistämisestä. On syytä tässä erityisesti korostaa sitä, että Nizzassa ei tietenkään saa jäädä mitään epäselvyyttä siitä, ettei unioni olisi Nizzan sopimuksen hyväksymisen ja ratifioinnin jälkeen valmis laajentumaan.

Tarve unionin tarkoituksen ja toiminnan selkeyttämiseen on selvästi olemassa. Unioni reagoi maailman muutokseen ja kansalaisten odotuksiin usein liian hitaasti. Unionista on askel kerrallaan mutta viime vuosikymmenen aikana kiihtyvällä tahdilla kehittynyt monitasoinen rakennelma, jossa instituutioiden välinen kiistely on toisinaan syrjäyttänyt politiikan sisältöön keskittymisen. Samalla instituutiot kärsivät heikkouksista, jotka nakertavat unionin toimintakykyä. Perussopimuksista on kasvanut hahmoton kokoelma tekstejä, jotka eivät kovinkaan auta kansalaisia ymmärtämään unionin tehtäviä ja merkitystä.

Tulevaisuustyössä on selkeytettävä työnjakoa unionin ja sen jäsenvaltioiden ja eri tasolla valtaa käyttävien alueellisten julkisten toimijoiden välillä. Tämä työ ei voi pohjautua vain vanhaan ylhäältä alas -tyyppiseen työskentelyyn. Unionin jäsenmaissa ja sen jäseniksi pian liittyvissä maissa on käynnistettävä laaja ja perusteellinen keskustelu siitä, mihin unionia tarvitaan ja mitä sen tulee tehdä tuottaakseen eurooppalaisella ja globaalilla tasolla tarvittavan lisäarvon kansalaisten hyvinvoinnille ja turvallisuudelle.

Nizzan päätelmiin on kirjattava selkeä poliittinen sitoutuminen tulevaisuustyöhön, ilman että sen lopputulosta millään tavoin ennakoidaan. Työn järjestämiselle on erilaisia malleja, joita on käytetty aikaisemmin unionin uudistamistyössä. Olemme kuitenkin sillä tavoin perimmäisten ja jäsenvaltioiden suvereenisuutta läheltä koskevien kysymysten äärellä, että tässä on käytettävä mahdollisimman laajapohjaista valmistelua. Tällöin mallina, vaikka sen tarkasta muodosta ei nyt olla vielä päättämässä, voisi olla valmistelukunta, sellainen valmistelukunta, viitaten perusoikeuskirjan valmisteluun, jossa on edustus hallituksista ja kansanedustuslaitoksista ja joka työskentelee kansalaisyhteiskuntaa laajasti kuullen. Myös unionin jäsenyyttä hakeneiden maiden osallistuminen on tässä huomioitava.

Nizzassa tulisi sopia alustavan aikataulun ja toimintamenetelmien laatimisen antamisesta seuraavien puheenjohtajamaiden, Ruotsin ja Belgian, valmisteltavaksi. Valmistelukunnan työ olisi hyvä käynnistää mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toimintamenetelmistä on päästy yksimielisyyteen. Valmisteluvaiheen aikanaan päätyttyä kutsuttaisiin koolle uusi hallitustenvälinen konferenssi neuvottelemaan ja saattamaan perussopimusten muuttamista edellyttävä työ päätökseen.

Yhdentymisen arvokkain saavutus on ollut ja tulee myöskin laajentumisen toteutuessa olemaan se, että Eurooppaa halkovat rajalinjat häviävät. Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita vahvistetaan nyt näinä aikoina ehkä päättäväisemmin kuin koskaan aikaisemmin. Unionin laajentumisen aikataulu alkaa hahmottua. Nizzan jälkeen ikään kuin ikkuna laajentumiselle on avoinna ja siten, että ensimmäiset maat voisivat liittyä unioniin vuosien 2003 ja 2005 välillä.

Kun laajentumiseen valmistaudutaan, on unionia vahvistettava yhteisöllistä päätöksente-

koa ja yhteisiä sääntöjä korostaen, toimivaltajakoa selkeyttäen ja eurooppalaista yhteistä etua ajavien instituutioiden toimintaa parantamalla. Näin voidaan laajentuvassa unionissa puolustaa kaikkien kansalaisten ja jäsenvaltioiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia ja oikeuksia yhteisen Euroopan rakentamisessa.

Pääministeri Lipposen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Vid Europeiska rådets möte i Nice den 7—9, eventuellt ännu den 10 december, avslutas den nästan årslånga regeringskonferensen om ändring av unionens grundfördrag. I Nice godkänns reformer i unionens institutionella system och beslutsfattande som syftar till att förbereda Europeiska unionen för dess hittills största utvidgning. Nicefördraget innebär ett genomförande av de historiska beslut som Europeiska unionen fattade i Helsingfors för ett år sedan. När Nicefördraget har ratificerats i de nationella parlamenten är unionen för sin del redo att ta emot nya medlemsstater från och med utgången av 2002.

Det gäller att sträva efter ett ambitiöst slutresultat i Nice. Genomförandet av utvidgningen får inte försvåras därför att medlemsstaterna inte klarar av att enas om tillräckligt djupgående reformer. Unionens verksamhet måste effektiveras för att unionen bättre skall klara av att svara på medborgarnas förväntningar och de utmaningar som omvärlden ställer. Eftersom antalet beslutsfattare växer i och med utvidgningen och unionen blir allt mera pluralistisk förutsätts genomgripande reformer och särskilt ett större användningsområde för beslut med kvalificerad majoritet.

De centrala förhandlingsfrågor som Europeiska rådet tar upp i Nice och som gäller ändring av grundfördragen anknyter till kommissionens storlek och sammansättning, vägningen av medlemsstaternas röster i rådet, en ökning av antalet beslut med kvalificerad majoritet samt bestämmelserna om ett stärkande av samarbetet, eller flexibilitet.

I diskussionen om kommissionens storlek och sammansättning har Finland framhållit behovet av en stark och självständig kommission. Kommissionens sammansättning är av stor betydelse med avseende på legitimiteten och det förtroende som medlemsstaterna hyser för kommissionen. Kommissionen bör också efter denna regeringskonferens omfatta en ledamot från varje medlemsland. I Nice är det möjligt att finna en lösning med stöd av vilken det går att komma långt när det gäller utvidgningen. Förekomsten av problem i anslutning till kommissionens växande storlek och det praktiska arbetet måste erkännas, men den utvidgning som nu är i sikte förutsätter inte att man frångår principen att varje medlemsland har rätt att utse en ledamot av kommissionen.

Kommissionens kollegiala arbete, som grundar sig på jämlikt deltagande och ansvarstagande, kan effektiveras genom att kommissionens ordförande tilldelas mera makt när det gäller organiserandet av kommissionens arbete. Finland är redo att överväga också en ökning av antalet vice ordförande för kommissionen. Det går att bereda rum för de nya medlemsstaterna och för utseendet av kommissionsledamöter som representerar dem genom beslut om att de medlemsstater som har rätt att utse två ledamöter avstår från den ena av platserna i och med utvidgningen. Medlemsstater som avstår från en av sina två platser kan kompenseras genom ett större antal röster i rådet.

De ändringar som gäller röstvägningen har utgjort den kanske svåraste förhandlingsfrågan vid denna regeringskonferens, och en lösning som är godtagbar för alla går sannolikt att finna i Nice först efter utdragna förhandlingar. Finland tar ställning till de olika alternativen utgående från följande principer:

För det första måste alltid åtminstone hälften av medlemsstaterna och åtminstone hälften av unionens sammanräknade befolkning stå bakom besluten.

För det andra ges sådana medlemsländer som avstår från den ena av sina två kommissionsledamöter kompensation i fråga om röstetalet. På grund av denna kompensation gäller det att samtidigt omarbeta det nuvarande systemet så, att det lämpar sig för en union med 28 medlemsstater, det vill säga så, att det beaktar den utvidgningsprocess som stöder sig på de nuvarande besluten.

För det tredje är det nödvändigt att se till att reformen gällande röstvägningssystemet inte hotar effektiviteten i beslutsfattandet. Därför får den nuvarande röst- eller befolkningströskeln för kvalificerad majoritet inte höjas.

För det fjärde skall röstvägningssystemet vara enkelt och tillämpligt som sådant på den utvidg-

ningsprocess omfattande 13 stater som unionen förband sig till i Helsingfors.

Den kanske viktigaste stötestenen för denna regeringskonferens är utsträckandet av användningsområdet för beslut med kvalificerad majoritet. Redan i den nuvarande unionen med dess 15 medlemsstater har vi sett hur kravet på enhällighet har förhindrat beslut bl.a. när det gällt en miniminivå för kapital- och miljöbeskattningen eller bildandet av Europabolag. Den omständigheten att nya medlemsstater kommer att ansluta sig och de särskilda intressena blir allt fler hotar att försvåra unionens beslutsfattande och handlingskraft ytterligare. Finland eftersträvar ända till förhandlingarnas slut en avsevärd ökning av sådant beslutsfattande som bygger på kvalificerad majoritet.

Utökningen av tillämpningsområdet för beslut med kvalificerad majoritet handlar inte bara om antalet fördragsartiklar som skall undantas från kravet på enhällighet. Framför allt är det fråga om att stärka unionens handlingskraft i sådana frågor som miljöbeskattningen, samarbetet i rättsliga och inrikes frågor, socialpolitiken och den gemensamma handelspolitiken.

Medlemsstaterna godkände vid Europeiska rådet i Tammerfors ett ambitiöst program för effektivering av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor, och nu gäller det att komplettera genomförandet av detta program med ett effektivt system för beslutsfattande. Därför arbetar Finland för att unionen, sedan Nicefördraget har trätt i kraft, utan övergångstider skall kunna fatta beslut med kvalificerad majoritet som gäller visum-, asyl- och invandringspolitiken samt kontrollen av de yttre gränserna.

Unionen måste också förmå stärka sin ställning som internationell handelspolitisk aktör. Förändringarna i den globala omgivningen och den internationella handeln har gjort en situation där ett enskilt medlemslands särintressen försvårar unionens ansträngningar att försvara våra gemensamma intressen ohållbar. Finland har vid regeringskonferensen lagt fram ett initiativ till på vilket sätt den gemensamma handelspolitikens område kan utvidgas att omfatta tjänster, investeringar och intellektuellt kapital. För att de aspekter på vissa känsliga sektorer som hänför sig till utsträckandet av användningen av beslut med kvalificerad majoritet skall kunna beaktas utgår Finlands framställning från att artikeln inte skall innefatta sådana nationellt känsliga sektorer som kultur, utbildning, yrkesutbildning och offentlig hälsovård samt att enhällighet skall förutsättas inom vissa andra sektorer, såsom socialpolitiken.

Den gemensamma handelspolitiken hör till de centrala frågor genom vilka det lilla Finland, som är beroende av en fungerande inre marknad och en öppen världshandel, drar nytta av medlemskapet i unionen. Nu är det ännu viktigare än förr att i Nice få till stånd ett beslut om stärkande av trovärdigheten hos unionens yttre verksamhet, ett beslut som gagnar utvidgningen.

Den fjärde förhandlingsfrågan vid regeringskonferensen gäller reglerna för ett stärkt samarbete, alltså flexibiliteten. Under den gångna hösten har samförstånd uppnåtts om att reglerna för ett stärkt samarbete måste lättas upp. Finland understöder detta, för att ett närmare samarbete också i en expanderande union skall vara mera lockande inom unionen, alltså inom ramen för gemensamma regler och institutioner, än utanför den. Medlemsstaterna är inställda på att beslutet om inledande av ett stärkt samarbete inom den första och den tredje pelaren kan fattas med kvalificerad majoritet. Det antal medlemsstater som behövs för inledandet av samarbetet är Finland berett att sänka till en tredjedel på så sätt att minimiantalet är åtta medlemsländer.

I det sista stadiet blir det nödvändigt att diskutera flexibilitetens eventuella innehåll för den andra pelarens del. Vi har fått stöd för ett entydigt konstaterande av principen att ett stärkt samarbete för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitikens vidkommande bör bedrivas endast i fråga om verkställigheten. Politiken, liksom innehållet i de gemensamma strategierna, är frågor som måste kunna drivas i hela unionens namn, unionen bör t.ex. ha en gemensam politik för sin relation till Ryssland. Finland är redo att överväga möjliggörandet av ett stärkt samarbete inom säkerhets- och försvarspolitiken. Ett konkret, och möjligen också relevant, exempel som har nämnts hittills är samarbetet kring försvarsmaterielen. Ordföranden väntas fortfarande avge preciserade förslag till skrivningen gällande flexibiliteten för säkerhets- och försvarssamarbetets del. Denna fråga är således en aning öppen tillsvidare.

Regeringskonferensförhandlingarna kommer att spela huvudrollen vid Europeiska rådets möte i Nice. I Nice behandlas likväl också andra frå-

gor, t.ex. utvidgningen, säkerhets- och försvarspolitiken, livsmedelssäkerheten, den sociala agendan och sjösäkerheten samt, i fråga om de externa relationerna, åtminstone Mellanösternläget, västra Balkan och relationerna mellan EU och Ryssland.

När det gäller utvidgningen finner vi det viktigt att det i slutsatserna sägs att unionen är redo för en utvidgning efter det att Nicefördraget har ratificerats samt att det av slutsatserna framgår att de lägesrapporter som kommissionen har berett uppmärksammas och att snabba framsteg inom utvidgningsförhandlingarna stöds under Sveriges ordförandeperiod.

Inom säkerhets- och försvarspolitiken noteras i Nice resultaten av förra veckans resurskonferens. Dessutom avger ordförandelandet sin rapport om unionens militära utveckling och utvecklandet av den civila krishanteringen under det franska ordförandeskapet. Till rapporten fogas dokument om unionens permanenta säkerhets- och försvarspolitiska strukturer, om resursmål, om den civila krishanteringen, om relationerna mellan EU och Nato och om tredje länders delaktighet, överhuvudtaget det program för vilket man drog upp riktlinjer vid toppmötet i Helsingfors.

I Nice antas som en politisk deklaration unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Stadgan bygger huvudsakligen på befintliga fördrag, t.ex. den europeiska konventionen om de mänskliga rätttigheterna och den europeiska sociala stadgan. I stadgan om de grundläggande rättigheterna finns likväl också beståndsdelar från medlemsstaternas nationella konstitutionella traditioner och gemenskapens grundfördrag. Med stöd av dessa har också principen om god förvaltningssed samt miljöskyddet skrivits in i stadgan.

Konventet, dvs. den arbetsgrupp med kollegan Jansson som vice ordförande som beredde stadgan om de grundläggande rättigheterna, vilken stadga presenterades redan på Europeiska rådets möte i Biarritz, förtjänar ett stort tack för sitt arbete. Stärkandet av de grundläggande fri- och rätttigheternas ställning spelar en viktig roll när medborgarnas Europa byggs upp, och stadgan förtydligar de principer som unionen strävar efter att genomföra med sin verksamhet. I Nice kommer Europaparlamentet, rådet och kommissionen gemensamt att proklamera stadgan. Där fattas inga beslut om hur dokumentet skall göras juridiskt bindande, men sannolikt kommer stadgan snabbt att få juridisk betydelse när Europeiska gemenskapernas domstol stöder sig på den vid lösandet av rättsfall. Också därför är det skäl att i fortsättningen utreda hur de grundläggande fri- och rättigheterna kan ges en starkare juridisk ställning.

Unionsreformen slutar inte med att Nicefördraget antas och unionen utvidgas. Redan i Nice kommer diskussioner att föras om hur unionen kan utvecklas ytterligare och framför allt om hur det arbete som gäller unionens framtid skall inledas och organiseras.

I framtidsdiskussionen behövs initiativkraft. Detta är en roll som passar Finland. Därför föreslår vi att man, när den regeringskonferens som har fattat de beslut som är nödvändiga för en utvidgning avslutas i Nice, samtidigt också skall fatta beslut om inledandet av unionens framtidsarbete. Det är skäl att särskilt understryka att det i Nice inte får uppstå någon som helst tvekan om att unionen är redo för en utvidgning efter det att Nicefördraget har antagits och ratificerats.

Det finns ett tydligt behov av att klarlägga unionens syfte och verksamhet. Ofta reagerar unionen alltför långsamt på förändringar i världen och på medborgarnas förväntningar. Unionen har stegvis — men under det senaste årtiondet i allt snabbare takt — utvecklats till en konstruktion i många plan, där man ibland har koncentrerat sig mer på gräl mellan institutionerna än på politikens innehåll. Samtidigt har institutionerna svagheter som undergräver unionens handlingskraft. Av grundfördragen har det blivit en formlös samling texter som inte hjälper medborgarna att förstå unionens uppgifter och betydelse.

Framtidsarbetet måste klarlägga arbetsfördelningen mellan unionen, medlemsstaterna och de regionala offentliga aktörer som utövar makt på olika nivåer. Detta arbete kan inte utföras "uppifrån och ner", i gammal stil. I unionens medlemsländer och i de länder som snart blir medlemmar måste det inledas en omfattande och ingående diskussion om vad unionen behövs till och vad den måste göra för att medborgarnas välfärd och trygghet skall få det mervärde som behövs på europeisk och global nivå.

Slutsatserna från Nice måste inkludera ett klart politiskt engagemang i framtidsarbetet, utan att resultatet av detta arbete på något sätt föregrips. Arbetet kan organiseras enligt olika modeller som har använts vid tidigare reformer

inom unionen. Det handlar om frågor som är så primära och nära förbundna med medlemsstaternas suveränitet att beredningen måste vara så bredbasig som möjligt.

Modellens exakta utformning skall vi ännu inte slå fast, men det kunde vara ett konvent där regeringar och parlament är företrädda och där arbetet sker i nära samråd med medborgarsamhället. Vikt måste läggas vid att också de länder som har ansökt om medlemskap i unionen görs delaktiga.

I Nice bör man komma överens om att ge de blivande ordförandena Sverige och Belgien i uppgift att bereda en preliminär tidtabell och tillvägagångssätt. Det vore bra om konventet inledde sitt arbete så snart som möjligt efter det att man har enats om tillvägagångssätten. När beredningsfasen i sinom tid löper ut kunde en ny regeringskonferens sammankallas att förhandla och slutföra det arbete som krävs för en ändring av grundfördragen.

Det betydelsefullaste resultatet av integrationen har varit och kommer när utvidgningen fortskrider att vara utplånandet av de skiljelinjer som delar Europa. Demokratin, de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprinciperna befästs nu med större beslutsamhet än någonsin tidigare. Tidtabellen för unionsutvidgningen börjar ta form. Efter Nice kommer ett "fönster" att stå öppet mot en utvidgning, så att de första länderna kan gå med i unionen mellan 2003 och 2005.

Inför utvidgningen måste unionen stärkas genom att vikten av ett gemenskapsbeslutsfattande och gemensamma regler betonas, kompetensfördelningen görs klarare och de institutioner som driver gemensamma europeiska intressen effektiverar sin verksamhet. På så sätt kan den växande unionen försvara alla medborgares och medlemsstaters lika möjligheter och lika rätt när det gemensamma Europa byggs upp.

Keskustelu:

[2] **Antti Kalliomäki /sd:** Puhemies! Vuosi sitten EU:n jäsenmaiden edustajat kokoontuivat huippukokoukseensa Helsingissä. Siinä kokouksessa tehtiin tärkeä sitoumus. Sen mukaan unioni on omalta osaltaan valmis ottamaan uusia jäseniä, kun nyt edessä olevassa Nizzan huippukokouksessa tehtävä sopimus EU:n laajentumisen edellyttämistä toimista on ratifioitu kansallisissa parlamenteissa vuoden 2002 loppuun mennessä.

Olemme siis saattelemassa tällä keskustelulla edustajiamme historiallisen tärkeään päätöspöytään. Historiallisuutta korostaa odotus siitä, että Nizzassa avataan keskustelua unionin kehittämisestä myös sen ajan yli, jota Nizzan sopimus koskettaa. Jos hyvin menee, kokouksessa syntyy ensi vaiheen työlista siitä, miten pidemmän aikavälin vaatimia ratkaisuja EU:ssa ryhdytään valmistelemaan.

On viisasta tehdä tässä vaiheessa selkeä ero hallitustenvälisessä konferenssissa neuvoteltavien asioiden ja niiden visiokysymysten välillä, jotka ulottuvat laajentumisen taakse menevään EU:n tulevaisuuteen. Edellisten osalta olemme tässä ja nyt muotoilemassa Suomen kantoja ja osoittamassa sen mukaisia neuvotteluvaltuuksia edustajillemme Nizzan kokouksessa. Jälkimmäisten osalta sellaista tarvetta ei ole, mutta on sitäkin suurempi tarve käydä ennakkoluulottomasti keskustelemaan unionin tulevaisuudesta.

Pääministeri esitteli juuri tilanteen ja hallituksen näkemykset Nizzan kokouksen peruskysymyksistä koskien muun muassa komissiota, äänten painotusta, määräenemmistöpäätöksentekoa ja joustavuutta. Sosialidemokraatit pitävät hallituksen näkemyksiä hyvin perusteltuina. Kun näin on, en tässä yhteydessä lähde ruotimaan näitä kysymyksiä ihan laidasta laitaan. Pariin kysymykseen haluan kuitenkin kiinnittää huomiota ennen kuin siirryn arvioimaan Nizzan takana odottavaa tulevaisuutta.

Määräenemmistöpäätöksenteon lisääminen on tämän hallitustenvälisen konferenssin keskeisimpiä aiheita, ehkä vaikein siellä. Laajentumisen kannalta on tärkeää, että ainakin yhteisessä kauppapolitiikassa, oikeus- ja sisäasioissa, ympäristöverotuksessa sekä sosiaalipolitiikassa siirryttäisiin määräenemmistöpäätöksiin. Suomen tekemä aloite siitä, kuinka kauppapolitiikan alaa laajennettaisiin palveluihin, investointeihin ja henkiseen omaisuuteen, on tärkeää paitsi unionille myös ja erikseen oman maamme kannalta. Toteutuessaan aloite vahvistaisi etua, jota kaupan avoimuudesta riippuvainen Suomi saa unionin jäsenyydestään.

Yhteisen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueella on edetty vaiheeseen, josta avautuva tulevaisuusnäkymä vaatii erityisen tarkkaa harkintaa. Yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä tulee panostaa päätöksenteon tehostamiseen. Politiikan sisällön, esimerkiksi yh-

teisten strategioiden, täytyy olla koko unionin nimissä päätettävää. Sosialidemokraatit korostavat näissä turvallisuuteen liittyvissä asioissa, että tärkeintä on jäsenmaitten yhteisen tahdon luominen. Jos se esimerkiksi joustavuuden osalta edellyttää etenemistä mieluummin pieni kuin pitkä askel kerrallaan, on hyvä tyytyä pieneen.

Arvoisa puhemies! Nyt evästäessämme hallitusta Nizzan kokousta varten ei ole tarpeellista eikä mahdollistakaan lyödä kantoja kiinni unionin pitkän aikavälin kehityksen osalta. Visiointi ja vaihtoehtojen puntarointi sen sijaan on sekä luvallista että tarpeellista. Kauaksi katsova visiointi on tässä tapauksessa paitsi rohkeata myös viisasta. Tuleva huippukokous itse asiassa edellyttää meiltä ennakkoluulottomia näkemyksiä, jos ja kun se vahvistaa onnistuneen laajentumisen unionin lähitulevaisuuden tärkeimmäksi asiaksi. Laajentumista on syytä pitää realiteettina, joka asettaa omat, entistä ankarammat vaatimuksensa EU:n kehittämiselle valtioiden ja kansojen yhteisönä.

Realismia on silti myös se, että kyse on vielä hankkeesta, jonka aikataulusta ja sisällöstä ei ole yksimielisyyttä. Nykyisillä jäsenmailla on monenlaisia asiaa koskevia varaumia. Jos ne kaikki hyväksyttäisiin laajentumisen ehdoiksi, asia kuivuisi siihen, eikä koko unionia koskevia kysymyksiä päästäisi edes pohtimaan, ratkaisuista puhumattakaan. On siis uskallettava nähdä laajentumisen hyödyt ongelmia suurempina: ennen muuta vakauden ja turvallisuuden vahvistuminen, suuremmat sisämarkkinat sekä oikeus-ja maahanmuuttopoliittisen yhteistyön tehokkuus.

Mutta laajentumisen ohella on muitakin realiteetteja. Tärkein niistä on kaikille jäsenmaille yhteinen kansallisen edun näkökulma. Jokainen jäsenmaa hakee unionin yhteisestä päätöksentekopöydästä ensisijaisesti omalta kannaltaan parasta ratkaisua. Eri tahoilta esitettyjen tulevaisuuden visioiden käyttökelpoisuus mitataan siis lopulta niiden kyvyssä yhdistää kansallisvaltioiden erilaisia intressejä toimivaksi kokonaisuudeksi. Se on kaikkea muuta kuin helppo tehtävä. Tämän vuoksi unionin kehittäminen tulee myös tulevaisuudessa olemaan kuin kadonneen aarteen loputonta metsästystä. Niin paljon käsitykset aarteen laadusta vaihtelevat. Tärkeintä kuitenkin on, että kaikki kokevat etsinnän vaivan arvoiseksi.

Esitetyistä visioista, myös pääministeri Lipposen selkeästä linjauksesta on sanottu, että ne ovat kyllä tärkeitä, mutta kuitenkin kaukaista tulevaisuutta koskevia ajatusleikkejä. Näin ei ole. Laajentuminen toteutuu lähivuosina. Todennäköisesti jo ensi vaalikaudeksi valittava eduskunta saa ratifioitavakseen uudet liittymissopimukset. Niinpä meidän on tässä istuvassa eduskunnassa kyettävä arvioimaan ja osaltamme päättämäänkin, millainen unioni olisi valmis toimimaan nykyistä suurempana kansojensa yhteisönä ja miten se lisäisi päätöksenteon tehokkuutta parantaakseen nykyiset kipukohdat, kuten demokratiavajeen, byrokratian ja avoimuuden puutteen.

Arvoisa puhemies! Unioni elää vaihetta, josta voidaan sanoa, että liike on tärkeintä. Yhteisten instituutioiden jääminen ennalleen ei näet merkitsisi sekään liikkeen pysähtymistä. Silloin unionin sijasta liikettä lähtisi viemään eteenpäin yhteisestä rakenteesta irtiottoa hakevien maiden etujoukko. Tämä avant-garde-Eurooppa ei jäisi pelkästään eri tahdissa etenevien ytimien à la carte -EU:ksi, jonka salliminen yhteisin säännöin näyttää nyt mahdolliselta. Etujoukon Euroopassa toteutuisi malli väärästä hallitustenvälisyydestä, jota pienen maan tulee kavahtaa.

Institutionaalisen rakenteen muuttaminen on otettava vakavasti. On perusteltua yhdeltä osaltaan ankkuroida Suomen kaltaisen pienen maan etu riippumattoman komission asemaan. Komission toimintakykyä olisi silloin myös puolustettava. Kuitenkin meidän on syytä selvittää itsellemme, mitä se viime kädessä merkitsee. Jos laajentuminen johtaa siihen, että komissio paisuu usean kymmenen hengen kollegioksi, ei siitä ole enää EU:n yhteisten etujen eikä pienten jäsenmaiden yhdenvertaisuuden puolustajaksi. Tuossa näkymässä komissio taantuisi keskustelufoorumiksi ja tositoimet hoitaisi jokin muu taho.

Tällaiseen laajentumisen vaiheeseen on vielä pitkä matka, mutta jo nyt on ennakoitavissa, että komission kohdalla se edellyttää suurta rakennemuutosta. Toimivuuden takaaminen esimerkiksi rotaatiolla, jossa sekä pienten että suurten maiden edustus komissiossa taataan, tulee viimeistään tuolloin ottaa harkintaan.

Komissiotakin kovempi pähkinä purtavaksi voi olla neuvosto. Se voi olla myös se unionirakenteen osa, jota koskevat päätökset ohjaavat eniten kokonaisuuden kehitystä. Näin siksi, että sen työssä jäsenvaltioiden kansallisten etujen yhteensovittaminen konkretisoituu erityisen selkeästi. Neuvoston toimintakyvyn parantamisessa sopii pienen maan lähtökohdaksi tasavertaisuus. Visioita jalostamalla voidaan päätyä aina-

kin kahteen toisistaan poikkeavaan neuvoston malliin, joissa tasavertaisuuden ohella voisivat toteutua nykyistä paremmin avoimuuden ja kansanvaltaisuuden periaatteet.

Liittovaltionomaisessa rakenteessa neuvosto liittyisi kokonaisuuteen, jossa se toimisi jäsenvaltioiden valitsemien edustajien kautta lakia säätävänä elimenä esimerkiksi Saksan liittoneuvoston tapaan. Tällaista lopputulemaa edeltäisi suurella todennäköisyydellä sen kaltainen alhaalta ylös etenevä perustuslain kehittämisprosessi, jota pääministeri Lipponen kuvasi Brüggen puheessaan.

Hallitustenvälistä yhteistyötä hyödyntävässä ratkaisussa päädyttäisiin kehittämään neuvostoa nykyiseltä pohjalta. Neuvosto olisi jäsenmaiden hallitusten työväline ja niiden politiikkojen yhteensovittamisen foorumi. Tässäkin vaihtoehdossa tarvittaisiin nykyistä enemmän tehokkuutta ja avoimuutta. Niitä haettaisiin kansallisten hallitusten kautta korostaen eri tavoin niiden roolia neuvoston työssä. Neuvostorakenteen tiivistäminen ja korkealla statuksella varustettujen Eurooppa-ministerien nimeäminen kansallisiin hallituksiin ovat esimerkkejä ehdotetuista toimista. Kansallisten parlamenttien osallisuuden varmistamisessa Suomen tie, meidän nykyinen järjestelmämme, soveltuisi hyvin etenemisen väyläksi tässä kehittämismallissa.

Arvoisa puhemies! Olisi enemmän kuin toivottavaa, että Nizzassa saataisiin aikaan lähivuosille edes jonkinlainen rajattu agenda, joka voisi olla pontimena myös unionin perusteiden uudelleentarkastelulle pidemmällä aikavälillä. Sosialidemokraatit kannattavat tätä. Unionissa on tultu vaiheeseen, jossa avainkysymyksiä ei voida enää työntää suurlähettiläiden tai virkamiesten niskoille.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että instituutiot ja organisaatiot eivät EU:ta kanna, ellei sillä ole kansalaistensa tukea. Tuon tuen hankkiminen ja ylläpitäminen on eurooppalaisen politiikan suurin haaste.

Väitetään, että yhteisten arvojen ja eurooppalaisen identiteetin puute on ylikäymätön este unionin aidolle kehittämiselle. Sosialidemokraatit uskovat, että puute on korjattavissa. Eurooppalainen identiteetti voi perustua myös erilaisuuden ja kansallisten sekä alueellisten ja paikallisten identiteettien kunnioittamiselle. Sitä voidaan rakentaa demokraattisen päätöksenteon välityksellä. Silloin, kun kansalaisten suuri enemmistö tukee hyvinvointiyhteiskuntaa ja sen sosiaalista vastuuta, on myös poliittisella päätöksenteolla mahdollisuutensa. Tarkoitan sitä, että Euroopan mittakaavassa identiteetin vahvistaminen edellyttää myös globalisaation hallintaa: talouden valtavirtojen Euroopan laajuista ohjausta ja yhteistä kamppailua sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta.

Edustajat R. Korhonen ja Forsius merkitään läsnä oleviksi.

---

[3] **Anneli Jäätteenmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on perusteellisen remontin tarpeessa. Se on nyt liian virkavaltainen ja liian vähän kansanvaltainen. Parlamenttivaalien alhaiset äänestysprosentit kertovat kansalaisten vieraantumisesta. Unionin päätöksenteon avoimuudessa on paljon toivomisen varaa. Lisäksi EU tuottaa vuodesta toiseen uutisia järjettömästä byrokratiasta. Viimeksi olemme Suomessa saaneet ihmetellä kuvia mittamiehistä, jotka selvittelevät hangen alle jääneiden peltotilkkujen kokoa. Samaan aikaan EU ei tunnu saavan hallintaan hullun lehmän taudin tapaisia todellisia uhkia ihmisten terveydelle ja hengelle.

Siksi meidän kannattaa Suomessakin keskittyä perusasioihin: Mihin kansalaiset tarvitsevat Euroopan unionia, ja miten sitä pitäisi uudistaa, jotta se selviäisi tehtävistään? Tässä tuemme pääministerin aloitetta laajan ja perusteellisen kansalaiskeskustelun käynnistämiseksi. Keskusta on siihen valmis.

Euroopan unionin tärkein tehtävä on turvata maanosamme rauha ja vakaus sekä lujittaa demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Kosovon murhenäytelmä osoittaa dramaattisella tavalla, että Euroopan unionilta odotetaan entistä näkyvämpiä toimia koko Euroopan turvallisuuden takaamiseksi.

EU:n laajeneminen lähes 30 maan yhteenliittymäksi on historiallinen ja haastava hanke. Laajeneminen on Euroopalle hyödyksi vain, jos unioni säilyttää toimintakykyään ja kykenee hoitamaan tehtävänsä nykyistä paremmin.

Nizzan huippukokouksella on kaksi tärkeää tehtävää. Ensinnäkin sen on kyettävä uudistamaan Euroopan unionin päätöksentekoa niin,

että EU kykenee ottamaan vastaan seuraavat uudet jäsenet. Toinen ja ehkä jopa tärkeämpi tehtävä on toteuttaa nämä uudistukset tavalla, joka palauttaa kansalaisten luottamuksen EU:hun. Päättäjien on tunnustettava se tosiasia, että ilman tätä luottamusta hienoimmatkin suunnitelmat EU:n kehittämisestä valuvat hiekkaan. Nizzassa hyväksytään myös perusoikeuskirja. Kansalaisille luodaan yhteisesti hyväksytyt mahdollisuudet tarvittaessa puolustaa oikeuksiaan unionin hallintokoneistoa vastaan. On suuri saavutus saada yhteen asiakirjaan kootuksi kansalaisille tarkoitettu suoja ja hyvän hallinnon periaate.

Keskusta antaa hallitukselle täyden tuen niiden uudistusten läpiviemiseksi Nizzassa, jotka mahdollistavat unionin laajenemisen. Laajentumisen tulee edetä ilman ylimääräisiä viivytyksiä. Sen toteuttaminen edellyttää hakijamailta paljon, jotta ne voivat täyttää unionin jäsenyyden vaatimukset. Laajeneminen voi onnistua vain sillä edellytyksellä, että EU keskittyy niihin asioihin, joissa kansalaiset sitä eniten tarvitsevat.

Viennistä riippuvaiselle Suomelle on tärkeää, että tavara, pääoma ja ihmiset voivat liikkua vapaasti. Jatkossa EU:n on huolehdittava siitä, että kauppaa käydään tasapuolisin, reiluin ja ympäristön kannalta kestävin pelisäännöin.

On keskusteltava siitä, missä asiassa pieni maa tarvitsee toimintakykyisempää unionia. Määräenemmistöpäätöksentekoa on tarpeen laajentaa esimerkiksi energia- ja ympäristöverotuksessa, kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa ja kauppapolitiikassa. Tehokas päätöksenteko palvelujen kaupassa, joka koskettaa televiestintää ja tietoliikennettä, on hyvä esimerkki siitä, miten Suomen kansallinen intressi yhtyy eurooppalaiseen etuun.

Mutta EU:n on kyettävä ratkaisemaan myös uusia ongelmia. Erityisen polttavia ovat ympäristöön ja kansainväliseen rikollisuuteen liittyvät haasteet, joiden voittaminen edellyttää tehokasta kansainvälistä yhteistyötä. Haagin ilmastokokouksen epäonnistuminen herättää vakavan huolen EU:n kyvystä vastata näihin uusiin haasteisiin.

Kuinka EU:n päätöksentekoa sitten pitäisi uudistaa? Periaatteiden EU:n uudistamisessa tulee olla selkeät: enemmän kansalaisten osallistumista, vähemmän byrokraattista sanelua; lisää toimintakykyä suurissa asioissa, vähemmän kurkkudirektiivejä; selkeät rajat unionin toimintavallalle, ei vallan keskittämistä; enemmän tasavertaista yhteistä päätöksentekoa, vähemmän suurten maiden päättämistä muiden maiden yli.

Laajenevassa unionissa tarvitaan myös joustavuutta. Keskusta pitää tärkeänä sitä, että jos osa jäsenmaista syventää yhteistyötä, se tapahtuu unionin yhteisten toimielinten puitteissa eikä ulkopuolella. Unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan on jatkossakin oltava yhtenäistä ja päätös joustavuuden mahdollisesta soveltamisesta tällä alalla on tehtävä yksimielisesti.

Unionin perussopimukset pitäisi tulevaisuudessa järjestää ja kirjoittaa uudestaan yhtenäiseen ja ymmärrettävään muotoon. Samassa yhteydessä on arvioitava jäsenvaltioiden ja unionin toimivalta- ja tehtäväjako.

Keskusta kannattaa EU:n kehittämistä ja toimivuuden parantamista itsenäisten valtioiden yhteistyön pohjalta. Meidän näkemyksemme mukaan ei tarvita suuria muutoksia nykyiseen toimivallan jakoon EU:n parlamentin, komission ja hallitusten edustajista kootun neuvoston välillä. Sen sijaan unionin tehtävät on syytä kirjata nykyistä selvemmin. Tässä yhteydessä eräitä unionin hoitamia tehtäviä tulisi palauttaa jäsenmaille.

Jäsenmaiden yhteistyö korostuu ministerineuvostossa. Sen roolia on vahvistettava toimintakykyä parantamalla. Kannan suurta huolta siitä, miten kansalaisten mielipide välittyy EU:n päätöksentekoon. Nyt poliittinen ohjaus tapahtuu lähinnä vain hallitusten päämiehistä koostuvassa Eurooppa-neuvostossa, johon kaikki kiistat kasaantuvat. Eurooppa-neuvoston työ kaipaa jäntevöittämistä. Englannin pääministerin Tony Blairin ehdotus Eurooppa-neuvoston työohjelman laatimisesta on tutkimisen arvoinen ajatus.

Arvoisa puhemies! Jokaisella jäsenmaalla tulee olla oma edustaja komissiossa. Haluaisin tässä kysyä, mitä pääministeri tarkoitti tunnetussa Brüggen puheessaan, kun hän kaavaili pidemmällä tähtäimellä komission uudistamista eräänlaiseksi EU:n poliittiseksi hallitukseksi. Jos pääministeri tarkoitti sitä, että EU:n parlamentti tai komission puheenjohtaja saisivat määrätä, minkä puolueen edustaja Suomesta on valittava komissioon, keskusta on jyrkästi eri mieltä. Suomen on saatava jatkossakin vapaasti valita oma komissaariehdokkaansa.

Euroopan parlamentilla on tärkeä ja vähitellen kasvava rooli suoraan kansalaisia edustavana toimielimenä. Unionin laajentuessa on huolehdittava siitä, että suomalaisia europarlamentaarikkoja valitaan riittävästi edustuksemme säilyt-

tämiseksi parlamentin tärkeimmissä valiokunnissa.

Arvoisa puhemies! Keskusta pitää tärkeänä sitä, että Nizzassa ei sovita EU:n tulevan uudistustyön tarkkaa sisältöä, vaan sen valmistelu tapahtuu tulevina vuosina siten, että myös jäsenyyttä hakeneet maat osallistuvat siihen.

On tärkeä muistaa, että tulevaisuudessakin EU voi toimia vain kansalaisten luottamuksen varassa. Siksi on tärkeää, että kansalaiset pääsevät vaikuttamaan EU:n tulevaan kehitykseen, Eurooppa-politiikkaan ja itseään koskeviin asioihin ja että Euroopan unioni myös keskittyy kansalaisille tärkeisiin kysymyksiin.

Ed. Kuosmanen merkitään läsnä olevaksi.

---

[4] **Ben Zyskowicz /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Suomessa käydyn Eurooppa-keskustelun aikana on ajoittain tuntunut siltä, että meneillään olevan hallitustenvälisen konferenssin ensisijainen tarkoitus on unohtunut. Kuten pääministeri totesi, hvk:ssa on ennen muuta kyse EU:n instituutioiden uudistamisesta, jotta maanosaamme yhdistävä unionin laajentuminen olisi mahdollista. Laajentuminen on Euroopan vakautta ja rauhaa vahvistava historiallinen hanke. Sitä voidaan pitää meidän moraalisena velvoitteenamme eritoten niitä Euroopan kansoja kohtaan, jotka joutuivat kärsimään kommunismin valtakaudesta ja joille EU-jäsenyys olisi tuomassa samat mahdollisuudet kuin muillekin eurooppalaisille. EU:n laajentuminen lisää hyvinvointia ja turvallisuutta Euroopassa. Se hyödyttää näin pitkällä tähtäimellä kaikkia Euroopan kansoja.

Yksi EU:n laajentumisen edellytyksistä on määräenemmistöpäätösten käytön lisääminen neuvostossa. Kannatamme hallituksen linjaa, joka tähtää niiden lisäämiseen muun muassa unionin kauppapolitiikassa. Tehokkaan ja uskottavan kauppapolitiikan varmistaminen edellyttää merkittävää edistystä kauppapolitiikkaa käsittelevän artiklan 133 kohdalla.

Ilmeisesti Nizzan vaikein haaste liittyy kuitenkin ministerineuvoston ääntenpainotuksen uudistamiseen. Kyse on ennen kaikkea isojen ja pienten valtioiden välisestä valtapolitiikasta. On ymmärrettävää, että isojen valtioiden on saatava kompensaatiota, mikäli ne luopuvat toisesta komissaaristaan. Tämä kompensaatio ei kuitenkaan voi olla kohtuuttoman suuri. Erityisen tärkeää olisi, että neuvoston päätösten takana on aina vähintään puolet jäsenvaltioista ja vähintään puolet yhteenlasketusta unionin väestöstä.

Toimiva ja tehokas komissio on kaikkien yhteinen etu. Kokoomus on valmis tukemaan komission sisäisen organisaation uudistamista. Tärkeätä on kuitenkin, että komissiossa on tulevan laajentumisen jälkeenkin jäsen kustakin jäsenmaasta. Tämä on omiaan vahvistamaan luottamusta EU:n toimielimiin myös pienten kansojen keskuudessa. Viiden ison maan luopuessa toisesta komissaaristaan syntyy komissiossa tilaa uusien jäsenmaiden nimeämille jäsenille ilman, että komission koko kasvaa sen tehokkuutta liiaksi häiritseväksi tekijäksi. Kaikkien jäsenvaltioiden oikeudesta nimetä jäsen komissioon voidaan tinkiä aikaisintaan silloin, kun unioni on laajentunut hyvin merkittävästi. Silloinkin tulee edellyttää, että komission uudelleenorganisointi perustuisi tasaiseen rotaatioon kaikkien jäsenvaltioiden kesken niiden kokoon katsomatta.

Euroopan parlamentin uudessa paikkajaossa tulee ottaa huomioon erilaisten poliittisten voimien asianmukainen edustus Suomen kaltaisissa pienissä, monipuoluejärjestelmän omaavissa maissa. Tämän vuoksi kokoomus ei kannata Euroopan parlamentin omaa ehdotusta, jossa paikat jaettaisiin soveltamalla suoraan kunkin jäsenvaltion väkilukuun suhteutettua kaavaa.

Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimukseen kirjatulla joustavuudella eli vahvistetulla yhteistyöllä tarkoitetaan sitä, että tietty jäsenmaiden joukko voi tehdä tiiviimpää yhteistyötä EU:n puitteissa toisten valtioiden jäädessä tämän yhteistyön ulkopuolelle. Nyt vaikuttaa siltä, että joustavuudesta toisessa pilarissa eli ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on tulossa yksi Nizzan kokouksen tärkeistä aiheista. Asia otettiin hvk:n asialistalle myöhään, ja koko asian valmistelu EU:n puheenjohtajamaan Ranskan taholta on jäänyt viime tippaan. Tämä vaikeuttaa mahdollisuuksia käydä keskustelua siitä, mihin toisen pilarin joustavuudella pyritään.

Toisaalta Kosovon kriisi osoitti jälleen kerran EU:n kyvyttömyyden nopeaan ja tehokkaaseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon. Kriisin jälkeisenä aikana unionin kehitys on itse asiassa ollut nopeinta yhteisen turvalli-

suus- ja puolustuspolitiikan eli lähinnä kriisinhallintavalmiuden kehittämisen alalla. Kokoomuksen eduskuntaryhmä hyväksyy joustavuuden EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Mikäli unionisopimukseen otetaan joustavuuden mahdollistava oikeuttamislauseke, tulee lausekkeen kuitenkin olla mahdollisimman yksiselitteinen sen soveltamisalan, käytön edellytysten sekä yhteistyön ulkopuolelle jäävien maiden aseman suhteen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei kannata ajoittain esillä ollutta ajatusta liittää erillisellä pöytäkirjalla jo lakkautetun Weu:n eli Länsi-Euroopan unionin turvatakuulauseke EU:n osaksi. On kuitenkin selvää, että EU:n puolustusulottuvuuden kehittyminen saattaa edellyttää Suomelta ajan myötä uusia linjauksia myös turvallisuuspolitiikan alueella. Lainaan Olli Kivisen kolumnia viime torstain Helsingin Sanomissa: "- - EU:n suuruisen jättiläisen todellisuuteen kuuluu ennemmin tai myöhemmin yhteinen puolustus. - - Puolustus toteutetaan yhdessä sotilasliitto Naton kanssa siitä yksinkertaisesta syystä, ettei EU:n jäsenillä ole rahaa eikä halua luoda mielettömän kallista rinnakkaista sotilaskoneistoa."

Max Jakobson kirjoitti samasta aiheesta Helsingin Sanomissa viime lauantaina muun muassa seuraavaa: "- - EU:n ja Naton hankkeet kytkeytyvät toisiinsa. Niiden välinen yhteys korostuu unionin kriisinhallintakyvyn kehittämisessä. - - Suunnitteilla on sotilaallinen yhteistyöverkosto, johon osallistuvat EU:n ja Naton jäsenmaiden lisäksi myös ehdokasvaltiot, siis muun muassa Baltian maat. Tästä saattaa kehittyä koko Euroopan kattava uudenlainen turvallisuusjärjestelmä."

Eduskuntaryhmämme näkemyksen mukaan toimintakykyisen Naton olemassaolo vahvistaa koko Euroopan turvallisuutta. Kylmän sodan aikana suomalaisten mieliin juurtuneista ajatusluutumista, joissa Nato mielletään pahana mörkönä, olisi vihdoinkin päästävä eroon. EU:n ja Naton tietyn asteinen päällekkäisyys niin jäsenten kuin osin tehtävienkin osalta edellyttää meiltä tulevaisuudessa ennakkoluulottomuutta suhteessa Natoon.

Arvoisa puhemies! Kaikki Nizzan kokoukseen liittyvät vaikeudet huomioon ottaen on helppo yhtyä kuulemaani kommenttiin, jonka mukaan "Nice is not going to be nice". Ongelmat johtuvat nähdäksemme ennen muuta poliittisen tahdon ja johtajuuden puutteesta Euroopassa. Saattaa olla, että nykymuotoinen hallitustenvälinen konferenssi perussopimusten uudistajana on tulossa tiensä päähän. Tulevaisuudessa unionin uudistaminen saattaa edellyttää uudenlaista, tuoretta valmistelumekanismia. Lopullisten päätösten tulee kuitenkin aina tapahtua hallitusten eli jäsenmaiden välisesti.

Nizzassa ja Nizzan jälkeen on katsottava myös kauemmaksi eteenpäin, millainen Euroopan unioni on tulevaisuudessa. Siitä päättävät viime kädessä tulevat päättäjät, mutta jo nyt keskustellaan esimerkiksi EU:n omasta perustuslaista. Kokoomus on valmis uudistamaan ja kehittämään unionia entistä tehokkaammaksi toimijaksi. Uuden perussopimuksen tai peruskirjan kehittäminen voi olla perusteltua. Siinä tulisi ennen muuta selkiyttää unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivaltajakoa sekä koota nykyisten perussopimusten monisatasivuinen munkkilatina tiiviiseen muotoon, joka on kansalaisten ymmärrettävissä.

Toimivaltajaossa on korostettava läheisyysperiaatetta, jonka mukaan poliittiset päätökset on tehtävä mahdollisimman lähellä kansalaisia. EU:n toimivallan on siis rajoituttava sellaisille alueille, joilla ylikansallista päätöksentekoa todella tarvitaan. Kansalaiset odottavat EU:lta tehokkaita toimia muun muassa talouden ja työllisyyden parantamiseksi, kansainvälisen rikollisuuden, erityisesti huume- ja talousrikollisuuden, torjumiseksi, elintarviketurvallisuuden kehittämiseksi sekä sotilas- ja siviilikriisien hallitsemiseksi.

Kokoomuksen mielestä keskeistä unionin uudistamisprosessissa on, että lopullinen päätösvalta unionin toimivallasta ja perusrakenteista säilyy nyt ja tulevaisuudessa EU:n jäsenvaltioilla. Emme siis ole valmiita luovuttamaan niin sanottua kompetenssi-kompetenssia Euroopan tasolle.

Vaikka aikanaan laajapohjaisesti valmisteltavaa uutta perussopimusta kutsuttaisiinkin esimerkiksi perustuslaiksi, oleellista ei ole nimike vaan sopimuksen sisältö. Kokoomuksen mielestä EU on ja sen tulee jatkossakin olla itsenäisten jäsenvaltioiden muodostama yhteisö. Tämä merkitsee ministerineuvoston säilyttämistä unionin keskeisenä päätöksentekoelimenä.

Emme siis kannata komission kehittämistä Euroopan poliittiseksi hallitukseksi, joka olisi parlamentaarisessa vastuussa Euroopan parlamentille. Eri maiden euroeliitti voi kyllä visioissaan nähdä mielestään federalistisen järjestel-

män edut verrattuna nykyjärjestelmään. Elämme kuitenkin demokratiassa, emme asiantuntijavallassa eli meritokratiassa. Asioissa on edettävä Euroopan kansojen ehdoilla. Avoin keskustelu ja erilaiset visiot Euroopan tulevaisuudesta ovat tietysti tervetulleita. Euroopan unionia on kuitenkin Nizzan jälkeenkin kehitettävä itsenäisten valtioiden liittona.

[5] **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Eurooppa on yhdentynyt väljästi ja kattavasti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ja Euroopan neuvoston puitteissa. Tätä tiiviimpää yhdentyminen on ollut EU:n jäsenten kesken. Euroopan yhdentyminen on ollut ei ainoastaan hyödyllistä vaan välttämätöntä. Muutaman maan yhteismarkkinoista on vaiheittain kehittynyt Euroopan unioni, joka ennen pitkää käsittää lähes kolmekymmentä maata samalla, kun sen toiminta kattaa yhä laajemman alan.

Liittyminen Euroopan unioniin on ollut Suomelle ja suomalaisille pääosin myönteinen ja hyödyllinen ratkaisu. Yhtenäisen markkinaalueen muodostuminen suureen osaan läntistä Eurooppaa on merkinnyt hyvinvoinnin kasvua, mutta samalla se on asettanut haasteita muun muassa ympäristön suojelemiselle.

Yhdentyvässä maailmassa pienten kansallisvaltioiden mahdollisuudet vaikuttaa talouden toimintaan kansalaisten ja ympäristön hyväksi ovat vähäisemmät kuin pari vuosikymmentä sitten. Vasemmiston näkökulmasta taloudellisesti yhdentyvässä maailmassa Euroopan unioni voi tarjota mahdollisuuden saada takaisin sitä valtaa, jota tarvitaan ihmisen ja luonnon puolustamiseen.

Me suomalaiset haluamme vaikuttaa omiimme ja koko läntisen Euroopan oloihin. Siksi meidän on viisasta olla mahdollisimman paljon mukana eikä asettaa sellaisia ehtoja, joilla suljemme itsemme lähemmän yhteistyön ulkopuolelle. Jo perinteisesti me suomalaiset olemme kuitenkin tehneet yhden rajauksen eli emme ole lähteneet mukaan sotilasliittoon. Me vasemmistoliitossa haluamme pitää tästä rajauksesta kiinni.

Luonnollisesti meillä on ollut perinteisesti yhteistyötä Pohjoismaiden ja muiden Itämeren maiden kanssa. Tämä alueellinen yhteistyö varmasti lisääntyy tulevaisuudessa, kun Baltian maat ja Puola liittyvät unioniin.

Maailman muuttuminen herättää eniten huolta niissä ihmisissä, joiden asema yhteiskunnassa näyttää muita uhatummalta. Kun EU:ssakaan ei työttömyysongelmaa ei ole ratkaistu, on ymmärrettävää, että tunnetaan epävarmuutta Euroopan yhdentymisen ja laajenemisen seurauksista. Näitä ihmisiä ja heidän huoliaan meidän on kuunneltava herkällä korvalla, ja laajentumisen vaikutuksista on voitava keskustella avoimesti. Pitää muistaa, että yhdessä jos toisessakin maassa näyttää aika ajoin ilmaantuvan piittaamattomia populisteja, jotka räikeästi ihmisten tuntemaa huolta hyödyntäen luovat ulkomaalaisvihaan ja demokratianvastaisuuteen suuntautuvia poliittisia liikkeitä. Me suomalaiset voimme olla ylpeitä itsestämme, kansallisista kielistämme, omasta kulttuuristamme, omasta panoksestamme maailman kehitykseen, ilman että meidän tarvitsee hakea itsetunnon vahvistusta toista kieltä puhuvien tai vähän toisen näköisten ihmisten halveksimisesta tai vainoamisesta.

Puhemies! Vasemmistoliitto on pitänyt tärkeänä, että nyt jäsenyyttä hakeneet maat voivat tulla unionin jäseniksi, jos niiden kansat sitä haluavat. Tällöin on luonnollista, että me suhtaudumme myönteisesti myös laajentumisesta aiheutuviin unionin rakenteiden muutoksiin. Hakijoiden tulee kuitenkin täyttää myös poliittiset ja ihmisoikeuskriteerit eikä vain taloudellisia edellytyksiä.

Kenellekään ei olisi eduksi, jos laajentuneen Euroopan unionin päätöksenteko hidastuisi tolkuttomasti tai osittain jopa halvaantuisi. Siksi on luonnollista, että määräenemmistöpäätöksiä on tarpeen lisätä ja samalla sovittaa uudelleen äänten painotus. Oma komissaari ja toimintakykyinen komissio ovat Suomelle tärkeitä myös tulevaisuudessa.

Erityisesti eräät kansalaisjärjestöt ovat kokeneet määräenemmistöpäätöksien lisäämisen kauppapolitiikassa 133 artiklan kohdalla ongelmalliseksi. Myös meille vasemmistoliitossa on tärkeää, että artiklaa muutettaessa ei vaaranneta keskeisiä hyvinvointipalvelujamme, kulttuuriamme tai henkistä omaisuutta, kuten tekijänoikeutta, laajassa mielessä. Suuri valiokuntakin on havainnut tämän ongelman ja kiinnittää toivottavasti tähän erityistä huomiota. Valitettavasti tältä osin pääministerin lausunto oli mielestäni epätarkka ja myötäilee liikaa yksioikoisen kauppapoliittisia näkemyksiä.

Arvoisa puhemies! Jäsenmaille ei olisi eduksi, jos muutamat jäsenmaat muodostaisivat täysin unionin rakenteiden ulkopuolelle omia, ken-

ties suljettuja klubejaan. Siksi on parempi löytää sellaisia menettelyjä, joilla tiiviimpää yhteistyötä haluavat jäsenmaat voisivat kehittää kaikille halukkaille avointa yhteistyötään unionin rakenteiden sisällä.

Vasemmistoliiton mielestä tehostettu yhteistyö turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa ei suinkaan ole ongelmatonta. Tunnettuahan on, että eräillä jäsenmailla on halua edetä kriisinhallintaa ja niin sanottuja Petersbergin tehtäviä pidemmälle. Joustavuus näissä kysymyksissä vaikuttaisi aina myös ulkopuolelle jäävien jäsenmaiden asemaan. Tästä syystä olemme suhtautuneet tässä kohden joustavuuteen erittäin varauksellisesti. Myös ulkoasiainvaliokunnan tuoreessa lausunnossa kytketään toisen pilarin joustavuus välttämättömyyteen saavuttaa neuvottelutulos. Pitää myös säilyttää mahdollisuus viedä asia tarvittaessa aina Eurooppa-neuvostoon. Vasemmistoliitto on korostanut tarvetta kehittää nykyistä aktiivisemmin nimenomaan Euroopan unionin siviilikriisinhallintaa. Se on meidän mielestämme paras vastaus aikamme turvallisuusongelmiin.

Euroopan unionille valmisteltu perusoikeuskirja on varsin kattava ja nykyaikainen asiakirja. Sellaisenaan se tasapainottaa sitä, että Euroopan unioni on syntynyt toteuttamaan — ja siinä edelleenkin korostuu — tavaroiden, palvelusten ja pääomaliikkeiden sekä työvoiman vapaata liikkuvuutta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä katsoo, että peruskirja voidaan hyväksyä julistuksena.

Keskustelua Euroopan unionin tulevaisuudesta Nizzan jälkeen käydään samanaikaisesti huippukokousasioiden valmistelun kanssa. On hyvä, että tässä yhteydessä ne, jotka haluavat asettaa unionin kehitykselle päätepisteeksi liittovaltion, myös sanovat sen. Yhtä hyvä on, että ne, jotka liittovaltiota kavahtavat, tuovat myös oman lähtökohtansa esille. Valitettavasti vain kansalaiskeskustelussa liittovaltio-sana usein pikemminkin hämärtää kuin valaisee sitä, mistä on kysymys. Se, joka uskoo liittovaltion nopeaan syntyyn, voi osoittautua parantumattomaksi optimistiksi — tai ikuiseksi pessimistiksi.

Itse pidän tärkeänä käydä keskustelua siitä, millaisen toimivallan me haluamme antaa unionille vaikkapa sosiaalisissa ja sivistyksellisissä kysymyksissä. Tarvitaan keskustelua siitä, kuinka pitkälle tulevina vuosina on viisasta edetä esimerkiksi oikeus- ja sisäasioiden yhteydessä tai mikä ylipäätään on oikea tehtäväjako jäsenmaiden ja unionin välillä ympäristökysymyksissä. Kysymys on mielestäni siitä, miten parhaiten ajetaan ihmisen ja luonnon asiaa.

On myös syytä keskustella siitä, miten pitkälle on tarpeen harmonisoida lainsäädäntöä niillä alueilla, joilla sitä ei vielä ole tapahtunut, vai onko lisäharmonisointi lainkaan tarpeen. Kannattaa panna myös merkille, että Yhdysvalloissa, siis liittovaltiossa, monet keskeiset lainsäädännön alat, kuten rikoslaki, perhe- ja avioliittolainsäädäntö, alkoholilainsäädäntö jne., vaihtelevat osavaltioittain, vaikka Yhdysvaltojen perustamisesta on kulunut runsaat kaksi vuosisataa. En ole tässä ottamassa kantaa liittovaltion puolesta, mutta minusta näistä asioista pitää voida keskustella moniulotteisesti.

Jotkut ovat esittäneet, että Euroopan unionin perusoikeuskirjalle pitäisi antaa perussopimuksissa sama status kuin mikä valtioiden perustuslaeissa on perusoikeuksilla. Julistusluonne ei vastaa niiden tavoitteita, jotka olisivat toivoneet siitä vahvaa vastapainoa kaupallisille intresseille, tai edes niiden, jotka asettavat nimenomaiseksi tavoitteekseen liittovaltion. Vaikka kansalaisten asemaa haluttaisiinkin parantaa perusoikeuskirjan asemaa muuttamalla, ei siinä ole syytä hätiköidä. Ennen kuin perusoikeuskirja hyväksytään unionia sitovaksi — saati jäsenvaltioita niiden omaan toimivaltaan kuuluvilla alueilla velvoittavaksi — on välttämätöntä kerätä kokemuksia perusoikeuksien vaikutuksista ja arvioida niiden soveltamista. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen on tulkittu antavan siihen liittyneille maille paljon enemmän pelivaraa kuin mitä kansallisissa perustuslaeissa oleville samanlaisille säännöksille kansalliset tuomioistuimet ovat antaneet.

On tärkeää, että Nizzassa ei sidota unionin kehitystä liian tiukasti yhteen uraan. Sen, mitä Nizzassa sovitaan unionin tulevaisuudesta, tulee jättää riittävästi sijaa avoimelle kansalaiskeskustelulle. Kansalaisia kuulematta ei pidä sopia yhdestä päämäärästä, yhdestä lopputuloksesta, yhdestä sisällöstä. Myös hakijamaiden mukanaolo tulevaisuuskeskustelussa on välttämätön.

Arvoisa puhemies! Keskusteltaessa Euroopan tulevaisuudesta on painopistettä siirrettävä taloudesta ihmisten ja luonnon suuntaan.

[6] **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Diskussionen om EU:s strukturer

har förts nästan hela året här i riksdagen, men först den sista månaden har den tagit fart på allvar. Redan i somras startade en bred idédiskussion i Europa om unionens framtid. Även den här diskussionen, som egentligen har distanserat den pågående regeringskonferensen, har nu nått Finland. Till detta har statsminister Lipponen bidragit. Den förstnämnda diskussionen tar avstamp i nuet, medan den senare handlar om visioner för framtiden.

Framtidsdiskussionen är mycket välkommen. Redan i responsdebatten efterlyste svenska riksdagsgruppen ett mera konstruktivt ifrågasättande av gällande situation med motiveringen att tankar förädlas endast i ett aktivt meningsutbyte. Detta är en sanning värd att notera i alla sammanhang. Enligt svenska riksdagsgruppen bör diskussionen präglas av strävan att stärka invånarnas förtroende för unionen. Om det låga valdeltagandet i EU-val kan ses som ett uttryck för unionens närhet — eller snarare avlägsenhet — är betyget för nuvarande modell inte särskilt bra.

Luottamuksen ja legitimiteetin luominen on moniulotteinen tehtävä. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä tehtävässä on ennen kaikkea kyse kahdesta johtavasta periaatteesta. Toisaalta unionin tulee saada aikaan kansalaisten kannalta mielekkäitä ratkaisuja, olkoonpa kysymys unionin kilpailukyvyn vahvistamisesta tai edellytysten luomisesta Internetin saamiseksi kaikkiin kirjastoihin. Toisaalta unionin tulee olla demokraattisesti ankkuroitunut antaen kansalaisille tunteen siitä, että se edustaa heidän arvojaan ja toiveitaan.

Näiden kahden tavoitteen välillä vallitsee riippuvuussuhde. Toista ei voi uhrata toiselle. Unionia on laajennettava, mutta tämä ei saa tapahtua siten, että luottamus unionia kohtaan heikkenee vanhoissa jäsenmaissa. Lähtökohtana ei myöskään voi olla se, että tehokkuus kompensoi heikon demokraattisen ankkuroitumisen. Tuolloin rakennuksen perustus murenee. Puheenvuorossani pitäydyn pitkälti juuri tähän, unionin ankkurointiin.

Julkisessa keskustelussa on tuotu esiin, että kukin jäsenmaa tarvitsee oman komissaarin ja että pienet jäsenmaat tarvitsevat riittävän äänimäärän ministerineuvostossa vaikutusvaltansa turvaamiseksi. Tämä on tärkeää luottamuksen synnyttämiseksi, mutta se ei riitä. Taaemmalle on häipynyt EU-parlamentti, joka edustaa demokratiaa ja jonka tulee myös edustaa läheisyyttä kansalaisiin. Myös EU-parlamentin tuleva paikkajako on pelissä Nizzassa. Laajentumisen yhteydessä yksittäisten maiden edustus parlamentissa tulee vähenemään, minkä vuoksi pienempien puolueiden ja väestöryhmien on vaikea saada omia parlamentaarikkoja.

Keskeinen merkitys on myös sillä, että jäsenmaiden sisäinen monimuotoisuus näkyy EU-parlamentin koostumuksessa myös unionin laajentumisen jälkeen. Muun muassa Latvian puolalaiset, Slovakian unkarilaiset, Italian saksalaiset ja jopa Suomen ruotsinkieliset voivat jäädä täysin vaille edustusta parlamentissa, jos yksittäisten maiden europarlamentaarikkojen määrää vähennetään huomattavasti. Tämä ei voi olla mielekästä. Vaikka laajentuminen onkin priorisoitu tavoite, sen tulee tapahtua tavalla, joka ei pidemmän päälle heikennä unionin legitimiteettiä.

Keskustelua on leimannut vaatimus unionin riittävän tehokkaasta toiminnasta laajentumisen jälkeen. Vähäisemmässä määrin on painotettu sitä, että unionin tulee myös laajentumisen jälkeen vahvistaa juuri legitimiteettiään. Jos edustavuutta voidaan lisätä korottamalla 700 paikan kattoa joillakin kymmenillä paikoilla, ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä Suomen neuvottelijoiden tulisi esittää tällainen malli. EU-parlamentin tulee olla kaikkien parlamentti, myös pienempien kansanryhmien. Kyse on koko Euroopaa koskevasta asiasta.

De övriga målsättningarna, t.ex. kravet på att varje medlemsland skall ha en egen kommissionär, överensstämmer med svenska riksdagsgruppens prioriteringar. En övergång till beslut med kvalificerad majoritet inom flera områden underlättar beslutsfattandet. Samtidigt är det viktigt att övergången inte ens teoretiskt kan äventyra de välfärdsstrukturer som kännetecknar de nordiska länderna.

Preciseringarna av Finlands ståndpunkt gällande artikel 133 har varit motiverad, begränsningarna har förtydligats. Kritikerna av artikeln har i denna diskussion missat en aspekt. Flexiblare arrangemang i handeln kommer samtidigt att ge större möjlighet att betona exempelvis miljöaspekter och barnens rättigheter. Kontakten med medborgarorganisationerna har varit viktig under behandlingen som en fortsättning på de opinionsyttringar som förekommit.

Med hänvisning till legitimiteten är det mycket viktigt att de nationella parlamenten är aktiva både i fråga om övervakning och information. Det finns rum för förbättringar på den här punkten. Därför skall vi inte gömma oss bakom dogmer som att "Finland har den bästa nationella uppföljningen av EU-ärenden" och med detta som motivering försumma en självkritisk granskning av vårt arbete.

Flexibilitet i andra pelaren, d.v.s. säkerhets-, utrikes- och försvarspolitiken, kommer antagligen att införas och införas försiktigt, och kommer att gälla specifika områden som krishantering och samarbete vid köp av försvarsmateriel. Detta är ett nödvändigt steg, eftersom det måste vara mera attraktivt för medlemsländerna att samarbeta och fördjupa sitt samarbete inom EU:s strukturer än att skapa egna strukturer utanför EU. Nuvarande förslag innebär inte heller att grunden för beslutsfattandet i utrikespolitiska frågor skulle förändras. Eftersom det slutgiltiga förslaget fortfarande inte tycks vara helt klart anser svenska riksdagsgruppen att stora utskottet bör ha beredskap, ja rentav kunde sammankomma under toppmötet om det i förhandlingarna föreligger förslag som prövar det mandat som riksdagen gett regeringen.

Siitä huolimatta, että Pohjoismaat ovat tällä hetkellä omaksuneet erilaiset linjat EU-politiikassaan, niillä on keskenään enemmän yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä. Jotta Pohjolan ääni kuuluisi ja pohjoismaisia arvoja pystyttäisiin puolustamaan menestyksellisesti, tavoitteena tulee olla yhteisen sävelen löytäminen. Yhteisiä voimia tarvitaankin esimerkiksi antamaan pohjoiselle ulottuvuudelle sisältö, joka parantaa taloudellisia ja sosiaalisia oloja lähialueillamme. Eri linjat heikentäisivät tätä pyrkimystä. Pohjoismaisen hyvinvointimallin ja meidän turvallisuusratkaisujemme turvaamisessa meillä on kaikesta huolimatta lähimmät liittolaisemme Pohjolassa. Pohjola rakentuu liberaalis-solidaarisen traditION varaan, jota kannattaa puolustaa ja rakentaa. Eri linjat EU-politiikassa eivät ole hyödyksi keskeisille yhteisille intresseille.

Värderade talman! Utvidgningen är unionens mest betydelsefulla projekt. Opinionsundersökningar visar tyvärr att utvidgningens mission och betydelse inte klarlagts tillräckligt bland befolkningen. I Finland är stödet för utvidgningen allra lägst. Det här är en varningssignal som beslutsfattare måste lyssna till. Det är viktigt att medlemsländerna, ministerrådet och vi alla beslutsfattare aktivt förtydligar och klargör för medborgarna utvidgningens betydelse för Europa och medborgarnas egen framtid. En sådan upplysningskampanj är viktig för att stärka invånarnas förtroende för det europeiska samarbetet och för det europeiska fredsbygget.

Men detta historiska projekt är inte heller oberoende av opinionerna i ansökarländerna. Alltför utdragna förhandlingar om medlemskap skapar misstro och uppgivenhet och kan vända folkviljan i dem mot EU och mata motkrafter. För det europeiska fredsbygget är det angeläget att unionen inom en rimlig framtid tar emot nya medlemsländer. En koppling till nästa EU-val, dvs. år 2004 kunde vara naturlig.

Miten yhdistää legitimiteetti ja laajentuminen, miten saada aikaan yhdistelmä, joka ei tahdo onnistua? Vastaus on luultavasti löydettävissä toimivaltaluettelosta, siis unionin ja jäsenmaiden välisen työnjaon selventämisestä. Subsidiariteettiperiaatteesta, läheisyysperiaatteesta, jota korostettiin niin paljon 90-luvun puolivälissä, on tullut tyhjä klisee, joka voisi saada konkreettista sisältöä toimivaltajaon avulla. Epäselvä toimivaltajako houkuttelee unionin hallitsemattomaan kehittämiseen niin sanotun kumiartiklan 308 avulla. Epäselvä toimivaltajako johtaa selkiintymättömään käsitykseen unionista.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo tämän vuoksi, että Suomen neuvottelijoille huippukokouksessa on annettava valtuudet tukea ehdotusta, jonka mukaan unionin tulisi laatia unionin ja jäsenmaiden välinen toimivaltajako. Tähän liittyen on myös selvitettävä alueiden mahdollisuudet kääntyä määrätyissä ja tärkeissä asioissa suoraan EU:n puoleen ohi kansallisten pääkaupunkien ja keskusviranomaisten.

Työnjaon selkeyttämisen vaikutukset on selvitettävä samalla. Työnjaon selkeyttäminen johtaisi todennäköisesti siihen, päinvastoin kuin monet luulevat, että jäsenmaat saisivat takaisin toimivaltaansa. Luultavasti jäsenmaat saisivat enemmän vastuuta ja mahdollisuuden aluepolitiikan harjoittamiseen nykyisen sidoksen asemasta EU:n rakennerahastoihin. Myös muiden suurten budjettierien osalta kansallista päätäntävaltaa voitaisiin luultavasti vahvistaa. Tämä helpottaisi samalla EU:n laajentamista.

Rinnakkaisilla keskusteluilla EU:n tulevaisuudesta on useita liittymäkohtia. Olennaisimpana nykyistä hvk-kierrosta koskevana kysymyksenä on varmasti se, ovatko suunnitellut rakenteelliset uudistukset riittäviä, jotta 28 jäsenmaasta koostuva unioni voisi toimia ja jotta kansalaiset kokisivat sen mielekkäänä. Vastauksena on epäröivä kyllä, minkä vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa asian käsittelyn jatkamista Nizzan jälkeen.

Värderade talman! Erfarenheterna av den s.k. konventsmetoden är goda och arbetsmetoden kommer sannolikt att bli vanligare i EU:s arbete. De nationella parlamenten bör ges en aktivare roll, eftersom parlamentarikerna är mycket viktiga företrädare för medborgaropinionerna i sina egna medlemsländer. Genom en sådan här samarbetsmodell kan man samtidigt förankra arbetet i de centrala organen, både inom EU och på nationell nivå och låta arbetet vara öppet för allmänheten. Kommande förhandlingar om EU:s framtid bör ske i dylika former.

Arvoisa puhemies, värderade talman! I stället för att ständigt betona behovet av en allt djupare integration bör man efter toppmötet i Nice koncentrera sig på att föra unionen närmare medborgarna.

[7] **Tuija Brax /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Me suomalaiset kansanedustajat olemme koko EU-jäsenyyden ajan voineet suorin selin ja kirkkain katsein väittää sekä äänestäjillemme että eurooppalaisille kollegoillemme olevamme vähintäänkin kohtuullisesti osa prosessia, jolla Suomen kannat EU-asioihin muodostetaan, aina näihin päiviin saakka. Nyt lopuillaan oleva Ranskan puheenjohtajuus on osoittanut, että järjestelmämme on haavoittuva, jos puheenjohtajuus toimii viivytellen, ja juuri niin on käynyt. Nizzan huippukokoukseen on enää aikaa reilu viikko, ja me olemme yhä puutteellisin tiedoin muodostamassa kantaamme yhteen vaalikauden tärkeimpään asiaan.

Eduskunnassa on väläytelty jopa niinkin poikkeuksellista vaihtoehtoa kuin sitä, että ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta päivystäisivät hvk-prosessin yhteydessä, ja mikäli neuvotteluissa tulee esiin selvästi eduskunnalle esitetystä poikkeava neuvottelutilanne, olisi löydettävä keino, jolla eduskunta voisi ottaa asiaan kantaa nopeastikin.

Nyt tiedossa olevissa kysymyksissä vihreä eduskuntaryhmä yhtyy pääsääntöisesti hallituksen ja eduskunnan valiokuntien kantoihin. Olkoon Suomella jatkossakin komissaarinsa ja älköön suuria maita hyvitettäkö kohtuuttomasti ministerineuvoston ääninä tai Euroopan parlamentin paikkoina siitä, että luopuvat toisesta komissaaristaan. Jos EU Nizzan viimeisenä yönä ottaa merkittävän askeleen kohti ihminen ja ääni -periaatetta, EU muuttuu selvästi toiseksi kuin sen kansanäänestyksen yhteydessä väitettiin olevan. Vihreä eduskuntaryhmä luottaa siihen, että Suomen hallitus ei suostu radikaaleihin uudistuksiin tässä asiassa tässä yhteydessä ohi eduskunnan mandaatin.

Määrävähemmistöpäätöksenteko ja niin sanottu yhteispäätösmenettely ovat saaneet vihreän eduskuntaryhmän hyväksynnän jo aiemmissakin hallitustenvälisissä konferensseissa. Toivottavasti tällä kertaa neuvotteluissa edetään merkittävään läpimurtoon etenkin ympäristöpäätöksenteon osalta. Meillä on aivan liian monta esimerkkiä siitä, kuinka yksi tai kaksi maata ovat onnistuneet estämään yhteisen ympäristöpolitiikan parantamisen.

Sen sijaan vihreässä eduskuntaryhmässä on ollut pitkin syksyä huolenaiheena se, miten 133 artiklan osalta tullaan kirjaamaan määräenemmistöpäätöksien lisääminen. 133 artiklassa on kyse siitä, kuka neuvottelee EU:n nimissä Maailman kauppajärjestössä ja millä äänimäärällä tälle annetaan mandaatti. Normaalissa määräenemmistöpäätöksenteossa demokraattinen kontrolli syntyy yhteispäätösmenettelyssä, jossa ministerineuvoston päätöksen hyväksyy vielä Euroopan parlamentti. 133 artiklan osalta tämä demokraattinen kontrolli puuttuu. Siinä asia siirtyy komission kauppaosaston hoiviin, ja tämän työtä seuraa vain paljon kritiikkiä saanut virkamieskomitea 133. Siksi on tärkeää, että eduskunnan valiokunnat ovat yksimielisesti vaatineet rajoituksia 133 artiklan muuttamiselle.

Tällä hetkellä näyttää olevan yhä vakavia ongelmia sen suhteen, tuleeko määräenemmistöpäätöksenteko koskemaan muun muassa sitä, mitä voidaan jatkossa patentoida. Kyse voi olla merkittävistä eettisistä valinnoista, kuten siitä, voiko elimiä tai kasvilöydöksiä patentoida. Tämän kaltaisten asioiden neuvottelumandaatti ei vihreän eduskuntaryhmän mielestä voi siirtyä komissiolle määräenemmistöpäätöksellä. Tältä osin lähdemme siitä, että valtioneuvosto vielä

tarkistaa omaa kantaansa siten, että se ennen kaikkea varmistaa eduskunnan vaatimat rajoitukset ja vasta sen jälkeen pyrkii tavoitteeseensa muun muassa puhelinliikennepalveluiden vapauttamisen osalta.

Niin sanotun joustavuuden osalta valtioneuvoston linja on realistinen. On hyväksyttävä se, että laajentuneessa unionissa on erilaisia alaryhmiä, jotka kuitenkin on sidottu unionin yhteisiin päämääriin. Samalla on kuitenkin tunnustettava, että näistä ryhmistä voi helposti tulla varsinaista päätöksentekoa ohjaavia sisäpiirejä. Erityisen suuri vaara tässä asiassa liittyy joustavuuteen toisessa pilarissa eli yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Eduskunnalle viime perjantaina jaetussa Ranskan pohjaesityksessä on asia kirjattu niin, että joustavuus voi koskea lähes mitä tahansa ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaa, kunhan se on puettu kriisinhallintaan liittyväksi aloitteeksi. Kun vielä yhteisten päätösten täytäntöönpanoon riittäisi Ranskan ehdotuksen mukaan niinkin vähäinen joukko kuin kolme jäsenvaltiota, on ilmeistä, että EU:n sisälle voi Nizzan jälkeen syntyä ulko- ja turvallisuuspoliittinen sisäpiiri, joka saattaa muissakin asioissa pitää itseään sellaisena.

Kun kaiken lisäksi Ranskan ehdotuksessa on tehty muiden jäsenten myöhempi mukaantulo aiemmasta poikkeavaksi, ei kyllä auta muu kuin puhua rehellisesti siitä, että EU:ssa on paineita tiivistää yhteistyötä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kaikilla aloilla, ei vain niin sanotussa kriisinhallinnassa.

Vihreä eduskuntaryhmä lähtee siitä, että hallitus tuo vielä tällä viikolla eduskunnan suurelle valiokunnalle ja ulkoasiainvaliokunnalle tarkennetun kantansa puheenjohtajamaa Ranskan esityksiin, jos hallitus Ranskalta saa tarkempia esityksiä. Vihreä eduskuntaryhmä antaa siis täyden tukensa pääministerin tämänpäiväiselle vaatimukselle siitä, että Ranskan on vielä tarkennettava esityksiään.

Vuosi sitten Suomi isännöi EU:n huippukokousta. Muistanette, mitä silloin pidettiin suurina saavutuksina: sitä, että hvk keskittyy vain niin sanottuihin Amsterdamin tähteisiin eli suppeaan listaan, jolla vain mahdollistetaan EU:n laajentuminen, mutta ei samalla avata tietä syvenemiseen kohti liittovaltiota. Pohjoismaisella aloitteella kriisinhallinnasta sanottiin torjutun pidemmälle menevät pyrkimykset laajentaa EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Miltä nämä vuoden takaiset arviot näyttävät tänään? Aika erilaisilta. Hvk:sta tulikin laajahko hvk, jossa ovat esillä monella tapaa kaikki ne elementit, joita Suomi ilmoitti torjuneensa vuosi sitten. Erityisen paljon näitä elementtejä on sisällytetty niin sanottuun Nizzan jälkeiseen esityslistaan, jonka asioista kuitenkin nyt sovitaan Nizzassa ainakin otsikkotasolla.

Tästä tullaankin Nizzan hvk:n suurimpaan ongelmaan Suomen eduskunnan kannalta. Eduskunta on nimittäin lähinnä otsikkotasoisen informaation varassa sen suhteen, mitä kaikkea Nizzan huippukokouksessa on tarkoitus lausua EU:n tulevaisuudesta. Tätä ongelmaa on pyritty vähättelemään väittämällä, ettei Nizzan jälkeinen asialista ole vielä sitova sopimus vaan vasta esityslista. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä tämä vähättely voi olla harhaanjohtavaa. Suomi on ollut EU:n jäsen jo niin pitkään, että me tiedämme, miten suurella todennäköisyydellä EU:n huippukokouspäätökset muuttuvat myöhemmin konkreettisiksi teoiksi. Tuo todennäköisyys on suuri, todella suuri. Niin EU toimii, ja siksi hallituksen ja eduskunnan olisi otettava huomattavasti vakavampi asenne tulevaisuudessa sen suhteen, kuinka eduskuntaa informoidaan huippukokousten päätöslauselmista ja kuinka eduskunta niitä sitten käsittelee.

Arvoisa rouva puhemies! Koska Nizzan jälkeisen esityslistan asioista on eduskunnalle kerrottu toistaiseksi vähän, ei vihreä eduskuntaryhmä voi ottaa niihin tässä vaiheessa paljonkaan kantaa. Haluamme kuitenkin korostaa, että jos ja kun asialistalle kirjoitetaan muun muassa EU:n perusoikeuskirjan saattaminen juridisesti sitovaksi sekä EU:n perussopimusten kirjoittaminen perustuslaiksi, niin emme pidä oikeana vähätellä näiden kirjausten merkitystä. Viime aikoina kotimaisessa keskustelussa on jopa ministerien taholta väitetty, ettei EU:n perussopimusten uudelleen kirjoittaminen olisi mikään suuri asia eikä rinnastettavissa liittovaltion perustuslakiin.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää tämän kaltaisia puheita onttoina, ellei niiden tueksi esitetä konkreettisia esimerkkejä siitä, millainen voisi olla vain vähäinen ja selventävä uudistus. Jokainen, joka viitsii lukea Firenzen yliopistoinstituutilta tilatun pohjaesityksen uudeksi EU:n perussopimukseksi tai perustuslaiksi, ymmärtää, ettei nyt

ole kyse mistään vähäisestä muutoksesta, jota voisi sanaleikein vähätellä.

Tältä osin on syytä olla tyytyväinen pääministerin tämänpäiväiseen puheeseen, jossa suoraan sanotaan kuinka kauaskantoisesta ja syvällisestä muutoksesta tulevaisuudessa on kyse. Nyt on vain todellakin mietittävä, miten tämän kaltaista keskustelua voidaan käydä aidon demokraattisesti ja kansalaisten tuntoja kunnioittaen. Haaste on valtava, ja osana sitä on saatava aikaan muutos siinä tavassa, jolla eduskunta käsittelee huippukokousten julistuksia ja päätöslauselmia.

Arvoisa rouva puhemies! Viime keskiviikkona tässä salissa käytiin keskustelu EU:n perusoikeusasiakirjasta ja siinä yhteydessä hyvin paljon sivuttiin niitä erilaisia ajatuksia, joita tämä alhaalta ylöspäin valmistelu voisi olla jatkossa. Mielestäni siinä oli oleellista muun muassa se, että kyseessä on niin suuri hanke, että kansallisten parlamenttien ja kansalaisyhteiskunnan pitää aina välillä pystyä tarkistamaan tai kurkistamaan, mitä tapahtuu valmistelutyössä.

[8] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä suhtautuu myönteisesti hallittuun EU:n laajentamiseen, joka voisi tapahtua niin sanottujen Eurooppa-sopimusten kautta tai vaihtoehtoisesti Eta-sopimuksen kaltaisena järjestelynä niiden hakijamaiden kohdalla, jotka eivät Kööpenhaminan kriteerejä täytä. Laajenemisen erilaisia vaihtoehtoja ja etenemismalleja tulisi vielä vakavasti selvittää ja harkita. EU:n laajeneminen edellyttää, että unionin hallintoa ja päätöksentekoa on uudistettava.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä uudistusten johtavana ajatuksena on oltava ensinnäkin sen, että unioni ei kehity liittovaltioksi, vaan sen toimintaa uudistetaan kansallisvaltioiden yhteistyöjärjestelmänä. Toiseksi, pienten jäsenmaiden asema ei saa heikentyä nykyisestään enempää kuin laajenemisesta suhteellisesti seuraisi. Kolmanneksi, EU:ta tulee uudistaa siten, että avoimuus lisääntyy ja kansalaisten luottamus unioniin vahvistuu.

Nizzan kokouksen näkyvimmäksi kiistakysymykseksi on muodostumassa komission koko ja kokoonpano. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että jokaisesta jäsenmaasta on komissaari.

EU:n elinten valtasuhteista on todettava, että ryhmämme ei yhdy näkemykseen komission vallan kasvattamisesta. Mielestämme on parempi turvata ministerineuvoston asema. Poliittisen vastuun ja parlamentarismin kannalta ministerineuvoston rooli on keskeinen, eikä äänivaltaa ole syytä luovuttaa harkitsemattomasti. Eteneminen äänten uudelleenpainottamisen tiellä on mielestämme välttämätöntä. Siihen on löydettävä yksinkertainen ja selkeä ratkaisu.

Nizzan kokouksessa oletettavasti ehdotetaan vahvistetun yhteistyön edellytysten löysentämistä ja ulottamista tietyin edellytyksin myös toisen pilarin toiminta-alaan, siis yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Vahvistettuun yhteistyöhön lähtevien minimimäärän vähentäminen ja toisen pilarin asioiden ottaminen mukaan sisältää riskejä. Yhtenä riskinä on se, että esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspoliittisessa yhteistyössä toimivat jäsenvaltiot alkavat määrittää koko EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Muiden valtioiden voi olla pakko tällöin seurata mukana, jos haluavat pysyä kehityksessä mukana. Riskinä on nähtävä myös tällaisen mallin eriarvoistava vaikutus: Se saa syntymään kahden tai jopa kolmen kerroksen jäsenmaita EU:n sisälle. Vaarana on, että hitaammin integraatiossa etenevät jäsenmaat jäävät toisen luokan asemaan. Eriytymiskehitystähän näkyy jo nyt.

Vahvistettu yhteistyö oikeus- ja sisäasiain alalla, erityisesti huume- ja muun rikollisuuden torjunnassa, on erittäin tärkeää. Sama koskee ympäristökysymyksiä. Haagin kokouksen epäonnistuminen ilmastosopimuksen osalta on huolestuttavaa eikä kunniaksi EU-maille.

Suomi on kannattanut Euroopan parlamentin enimmäisjäsenmäärän säätämistä 700:ksi. Suomi on tuolloin todennäköisesti saamassa 10—13 paikkaa parlamenttiin, mikä luo ongelmia suhteellisuuden toteutumiselle vaaleissa. Lisäksi on vaarana, että EU:n parlamentti etääntyy entisestään kansasta, kun kehityksen pitäisi olla päinvastainen.

Erityisen huonona pidämme esillä ollutta ehdotusta siitä, että ainakin osa parlamentin edustajista valittaisiin yleiseurooppalaisilta vaalilistoilta. Tämä toisi vaalijärjestelmän demokraattiselle perusidealle kohtuuttomia ongelmia, sillä sellaisissa vaaleissa voisivat menestyä vain ne, jotka saavat taakseen valtavan määrän rahaa ja valmiin, tehokkaan vaalikoneiston. Keitä nämä edustajat edustaisivat edustuksellisen demokratian periaatteiden mukaan, vaalit rahoittaneita tahoja vai heitä äänestäneitä eurooppalaisia? Eri-

tyisesti näkemykseen EU:sta kansallisvaltioiden liittona ei tällainen malli sovi, jos halutaan ylläpitää ajatusta edustuksellisesta demokratiasta.

Nizzan kokouksessa on tarkoitus lyödä lukkoon myös Euroopan sosiaalipoliittinen ohjelma kaudelle 2000—2005. Sosiaalinen toimintaohjelma pureutuu korkealentoisten tavoitteidensa ohella lukuisiin yleiseurooppalaisiin kipupisteisiin, muun muassa työttömyyteen, syrjäytymiseen ja ikääntyneiden määrän kasvuun, jotka ovat myös Suomessa haasteita. Ehdotetuilla toimilla on useita tavoitteita, joihin on tärkeää yhdessä sitoutua. Korostamme kuitenkin, että EU ei saa sulkeutua itsekkääksi oman alueensa ihmisten etuoikeuksien puolustajaksi, vaan sen on otettava nykyistä suurempi vastuu myös kehitysmaiden ongelmista.

Nizzassa hyväksytään perusoikeuskirja, josta keskustelimme hallituksen selvityksen pohjalta viime viikolla. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä kannattaa EU:n perusoikeuskirjan hyväksymistä poliittisena julistuksena, joka velvoittaa erityisesti Euroopan unionin toimielimiä niiden toiminnassa. Emme näe tarpeelliseksi perusoikeuskirjan hyväksymistä oikeudellisena asiakirjana.

Euroopan unionia säätelevät peruskirjat ja niihin tehdyt muutokset eivät aukea tavalliselle kansalaiselle. Niinpä tämän vuoksi unionin perussäännökset olisi hyvä koota yhdeksi perussopimukseksi, jossa tärkeimmät asiat ja valtasuhteet määritellään selkeästi.

EU:n rakenteiden ja toimintatapojen monimutkaisuuden vuoksi EU-kansalaiset kokevat suurta vierautta ja etäisyyttä unionia kohtaan. EU:n kehityksestä käytävä keskustelu on muodostunut vain ammattipoliitikkojen ja tutkijoiden väliseksi ajatustenvaihdoksi, josta keskimääräisesti yhteiskunnallisesti valveutuneemmatkin kansalaiset ovat isolta osin ulkona. Tämä osaltaan viestii EU:n uskottavuusongelmaa.

Eurobarometri-tutkimusten keskeinen viesti on ollut, että tieto unionista on erittäin tärkeää. Kansalaisten tarpeista nousevien teemojen esillä oleminen saattaisi osaltaan edistää unionia, jossa EU-kansalaisilla olisi nykyistä enemmän halua äänestää ja myös osallistua unionin kehityksestä käytävään kansalaiskeskusteluun. Tärkeä kysymys on, miten luodaan kansalaisaktiivisuudesta nouseva järjestelmä, jossa yhteisesti sovituilla tavoitteilla ja poliittisella ohjelmalla on riittävä hyväksyntä jäsenmaissa.

Suomen pitää käyttää se liikkumavara, jonka EU:n sopimukset jäsenmaille antavat eikä sopeutua valtavirtaan. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä Suomessa korostetaan liian paljon EU:n yhteistä politiikkaa emmekä käytä täysimittaisesti hyödyksi mahdollisuuksiamme ja vapauttamme harjoittaa itsenäistä kansallista politiikkaa. Tuntuu siltä kuin EU-asiat joskus menisivät omien kansallisten kysymystemme edelle. Linjauksia esitetään EU:n kehittämiseksi, minkä ei sinänsä tarvitse olla Suomen etujen vastaista, mutta enemmän aktiivisuutta tulisi osoittaa esittämällä linjauksia siitä, miten voidaan kansallisia etuja parhaiten saavuttaa EU:ssa yhdessä hyväksyttyjen puitteiden rajoissa.

Toimintamme EU:ssa on ollut varsin näkyvää, ja olemme nettomaksajia. Tämä antaa Suomelle oman painoarvon, mutta oikeuden myös EU:n kehityksen kriittiseen tarkasteluun. Suomen kannanotot eri asioissa eivät saisi jäädä tyhjiksi kannanilmaisuiksi, vaan niitä tulisi yrittää eri tavoin edistää tavoitteisiin pääsemiseksi muun muassa ulkopolitiikan, alkoholipolitiikan ja hallinnon byrokratiaan ja avoimuuteen liittyvien kysymysten osalta.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä EU:n toiminta on ollut monessakin mielessä haparoivaa. Nykyiselläkin jäsenmäärällään unioni on raskassoutuinen ja usein solmussa itsensä kanssa. Siksi tuntuu vaikealta uskoa, että laajeneminen saataisiin lyhyellä aikavälillä aikaan ilman suuria lisävaikeuksia. Parhaiten nämä ongelmakohdat voidaan välttää, jos EU pysyy niillä toiminta-alueilla, jotka luontaisesti sille kuuluvat.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kristillisen liiton eduskuntaryhmä esittää huolensa siitä, että Pohjoismaat ovat EU-politiikassa ajautuneet kauas toisistaan, vaikka niillä on hyvin samanlaiset hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ja arvopohjakin sekä näkemys demokratian toiminnasta ja avoimuudesta. Nämä pohjoismaiset arvot tulisi EU:n yhteistyön kautta viedä Keski- ja Etelä-Europpaan ja siten turvata ne jatkossa myös Pohjoismaissa. Suomen hallituksen tulisikin pikaisesti ryhtyä keskustelemaan muiden Pohjoismaiden kanssa EU:n kehittämisestä ja toimia määrätietoisesti pohjoismaisen linjauksen muodostumiseksi unionissa.

[9] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Puhuttaessa Euroopan unionin toiminnan tiivistä-

misestä, kehittämisestä tai syventämisestä joudutaan väistämättä keskustelemaan myös Euroopan liittovaltion syntymisestä. Tämän on todennut viimeksi pari päivää sitten Helsingin Sanomissa Helsingin yliopiston tutkija Jukka T. Relander todetessaan: "Liittovaltion synnyttää historian viekkaus. Lopputulos toteutuu minkään yksittäisen tahon siihen määrätietoisesti pyrkimättä." Hänen mukaansa tämä johtuu siitä, että erillisten ongelmien ratkaisut merkitsevät poikkeuksetta integraation syventämistä. Joudutaan luomaan yhtenäinen lainsäädäntö, verotus ja sosiaaliturva. Syventäminen on ainoa ratkaisu ongelmiin, jotka puolestaan johtuvat EU:sta itsestään, sen tosiasiallisesta mahdottomuudesta nykyisessä muodossaan. Relanderin mukaan unionin laajeneminen on jo nyt automatisoitunut mekanismiksi, jota ei voi pysäyttää. Mikä tahansa poliittinen toimenpide tulee johtamaan johdonmukaisesti liittoutuman syvenemiseen tai kriisiytymiseen, jonka ainoaksi ratkaisuksi havaitaan lopulta EU:n syventäminen, hallinnon tehostaminen ja vallan keskittäminen ylikansalliselle elimelle.

Pääministerin ilmoitus valmistautumisesta tulevaan Nizzan kokoukseen ei ole mielestäni mikään linjapuhe EU:n tulevaisuudesta, eikä se varmasti ollut sellaiseksi tarkoitettukaan. Sellainen oli sen sijaan hänen Brüggessa käyttämänsä puheenvuoro, jossa hän mielestäni melko estottomasti ohjasi Suomen mukaan unionin liittovaltioitumiskehityksen etujoukkoihin. Puhe oli mielestäni selkeä kannanotto siitä, että Suomen tulee olla mukana kaavaillussa niin kutsutussa tiiviissä ytimessä, joka jatkossa luonnollisesti muodostaa tulevan Euroopan liittovaltion ydinjoukon. Tämän lisäksi maamme kansainvälisestä politiikasta vastaava johto on asettautunut Ranskan, pienten jäsenmaiden aseman ja oikeuksien pahimman syöjän, juoksupojaksi houkuttelemaan muitakin pieniä jäsenmaita luopumaan entisestäänkin etuuksistaan ja asemistaan. Ihmettelenkin, millä valtuuksilla tämä sukkulointi ja linjanveto on tehty. Mielestäni näin merkittävistä Suomen valtiollista asemaa koskevista aloitteista ja/taikka kannanotoista tulisi päättää eduskunnassa.

Mikäli hyväksytään poliittisen johtomme ulkoministeri Tuomiojaa lukuun ottamatta omaksuma EU:n liittovaltioksi kehittämisen kanta, johon perustuslain kaavaileminen liittyy, tulee se myös virallisesti todeta Suomen päämääräksi. Tästä voidaan perussuomalaisten mielestä tehdä päätös vain kansanäänestyksen jälkeen. Täytyyhän kansalla olla oikeus sanoa suoraan mielipiteensä maamme jonkin asteisesta itsenäisyydestä tai Euroopan liittovaltioon mukaanmenosta. Me pidämme tinkimättömästi kiinni siitä itsenäisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta, joka maallamme vielä on jäljellä EU- ja Emu-jäsenyyksien toteuduttua. Kaikki unionin syventämistoimet ovat mielestäni askeleita mainitsemallani tiellä kohti liittovaltiota, ja sitä perussuomalaiset vastustavat jyrkästi.

Arvoisa puhemies! Tulevassa Eurooppa-neuvoston kokouksessa käsitellään monia tärkeitä erillisasioita edellä tarkastelemani liittovaltioasian lisäksi. Näitä ovat muun muassa komission kokoonpano, äänten painottaminen EU:n neuvostossa, määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentaminen, joustavuuden lisääminen sekä laajentumiskehitys. Itse asiassa nämä ja monet muutkin ratkaisut ovat kahden pääkysymyksen, laajentumisen ja vahvistetun yhteistyön eli juuri liittovaltion ydinryhmän luomisen, osaratkaisuja tai niiden vaatimia muutoksia.

Kaksi käsiteltävää asiaa, komissaarin paikan takaaminen kaikille jäsenmaille ja äänten painotus neuvostossa, liittyvät toisiinsa. Suuret jäsenmaathan joutuisivat luopumaan oikeudestaan kahteen komissaarin paikkaan siinä tapauksessa, että myös EU:n ottaessa lisää jäseniä kaikille maille taattaisiin oma komissaarin paikka. Korvauksena tästä on suurille jäsenmaille, kuten Saksalle, Ranskalle, Englannille ja Italialle, luvattu suurempi vaikutusvalta EU:n neuvostossa, jolla on unionin käytännön johtamisessa merkittävä rooli. Luonnollisesti tähän liittyvät myös yksimielisyyttä vaativien päätösten vähentämispyrkimykset neuvostossa.

Valittiinpa esillä olleista ääntenpainotusmalleista mikä tahansa, tulee Suomen kaltaisten väestöpohjaltaan pienten maiden vaikutusvalta supistumaan. Mitä enemmän annetaan painoarvoa maan väkiluvulle, sitä heikompi on esimerkiksi Ruotsin, Tanskan, Itävallan, Irlannin ja Suomen asema neuvoston päätöksenteossa. Tämän takia yksimielisyyden säilyttäminen mahdollisimman monissa ratkaisuissa antaa mielestäni Suomelle ja muille pienille maille edes pienen mahdollisuuden estää itselleen ja etunäkökohdilleen epäedullisten ratkaisujen tekemisen. Mikäli tämä estää EU:n toiminnan syventämisen, se on vain hyvä asia.

Perussuomalaiset suhtautuvat siis kielteisesti määräenemmistöpäätösten lisäämiseen muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta. Esimerkiksi artiklan 133 kohdalla perussuomalaisten mielestä Suomen olisi laadittava niin sanottu negatiivinen lista, ettei komission valta kasvaisi liiaksi.

Esillä on myös EU:n parlamentin jäsenten lukumäärän jäädyttäminen nykyiseen huolimatta siitä, että unioniin otetaan uusia, väestöpohjaltaan suuriakin jäsenmaita. Käytännössä tämä merkitsisi Suomelle sen paikkamäärän alentumista 16:sta 8—12:een, jolloin pienet maat jäävät suhteettoman pienelle edustukselle. Maiden sisällä tämä merkitsee puolestaan demokratian kaventumista, kun pienempien poliittisten ryhmittymien teoreettinenkin mahdollisuus saada paikka EU-vaaleissa katoaa. Tähän ei tuo ratkaisua myöskään esillä pidetty koko unionin laajuisten jonkin puolueryhmittymän asettamien listojen mahdollistaminen, sillä silloinhan väestömäärältään suurten jäsenmaiden ehdokkaat voittaisivat mennen tullen väestöltään pienten maiden samalla listalla olevat ehdokkaat. Epäsuhta syvenisi entisestään. Suuret jäsenmaat sanelisivat ratkaisut ja painostaisivat pieniä ne hyväksymään. Tosin niinhän nytkin tapahtuu, mutta neuvostossa yksimielisyysvaatimus on vielä pieni turva.

Euroopan unionin laajentuminen on lähivuosien merkittävä asia unionissa. Suuri osa edellä olleista muutoksista EU:n rakenteeseen ja päätöksentekoon johtuu juuri tästä seikasta. Mikäli unioni haluaa säilyttää toimivuutensa, on laajentumisen tapahduttava hallitusti. EU:n täytyy ratkaista monia sisäisiä ongelmiaan ja pystyä toimimaan tehokkaasti nykyisessäkin kokoonpanossa, ennen kuin se voi ottaa uusia jäseniä. Toisaalta on pidettävä huoli siitä, että unioniin ei oteta jäseniksi maita, jotka eivät ole vielä siihen taloudellisesti tai yhteiskunnalliselta tilanteeltaan kypsiä. Jäseniksi otettavien maiden talouden on oltava riittävän vakaa, maatalouden nykyaikaistamisen on pitänyt edetä kyllin lähelle EU:n oman maatalouden tasoa, poliittisen ja muun yhteiskunnallisen kehityksen on oltava riittävän korkealla tasolla ja ihmisoikeuksia on kunnioitettava kaikkien väestöryhmien ja poliittisten näkemysten kohdalla.

Nämä vaatimukset ovat kovat mutta välttämättömät. Euroopan unionin nykyisten jäsenmaiden on voitava luottaa siihen, ettei kohtuuttoman suuri osa unionin budjetista kulu tulevaisuudessa liian nopeasti jäseneksi otettujen maiden maatalouden, infrastruktuurin ja talouselämän saattamiseen EU-kelpoiseen kuntoon. Jos näin ei tehdä, tulee Suomen ja muiden EU:n nettomaksajien eli rahoittajien maksukuorma kasvamaan kohtuuttomasti. Kehitysapu on oma asiansa; se ei sovi osaksi EU:n sisäistä avustuspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuskeskustelussa, jota pääministeri Lipponen korosti puheenvuorossaan, tulisi perussuomalaisten mielestä painottaa niitä perusarvoja, jotka olivat korostetusti esillä EY:n alkuaikoina ja myös siinä vaiheessa, kun Suomi päätettiin liittää unionin jäseneksi. Tällöin korostettiin järjestön kauppa-, talous- ja työllisyyspoliittista roolia. Tulisi unohtaa yksisilmäinen liittovaltioitumissuuntaus, jota eräät jäsenmaat pitävät vahvasti esillä.

Arvoisa puhemies! Toivotan tasavallan presidentti Haloselle ja pääministeri Lipposelle onnea ja menestystä Nizzan kokoukseen. Muistakaa, että Suomi on vielä itsenäinen kansallisvaltio ja moni toivoo sen sellaisena pysyvänkin!

10 **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Mitä Euroopan unionista tulee? Muuttuuko unioni itsenäisten valtioiden liitosta liittovaltioksi? Mitä Suomen tasavallasta tulee? Säilyykö se itsenäisenä valtiona, vai tuleeko siitä samantapainen osavaltio kuin esimerkiksi Yhdysvaltain osavaltiot? Ne ovat kysymyksiä, jotka suomalaisia EU:ssa kiinnostavat, jos yleensä EU-asiat kansaa kiinnostavat.

Pääministerin ilmoitus Nizzan huippukokouksesta oli tarpeen. Tarpeen oli varmasti myös hänen Brüggessa pitämänsä puhe, joka herätti sellaista keskustelua ainakin poliittisten päättäjien ja lehdistön parissa, jota asiassa tarvitaan. Sinänsä se, että pääministeri puheessaan käsitteli asioita rohkeasti, on hyvä, vaikkakaan esimerkiksi en itse eivätkä monet muut hänen puheensa sisällöstä ole samaa mieltä. Kuitenkin se, että tulevasta EU:n kehityksestä keskustellaan, on jo sen takia hyvä, että emme taas kerran huomaa liian myöhään, miten pitkälle asiat ovat menneet ja miten meillä on enää vain muodollisen päätöksentekijän osa.

Pääministerin ilmoitus Nizzan kokouksesta oli pääosin kattava, mutta siinä oli selkeästi eräitä puutteita, joihin palaan yksityiskohtaisesti myöhemmin. Nizzan kokous on yksi pala EU:n ja Suomen tulevaisuutta ja peruuttamattomasti vie

asioita eteenpäin. Tätä kokousta ennen, niin kuin yleensä EU:n tulevaisuuskeskustelussa, ruoditaan unionin ongelmia ja ennen kaikkea esitetään muutoksia toimintatapoihin ja rakenteisiin. Se on keskustelua, jossa muut kuin asiantuntijat eivät tahdo pysyä mukana, ehkä eduskunta mutta ei tavallinen kansa. Termit, joita käytetään, erilaiset pilarit jne., ovat sellaista siansaksaa, josta meidän poliitikkojen pitäisi luopua, jos ajattelemme, että Suomen kansa kiinnostuu entistä enemmän tärkeistä EU:ta koskevista asioista.

Ehkä kaikkein suurin puute keskustelussa ja erityisesti niissä virallisissa selvityksissä ja puheenvuoroissa, joita hallituksen taholta esitetään, on se, että varsinainen sisältö pihvi, jätetään sanomatta eli se, mikä ja millainen on se Euroopan unioni, mihin Suomi tähtää. Tietenkään me emme sitä päätä kuin hyvin pieneltä osin, mutta olisi hyvä, että keskustelisimme ja ilmaisisimme, mihin päämäärään me suomalaiset haluamme Euroopan unionia kehittää lyhyellä, keskipitkällä tai pitkällä tähtäimellä.

Päämäärän lausuminen, tavoitteen tai vision lausuminen, on senkin takia tärkeää, että kun on päämäärä, voi siitä lähtien suunnitella keinoja, joilla päämäärään päästään ja ne vaikeudet, jotka tänä päivänä ja edessä ovat, raivataan. Ongelmia ja keinoja on paljon erityisesti viime päivien ja viikkojen keskusteluissa esitetty. Mutta se, minkälaista unionia halutaan, on jäänyt lausumatta. Itse asiassa tietysti jos jokainen meistä miettii, minkälaiseen unioniin se johtaisi, jos toteutettaisiin ne kaikki toimenpiteet, joita pääministerin ilmoituksessa ja hänen Brüggen puheessaan esitettiin, lienee melko selvää, että tuloksena on liittovaltio, jonkinlainen Euroopan yhdysvallat. Reilumpaa olisi tietysti se, että tämä sanakin ja käsite lausuttaisiin suoraan. Siinähän ei ole mitään pahaa.

Liittovaltio ei ole sanana kielletty eikä minusta mikään kyseenalainen keskustelun aihe. Siitä kannattaa keskustella niidenkin, jotka eivät liittovaltioon halua. Päinvastoin todella pitäisi puhua niin, ettemme huomaa yhtenä päivänä olevamme vain epäitsenäinen osavaltio Euroopan yhdysvalloissa. Liittovaltio-sanaa pääministerikin äskeisessä ilmoituksessa kiersi kuin kissa kuumaa puuroa. Toinen kielletty sana näyttää olevan nyt perustuslaki. Tässä selvityksessä pääministeri on korvannut perustuslain sanalla tulevaisuustyö, mitä tämä termi sitten tarkoittaakin.

Unionilla on kohta yhteinen raha, ja yhteiset puolustusvoimat kehittyvät huimaa vauhtia. Nyt unioni tavoittelee ulkopoliittisen suurvallan asemaa ja pyrkii häärimään maailman kriisipesäkkeissä Yhdysvaltojen ja YK:n rinnalla. EU:n toimivalta on laajentunut jäsenvaltioiden itsenäisen päätösvallan kustannuksella. EU:n parlamentin asemaa ja merkitystä kasvatetaan. Se vähentää Suomen kansan omien edustajien eli kansanedustajien ja eduskunnan valtaa. Siirtyminen yksimielisistä päätöksistä määräenemmistöpäätöksiin, joita muun muassa pääministeri äsken ilmoituksessaan voimakkaasti esitti, kaventaa olennaisesti jäsenvaltioiden itsenäisyyttä ja mahdollisuutta estää epämiellyttäviä päätöksiä.

Nyky-EU:ssa on paljon ongelmia. Byrokratia esimerkiksi maatalouspolitiikan osalta, EU:n rahastojen osalta on uskomatonta. Siihen liittyy paljon tuhlausta ja tehottomuutta sellainen määrä, että jollei sitä ole edes vähän itse kokenut, ei sitä voi edes kuvitella. Itse olen ollut viime vuosina siltä mieltä, että nyky-EU ei ole kykenevä laajenemaan eikä edes syventymään, ennen kuin se raivaa nämä tämän päivän ajankohtaiset sisäiset ongelmansa. Erityisesti talous ja siihen liittyvä byrokratia tulisi saattaa terveelle pohjalle.

Ei ole suinkaan sattumaa, että EU-parlamentin vaalien äänestysprosentit ovat tosi surkeat. Ne kertovat kansalaisten pettymyksestä Suomen EU-jäsenyyteen, EU:hun ja erityisesti Euroopan unionin parlamenttiin. Ihmettelen kovasti sitä, miten pienellä kritiikillä Euroopan unionin parlamentin toiminta Suomessa pääsee. Eikö tällaisten banaanitasavaltojen äänestysprosenttien pitäisi herättää kysymään, mitä merkitystä ja arvoa on parlamentaarisella elimellä, jonka valintaan viitsii osallistua hieman yli 30 prosenttia suomalaisista. Kyllä se on suuri laillisuuskysymys, jos ei näitä äänestyslukuja saada nousuun.

Remonttia tosiaan tarvitaan remonttiryhmänkin mielestä, niin kuin keskustan ryhmäpuhuja oivallisesti puheenvuoronsa aloitti. Ennen kaikkea meidän suomalaisten tulisi miettiä ja keskustella haluammeko elää pienessä mutta itsenäisessä maassa vai mahtavassa Euroopan yhdysvalloissa. Yhdysvaltojen historian alkuvaiheet, jos tutustutte niihin, muistuttavat erehdyttävästi EU:n alkuvaiheen kehitystä. Ihan samalla tavalla ja vielä hitaammin Amerikan valtioiden liitto kehittyi kohti Yhdysvaltoja kuin EU tänä päivänä.

Vaikka meidän täytyy olla realisteja — itse tiedän hyvin, miten pieni vaikutus minun mieli-

piteilläni on Euroopan unionin päätöksiin, ja tiedän hyvin, miten pieni vaikutus koko Suomenkin mielipiteellä siihen on — siitä huolimatta meillä täytyy olla linja ja pyrkimystä omia etujamme valvoa. En pidä EU:n laajentumista niin tärkeänä kuin hallitus, pidän päinvastoin epäviisaana. Näkisin myöskin EU-politiikassa paljon enemmän meille luonnollista pohjoismaista yhteistyötä, jonka harjoittaminen ei tietysti ole yksin Suomen asia. Suomen on ehdottomasti säilytettävä oikeus nimittää oma komission jäsen. Määräenemmistöpäätöksien osalta sitä parempi, mitä vähemmän niihin siirrytään.

Tulevaisuustyö, jota pääministeri käsitteli ilmoituksen loppuosassa, jäi ainakin minulle aika lailla epäselväksi. Varmasti EU:n tulevaisuuteen, niin kuin edellä sanoin, joudumme palaamaan ja toivottavasti palaamme paljon perusteellisemmin. En myöskään pidä valmistelukuntaajatusta, jota käytettiin perusoikeusuudistuksen yhteydessä, hyvänä. Päinvastoin itse koen, että mitään lisäarvoa siitä menettelystä ei Suomen eduskunnalle tai minulle kansanedustajana tullut, että se tehtiin poikkeuksellisesti. Olisin hyvin varovainen laajentamaan sitä mihinkään. Päinvastoin eduskunnan puhemies piti syksyllä puheen, jossa hän kritisoi sitä, ja enemmänkin olen niillä samoilla kannoilla.

Liian eurointoilun asemasta meidän todella tulisi keskittyä EU:n nykyisten sisäisten ongelmien selvittelyyn ja toisaalta tietysti siihen, että turvaamme Suomen aseman itsenäisenä valtiona ja estämme sellaisen kehityksen, jota emme halua, eli estämme kehityksen kohti Euroopan liittovaltiota, jossa Suomella olisi osa vain pienenä osavaltiona. Mielestäni Euroopan unioni on säilytettävä itsenäisten valtioiden liittona, johon Suomi kuuluu ja jossa Suomella on aktiivinen osuus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. Lintilä merkitään läsnä olevaksi.

---

[11] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Kiitän arvoisia ryhmäpuheenvuoron käyttäjiä puheenvuoroista, jotka osoittivat jälleen kerran, kuinka laajalla pohjalla meidän Eurooppa-politiikkamme on. Nyt ovat esillä ne asiat, joista päätetään Nizzan huippukokouksessa, ei mikään muu, ja Nizzan huippukokouksessa myöskin ne asiat, jotka koskevat jatkotyötä. Täällä ei siis ole esitelty pääministerin Brüggen puhetta. Siihen sisältyy asioita tietysti, jotka koskevat nimenomaan Nizzan päätöksentekoa, ja tällöin esillä on myöskin tulevaisuustyö. Kun tässä viimeksi kollega Kuisma sanoi, että asia on jäänyt epäselväksi, niin kyllä varsin selkeästi ilmoituksessa esitettiin se, mitä me haluaisimme tähän tulevaisuustyöhön. Se koskee sitten merkittäviä asioita. Kuten ed. Brax totesi, ei näitä todellakaan voi vähätellä. Ne ovat erittäin suuria kysymyksiä: toimivallanjako, perusoikeudet, sopimusten uudelleenjärjestely, ulkosuhteiden ja unionin toimintakyvyn vahvistaminen, joten jo ne vaativat todella varsin perusteellista ja huolellista valmistelua ja valmistelupohjan laajentamista.

Muuten en todellakaan halua tässä lähteä käymään tällaista keskustelua, jossa ikään kuin vastaisin Brüggen puheeseen. Minä vähän olen aistivinani sitä, että halutaan päästä taas johonkin sellaiseen keskusteluun, jossa voidaan pitkin maata käydä pelottelemassa liittovaltiolla ja sillä, että ollaan menettämässä komission jäsen, mutta tähän vain toteaisin aivan lyhyesti lainaamalla saksalaista merkittävää entistä ulkopoliittisen instituutin johtajaa Michael Stürmeriä: "Paljon saavutettaisiin toteuttamiskelpoisella järjestyssäännöllä, siis sopimuksella, joka kulkee puolivälissä valtioliittoa, jonka EU on useimmissa käytännön kysymyksissä jättänyt taakseen jo kauan sitten, ja liittovaltiota, jota yksikään kansallinen ego ei sulata, ei Saksan liittohallituskaan." Tämän mantran "itsenäisten valtioiden liitto" toistaminen voi olla tärkeätä poliittisesti, viestinä, mutta se ei anna kovin paljon välineitä analyyttiseen keskusteluun siitä, missä todellisuudessa tällä hetkellä unionissa ollaan ja minkä pitäisi olla se seuraava askel. Olen kiitollinen niistä puheenvuoroista, joissa tämä asia tunnustettiin.

Artikla 133 mainittiin. Siitä on tehty selkoa yksityiskohtaisesti valiokunnalle.

Sitten aivan viimeiseksi pohjoismaisesta yhteistyöstä. Minä ihmettelen sitä, että tällä asialla ikään kuin Suomea syyllistetään. Me olemme tehneet kaikkemme pohjoismaisen yhteistyön edistämiseksi ja nimenomaan keskeisten arvo-

jen, avoimuuden ja hyvinvointivaltion, edistämisessä. Mutta emme me sille voi mitään, että kukin Pohjoismaa tekee omia ratkaisujaan. Emme voi pakottaa muita yhteistyöhön, mutta ei minusta ole myöskään todellakaan aihetta suhtautua muihin sillä tavalla, että ne ovat väärässä ja että niiden omat valinnat eivät ole millään tavalla perusteltuja. Me olemme veljiä ja sisaria täällä Pohjoismaissa keskenämme.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Vanhanen, seuraava puheenvuoro. Puheenvuoron pituus 3 minuuttia!

[12] **Matti Vanhanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aivan kuten keskustelu osoitti, Nizzan pääkysymyksestä, hallitustenvälisen konferenssin sisällöstä, eduskunnassa vallitsee laaja yhteisymmärrys. Sen sijaan kysymys siitä, mitä sovitaan unionin jatkosta, on aihe, johon eduskunta ei ole päässyt ennen tätä keskustelua kantaa ottamaan eikä myöskään hallitus ole linjannut omaa linjaansa. Tässä pääministerin ilmoituksessa se tuli tehtyä. Nyt hallitus esittää, että Nizzassa on kirjattava selkeä poliittinen sitoutuminen tulevaisuustyöhön, ilman että sen lopputulosta millään tavoin ennakoidaan. Tämä linjaus on hyvä, kunhan lopputuloksen ennakoimattomuudesta pidetään tiukasti kiinni. Kun tulevaisuustyölle määritellään tehtäviä, on tehtävänmääritysten kohdalla oltava erityisen tarkkana, jotta tehtävään itseensä ei sisälly jo suuntaa.

Arvoisa puhemies! Pääministeri korosti, että olemme jäsenvaltioiden suvereenisuutta läheltä koskevien kysymysten äärellä. Johtopäätöksenä hän korosti, että siksi on käytettävä mahdollisimman laajapohjaista valmistelua tulevaisuustyössä. Jäsenvaltioiden suvereenisuus on jokaisen maan omasta perustuslaista lähtevä, ja siksi on tärkeää, että laajapohjaistettaessa valmistelua sitä ei kuitenkaan ylivaltiollisteta, vaan valtiot määrittävät omat linjansa ja laajapohjaisessakin valmistelussa osallistujat edustavat valtiotaan ja Suomen kohdalla suomalaisten osallistujien mandaatit annetaan yhteisenä.

Toinen nyanssi, mihin kiinnitän huomiota hallituksen linjauksessa, liittyy kohtaan, jossa pääministeri sanoi, että tulevaisuustyön on selkiytettävä työnjakoa unionin ja sen jäsenvaltioiden eri tasoilla valtaa käyttävien alueellisten ja julkisten toimijoiden välillä. Tässä on pidettävä rajat siinä, että EU-tason neuvotteluissa ei ryhdytä missään muodossa määrittämään jäsenvaltion ja sen erilaisten alueellisten toimijoiden välistä suhdetta tai tehtäviä. Ne ovat asioita, jotka Suomessa kuuluvat omaan lainsäädäntöömme, eivät unionille. Uskon, että sama koskee ehkä Saksaa osavaltioineen. Siksi Nizzassa on parempi puhua vain siitä, että unionin ja jäsenvaltioiden välinen tehtäväjako arvioidaan uudelleen.

Arvoisa puhemies! Hvk:n eteneminen on ollut hidasta, ja vieläkin osa ratkaisevan tärkeistä tiedoista puheenjohtajamaan kannoista puuttuu. Myös suuri valiokunta on vieläkin laatimassa viimeisiä lausuntoja ja täsmennyksiä muun muassa määräenemmistöpäätöksentekoon liittyen. Tällaista tapaa, jossa puheenjohtajamaa tekee viimeiset esityksensä näin myöhään ja jossa tärkeätkin asiat saattavat jäädä vasta paikan päällä ratkaistavaksi, ei voi pitää tyydyttävänä. Suomen hallitus on hyvällä tavalla hakenut neuvottelukannoilleen eduskunnan tuen koko prosessin ajan, mutta silti loppusuoran kiireeseen jää liian suuria avoimia kysymyksiä. Jos ne ratkeavat vasta Nizzassa, eduskunta pääsee ottamaan niihin kantaa vasta sopimuksen ratifioinnin yhteydessä. Jokainen ymmärtää, että se on näennäisvaikuttamista.

[13] **Liisa Jaakonsaari /sd:** Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen kiitokseen ja kritiikkiin, mitä suuren valiokunnan puheenjohtaja Vanhanen esitti, kiitokseen hallitukselle siitä, että hallitus on toimittanut valiokunnille kaiken mahdollisen informaation, mitä on ollut saatavissa, mutta kritiikkiin siitä, että viikkoa ennen Eurooppa-neuvoston kokousta ei ole käytettävissä oikeastaan Eurooppa-neuvostossa käsiteltäviä lopullisia ratkaisuja. Erittäin hankalaa tämän asian käsittely on ollut.

On mielenkiintoista, että Suomen eduskunnassa vallitsee erittäin laaja yksimielisyys päätavoitteista. Kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa todettiin se, että Euroopan unionin itälaajentuminen on tämän sukupolven kenties merkittävin haaste ja kaikkien aikojen suurin rauhanprojekti. Sen takia on erittäin tärkeää, että Nizzan kokous onnistuu, jotta Euroopan unioni itse on valmis laajenemiseen.

Kun ulkoasiainvaliokunta on esimerkiksi kuunnellut kaikkien hakijamaitten Helsingissä olevia suurlähettiläitä, jotta itse tietäisimme enemmän uusista hakijamaista, valiokunta on pannut sen merkille, kuinka huolellisesti hakija-

maat ovat valmistautuneet esimerkiksi omien vähemmistöongelmiensa ratkaisemiseen. On tehty ohjelmia romanikysymyksen ratkaisemiseksi jne. Tämä on esimerkki siitä, kuinka niitä syitä, jotka ovat aiheuttaneet konflikteja ja kriisejä, laajentumisprosessin aikana pyritään poistamaan.

Nizzan jälkeinen elämä vaikuttaa mielenkiintoiselta. En tiedä, onko pääministeri vielä lukenut lapsilleen sitä mainiota lastenkirjaa Pikku prinssi, jossa pikku prinssi neuvoo kettua, että kaikki väärinkäsitykset johtuvat sanoista. Nyt alkaa olla sanojen väärinkäsitysten ongelma, esimerkiksi liittovaltio- tai federalismilinjojen hakeminen. Itse asiassa luulen, että tästäkin vallitsee todella suuri yksimielisyys, että Euroopan unionin toimintaa pitää tehostaa niissä asioissa, joista yhteisesti sovitaan ja jotka kuuluvat ylikansalliselle päätöksenteolle, joka on tärkeää toteuttaa, ja sitten pitää hajauttaa valtaa niin paljon alaspäin kuin ikinä on mahdollista, eli hajautuminen ja keskittyminen. Jos joku sanoo tätä federalistiseksi kehitykseksi, minusta se on erittäin myönteinen asia.

Euroopan unionista on todellakin säädetty neljä sopimusta, 700 artiklaa, 38 pöytäkirjaa ja 112 julistusta ylhäältä alas, joten kyllä todellakin koko tämän projektin uudelleenajatteleminen alhaalta ylös jo prosessina on äärettömän tärkeä ja arvokas, jotta saadaan perusta yhtenäiseksi ja ymmärrettäväksi ja Euroopan unioni olisi tehokas siellä, missä sen pitää olla tehokas. Esimerkiksi yhdyn siihen, mitä ed. Anneli Jäätteenmäki sanoi, että onhan ollut kauheaa katseltavaa nyt esimerkiksi Haagin ilmastokokous, kuinka Euroopan unionikaan ei ollut tarpeeksi tehokas tässä kokouksessa.

Keskustelu Nizzan jälkeisestä elämästä alkakoon.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Jaakonsaari, 3 minuuttia on valitettavasti täyttynyt!

[14] **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! EU:n tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys ei sittenkään ole pelkkä oma komissaari, ei määräenemmistöpäätöksenteon laajentuminen eikä edes tehokkuus tai laajentuminen. Peruskysymys on kuitenkin kansalaisten, nykyisten ja tulevien, luottamus siihen, että unioni on heille eduksi, että se tekee päätöksiä demokraattisesti ja kansallisvaltioiden koosta riippumatta oikeudenmukaisesti. Tästä vallitsevasta konsensuksesta huolimatta tähän tuntuu olevan silti eri teitä.

Unionin tuleva luonne määrittyy pitkälle sen perusteella, mitä instituutioita haluamme tulevaisuudessa vahvistaa. Se näkyy myös hvk-tavoitteissamme. Tulisi muistaa se, että ministerineuvostojen työ on demokraattisella pohjalla. Siinä ei ole sitä niin sanottua demokratiavajetta. Pääministeri on useassa puheenvuorossaan ilmaissut huolensa siitä, että nykyinen hvk ei ole demokraattinen ja siksi seuraavaa hvk:ta varten tarvitaan uudenlainen valmistelupohja. Olen pahoillani siitä, että pääministeri ei ole huomannut, että Suomen kannalta ongelma ei ole huolestumisen arvoinen, ja hän on luonut ehkä siten myös väärää mielikuvaa kansalaisten edustajien osallistumisesta hvk-prosessiin. Suomen eduskunnan järjestelmä suuren valiokunnan kautta takaa prosessin demokraattisuuden niin pitkälle kuin se ylipäätään on mahdollista. Kaikissa maissa toki asia ei ole näin, mutta se ei ole yhteisötason ongelma.

Ministerineuvostojen työ on Suomen osalta demokraattisen kontrollin alla. Neuvostojen työtä pitää demokratisoida, avata ja kehittää, sen sijaan että ollaan valmiita kehittelemään eräänlaista vahvaa eurooppalaista hallitusta, komissiota, jossa jatkossa ei ehkä ole sitä suomalaista komissaaria, vaikka pääministeri niin meille nyt vakuuttikin. Useassa Euroopan maassa keskustellaan jo tällä hetkellä komissaarien kierrätysjärjestelmästä. Pääpainopisteen tulee jatkossakin olla ministerineuvostojen työssä. Sen epädemokraattisempaa, salailevampaa ja byrokraattisempaa instituutiota on vaikea keksiä kuin komissio, eikä sen vahvistaminen ole omiaan kasvattamaan kansalaisten luottamusta EU:n päätöksentekoon, oli siellä se oma komissaari tai ei.

Arvoisa puhemies! Ranskan puheenjohtajakausi, voin yhtyä tähän, on aiheuttanut päänsärkyä kiihtyvässä tahdissa kohti Nizzaa. Viime hetken paperien ja puuttuvien ehdotusten ristipaineessa on todettava, että eduskuntakin joutuu varmasti pohtimaan sinänsä hyvää järjestelmäänsä ja tekemään siihen vielä hienosäätöjä.

[15] **Jaakko Laakso /vas:** Rouva puhemies! Täytyy ensinnäkin sanoa se, että tuntuu hieman oudolta tämä keskustelu. Ne kansanedustajat, jotka suuressa valiokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa voivat miltei päivittäin tavata pääministeriä ja muita ministereitä ja keskustella näistä asioista, ovat ensi sijassa äänessä myöskin tässä

keskustelussa. Mutta ne kansanedustajat, jotka eivät osallistu esimerkiksi suuren valiokunnan tai ulkoasiainvaliokunnan työhön, ovat olleet tähän saakka sivussa tästä keskustelusta.

Sitten, rouva puhemies, asiaan. En itse pidä selvyytenä sitä, että esimerkiksi määräenemmistökysymyksissä valtaa luovutettaisiin pois Suomesta sillä tavalla, mitä pääministeri Lipponen esitti. Voiko olla oikein, että esimerkiksi ulkorajan valvonnassa siirryttäisiin määräenemmistöpäätöksiin? Käytännössähän tämä voi merkitä tulevaisuudessa sitä, että vaikka koko Suomen kansa, eduskunta, hallitus, jopa pääministeri Lipponen ovat toista mieltä Euroopan unionissa tehtävästä päätöksestä, niin määräenemmistöllä voidaan vastoin Suomen kansan kantaa, Suomen päättävien elinten kantaa, tehdä päätös, joka koskee ulkorajavalvonnassa myös meitä. Sama koskee maahanmuuttopolitiikkaa, turvapaikkapolitiikkaa, viisumipolitiikkaa.

Rouva puhemies! Haluan sanoa, että en tältä istumalta ilman kysymyksen problematisointia voi olla hyväksymässä sitä, että ilman siirtymäaikoja voitaisiin siirtyä määräenemmistöpäätöksiin näin tärkeissä kysymyksissä. Meille esitetään, että sosiaalipolitiikassa pitäisi siirtyä määräenemmistöpäätöksiin. (Ed. Kiljunen: Kuka esittää? Ed. Laakso ei ole perehtynyt asiaan!) Jälleen kerran saattaa käydä niin, että tulevaisuudessa — en ole huolissani tämän päivän tilanteesta ja näen, että määräenemmistöpäätöksiä ...

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Laakso, jos haluatte jatkaa, siirtykää puhujakorokkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Rouva puhemies! Mielestäni määräenemmistöpäätöksiä voidaan ottaa tietenkin ja pitääkin ottaa tietyissä asioissa käyttöön, mutta ei ole oikein se, että viittaamme vain sellaisiin kysymyksiin, jotka me kaikki miellämme ikään kuin myönteisiksi, esimerkiksi määräenemmistöpäätösten lisäämiseen ympäristöpolitiikassa siten, että ympäristönsuojelua tehostetaan. Kyllä meidän pitää uskaltaa ottaa esille myöskin kielteiset kysymykset eli sellaiset kysymykset, joissa Suomen kannalta saattaa syntyä ongelmia, jos päätökset tehdään määräenemmistöllä. Sen takia, herra pääministeri, mielestäni olisi välttämätöntä problematisoida esimerkiksi ulkorajavalvontaa.

Onko oikein se, että mahdollisesti olemme mukana synnyttämässä järjestelmää, jossa muut tekevät meidän puolestamme päätöksiä? Itse olen toista mieltä.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Laakso, 3 minuuttia on täyttynyt.

[16] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ensiksi totean herra pääministerille, että ei nykyisin enää pelotella mitään eikä millään, mutta voidaan arvioida lähihistoriaakin hyvinkin objektiivisesti, ja teen sen heti alkuun muutamalla havainnolla.

Ensinnäkin jos ajatellaan sitä kuvaa, minkä herra pääministeri tällä pääministerin ilmoituksellaan antoi EU:sta tänä päivänä ja sen lähitulevaisuudesta, sillä ei itse asiassa ole mitään tekemistä sen kuvan kanssa, mikä oli vuoden 94 kansanäänestyksen aluskeskustelussa. Ne ovat aivan kokonaan eri asioita. Ei myöskään sillä, mitä luvattiin Emu-keskustelussa eurosta, vahvasta, vakaasta valuutasta, ole mitään tekemistä sen kanssa, mitä euro on tänä päivänä heikkona ja epävakaana valuuttana. Ei itse asiassa sillä, mitä Helsingin kokouksen yhteydessä vuosi sitten luvattiin ja kuvattiin, ole mitään tekemistä sen kanssa, mikä on tämän päivän todellisuus Nizzan kokoukseen valmistauduttaessa. Eikä myöskään sillä, mitä pääministeri Brüggen puheessaan sanoi, ole oikeastaan mitään tekemistä sen kanssa, mitä kansallisen kokoomuksen johto eli sekä puheenjohtaja Niinistö että eduskuntaryhmän puheenjohtaja Zyskowicz ovat kertoneet. Ei niilläkään ole tulevaisuuden kannalta oikeastaan mitään tekemistä. Siinä on kaksi aivan eri maailmaa.

Nyt, arvoisa puhemies, olennaista onkin se, mikä on se polku, mille ollaan lähdössä. Se on mielestäni olennainen juttu. Siinä on mielenkiintoista se, että kun puhutaan vahvasta komissiosta, niin vahva komissio voi toteutua kahdessa erilaisessa todellisuudessa: liittovaltiotodellisuudessa ja hallitustenvälisen yhteistyön todellisuudessa. Kuitenkin niitten vahvuus on aivan erilaisiin pohjiin perustuva. Toisin sanoen yhtäkkiä voidaan olla aivan kummassa tahansa todellisuudessa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni keskeisin — jos nyt uskaltaa sanoa — pelko on satunnaisuudessa. Tarkoitan tällä sitä, että kun nyt viikkoa ennen Nizzan kokousta itse asiassa tilanne on se, minkä monet edustajat ovat ryhmäpuheenvuoroissa tai muuten todenneet, että oikeastaan ei

tiedetä juuri yhtään mitään, niin yhtäkkiä Eurooppa-neuvostossa yön synkeinä tunteina päätetään aivan uudenlaisesta todellisuudesta, jolla ei ole minkäänlaista eurooppalaista keskustelua takana.

17 **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! Eurooppa liikehtii tällä hetkellä monella eri tasolla. Maanosan tulevaisuudesta on myös erilaisia näkemyksiä. Siksi keskustelu eduskunnassa kuin myös sen ulkopuolella pitäisi saada nopeasti analyyttiseksi ja syvällisemmäksi. Pääministerinkään ei pitäisi yrittää keskustelua millään tasolla estää.

Viimeviikkoisesta perusoikeusasiakirjakeskustelusta voi tehdä ainakin sen johtopäätöksen, että unionille halutaan laajasti omaa perustuslakia. Mikäli perustamissopimukset ja tekeillä oleva perusoikeusasiakirja yhdistetään, on kyse perustuslaista. On hyvin vaikea kuvitella, että asiakirjasta tulisi kuitenkaan sellaista, että sillä ei puututtaisi valtioiden sisäisiin asioihin. Onkin varottava, ettei sillä heikennettäisi kansalaisyhteiskunnan itsenäistä toimivaltaa. Kehitys voi helposti luiskahtaa sellaiseksi, että unionin säännökset kahlitsevat ihmisten ja kansojen keskinäistä yhteistoimintaa. Jo nyt monet kokevat näin. Siihen on tietenkin myös ylettömällä byrokratialla osuutensa.

Kansalaisyhteiskunta ei kuitenkaan voi toteutua ilman kansalaisille määriteltyjä universaaleja yksilöoikeuksia ja -vapauksia. On siis perusteltua hahmotella unionin tulevaisuutta kansallista suvereniteettia varjellen itsenäisten valtioiden yhteistyönä ja selkiyttää perustamissopimuksia sekä myös kodifioida niitä. Työ ei tulle olemaan helppoa. Esimerkiksi Nizzan kokouksen valmistelu on jälleen kerran paljastanut sen, miten suuria kulttuurisia eroja eurooppalaisilla on keskenään. Ranskan paperit ovat sen kulttuurin mukaisesti järjestään tulleet viime tipassa ja olleet lisäksi hyvin tulkinnanvaraisia.

Laajentumisen perusehto on instituutioiden kehittäminen. Tämä työ ei ole pelkästään teknistä. Samassa yhteydessä ratkotaan vallanjakoon liittyviä ongelmia. Tässä prosessissa Suomen on itsekkäästi ajettava omaa etuaan ja siten pidettävä kiinni muun muassa omasta komissaaristaan.

Ääntenpainotuksessa on edettävä tavalla, joka on mahdollisimman oikeudenmukainen. On perusteltua kehittää instituutioita itsenäisten valtioiden suvereniteettiasemaa korostaen ja ministerineuvoston asemaa hallitustenvälisen yhteistyön elimenä lujittaen. Parlamentille ei tule antaa itsenäistä lainsäädäntövaltaa enempää eikä laajentaa sen budjettivaltaa. Kansallisten parlamenttien osallistumista nykyistä tiiviimmin unionin asioiden käsittelyyn on kehitettävä. Samalla unionin tasolla pitää voida siirtää tehtäviä takaisin kansallisille parlamenteille.

On sanottu, että unioni uhkaa laajentua hajalle. Tämäkin visio on täysin mahdollinen. EU oli alussa yhteisyyttä kasvattava. Jos hyväksymme joustavuuden kaikkiin alueisiin, hajoaa unioni väkisinkin, muodostuu eritahtisten kehien Eurooppa. Missä tällöin on Suomen paikka, ja onko esimerkiksi pohjoismaisella yhteistyöllä tässä visiossa tulevaisuutta? Mitä meille tapahtuu, jos joustavuus etenee ja jättäydymme jossakin asiassa, esimerkiksi yhteisessä puolustuksessa, ytimen ulkopuolelle? Tätähän pääministeri pelkää, kun puhuu tiiviistä mukanaolosta ja sen välttämättömyydestä.

Uskonkin, että hallitus pääministerinsä tiukalla johdolla on viemässä Suomea EU:n ytimeen, joka aikoinaan rakentuu suppeaksi liittovaltioksi, kun se ei sanoudu irti ilmoituksessaan Lipposen Brüggen puheesta.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Isohookana-Asunmaa, 3 minuuttia on täynnä!

Puhuja: Jos eduskunnan enemmistö asettuu tässä ajopuuksi, olisin siihen hyvin tyytymätön. Toivon, että näin ei tapahdu.

18 **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Uusien jäsenvaltioiden liittyminen ja spesiaali-intressien lisääntyminen ilman muuta uhkaa vaikeuttaa unionin päätöksentekoa ja sen toimintakykyä entisestäänkin siitä, mitä se jo nyt on. Eli on minusta aivan oikein se, että Suomi tavoittelee neuvottelujen loppuun asti määräenemmistön käyttöön perustuvan päätöksenteon huomattavaa lisäämistä. Tässä mielessä en oikein ymmärtänyt ed. Laakson näihin rajoihin kohdistuvaa pelkoa. Minusta se on alue ja aihe, joka hyvin huonosti liittyy siihen, mistä me nyt täällä keskustelemme.

Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä on hyvin monessa puheenvuorossa todettu niin, että unioni toimii ylhäältä alaspäin, niin melkein yhtä monessa puheenvuorossa on toivottu ja haluttu sitä, että unioni toimisi alhaalta ylöspäin eli filosofia

olisi alhaalta ylöspäin. Tämä tuhannen taalan kysymys tietenkin tässä on, mistä ja miten se syntyy. Ranskan puheenjohtajakaudella tässä asiassa ei juurikaan ole edistysaskeleita ollut. Kun täällä on puhuttu Pohjoismaista, ehkä tässä yhteydessä on syytä suunnata katseet Ruotsiin, seuraavaan puheenjohtajamaahan, jolla on luontainen kyky, normaali historia ja demokratian perimä sen suhteen, miten voidaan toimia alhaalta ylöspäin, miten demokratia on vuorovaikutusta sanan parhaassa merkityksessä.

[19] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Vanhaselle toimivallan jakokysymyksestä, voidaan sanoa, unionin ja jäsenvaltioiden välillä, mutta täytyy myöskin tietää, mistä siinä voi olla kysymys. Eli minä olen lähinnä tarkoittanut sitä, että pitää huolehtia siitä, että kunnallisessa demokratiassa, alueellisessa tietynlaisessa päätäntävallassa, pitää voida säilyttää liikkumavara. Monet ongelmat johtuvat todellakin siitä, että päätökset ja esitykset päätöksiksi ovat viipyneet. Hallitus on tuonut, kuten ed. Jaakonsaari sanoi, kaiken mahdollisen informaation, ja sitä ollaan valmiita antamaan edelleenkin tässä näinä päivinä eduskunnan valiokunnille.

Mitä tulee minun ilmoitukseeni ja täällä jatkuvasti käytävään tulevaisuuskeskusteluun, niin siitä on todettava, että kaikesta on mustaa valkoisella siinä suhteessa, mitä eduskunnalle esitetään. Minä päinvastoin en halua kieltää keskustelua, mutta toivon, että edustajat ottavat kantaa siihen, mitä hallitus esittää. Totta kai Brüggen puheessa oli sellaista, josta hallituksessa on erilaisia käsityksiä. Mutta minä vähän ihmettelen sitä, että minulta vaaditaan nyt todellakin hallituksen kantaa, kun samanaikaisesti pidetään hyvinä sellaisia puheenvuoroja, joissa kielletään kokonaan ottamasta mitään kantaa näihin asioihin. Kyllä meidän pitää voida tietysti käydä tätä keskustelua ulkopuolella ... (Ed. Pekkarinen: Kuka on kieltänyt, pääministeri?) — Tiedätte, mistä on kysymys. (Ed. Pekkarinen: Ei tiedetä!) Yhtä puheenvuoroa kehutaan, jossa nimenomaan sanotaan, että ei pitäisi ottaa mitään kantaa. — Ei tietenkään pidä lyödä kiinni tällä hetkellä mitään, mutta on näistä periaatteista hyvä keskustella.

Siinä minä ihmettelen ed. Pihan ajatuksia juristina, että hän ei ymmärrä sitä, että komissio ja neuvosto ovat erilaisia instituutioita, joilla on erilainen perusta perussopimuksessa, eikä kysymys ole siitä, että komissio nyt nostettaisiin. Jokainen, joka vähänkin tietää jotain unionista, ymmärtää sen, että komissio nykyisen perussopimuksen perusteella suojelee pieniä maita, kun se pitää huolen siitä, että valmistelu on objektiivista ja että myöskin noudatetaan perussopimuksia tasapuolisesti. Jos sitä ei ole, sitten me olemme viidakon lakien kanssa tekemisissä. Mutta neuvosto on se poliittisesti johtava ja suuntaa antava. Näiden välillä pitää olla jokin mielekäs suhde, ja tältä pohjalta toimitaan. Kun jatkotyöskentelyä valmistellaan, nimenomaan olen tähdännyt siihen, että kansalliset parlamentit voisivat olla vieläkin paremmin mukana kuin tuon perusoikeuskirjan valmistelussa. Sitten on vielä sen jälkeen hvk, jossa tietenkin mandaatti ja muu määrittely on aivan selkeätä.

Minä en tiedä, mitä ajatella, jos keskustelu vielä etenee ja professoritkin keskittyvät pelotteluun, että me olisimme jotenkin lipsahtamassa johonkin, että hallitus olisi viemässä johonkin muuhun kuin mitä me nyt esittelemme, kun kuitenkin kaikki esitellään eduskunnalle. Onhan se kyllä käsittämätöntä. Mihin tällainen koulutus oikein käytetään, jos se käytetään tämmöiseen? Ei oteta kantaa siihen, mitä hallitus nyt esittää, vaan ryhdytään täällä maalailemaan kaikenlaisia kauhukuvia. Hallitus on valmis antamaan kaiken informaation vielä ennen Nizzaa. Toivottavasti emme joudu siihen tilanteeseen, että siellä on sellaisia asioita, joiden kanssa ollaan vaikeuksissa. Totta kai toivon, että voimme käydä vielä keskustelua eduskunnan kanssa siitä, mikä on se liikkumavara, koska sinne ei voi mennä ilman eduskunnan valtuuksia.

[20] **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri syyllistyi mielestäni ehkä pahimpaan loukkaukseen, mitä voi tehdä, kutsumalla minua juristiksi. Kauppatieteilijänä minua ärsyttää hieman pääministerin tapa leimata erilaiset mielipiteet ikään kuin tietämättömyydeksi. Minulle ei ole ollenkaan epäselvää se, että komissio ja neuvosto ovat eri asia, mutta totta kai tässäkin hvk:ssa olemme paaluttaneet oman prioriteettimme. Olemme paaluttaneet sen omaan komissaariin ja omaan komissioon emmekä esimerkiksi neuvoston äänimäärään, ja nämä kaksi ovat pelimarkkoina keskenään verrannollisina tässä hvk:ssa. (Pääministeri Lippo-

nen: Mihin perustuu tämä käsitys?) — Siihen, että niillä käydään kauppaa.

21 **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ystävällishenkisesti herra pääministerille: Minun sanomani oli lyhyesti se, että tämän kuuden vuoden historian perusteella ei löydy mitään muuta sanomaa kuin satunnaisuus. Ei voida nähdä mitään loogista kehityslinjaa, jollei sellaisena pidetä pelkästään hokemaa tai fraasia "integraation syventäminen".

22 **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri kuulutti puheessaan avointa kansalaiskeskustelua kuten myös ed. Jaakonsaari. Se onkin hyvin tärkeää. On tärkeää, että eduskunnassakin käydään sitä keskustelua. Nyt kun Nizzan, sanotaanko, lähiajan tavoitteista ei ole kovin suurta erimielisyyttä, ellei Ranskalta tule jotain ehdotuksia vielä, mielestäni on tärkeää, että avointa kansalaiskeskustelua voidaan eduskunnassa käydä myös pidemmän tähtäyksen asioista. Tässä mielessä uudistaisin pääministeri Lipposelle kysymykseni, kun hän kaavaili komission uudistamiseksi eräänlaiseksi EU:n poliittiseksi hallitukseksi. Mitä te sillä tarkoititte? Jos ette halua hallituksen nimissä vastata, voisitteko te henkilö Lipposena vastata tähän? Tarkoittaako se sitä, että Suomi ei voisi itse itsenäisesti valita omaa komissaariaan vaan sen tekisi EU:n parlamentti tai jokin muu EU:n elin?

23 **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnäkin on ihan todettava, että on tietysti hyvä, että olemme Suomeen luoneet varsin hyvän järjestelmän eduskunnalle seurata ja olla mukana vaikuttamassa tähän prosessiin. Tässä suhteessa minusta on hyvä pitää se mielessä, että monien muiden maiden parlamentit ovat tällä hetkellä tipahtaneet kuin eno veneestä siitä, mitä tapahtuu hvk:ssa. Me olemme mukana. Ongelma on tietenkin se, että hirvittävän monet asiat ovat auki ja ne ovat auki vielä Nizzan alla ja ilmeisesti Nizzan yöntunteinakin. Tuskin mitään päivystystä voidaan täällä järjestää, jotta me voisimme antaa selkeitä ohjeita.

Mutta, pääministeri Lipponen, tärkeintä on nyt juuri se, miten sovitaan Nizzan jälkeinen aika. Kuten täällä on tullut ilmi, näihin institutionaalisiin uudistuksiin, jotka nyt ovat välttämättömiä laajennukselle, ei ehkä liitykään kaikkein suurimpia ongelmia, vaan kysymys on siitä, miten sovitaan jatkoprosessista. Totesitte puheenvuorossanne, että ei saa kantaa lyödä lukkoon. Itse sanoin myöskin vasemmistoliiton kantana aivan samaa, ettei pidä lopputulosta lyödä lukkoon. Tärkeää on tietysti se, miten jatkoprosessi kirjataan, mitä tavoitellaan. Pöytäkirjoilla, julistuksilla, kaikilla on suuri merkitys jatkoprosessin kannalta, niin kuin tiedämme.

24 **Jouko Jääskeläinen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun pääministeri on halunnut lisää valtaa komissiolle ja olemme kritisoineet tätä ajatusta, olemme lähteneet nimenomaan siitä, että komissiolla toki pitää olla arvovaltaa, mutta se ei tarvitse lisää valtaa. Jos jokin yksittäinen maa ei hyväksy komission linjauksia jossakin yksittäisessä asiassa, ei kai silloin pidä koko järjestelmää muuttaa vaan lähteä siitä, että siihen tilanteeseen suhtaudutaan objektiivisesti. Tästä herra pääministeri on esimerkkejä kyllä muun muassa suuressa valiokunnassa kertonut.

Toinen asia on tämä "pienet mukaan valmisteluun". En tiedä tosiaankaan ratkaisua siihen, miten voitaisiin päästä siihen, että alemmalta tasolta tieto, ideat, ajatukset, menisivät ylemmälle tasolle valmisteluprosessissa jatkossa. Pelkään, että tässä tulee olemaan ongelmia mutta toivon, että pääministeri napakasti pitää myöskin meidän pienten puolta.

Kolmanneksi, jos täällä on maalailtu jotakin ja puhuttu paljon itsenäisyydestä, herra pääministeri, se on vain teille rohkaisuksi, että rohkeasti Nizzan yössä pidätte pienen maan, Suomen, puolta.

25 **Olli Nepponen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mahdollisesti laajeneva unioni tarvitsee entistä selkeämmät pelisäännöt. Jotta se olisi todella toimiva, niin kuin tiedonannossa todetaan, ensimmäisen ja kolmannen pilarin osalta määräenemmistöpäätösten lisääminen on paikallaan. Mutta haluaisin alleviivata sitä, että toisen pilarin osalta, joustavuuden osalta, on edettävä todella, niin kuin täällä kyllä todetaankin, harkiten eikä sen lisääminen perusasioiden osalta saa tulla kyseeseen, vaan niin kuin hallitus toteaa, vain toimeenpanovallan osalta vahvistetun yhteistyön mahdollistaminen. Siinäkin pitää olla hyvin varovainen.

[26] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on käyty voimakasta keskustelua siitä, ollaanko unionia viemässä liittovaltioksi vai onko kysymys hallitustenvälisestä yhteistyöstä, kansallisvaltioidenvälisestä yhteistyöstä, eikö tässä prosessissa ole tavallaan unohtunut se, mistä itse asiassa Euroopan integraatiossa on kysymys? Mikä on sen prosessin luonut? Kysymys on siitä, että on olemassa ongelmia, jotka ovat luonteeltaan ylikansallisia, ja me tarvitsemme instituutioita, jotka ylittävät kansallisvaltioon liittyvän kansallisen suvereniteetin käsitteen.

Suvereniteetin käsite on ydin silloin, kun puhumme valtioista. Kun puhumme ylikansallisista ongelmista, olemme itse asiassa luomassa instituutioita, jotka eivät enää ole valtiokonseptista käsin arvioitavissa. Me puhumme täällä ikään kuin perustuslaista. Me puhumme ikään kuin parlamentista, parlamentaarisista riippuvuuksista, puolustuksen syventämisestä jne. ikään kuin olisimme rakentamassa jotakin valtiota. Me olemme itse asiassa Euroopan unionissa luomassa jälkikansallisen maailmanjärjestyksen instituutioita. Tämä on se ydin, mistä me puhumme. Meillä on globaalit haasteet ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Kiljunen, minuutti on ylittynyt!

Puhuja: ... viime kädessä edessämme, ja tarvitsemme niihin yhtä lailla elimiä, jotka ovat ylikansallisia.

[27] **Markku Rossi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Urho Kekkosen suuri haave rauhan ja kehityksen Euroopasta on toteutumassa pitkälti Suomen osalta myös Euroopan unionin kautta. Selvästi on havaittavissa, että Suomen puheenjohtajakaudesta on ollut etua myös Suomen asian eteenpäinviemiselle. Tässä toivotamme onnea ja menestystä myös pääministerille.

Kun sosialidemokraattisen ryhmän puheenjohtaja Antti Kalliomäki viittasi tähän liike on tärkeintä -ajatukseen, on pakko todeta kuitenkin pääministerille ja hallitukselle, että liike sinällänsä ei ole itseisarvo, vaan on mietittävä, mikä se on kansalaisten kannalta, miten kansalaiset suhtautuvat Euroopan unioniin ja millä tavoin siitä näkökulmasta Eurooppaa kehitetään. Tässä mielessä näillä kansallisilla asioilla on erittäin suuri itseisarvo ja merkitys ja on toivottavaa, että Eurooppa-politiikka Suomessa ei ole hallituksen eikä opposition politiikkaa, vaan se on Suomen politiikkaa.

[28] **Tuija Brax /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin vielä kauppatieteen maisteri ed. Pihan asioihin pysähtynyt sillä tavalla, että olisin kaivannut pohdintaa ministerineuvoston demokraattisuudesta, kun kuitenkin viime aikoina on näyttänyt siltä, että juuri ministerineuvoston piirissä tapahtuvassa yhteistyössä on selvästi suurten maiden pyrkimys ohjailla toimintaa näkynyt ehkä huolestuttavassa määrinkin. Olisin toivonut myös jonkinlaista kommentaaria siitä, että jos ministerineuvostoa on tarkoitus demokratisoida, niin olisiko aika viimeinkin ainakin tehdä julkisiksi äänestystulokset.

Vielä, arvoisa puhemies, kiinnittäisin huomiota siihen, että ministerineuvostossa väki vaihtuu eritahtisesti eriaikaisten kansallisten vaalien takia, joten käytännössä työ on monesti hyvin sattumanvaraista ja alkaa aina pätkissä eri osin.

[29] **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallitus on ajanut johdonmukaisesti ja ehkä jäsenmaista voimakkaimmin kauppapolitiikan alistamista määräenemmistöpäätösten alle ja näin ollen sen siirtämistä komission toimivaltaa. Sille antoi ryhmäpuheenvuorossa tukensa niin sosialidemokraattien kuin kokoomuksenkin eduskuntaryhmä.

Eduskunnan eri valiokunnat ovat varoitelleet hyvin voimakkaasti lausunnoissaan suurelle valiokunnalle siitä, miten käy pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kannalta tärkeiden peruspalveluiden jne. Kansalaisjärjestöt ovat myös viime aikoina heränneet kantamaan huolta tästä kehityksestä. On saatu kyllä tietoja, mutta esimerkiksi eduskunnan edellyttämiä rajauslistoja siitä, mitä pitäisi turvata enemmistöpäätöksenteon ulkopuolelle kauppapolitiikan osalta, on tullut hyvin nihkeästä, ja edelleen tilanne on aika suurelta osin auki. Haluan tämän kyllä osoittaa kritiikkinä. Tässä mielessä minusta hallitus vetää vähän turhan rohkeaa linjaa nimenomaan kauppapolitiikan osalta.

[30] **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt käydään keskustelua Nizzan huippukokouksen alla, mutta varmaan on paikallaan, kuten ed. Jäätteenmäki

totesi, myös katsoa aina hieman pidemmälle. Kun päätöksiä joudutaan Eurooppa-kokouksessa tekemään aika hektisessä tilanteessa yön tunteina, on tärkeätä pitää keskeiset periaatteet mielessä. Mielestäni kansalaisnäkökulma, joka keskustan ryhmäpuheenvuorossa tuli esiin, on tärkeä, mikä on EU:n toiminnan laajenemisen ja kehittämisen hyväksyttävyys. Kun määräenemmistöpäätöksiä pannaan ympäristöpolitiikassa ja kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa liikkeelle, samaan aikaan pitäisi todella korostaa, kuten ymmärsin pääministeri Lipposenkin korostaneen, byrokratian purkamista. Kyllä täällä Suomessakin varsinkin maataloudessa byrokratia on kerta kaikkiaan niin mahdotonta, että ihmiset uupuvat sen alla, ja pitäisi välttämättä päästä sitä purkamaan ja kansallistamaan tätä toimintaa tältä osin.

[31] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua, mutta omalta osaltani on pakko sanoa, että minä esiinnyn täällä pääministerinä eduskunnan foorumilla esittelemässä eduskunnalle niitä asioita, joita Nizzan huippukokouksessa on esillä. En minä ole täällä esittämässä mitään omia käsityksiäni eduskunnalle päätettäväksi tai edes keskusteltavaksi joistain muista asioista. Voin tietenkin esittää niistä näkemyksiä, mutta minulle ainakin on tärkeintä se, että me saamme koko eduskunnan tuen näille tavoitteille.

Muu keskustelu on aivan mielenkiintoista, mutta ei silläkään nyt sentään ole syytä ikään kuin hämärtää sitä, mikä on täysin selkeätä, niin paljon kuin se hallituksesta riippuu, mitä me olemme esittelemässä juuri Nizzaa varten. Meillä ei todellakaan ole esimerkiksi tietoa siitä, mitä puheenjohtajamaa haluaa esittää siihen työhön liittyen päätökseksi siitä, mitä Nizzan jälkeen tehdään. Presidentti Chirac sanoi neuvotteluissa, että oikeastaan siitä ei tarvitsisi päättää yhtään mitään. Mutta onko sekään hyvä? Saksa taas on sitä mieltä, että pitäisi jo sopia seuraavasta hallitustenvälisestä konferenssista 2004 sen vuoksi, että toimivalta-asiaa käsiteltäisiin. Meidän täytyy varautua siihen, että asiat tulevat esille ja silloin, kun ovat esillä, hallitus esittää aivan tiettyjä täsmällisiä asioita, että eduskunta tietää tarkkaan, mistä on kysymys.

Kauppapolitiikka on tietysti hyvin tarkkaa peliä, mutta jos se ei ole eduskunnan tiedossa, niin Amsterdamin neuvotteluissa suuren maan edustaja ilmoitti, kun tästä asiasta keskusteltiin, että kun meidän maamme on niin suuri tekijä kauppapolitiikassa, emme me voi tätä antaa EU:n määräenemmistöllä päätettäväksi. Minusta se kertoo jo aivan tarpeeksi siitä, mikä on pienen maan etu. Tässä nähdään juuri tämä hallitustenvälisyyden tietty ongelma: Jos ollaan sillä pohjalla, niin unioni ei voi toimia, ja se taas välttämättä, jos ei voida toimia, ei ole pienen maan etu eikä pieni maa pääse vaikuttamaan sillä tavalla niihinkään asioihin, joissa me katsomme olevan erityisiä huolenaiheita, näissä globaalisissa kysymyksissä.

Mitä vielä komissioon tulee, minä en ole esittänyt lisää valtaa vaan sitä, että komissio on riittävän vahva, kun sitä on heikennetty. Jos komissiota päästään tällä tavalla heikentämään, pidetään heikkouden tilassa, se tarkoittaa sitä, että unioni ei toimi. Eivät muutkaan instituutiot silloin toimi täysitehoisesti. Silloin unionissa ei ole sitä elintä, joka huolehtii siitä, että perussopimuksia pannaan toimeen ja että pelisääntöjä on noudatettava.

Tämmöistä keskustelua täällä käydään, mutta menkää kysymään esimerkiksi Benelux-mailta, jotka olivat perustamassa unionia, minkä takia se komissio luotiin. Se luotiin juuri sitä varten, että se on vastapaino suurten maiden taipumuksille ja pyrkimyksille hoitaa asioita ikään kuin suurella painollaan. Instituutioiden tasapaino on tärkeä. Jokaisella on oma roolinsa eikä niin, että pyrittäisiin jokin näistä, esimerkiksi komissio, nostamaan päällepäsmäriksi.

[32] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Oikeastaan aika paljon vastauksia sain asioihin, joita mielessäni pyöri. Käydyn keskustelun pohjalta joku ajatus kuitenkin vielä.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, haluan todeta, että minun mielestäni yksi käydyn keskustelun merkittäviä puheenvuoroja pidettiin ed. Ben Zyskowiczin suulla. Hän toi puheessaan selvästi esille Nato-suopeuden. Hän puhui ennakkoluulottomuudesta siihen suuntaan. Nyt kun eduskunta keskustelee Nizzan agendasta, niistä asioista, jotka ovat konkreetisti siellä esillä, oli mielestäni kohtuullinen yllätys se, että äsken kerrotulla tavalla Nato-suopeus yhdessä suuren puolueen ryhmäpuheenvuorossa nostettiin esille.

Arvoisa puhemies! Pääministeri totesi omassa puheenvuorossaan ja äsken myös vastauspuheenvuorossaan, että tulevaisuustyö jossakin

muodossa saattaa nousta esille Nizzan kokouksessa. Ymmärrän näin, että paljon on myös Ranskasta kiinni, missä muodossa, minkälaisten nuottien pohjalta lähdetään siellä laulamaan. Käyty keskustelu nyt on mielestäni selventänyt tätä aihepiiriä. Minunkaan mielestäni, aivan niin kuin pääministeri sanoi, ei meidän tarvitse välttämättä jähmettyä käsitteisiin, puhumaan liittovaltiosta tai itsenäisten valtioitten liitosta. Hyvä on, unohdetaan se.

Olennaista kuitenkin minun mielestäni on se, että sellaiset määrittelyt ja puheenvuorot, joissa virkamiespoppoon tyyppinen komissio nostettaisiin tärkeäksi, jopa neuvostoja tärkeämmäksi päättäjäksi Euroopan unionin yhteistyössä ja vielä niin, että se alistettaisiin Euroopan unionin parlamentille, kertovat selkeästi sen suuntaisesta EU:n kehittämisestä, jossa ainakaan minä en voi olla mukana. Havaitsen, että tässä nyt pääministerin pitämässä puheenvuorossa ei tällaisia suuntimia, tällaisia suuntamerkkejä, ole. Se oli erittäin tärkeä tieto, että niitä ei tässä nyt ole.

Minä muistan sen, mitä pääministeri Brüggessa puhui. Tämän keskustelun jälkeen minä jätän sen Brüggen puheen omassa mielessäni yhdeksi pohdinnaksi, jolla ei ole tämän hetken Suomen hallituksen toimintakonseptissa sellaista painoa, joka paino olisi pitänyt täällä kertoa, jonka painon pohjalta Suomi kävisi Nizzan pöytään. Se oli keskusteluharjoitelma, mutta ei Suomen hallitus eikä Suomen eduskunta siihen sitoudu, vaan ovat näitten nuottien mukaan etenemässä Nizzan jälkeen, jotka nuotit täällä meille on kerrottu.

[33] **Ben Zyskowicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen, te olitte 1970-luvulla mukana K-linjan hämärähommissa, joihin kuului muun muassa ulkopoliittinen pelottelu. Mutta aika on muuttunut, ed. Pekkarinen. Tämän päivän tilanteessa ja tämän päivän Suomessa ei ole mahdollista osallistua keskusteluun sillä, että on erityinen synti tai rikos, jos vaatii ennakkoluulottomuutta tulevaisuudessa suhteessa Natoon. (Ed. Korkeaoja: Mitä tarkoittaa ennakkoluulottomuus?) Se, mitä sanoin puheenvuorossamme siitä, että toimintakykyinen Nato-järjestö osaltaan vahvistaa turvallisuutta Euroopassa, pitää mielestäni edelleen paikkansa. Jos ed. Pekkarinen on tästä eri mieltä, haluaisin kuulla perustelut.

Se, mitä sanoin siitä, että Euroopan turvallisuusrakenteet kaiken kaikkiaan ovat sellaisessa muutoksessa, että meiltä saatetaan vaatia jatkossa uusia linjauksia myös ulkopolitiikan alalla, myös mielestäni pitää paikkansa. Jos ed. Pekkarinen on tästäkin eri mieltä, haluan kuulla perusteet.

[34] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähestyn asiaa täysin päinvastaisesta suunnasta kuin ed. Zyskowicz. Aika tarkkaan neljä vuotta on kulunut siitä, kun ensimmäinen suomalaisten europarlamenttikausi päättyi. Olin sosiaali- ja työllisyysasiainvaliokunnan jäsenenä. Kukaan suomalainen ed. Ojalan jälkeen ei ole halunnut mennä siihen valiokuntaan. Meillä on usein täällä, kun kuuntelen entisten europarlamentaarikkojen kannanottoja, erittäin erilainen kokemus.

Minun kokemukseni Euroopan parlamentin sosiaali- ja työllisyysasiainvaliokunnasta oli se, että siellä haluttiin puolustaa kansalaisten sosiaalisia oikeuksia, työllisyyden parantamista ja hyvinvointia. Missä kulki jakolinja? Ei maiden rajojen mukaan, vaan ihan niin kuin meillä täällä eduskunnassa: Kokoomus, konservatiivit, ovat omalla puolellaan, ja kaikki muut, jotka haluavat kansalaisten hyvinvointia parantaa, ovat toisella puolella. (Ed. Zyskowicz: Eläköön Tuomiojan—Stenius-Kaukosen linja!)

Haluaisin kysyä ed. Pekkariselta, miten me voisimme edistää eduskunnan ja Euroopan parlamentaarikkojen yhteistyötä, yleensä parlamenttien välistä yhteistyötä, jotta todella kansalaisten näkökulma tulisi esiin. Näkemykseni mukaan ed. Pekkarinen ei tunne tätä maailmaa riittävän hyvin, kun hän tekee omia johtopäätöksiään.

[35] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowicz, sanoitte, että olen ollut mukana jossakin hämärähommissa 70-luvulla. (Ed. Zyskowicz: Kyllä, 70-luvulla K-linjan hämärähommissa!) Tällainen väite on minusta paitsi absurdi myös aika erikoinen ryhmäpuheenjohtajan suulla täällä esitetyksi. Me voimme täällä arvostella ja arvioida toistemme puheenvuoroja ja olla eri mieltä niiden sisällöstä, mutta edustajan toimien hämärätoimiksi leimaaminen on minusta aika merkittävä kannanotto. Minä en leimannut ed. Zyskowiczin puheenvuoroa hämärätoimiksi, kun hänen puheenvuorossaan vaadittiin ennakkoluulottomuutta Naton suhteen. Minä totesin, että siitä sel-

västi heijastui Nato-suopeus. (Ed. Zyskowicz: Mikä synti!) Se siitä heijastui, ja ainoa puheenvuoro se oli, ed. Zyskowicz, kaikkien käytettyjen puheenvuorojen joukosta, jossa tämä sävy oli vahvasti esillä. Sen halusin todeta, ja minusta siinä ei ole mitään sen kummempaa.

36 **Jari Vilén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvin usein kuulee sanottavan, että jokin kokous on historiallinen tai sillä on historiallinen merkitys. Ehkä tätä määritettä käytetään vähän turhankin vapaasti, mutta uskallan väittää, että Nizzan kokous on historiallinen kokous.

Oikeastaan haluaisin muistuttaa juuri siitä, mikä on Nizzan kokouksen keskeinen sisältö ja tavoite. Olemme jääneet ehkä vähän liikaakin kiinni näihin institutionaalisiin yksittäisiin kysymyksiin. Mielestäni keskeinen lähtökohta, minkä takia meidän täytyy saada lopputulos Nizzasta, on se, että vain ja ainoastaan lopputuloksella, joka mahdollistaa EU:n laajentumisen, voimme pyyhkiä pois sen toisen maailmansodan jättämän perinteen ja kylmän sodan jättämän perinteen ja sen Euroopan kahtiajaon, joka meillä kuitenkin edelleenkin näkyy jokapäiväisessä elämässämme ja näissä jäsenvaltioissa, jotka nyt pyrkivät tulemaan EU:n jäseniksi.

Mielestäni tämä on se keskeinen lähtökohta, jonka takia meidän täytyy muistaa ja täytyy hyväksyä ne tosiasiat, että jokaisen jäsenvaltion, jokaisen jäsenvaltion delegaation, joka siellä on paikalla, on oltava valmis tekemään kompromisseja. Mielestäni on täysin selvää myös se, että vaikka on ne hyvät, erinomaiset tavoitteet, mitä Suomen hallitus on itsellensä asettanut ja mitä me eduskunnassa olemme rajapaaluja asettaneet, kaikkia niitä tavoitteita emme voi millään saavuttaa. Meidänkin on oltava valmiit tekemään tiettyjä kompromisseja sen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, joka mahdollistaa Euroopan unionin laajentumisen.

Oikeastaan voisinkin todeta sen, että se poliitikkosukupolvi, joka perusti Euroopan yhteisön, Euroopan unionin, oli kokenut toisen maailmansodan itse konkreettisesti. Heillä oli selkeästi kuva siitä, minkä takia Euroopan yhteisö, EU, perustettiin: sen takia, että uutta sotaa ja tuhoa ei koskaan enää tulisi. Voi kysyä, olemmeko me ja ennen kaikkea se poliitikkosukupolvi, joka nyt päätöksiä on tekemässä, ehkä unohtanut sen keskeisen tavoitteen ja onko asia jäänyt liian kauaksi. Tätä haluaisin palauttaa mieliin: Samaa periaatetta, samaa tavoitetta pyrimme edelleenkin saavuttamaan. Sen takia meidän täytyy saada aikaiseksi ne kompromissit, jotta EU:n laajentuminen voidaan toteuttaa. (Ed. Jaakonsaari: Siitä olemme yksimielisiä!) — Tästä me varmaan olemme yksimielisiä.

Mitä tulee sitten institutionaaliseen tasapainoon ja rakenteiseen, on mielestäni hyvä muistaa se kokonaisuus, johon liittyy komissio, ministerineuvosto ja myös Euroopan parlamentti, josta oikeastaan hyvin vähän tämän päivän keskustelussa on puhuttu. Olen itse oikeastaan toivonut, että pääministeri tai valtioneuvosto olisivat voineet pohtia hieman pitemmälle, mitä seuraamuksia on sillä tavoitteella ja päämäärällä, että yksi komission jäsen per jäsenvaltio, noin maksimissaan lähestulkoon 30 jäsenvaltion komissio, mitä se tarkoittaa todellisuudessa komission työnjaon kannalta, koska väitän kuitenkin, että tämä tulee vääjäämättä tarkoittamaan sitä, jos puheenjohtajan asemaa vahvistetaan ja varapuheenjohtajien lukumäärää lisätään, että komissioon syntyy jatkossa tilanne, jossa on varapuheenjohtajien ympärillä toimivia kehiä ja komission jäseniä, joiden painoarvo tulee olemaan toisen kaltainen. Mitä tarkoitetaan, miten tämä hoidetaan, miten tämä tapahtuu jne., tätä täsmennystä olisin pyytänyt.

37 **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Laajentuvan EU:n kehittämiskeskustelussa on aivan oikein korostettu instituutioiden välistä tasapainoa. Se on herkkä ja tärkeä asia. Hyvin toimivan ministerineuvoston ohella suhteellisen vahva komissio on mielestäni pienen maan etu. Tässä olen kyllä pääministerin kanssa samaa mieltä. Olen käytännössä nähnyt, mitä tapahtuu, kun Euroopan parlamentin epäluottamusuhka on komission yllä. Siinä mielessä Euroopan parlamentin vallalle täysin alistettu komissio ei pystyisi olemaan vahva.

Nykyisellään Euroopan parlamentti ei minun mielestäni pysty antamaan riittävää demokraattista legitimiteettiä päätöksentekoon. Erityisesti näin on pienen maan näkökulmasta. Meillähän jatkossa tulee olemaan entistä vähemmän edustajia. Meillä on kuitenkin hyvin paljon erilaisista olosuhteista johtuvia erityisintressejä, jotka pitäisi ottaa siellä huomioon.

Minusta on hyvin oleellista se, mihin ed. Stenius-Kaukonen aikaisemmin viittasi, miten tulevaisuudessa kehitetään Euroopan parlamentin ja

kansallisen parlamentin suhdetta ja yhteistyötä, miten sitä kehitetään kansallisella tasolla, niin että demokratiaa ja demokraattista kontrollia pystyttäisiin vahvistamaan. Lähtisin hakemaan parlamentaarisen vastuun vahvistamista ensinnäkin yhdistämällä Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien vaalit samalla kertaa pidettäväksi, siis saman vaalikauden mittaisiksi.

Minusta jokaisessa jäsenmaassa pitäisi luoda oman kansallisen parlamentin ja toisaalta Euroopan parlamentin virallinen yhteistyöelin, jonkinlainen Eurooppa-valiokunta kansallisella tasolla, joka säännöllisesti kokoontuu myös tässä laajemmassa muodossa ja sillä tavalla velvoittaa paitsi ministereitä neuvostossa, niin kuin me parlamentaarisesti velvoitamme, niin myös europarlamentaarikoita. Jotakin tällaisia uusia selkeitä yhteistyömuotoja pitäisi pohtia tämän ulottuvuuden vahvistamiseksi.

Kansalaisten hyväksyntä on välttämätön edellytys Euroopan unionin tulevalle kehittämiselle. Se saadaan vain avoimen kansalaiskeskustelun ja toisaalta läpinäkyvän päätöksenteon kautta ja demokraattisen valvonnan kautta. Silloin on välttämätöntä selkeyttää EU-tasolle kuuluvat tehtävät ja antaa muuten välttämätöntä, tarpeellista liikkumatilaa erilaisten jäsenmaiden kansallisella ja paikallisella tasolla tehtävälle itsenäiselle päätöksenteolle. Tätä läheisyysperiaatteen toteuttamista voidaan tehdä jo nykyisten rakenteitten puitteissa. Siihen ei varmasti mitään perustuslakia eikä uusia rakenteita tarvita.

[38] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Olemme juuri kuulleet erinomaisen puheenvuoron, joka perustuu asiantuntemukseen siitä, mistä on kysymys. Erilaisista syistä komissio joutui heikkouden tilaan — me tiedämme erilaiset tapahtumat — mutta myös siitä syystä, että tätä tilaisuutta käytettiin hyväksi. Ei minustakaan ole hyvä, että komissio sillä tavalla joutui ikään kuin, vähän liioitellen sanoen, Euroopan parlamentin syliin ja joutuu siihen vetoamaan, kun sen pitäisi toimia neuvoston kanssa tietenkin rakentavassa yhteistyössä. Mutta jos neuvostosta käsin nakerretaan komissiota, silloin ollaan kehässä, jossa mikään instituutio ei toimi. Kysymys on todellakin siitä, että palautettaisiin tietty järkevä tasapaino, ja muun muassa esitys, jonka pääministeri Blair teki siitä, miten komissio voi valmistella neuvostolle vuotuisen työohjelman ja Eurooppa-neuvosto päättää siitä ja sitten toimitaan kukin omassa roolissaan, on hyvin mielenkiintoinen.

Meillä ei kertakaikkisesti ole varaa vähätellä täällä Suomessa. Olemme jo vuosikausia ohi sellaisten aikojen, jolloin käsittelimme täällä näitä instituutioita sillä tavalla, että se on semmoinen byrokratiapoppoo ja parlamentti ei oikeastaan yhtään mitään. Nämä ovat pysyviä instituutioita, jotka tulevat kehittymään ja joiden kanssa meidän pitää pärjätä.

On erinomainen asia, että ed. Ryynänen haluaa pohtia myös sitä, miten parlamenttia voitaisiin todella tuoda lähemmäksi suomalaisia. Siis tähänkin pitäisi paneutua, sen sijaan että aina vain toistetaan, kuinka alhaiset äänestysluvut. Siellähän ei tavallaan ole mitään Suomen ryhmää, vaan siellä on eri puolueiden ryhmiä, mutta yhteinen etu on siinä, että voitaisiin esimerkiksi meidän europarlamenttiryhmäämme eduskunnassa jollakin tavalla käyttää, ja anteeksi, se on kyllä eduskunnan asia. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kansanedustaja Lipponen voi puhua välillä!) Pikemminkin minun pitäisi puhua siitä, miten hallituskin voisi olla lähemmässä yhteistyössä niin sanotusti Suomen ryhmän tai suomalaisten europarlamentaarikkojen kautta.

Ed. Vilén kyseli komission organisaatiosta. Mehän olemme lähteneet siitä, että kollegiaalisuus täytyy pitää voimassa, että ei mitään hierarkioita ole syytä luoda. Sitten tietenkin kun komissiossa on 30 jäsentä, niin onhan se aika vaikeata sitä organisoida, joten tämäkin on yhteinen ongelma. Ei tämä ole sellainen ongelma, että pienet maat sanovat vain, että tämä ei koske meitä, kunhan meillä on siellä yksi komission jäsen. Me olemme senkin kohdan jo ylittäneet ja meidän pitää osallistua tähänkin pohdintaan, niin vaikeata kuin se onkin.

Mitä tulee tulevaisuuteen, niin minusta tätä asiaa pitäisi lähteä purkamaan keskustelulla, mikä on Suomen etu pienenä maana, miten me voimme turvata kansalaisen edun, nimenomaan Suomen kansalaisen, 300 miljoonan jäsenen EU:ssa, jos siellä pyrkii muodostumaan eri kerroksia, ja miksei myös suomalaisen yrityksen, ja mikä on sellainen rakenne, jossa myöskin suomalainen yritys voi olla turvallisella mielellä siitä, että pelisääntöjä noudatetaan, että siellä eivät suurten maiden yritykset saa erityisiä etuja. Tästä käsin rakennetta pitää lähteä kehittämään niin, että itsenäinen Suomi pärjää, mutta myöskin kansalainen ja suomalainen yritys.

39 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! On upeata, että eduskunta täysistuntotasolla voi käydä keskustelua Euroopan unionista ja tässä tapauksessa hallitustenvälisestä konferenssista. Kuten edellisessä puheenvuorossa tuotiin esille, liian usein me käymme tätä keskustelua ainoastaan niissä kahdessa valiokunnassa, jotka varsinaisesti unioniasioita käsittelevät, eli suuressa valiokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa. Nyt käytyä keskustelua on tietysti sävyttänyt Nizzan kokous, ja se häiritsee tässä, että emme huomaa, minkä vuoksi hvk-prosessi on käynnistetty. Eräissä puheenvuoroissa se on tuotu kyllä selkeästi esille. Tällä hvk-prosessilla halutaan varmistaa unionin historiallinen laajentuminen itään. Sen vuoksi on välttämättä hoidettava tietyt institutionaaliset ratkaisut.

Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin puheenvuorossani kahteen seikkaan huomiota institutionaalisissa ratkaisuissa.

Ensinnäkin puhumme komission kokoonpanosta. Itse olen hyväksymässä sen lähestymistavan, että tällä hetkellä on tarkoituksenmukaista, että jokaisella maalla on yksi komissaari, mutta pidemmällä jännevälillä, kuten viimeksi pääministerinkin puheenvuorossa tuotiin esille, on selvää, että komissiota ei voida rajattomasti kasvattaa tai ainakaan kasvattaa siinä määrin, kun mahdollisesti unioni laajenee. Me joudumme vakavasti käymään sen keskustelun läpi, haluammeko pitää komission työkykyisenä ja tehokkaana, haluammeko välttää sen, että sinne muodostuu mahdollisesti varapuhemiehistä tai muulla tavalla painavia salkkuja pitävä komissaarien yläkerros ja sitten jää selkeästi heikommat asemat omaavat komissaarit. Tässä tapahtuu hyvin nopeasti työnjako siten, että suuremmat maat saavat vahvemmat komissaarien paikat.

Sen vuoksi on vakavasti käytävä keskustelu siitä, että meidän täytyy mahdollisesti supistaa komission kokoa, ehkä jättää se 20:een ja järjestää rotaatio, mutta rotaatio sillä pohjalla, että kaikki jäsenvallat ovat tasavertaisessa asemassa. Sen vuoksi rotaation täytyy myöskin koskea suuria maita.

Arvoisa puhemies! Toinen seikka liittyy määräenemmistöpäätöksentekoon ja nimenomaan kauppapolitiikkaan, sen laajentamiseen. Siinähän on kysymys investointien, henkisen omaisuuden ja palvelujen ottamisesta kauppapolitiikan piiriin. On erinomaista, että pääministerikin täällä viittasi siihen, että palvelujen osalta teemme rajauksen. Rajaus koskee sitä, että keskeiset hyvinvointipalvelumme kulttuuriin, koulutukseen, sosiaalitoimeen ja terveydenhuoltoon liittyen eivät kuulu kauppapolitiikan piiriin tässä suhteessa. Investointien osalta kysymys on suorista investoinneista, kuten komissio esittää, suorista investoinneista, jotka liittyvät kauppaan ja joihin liittyy kauppa- ja tullisopimuksia. Henkisen omaisuuden osalta kyseessä on nimenomaan kaupankäynti henkisellä omaisuudella. Kysymys ei voi olla itse henkisen omaisuuden substanssista, mihin muun muassa ed. Brax puheenvuorossaan viittasi.

40 **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Tuskin kertaakaan aikaisemmin, kun eduskunnassa on keskusteltu Euroopan unioniin liittyvistä asioista, tämä sali on ollut niin yksimielinen kuin nyt valmistautuessamme Nizzan kokoukseen. Tästä varmaan johtuu se, että itse Nizzan kokous on ikään kuin jäänyt vähän sivuun tässä keskustelussa. Ei ole ollut tarvetta väitellä niistä asioista, koska siinäkin kysymyksessä, jota ennalta ennakoitiin ongelmallisimmaksi, eli joustavuudessa kakkospilarissa on päästy muun muassa ulkoasiainvaliokunnassa eilen, kun asiasta tehtiin mietintö, valiokunnan puitteissa yksimielisyyteen, joka yksimielisyys ymmärtääkseni heijastuu koko tähän saliin. Sen takia keskustelu käy vähän pitemmän aikavälin tavoitteista, keskustellaan liittovaltiosta ja itsenäisten valtioitten liitosta eli kehityssuunnista unionin osalta.

Minusta ei ole todellakaan, niin kuin moni muukin on todennut, kovin hedelmällistä juuttua termeihin. Parempi olisi puhua termien sisällöstä. Itsenäisten valtioitten liitto on puhtaimmillaan silloin, kun kaikissa asioissa tehdään yksimieliset päätökset. Liittovaltio on toinen ääripää, jossa on perustuslailla säädelty liittovaltion taso, jossa määritellään arvot ja kansalaisten oikeudet sekä työnjako.

Mutta minusta tämä keskustelu on liikaa kulkenut ikään kuin juristitasolla. Esimerkiksi ed. Zyskowicz on puhunut itsenäisten valtioitten liitosta ja käsitellyt ainoastaan päätöksentekomenettelyä. Minusta primäärisempi aihe on kuitenkin se, minkälaisia tehtäviä siirretään kansallisvaltion tasolta liittovaltiolle. On nimittäin niin, että mitä enemmän ja mitä keskeisempiä tehtäviä liittovaltiotasolle taikka yhteisesti hoidettaviksi siirretään, sitä vääjäämättömämmäksi tulee tarve kehittää jonkinlaisia liittovaltiontapaisia

hallinnointimuotoja. Minusta oleellisempaa ja tärkeämpää olisi puhua primäärisestä asiasta eli tehtävien jaosta yhteisötason, unionitason, ja jäsenvaltioiden välillä.

Minusta unionin pitäisi — kun kolme minuuttia tulee juuri täyteen — tässä vaiheessa ennen kaikkea keskittyä hoitamaan kunnolla ne tehtävät, jotka se nyt on jo ottanut itselleen, eikä hamuta lisää tehtäviä esimerkiksi yhteisen puolustuksen alueella tai sotilaallisen yhteistyön alueella laajemminkaan.

41 **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On helppo yhtyä ed. Korkeaojan puheenvuoroon. Minä vielä totean sen, että tässä näkyy oltavan aika lailla yhtä mieltä siitä, mitä paperiin on pantu, mitä pääministeri puheenvuorossaan äsken sanoi.

Mutta kun pääministeri äskenkin vastatessaan jollekulle edustajista toteaa, että rakenteiden uudistaminen on tärkeää, edelleen kun hän puhuu aika lailla selkeästi vahvan komission puolesta, antaa ymmärtämyksen sille, että tarvitaan vahva komissio, vielä kuitenkin aavistuksen vertainen epäily on jossakin tuolla mielessä, onko sittenkin tarkoitus jollakin tavalla konkreetein askelein Nizzassa alkaa määritellä sitä, mikä on EU:n rakenne ja instituutioiden keskinäinen suhde, onko tarkoitus, että ne säilyvät ennallaan, vai onko tarkoitus, että Suomi on valmis menemään pöytään, jossa annetaan ensimmäiset askelmerkit sille, että rakennetta jollakin tavalla muutettaisiin.

42 **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Edustajat Ryynänen ja Korkeaoja ovat todella vieneet tätä keskustelua merkittävästi eteenpäin siihen suuntaan kuin minäkin toivoisin: Katsotaan, mikä on todellinen tilanne ja asetelma ja mitkä voisivat olla Suomen edut. Minä toivon, että nyt ei otettaisi sitten taas mielikuvapuheenvuorolla takaisin siitä, mihin jo päästiin.

Ed. Korkeaojalle sanoisin, että toimivaltakysymys tietysti on tärkeä. Sitten on erillään jossakin määrin se, mitä päätetään ottaa ikään kuin yhteistyön piiriin.

Mutta kun ed. Pekkarinen kysyi sitä, mitä tehdään Nizzassa, niin siellä ei itse asiassa tehdä yhtään mitään muuta kuin että edessä on sitten seuraava vaihe, jossa ovat tietyt asiat: toimivallan jako ja perusoikeudet, jotka ovat erittäin suuria kysymyksiä sellaisinaan. Tietysti niistä voi sitten aueta seuraavassa vaiheessa jotain muuta. Siinä mielessä nämä asiat on syytä ennakoida Nizzassa niin, että kun lähdetään valmistelemaan jatkoa, tiedetään, miten se tapahtuu. Tässä tapauksessa tietysti Ruotsin ja Belgian puheenjohtajakaudella sitten pitäisi valmistella tarkemmin.

Totta kai, kun on laajentumisesta kysymys, jatkossakin pitäisi huolehtia siitä, että seuraavasta hallitustenvälisestä konferenssista, onko se 2004 tai 2005, ei tule liian raskasta esimerkiksi siitä syystä, että mentäisiin todella paljon suurempiin rakennemuutoksiin, niin että se hidastaisi laajentumista. Tätä on itse asiassa vahdittava jo Nizzassa, ettei siellä tule tehtyä edes vahingossa sellaisia päätöksiä, jotka vaikeuttavat laajentumista, kun Nizzassa kerran tarkoituksena on nimenomaan varmistaa se, että laajentuminen Nizzan jälkeen on toteutettavissa koko siinä laajuudessaan, josta nyt on kysymys, eli neuvotteluissa mukana olevien maiden osalta.

Jotenkin tämä keskustelu pitää yrittää pitää samanaikaisesti kasassa mutta käydä analyyttistä keskustelua, ja siitähän voidaan tehdä johtopäätöksiä. Mitä komissioon tulee, kysymys yksinkertaisesti on siitä, että koko unioni voisi toimia — komission ikään kuin edelleenkin ollessa siinä tilassa, että se voisi olla vieläkin toimintakykyisempi — että tilanne normalisoituu, yhteistyö instituutioiden välillä, että kaikki nämä keskenään ikään kuin kunnioittaisivat toisiaan, että me täällä Suomessakin lähtisimme ikään kuin käytännön lähtökohdista näiden instituutioiden suhteen. Se tarkoittaa sitä, että kutakin niistä kunnioitetaan.

43 **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun pääministeri totesi, että Nizzassa on tärkeintä varmistaa edellytykset laajentumiselle, näin varmasti on ja näistä uudistuksista olemme hyvin laajasti eduskunnassa yhtä mieltä. Mieleen vain hiipii epäily, että joillakin mailla saattaisi olla tarkoitus, tietynlainen halu, ikään kuin lykätä laajentumista ja tuoda siinä mielessä Nizzassa loppuvaiheessa hyvin epäselviä, ympäripyöreitäkin esityksiä ja tavallaan kiertoteitse lykätä laajentumisen näköalaa.

Voisiko pääministeri tähän jollakin tavalla vastata? Toisten maitten kantoja on varmasti vaikea eduskunnalle kovin julkisesti selvittää, mutta voidaanko tällaiseen tilanteeseen joutua vielä? Onko ilmapiirissä sellaista, että kaikki eivät halu-

aisi saattaa loppuun niitä uudistuksia, jotka välttämättä on tehtävä, että laajentuminen voidaan toteuttaa?

44 **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua vähän häiritsee, kun keskustelussa jatkuvasti puhutaan siitä, kuinka komissiota on heikennetty. Pääministeri myös usein tämän tuo esille. Mielestäni komissio on itse aiheuttanut ainakin osittain oman heikkoutensa. Tässähän viitattiin siihen tilanteeseen, missä viime parlamenttikaudella oltiin ja koko komissio viime kädessä erosi. Tässähän kävi juuri siksi sillä tavalla, että ei ollut oikeutta erottaa yksittäistä komissaaria ja komissaarien aivan päivänselvät väärinkäytökset edellyttivät joitain toimenpiteitä, että kansalaisten luottamus millään tavalla olisi enää komissiota kohtaan minkään tyyppinen.

Mitä pääministerin mielestä olisi pitänyt tehdä? Jos perätään käytännönläheisiä toimia, olisimmeko sitten valmiita siihen, että esimerkiksi Euroopan parlamentti voisi erottaa yksittäisen komission jäsenen?

45 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nizzassa yritetään ratkaista ongelmaa yhtäaikaisesta integraation syvenemisestä ja laajenemisesta ottamalla käyttöön joustavuusmenettelyjä. Mutta tästä nousee se kysymys, haluammeko saada sellaisen unionin, jossa on ehkä hyvinkin erilaisia joukkoja, jotka kehittävät yksi tiettyä kokonaisuutta, toinen toista kokonaisuutta jne. Tavallaan, jos Amsterdamin tilannetta ajatellaan, jossa haettiin menettelyjä, joissa unioni kehittyy yhtenä kokonaisuutena, yhtenä yhteisönä, nyt Nizzassa oikeastaan mennään toiseen suuntaan. Voi tietysti perustellusti esittää kysymyksen, onko tällainen kehitys unionin tulevaisuuden kannalta myönteinen. Voi olla, että se on laajentumiselle välttämätön, mutta epäilemättä se sisältää myös tiettyjä ongelmia.

46 **Tuija Brax /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja otti esille — tosin hän oli sitä mieltä, että juristit eivät siitä osaa keskustella, mistä olen eri mieltä — toimivallan jako-ongelman. Jos jo 2004 saattaa olla edessä, että toimivaltajako- ja kompetenssilista syntyy, kysyisin: Minkälaisia pohjia ja minkälaista kansallista keskustelua tästä olisi hyvin piankin alettava käydä? Olen itse lukenut kolme neljä luonnosta asiasta, ilmeisesti kaikki juristien kirjoittamia, ja muun muassa niissä kaikissa puolustuspolitiikka ja ulkopolitiikka kokonaisuudessaan kuuluu kompetenssilistassa liittovaltiotasolle. Tällöin tietysti meidän pitäisi keskustella siitä, onko siellä luovaa ratkaisua ehkä itäisen reunaalueen näkökulmaan. Vastaavasti sosiaali- ja veropolitiikka kuuluisi ehkä nykyistä enemmänkin jäsenvaltio- tai osavaltiotasolle, jolloin meidän täytyisi miettiä, miten kuitenkin jatkossa estetään dumppaus, näillä kilpailu epäterveellä tavalla.

47 **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siteeraan ensin pääministerin puhetta. "Uusien maiden liittymiselle ja komission jäsenten nimittämiselle liittyneistä maista voidaan tehdä tilaa päättämällä siitä, että ne jäsenvaltiot, joilla on oikeus nimittää kaksi jäsentä, luopuvat toisesta paikasta laajentumisen myötä."

Arvoisa pääministeri, kysyn teiltä: Miten todennäköistä on, että nämä viisi isoa maata luopuisivat toisesta jäsenyyspaikastaan? Onko siitä jo neuvoteltu jollain tasolla? Kuinka todennäköistä on, että se toteutuu? Tämähän on aivan ydinkysymyksiä laajentumisen yhteydessä.

48 **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Joitakin kysymyksiä kommentoin.

En uskalla lähteä epäilemään mitään jäsenmaata siitä, että kaksilla korteilla pelattaisiin. Totta kai laajentumiseen suhtaudutaan eri lähtökohdista, ja se on minusta aivan ymmärrettävää, kun ajatellaan sitä, että se koskee toisia maita paljon konkreettisemmin kun toisia. Jos ajatellaan Britanniaa ja Saksaa, ovathan ne aivan eri tilanteessa laajentumisen suhteen.

Ed. Piha kysyi komissaarin erottamisesta. Ensi vaiheessa olisi tietenkin vahvistettava komission puheenjohtajan mahdollisuutta ikään kuin panna järjestykseen komissaareja. Ylimalkaan, vaikka voidaan tietysti sanoa, että komission piirissä on ollut aikanaan sellaista toimintaa, joka ei kestä päivänvaloa, pitää meidän kaikkien kuitenkin pitää huolta siitä, että yksittäisen komissaarin toiminta ei vedä koko komissiota alas, jolloin me olisimme ikään kuin tällaisessa bulevardilehtitouhussa mukana instituutiota uhkaamassa.

Ed. Korkeaojalla oli kysymys siitä, mitä tässä tapahtuu, jos joustavuutta ikään kuin viedään siihen suuntaan, että on monenlaisia ympyröitä. Tätähän me tietysti haluamme vastustaa. Toisaalta on sellainen riski, että yhteistyötä harjoitetaan instituutioiden ulkopuolella. Se on aivan todellinen riski. Sen takia minusta on hyvä, että eduskunta on voinut suhtautua myönteisesti siihen, että joustavuuttakin voidaan toteuttaa mutta erittäin tarkasti säädellen sitä.

Ed. Brax kyseli toimivaltaluettelosta. Siihen keskusteluun varmasti on syytä sitten lähteä, tehdä meillä kotimaisia selvityksiä jnp. asiantuntijapuolella, jopa juristienkin. Uskallan sanoa näin lakitieteen tohtorina h.c. Jos tarvitaan, vaihdan hattua humanistiksi tai sosiaalitieteilijäksi.

Kysymyksessä siitä, mitä tehdään puolustuspolitiikalle, pohditaan niitä samoja asioita, joita ed. Korkeaoja pohti, eli mikä on meidän etumme. Esimerkiksi kansallinen puolustushan meillä tulee olemaan niin pitkälle kuin voi nähdä. Kyse on siitä, mitä hoidetaan yhteisesti. Minusta näyttää, että Nizzassa voi käydä niin, ainakin sellaisia tietoja on, että loppujen lopuksi ei joissakin maissa halutakaan minkäänlaista joustavuutta tässä eli ei haluta ottaa näitä asioita ollenkaan joustavuuden piiriin.

Komission jäsenmäärästä: Suuret maat ovat ilmoittaneet, että ne ovat valmiita luopumaan toisesta komission kansalaisestaan, mikäli samalla voidaan äänten uudelleenpainotus hoitaa niitä tyydyttävällä tavalla.

Kiitoksia erinomaisesta keskustelusta!

[49] **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan filosofian ylioppilaana vaan olen huolissani Euroopan unionin legitimiteetistä kansalaisten silmissä. Me olemme eduskunnassa usein myös ulkomaisille kollegoillemme ylpeänä esitelleet tätä meidän malliamme, jossa Suomen kannat neuvostossa alistetaan etukäteen suuressa valiokunnassa eduskunnan käsiteltäväksi.

Tämän hvk:n valmisteluissa eduskunta on välillä valitettavasti ollut ihan jossain muualla kuin veturissa, ja tuntuu, että kansa ei ehdi tähän junaan ollenkaan. On valitettavasti ollut usein sellainen tilanne, että lopullisia kantoja meillä ei ole ollut käytettävissä. Tietysti se johtaa siihen, että eduskunnan mahdollisuus ottaa kantaa on valitettavan näennäinen. Myöskin näyttää siltä, että matkan varrella Suomen kannat ovat usein yllättäinkin muuttuneet. Esimerkiksi moneen kertaan puhutun artiklan 133 osalta myös Suomi on tehnyt omia aloitteitaan, jotka ovat paljon kovempia, kuin mitä eduskunnan ja suuren valiokunnan kanta on ollut.

Artiklan 133 osalta minulla on erityinen huoli siitä, saako Suomi todella riittävät rajaukset kauppapolitiikan osalta näissä meille tärkeissä hyvinvointipalveluissa, henkisessä pääomassa ja investoinneissa. Nämähän tulisi ehdottomasti rajata komission kauppapoliittisen osaston yksinomaisen neuvottelumandaatin ulkopuolelle. Minä en usko, ennen kuin näen, että näin todella tapahtuu.

Ed. Brax puhui lyhyestä muistista näissä asioissa. Myöskin Nizzan kokous varmasti on asialistaltaan unohtumaton ihan niin kauan, kunnes se taas unohdetaan. Kun viikko sitten puhuimme Euroopan unionin perusoikeuskirjasta hyvin ylistävään sävyyn, unohtui, että kun lähdettiin liikkeelle, tavoitteena oli, että mokomaa kirjaa ei ollenkaan tehtäisi, ja viikko sitten olimme jo todella iloisia saavutuksista, jotka olivat lähinnä viivytystaistelun tulosta.

Puhuin alussa legitimiteetistä. Kansalaiskeskustelu ei hvk-asialistasta ole juuri edes alkanut. Vaikeista asioista ei tietenkään ole helppo muodostaa kantaa edes eduskunnassa. Kuten pääministerinkin lainaamassa sitaatissa sanottiin, liittovaltio tai ei on aivan liian yksinkertainen asetelma.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Syvärinen, 3 minuuttia on ylittynyt!

Puhuja: Siitä pitäisi uskaltaa avata todellinen keskustelu.

[50] **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Listalla on tänään kaikkea supermielenkiintoista, mutta olisin puuttunut tähän yhteen jo jonkin verran keskusteltuun asiaan eli artiklaan 133. Mitä tässä tapauksessa ja millä tavalla tullaan kauppapolitiikassa siirtämään komission toimivaltaan?

Pääministeri sanoi puheessaan, että unionin on voitava vahvistaa toimintaansa kauppapolitiikan alalla. Hmm, epäilen. Ongelma, kun kauppapolitiikan asiat ovat komission toimivallassa, on vähintäänkin siinä, että asioita valmistelevat kauppavirkamiehet, jotka epäilemättä ovat oman alansa syvällisiä asiantuntijoita, toisin sanoen voisi epäillä fundamentaaliliberalisoijia, mutta

jotka eivät kokemuksen mukaan muista ottaa huomioon muiden yhteiskunnan sektorien intressejä kauppapoliittisissa asioissa.

Ed. Brax viittasi puheessaan eduskunnan valiokuntien tekemiin varauksiin liittyen hyvinvointipalveluihin ja esimerkiksi ympäristöpolitiikan noudattamiseen, rajauksiin siitä, miten näitä asioita voitaisiin komission toimivaltaan siirtää. Mielestäni eduskunnan tekemät rajaukset, jotka myös hallitus kannassaan on huomioinut, ovat myönteisiä, mutta varmaan jokainen meistä ymmärtää, että näiden rajausten parlamentaarinen valvominen ja ylipäätänsä kansainvälisten kauppaneuvottelujen parlamentaarinen valvominen ei ole täysin yksinkertaista. Toivotan hallitukselle herkkyyttä ja hyvää onnea, että eduskunnan tekemistä rajauksista voidaan Nizzassa pitää kiinni.

Itse olen sitä mieltä, että ehkä viisainta olisi ollut, että artiklaa 133 ei olisi tässä vaiheessa avattu ollenkaan, koska se ei laajenemisen kannalta ole mikään välttämätön artikla. Tämä liittyy siihen, että Maailman kauppajärjestö, jossa kansainvälisiä kauppasopimuksia neuvotellaan, on ollut kovan kritiikin kohteena. Se ei toimi oikeiston eikä vasemmiston eikä vihreidenkään näkökulmasta hyvällä tavalla, joten sitä, mikä on unionin toiminta kauppapolitiikassa, olisi hyvin voitu käsitellä myöhemmin. Tietenkin EU:n sisällä nämä kysymykset parlamentaarisesta valvonnasta ja siitä, miten toimitaan tehokkaasti, liittyvät koko tähän problematiikkaan, miten korjataan koko roska selkeämpään muotoon. Tietenkin yhtenä aikamme suurista kysymyksistä tämä liittyy globalisoituvan talouden poliittiseen kontrolliin, siihen, mikä se pidemmän päälle tulee olemaan.

En tiedä olenko ainoa, jolle on tullut mieleen, että kun hallitus on valmistellut kantaansa kauppapolitiikasta, onko eräs suurehko matkapuhelinyhtiö vaikuttanut näihin kantoihin enemmän tai ainakin yhtä paljon kuin eduskunnan kannat.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Sinnemäki, 3 minuuttia on täynnä!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Lopuksi sanoisin, että kuten tiedetään, oppositiosta on kritisoitu pääministeriä keskustelun puutteesta, mutta mielestäni ei häntä ainakaan siitä voi syyttää. Hän on kärsivällisesti keskustellut näistä kysymyksistä harva se päivä. Itselleni kysymys kuoleman jälkeisestä elämästä on aina ollut epäselvä, mutta nyt ainakin tiedän, että Nizzan jälkeen tulee olemaan elämää.

[51] **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Paavo Lipponen toivoi aloitteellista tulevaisuuskeskustelua: "Mitä Nizzan jälkeen". Hänen omat visionsa jäivät tässä keskustelussa syvällisemmin kuulematta. Toisaalta ne käyvät hyvin ilmi hänen Brüggen puheestaan, joka oli merkittävä muun muassa siksi, että se käynnisti vihdoin myös Suomessa keskustelun EU:n liittovaltiokehityksestä. Tähän astihan tämä kehityssuunta on kiistetty.

Professori Esko Antola arvioi viime perjantaina julkistetussa kirjassaan, että EU täyttää jo nyt liittovaltion keskeiset piirteet. Unionilla on jo kansalaisuus, yhteinen raha ja itsenäinen toimivalta kauppapolitiikassa. Antola esitti myös oman mallinsa tulevaisuuden EU:sta. Se on yhtenevä pääministeri Lipposen Brüggen puheessa esittämien näkemysten kanssa.

Lipposen ja Antolan malli johtaisi toteutuessaan keskittyneeseen liittovaltioon, jossa ylikansallisesta komissiosta tulisi Euroopan parlamentin luottamusta nauttiva Euroopan hallitus. Kaksikamarinen parlamentti, joka käyttäisi merkittävää lainsäädäntövaltaa, koostuisi puolestaan jäsenvaltioiden valitsemista edustajista sekä ministerineuvostosta. Juridista valvontaa suorittaisi nykyisen kaltainen tuomioistuin. Tämä toimivaltajako kirjoitettaisiin Euroopan unionin perustuslaiksi.

Tämä kaikki tapahtuisi nykyisen hallitustenvälisen yhteistyön kustannuksella. Tätä emme voi keskustassa hyväksyä. Ministerineuvosto on säilytettävä EU:n johtavana toimielimenä.

Nizzan kokouksessa niin sanottu joustava yhdentyminen ulotetaan myös EU:n toiseen pilariin, joka sisältää ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvät asiat. Tämän tien päässä häämöttää jo Maastrichtin sopimukseen kirjattu tavoite EU:n yhteisestä puolustuksesta, vaikka tässä vaiheessa puhutaankin vain puolustusmateriaaliyhteistyöstä ja kriisinhallinnasta, jota Helsingin Sanomien Olli Kivinen kutsui kolumnissaan 23. päivä marraskuuta yhteisen puolustuksen salanimeksi.

EU:n tiivistyvä yhteistyö turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa lisää jatkuvasti paineita myös EU:n liittoutumattomien maiden Nato-jäsenyy-

delle. Samaan suuntaan vie myös EU:n laajentuminen, mukaan kun on tulossa jo Naton jäseninä olevia maita tai sinne pyrkiviä. Monet näkisivät mielellään kaikki EU-maat saman turvallisuuspoliittisen perusratkaisun piirissä.

Voidaankin kysyä, mikä on se tekijä, joka sysäyksenomaisesti johtaisi Suomen Naton täysjäseneksi: Baltian maiden Nato-jäsenyys, muutos Ruotsin turvallisuuspoliittisessa perusratkaisussa, joka tosin ei ole näköpiirissä, vai kenties se, ettei EU:n yhteisen puolustuksen rakentamisessa päästäkään etenemään riittävän nopeasti.

Arvoisa rouva puhemies! Professori Antola hahmotteli kirjassaan myös realistisen vaihtoehdon alussa kuvaamalleni EU:n perustuslailliselle kehitykselle. Hänen mukaansa se olisi eteneminen joustavuuden avulla vain EU:n tiivistämistä haluavien jäsenvaltioiden ytimen kautta. Tämä jättäisi ulkopuolelle integraation tiivistämiseen nihkeästi suhtautuvat jäsenvaltiot ja johtaisi EU:n jakaantumiseen pysyvällä tavalla ytimeen ja sen ulkopuolella oleviin jäsenmaihin. Laajentuminen vahvistaisi edelleen tätä kehitystä.

Olisin kuullut mielelläni pääministerin mielipiteen tästä näkemyksestä, mutta hän ehti jo valitettavasti poistua.

Omana mielipiteenäni totean, että Suomen tulee pitäytyä sotilaallisesti liittoutumattomana maana ja pysyä mahdollisesti syntyvän liittovaltioytimen ulkopuolella. Tämä on myös keskustan Kuopion puoluekokouksen kanta viime kesäkuulta.

[52] **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Oikein kylmäsi, kun kuunteli ed. Pekkarisen puheenvuoroa, jossa hän kommentoi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttäjän kannanottoa. Tulivat mieleen vanhat asenteet kumpujen yöstä, jolloin ulkopoliittinen leimakirves heilui aika lailla kontrolloimattomalla tavalla hyvin tarkoituksenmukaisesti.

Presidentti Mauno Koivisto totesi muistelmissaan, että turvallisuuspoliittiset syyt puolsivat EU:hun liittymistä hyvin selkeällä tavalla. 1990-luvun alussa maailma ympärillämme muuttui: kommunismi kaatui, Neuvostoliitto hajosi, Saksa yhdistyi, sotilaallisia konflikteja syntyi paikoissa, joissa niin ei uskottu voivan käydä. Varsovan liitto lakkasi olemasta. Uskomattomia tapahtumia, joiden on herätettävä. Mikään ei välttämättä ole ikuista.

Tuomo Lappalainen, toimittaja, valtiotieteen maisteri, kirjoittaa: "Myös ajatus Suomen liittymisestä Naton täysjäseneksi ajankohtaistui uudella tavalla Suomen EU-ratkaisun myötä. Vaikka EU-jäsenyydellä ja Nato-liittolaisuudella ei olekaan mitään suoranaista yhteyttä, joissakin piireissä molemmat ymmärretään osaksi samaa lännettymisprosessia, jonka väistämättömänä huipentumana nähdään tiukka sotilaallinen liittoutuminen. Virallinen Suomi on kuitenkin pitänyt koko ajan kiinni hallituksen 90-luvun puolivälissä omaksumasta kannasta, jonka mukaan Nato-jäsenyyttä voidaan hakea, jos Euroopan turvallisuustilanne muuttuu oleellisesti, mutta toistaiseksi asia ei ole millään tavalla ajankohtainen. EU ei ainakaan ensi alkuun aiheuttanut Suomelle minkäänlaista tarvetta hylätä itsenäiseen puolustukseen tukeutuvaa peruslinjaa." Myös pääministeri totesi ennen poistumistaan, että Suomessa tulee kansallinen puolustus säilymään. Tämä on selkeä lähtökohta, mutta viitaten näihin 90-luvun alun tapahtumiin mikään ei ole ikuista tässä maailmassa, ja se on syytä joka tapauksessa aina muistaa.

Mitä sitten tulee tilanteeseen EU:ssa muuten, kokoomuksen ryhmäpuhuja huomautti, että komissiossa tulee olla laajentumisen jälkeenkin jäsen kustakin jäsenmaasta ja EU-parlamentissa uudessa paikkajaossa tulee ottaa huomioon erilaisten poliittisten voimien asianmukainen edustus. Kyse on uskottavuudesta ja kansalaisten luottamuksesta. On visusti huolehdittava siitä, että meillä on eri puolilta vaikuttajia mukana tässä EU-prosessissa.

Jukka Relander toteaa omassa puheenvuorossaan Suomen EU-liittymisestä: "Suomi halusi kovan kilpailun, vapaan talouden ja uusliberalismin hallinnoiman kevytrakenteisen valtioliittymän jäseneksi tietämättä sen olevan sosialidemokratian hallinnoima byrokraattinen jättiläinen." Tässä on aika paljon totta. Jos ajatellaan meidän tilannettamme, meillä on ulkopoliittinen johto, joka myös EU-asioita hoitaa, on presidentti, on pääministeri, on ulkoministeri, on EU-komissaari, EU-suurlähettiläät, suurlähettiläät, kaikki samasta puolueesta. Tässä on suuri vaara olemassa, että tämä ei johda sellaiseen ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): 3 minuuttia on täyttynyt!

Puhuja: ... lopputulokseen kuin tarve olisi. Toivon, rouva puhemies, että tässä asiassa pystyttäisiin hakemaan pikkuisen laajempia kammareita ja saamaan edustuksellisuutta enemmän mukaan.

[53] **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut erittäin mielenkiintoista. Tästä oma vaikutelmani on, että on syntymässä aika laaja kansallinen näkökulma Nizzaan, ja erityisesti arvostan paitsi sitä, miten hallitus on valmistellut asian, myös sitä, miten eduskunta on asiaan paneutunut, ja osaltani myös opposition konstruktiivista lähestymistä tähän asiaan. Nimittäin nämä käsitteet alkavat selvitä, esimerkiksi joustavuus. Nyt on papereista nähty, että se on vahvistettu yhteistyö ensisijaisesti. Mutta kysymyksessä "liittovaltio vai ei" näytämme olevan hyvin laajasti, sanoisin, ihan yksimielisiä, että tässä vaiheessa me olemme ehdottomasti aikaisemmalla kannallamme.

Arvoisa puhemies! Kauppapolitiikkaan liittyen se kirjoitettu ja kuultu eduskunnan ulkopuolella asiasta on, että EU tarvitsee uskottavuutta nimenomaan kauppapolitiikassa. Sen pitää olla neuvottelijana uskottava. Mitä tulee Suomen rooliin ja asemaan laajentuvassa unionissa, edustan osaltani sitä linjaa tässäkin, että on parempi olla niissä neuvottelupöydissä, joissa suunnitellaan, valmistellaan ja ratkaistaan asioita, eli pyrkiä lähelle ydintä, enkä nyt tarkoita puolustusasioita vaan kaikkea muuta, tällä tavoin ottaa ikään kuin tähän maantieteelliseen etäisyyteen liittyvä etu olemalla siellä, missä asiat ja päätökset kulkevat.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelu on päättynyt.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

3) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 69 ja 71 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 83/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 32/2000 vp
Lakialoite LA 196/1999 vp, 44/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 31, 162/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Esittelen lyhyesti valtiovarainvaliokunnan mietinnön käsittelyssä olevasta asiasta. Esitys tuloverolain 69 ja 71 §:n muuttamisesta sisältää nykyistä tilannetta ja itse asiassa verovapautta vahvistavia korjauksia kahteen asiaan, työsuhde-etujen verotukseen ja matkakustannusten korvausten verotukseen. Työsuhde-etujen verotusasia koskee työnantajan kustantamaa sairaan lapsen hoitojärjestelyä, joka ehdotetaan säädettäväksi verottomaksi neljän päivän ajalta. Matkakustannusten korvausasia koskee vapaaehtoisessa järjestötyössä palkattomasta tehtävien hoidosta maksettujen matkakustannusten korvauksia ja päivärahoja. Kyseessä voivat olla esimerkiksi kodin ja kokouspaikan, kodin ja harjoittelupaikan tai talkootyöpaikan välillä omalla autolla ajetut matkat. Nämä esitetään tiettyyn rajaan asti verovapaiksi.

Nykyisen lainsäädännön perusteella tällaisten palkattomasta tehtävien hoidosta maksettujen matkakustannusten korvausten verokohtelu on ollut epäselvä. Joissakin verotoimistoissa niistä on voitu määrätä veroakin. Epäselvyys on johtunut siitä, että nykyisessä tuloverolain 71 §:ssä säädellään suoranaisesti vain työnantajan työntekijälle eli ansiotyössä olevalle työmatkoista maksamia korvauksia ja päivärahoja. Epäselvää on ollut se, rinnastetaanko palkaton, vapaaehtoisesti tehty työ työsuhteessa tehtyyn työhön ja koskeeko tämä verotus tai toisaalta verovapaus myös kodin ja harrastuspaikan välisiä matkoja.

Tämä esitys on annettu eduskuntaan jo kesäkuussa, eli sen käsittely on valitettavasti vienyt kovin pitkän aikaa. Syynä tähän oli matkakustannusten korvausta koskeva muutos. Se oli valmisteltu valtiovarainministeriössä urheilun verotyöryhmän ehdotusten ja urheilujärjestöjen antamien lausuntojen pohjalta. Urheilujärjestöissä onkin runsaasti valmentajia, kilpailutuomareita, joukkueenjohtajia ja muita aktiiveja, jotka toimivat tämän lain tarkoittamissa vapaaehtoistehtävissä. Urheilujärjestöt pitivät esitystä kuitenkin riittämättömänä. Valiokunnan käsittelyssä tuli ilmi, että totta kai vapaaehtoista järjestötyötä tehdään paljon laajemminkin kuin urheilujärjestöjen piirissä: sosiaalialan, ammattiyhdistysliikkeen, puolueiden ja elinkeinoelämän parissa. Tästä aiheutui sitten selvittely- ja korjaustarpeita lakiesitykseen. Valiokunta katsookin, että asiaa olisi pitänyt jo alun alkaen valmistella laajempana yhteistyönä.

Hallitus esittää siis vapaaehtoistyöstä maksettujen matkakorvausten ja päivärahojen verovapautta tiettyyn rajaan asti. Rajan asettamisen perustelu on lähinnä se, että vapaaehtoistyön, tavallaan talkootyön, ja toisaalta ansiotyön rajaa ei pidä päästää sekoittumaan. Tätä myös valiokunta omalta osaltaan haluaa korostaa. Ei ole tarkoitus, että verottomina matkakustannusten korvauksina tai päivärahoina maksettaisiin ikään kuin palkan korviketta. Tästä syystä valiokunta ei lähtenyt siihen ehdotukseen, jota asiantuntijalausunnoissa kyllä toivottiin, että nämä rajat olisi kokonaan poistettu. Korvaukset olisi silloin täysimääräisesti rinnastettu työsuhteessa saatuihin korvauksiin.

Valiokunta pitää kuitenkin hallituksen viime kesänä ehdottamia päivärahojen ja matkakustannusten korvausten rajoja liian alhaisina. Esitämme niiden kaksinkertaistamista ehdotetuista. Näin ollen verovapaana päivärahana voitaisiin suorittaa 10 päivän sijasta 20 päivän osalta vuodessa päivärahoja vapaaehtoistyöntekijöille ja oman auton käytön tai muina matkakorvauksina 6 000 markan sijasta 12 000 markkaa vuodessa. Todettakoon, että tässä kohtaa matkakorvauksilla tarkoitetaan esimerkiksi oman auton käytöstä maksettavaa 2,11 markan kilometrikorvausta.

Tämän lisäksi on muistettava, että verotuksessa on tästä lainmuutoksesta riippumatta edelleen voimassa oikeus vähentää tuloista korvattuja todellisia matkustamiskustannuksia vastaava osuus eli 1,10 markkaa kilometriltä. Jos ajatellaan teoreettisesti, että jollakin vapaaehtoistyöntekijällä järjestöltä saatu kilometrikorvausten osuus 2,11 markan perusteella suoritettuna ylittää 12 000 markkaa eli valiokunnan esittämän rajan, niin sen jälkeenkin maksetuista korvauksista hän saa vähentää kuitenkin 1,10 markkaa eli todellisten kustannusten korvaukseksi maksetun osuuden. 2,11 markkaa taas perustuu erinäisiin työmarkkinasopimusasioihin. On katsottu, että siinä on myös ylimääräistä kompensaatiota, se ei ole pelkkiä kustannuksia.

Samoin tässä on selkiytetty se, että matkakorvauksia vapaaehtoistyöstä voidaan luonnollisesti saada myös kodin ja harrastuspaikan välisistä kustannuksista. Jos ajatellaan ansiotyössä olevia, niin hehän saavat laskuttaa 2,11 markan mukaan työpaikan ja työnantajan määräämän jonkin muun työntekemispaikan välillä. Heilläkin oman kodin ja työpaikan väliset kustannukset menevät 1,10 markan mukaan. Edellytys verovapaudelle on tietysti vapaaehtoistyöntekijän osalta se, että matka on tehty järjestön toimeksiannosta.

Arvoisa puhemies! Kuten käy ilmi, niin tämä on edelleenkin verotuksellisesti aika monimutkainen asia. On mahdollista, että nämä ylärajat joissakin tapauksissa tulevat täyteen ja verotoimistot sitten määräävät osia näistä korvauksista verotetuiksi tuloiksi. On varmasti syytä seurata lain toteutumista jatkossa ja tehdä sitten tarpeellisia korjauksia, jos ongelmia ilmenee.

Toinen asia, jonka lakiehdotus sisältää, on sairaan lapsen hoitoedun verotus. Tämän mukaan siis veronalaiseksi eduksi ei katsottaisi työnantajan järjestämää sairaan lapsen tilapäistä hoitoa siltä ajalta, jona vanhemmilla olisi täysin palkkaeduin oikeus olla kotona lasta hoitamassa, eli 3—4 päivältä. Tässä asiassa on ollut tulkintaristiriitoja eri oikeusasteissa, ja siitä syystä on ollut tarpeen täsmentää verovapaus myös lainmuutoksella.

Valtiovarainvaliokunta pitää uutta järjestelmää myönteisenä. Se tarjoaa yhden lisävaihtoehdon erityistilanteita varten. Erityisesti tätä on käytetty Pääkaupunkiseudulla eräissä korkean teknologian yrityksissä, tilitoimistoissa ja muissa vastaavissa, joissa erityiset, voisi sanoa, työpaikan avainhenkilöt ovat tätä yleensä käyttäneet.

Valiokunta sai tähän myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon, jossa asiaa jonkin verran problematisoitiin: Voiko tämä johtaa siihen,

että työntekijä ei voikaan käyttää hänelle lain mukaan kuuluvaa oikeutta hoitaa itse omaa sairastunutta lastaan? Mutta tässä yhteydessä valtiovarainvaliokunta katsoo, että on totta kai korostettava vanhempien oikeutta päättää siitä, valitseeko työnantajan järjestämän palvelun vai jääkö itse hoitamaan. Ei näyttänyt kovin ilmeiseltä ainakaan käytännön esimerkkien pohjalta, joita saimme, että tällaista uhkatekijää taikka ongelmaa olisi.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi, valiokunta katsoo mietinnössään viitaten lakialoitteeseen n:o 44/2000 vp, että kaavamaisen verotusarvon määrittäminen kodinhoitopalveluille työsuhdeetuna on tarpeen. Valiokunta otti samaan asiaan kantaa myös aiemmassa mietinnössään, mutta valitettavasti Verohallituksen tällä viikolla antama asiaa koskeva päätös ei sisällä kaavamaisen verotusarvon määrittelyä kodinhoitopalveluille. Siksi toistamme tämän kannan ja kiirehdimme asian ratkaisemista, että edes ensi vuonna saataisiin verotusarvo määriteltyä. Se myös edistäisi sekä työllisyyttä että naisten työssäkäyntimahdollisuuksia ja helpottaisi myös perheiden arkea.

[2] **Leena-Kaisa Harkimo /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen muutokset molempiin tuloverolain pykäliin ovat erittäin kannatettavia. Esityksen mukaan veronalaiseksi eduksi ei katsottaisi työnantajan järjestämää sairaan lapsen tilapäistä hoitoa siltä ajalta, jona vanhemmilla olisi täysin palkkaeduin oikeus olla kotona lastaan hoitamassa. Työnantajan järjestämän sairaan lapsen hoidon katsominen verovapaaksi henkilökuntaeduksi on oikein. Tämä järjestely vastaa niihin vaatimuksiin, joita työelämän ja perhe-elämän yhteensovittaminen vaatii. Kyseessähän on yksi hoitovaihtoehto erityistilanteita varten.

Tässäkin asiassa, kuten liikeaikalaissa, on mielestäni maalailtu ikään kuin piruja seinille ja liioiteltu kovalla kädellä. Luotan siihen, että työssä käyvät vanhemmat osaavat itse arvioida, milloin jäädä itse kotiin sairastuneen lapsen kanssa. Minusta on turha syyllistää tässäkään asiassa työnantajia tai heidän asettamiaan vaatimuksia työntekijöilleen. Korostan, että kyse on erilaisten mahdollisuuksien antamisesta.

Kannatan lämpimästi myös lakialoitetta kodinhoitopalvelujen verotusarvon määrittelystä. Kiinnostusta yritysten tarjoamia kodinhoitopalveluita kohtaan on esiintynyt paljonkin, mutta hinta on todettu liian korkeaksi, juuri siksi koska kodinhoitoedulle ei ole määritelty verotusarvoa. Työsuhde-eduilla kannustetaan työntekijöitä. Miksi siis kodinhoitopalvelut eivät voisi olla auto-, asunto- tai puhelinedun rinnalla? Olen laatinut toimenpidealoitteen, jossa työnantajalta voisi saada myös liikuntaedun, jolle olisi määritelty tietty verotusarvo.

Toiseksi hallituksen esityksessä todetaan, että yleishyödylliseltä yhteisöltä saatu matkakustannusten korvaus on verovapaata tuloa myös silloin, kun ei ole työsuhteessa. Valtiovarainvaliokunta esittää ansiokkaasti, että päivä- ja markkarajoja korotettaisiin hallituksen esityksestä. Tämä pykälämuutos parantaa vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä oleellisesti.

[3] **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on odotettu kauan niin sairaan lapsen hoidon kannalta kuin yleishyödyllisten, vapaaehtoistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen taholta.

Totean, arvoisa puhemies, että tämä osoittaa lainsäädäntötyöltä mielestäni aivan erinomaista prosessia, koska tässä on kyetty nyt ainakin ikään kuin kokeilunomaisesti löytämään rajat sille, millä tavalla esimerkiksi vapaaehtoistyöhön osallistuva ja verottaja voivat tulla keskenään yhteisymmärrykseen. Jos ajattelen yksinomaan liikuntaseuroja, nämä pienet, urheiluseurojen hyväksi tehtävät ja nuorten ohjaamiseen tarvitut valmentajien ja ohjaajien matkat työllistävät erittäin paljon maamme kuntien verotoimistoja. Sieltä on tullut vuosien varrella palautetta ja oikeastaan odotusarvoa, ja nyt, uskon, eduskunta kykenee tätä tilannetta korjaamaan tuntuvalla tavalla. Nuo rajat, joihin myös ed. Aula puheenvuorossaan viittasi, 20 vuorokautta ja 12 000 markkaa, ovat tässä vaiheessa kohtuullisia.

[4] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä ei auta kuin yhtyä edellisiin kehuihin, sillä suunta on nyt oikea ja hyvä, koska tämä ottaa nyt huomioon niin sanotun kolmannen sektorin aseman ja siinä olleet ongelmatiikat.

Nyt tässä jopa työttömien asema siinä mielessä paranee, kun selkeästi tulee verovapaus päivärahoille. Ei tarvitse enää käydä veivaamaan, onko tämä sovitellun päivärahan piiriin tuleva ja vähentääkö tämä jotakin päivärahaa. Jos tässä vielä semmoinen ongelma olisi, sitä pitää sitten täsmentää työttömyysturvan osalta, koska nyt siellä on ollut vaikeutta, kun tämä on ollut vero-

tettavaa tuloa, sillä yhdenkin päivän reissu, jos saa korvauksen siitä, on vähentänyt sen ihmisen työttömyysturvaa. Se on tietysti tehnyt sitten sen, että ei ole niin paljon halukkuutta ollut tai tehdään pimeästi näitä asioita. Sen takia tämä on minusta oikein hyvä esitys. Nyt se nähdään tässä matkan varrella, miten tämä käyttäytyy ja onko tarvetta muuttaa näitä 20 päivän rajoja. Siitä valiokunnalle kiitos, että on uskallettu tehdä kaksi kertaa isompi ratkaisu kuin alkuperäinen esitys.

5 **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on tarpeellinen ja erittäin hyvä. Kiinnittäisin kuitenkin kahteen asiaan huomiota.

Toinen koskee sairaan lapsen hoitoapua. On aivan oikein, että tämä ei ole veronalaista tuloa vanhemmille, mutta pitää muistaa, että kaikilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta saada työnantajalta tätä apua. Silloin vanhemmat joutuvat hankkimaan sen omatoimisesti ja maksamaan siitä, ja se taas ei ole vähennyskelpoinen verotuksessa. Ne vanhemmat, jotka itse joutuvat maksamaan, ovat selvästi huonommassa asemassa, ja sehän ei saa olla lainsäätäjän tarkoitus. Verojaostossa on kiinnitetty huomiota tähän epäkohtaan. Toivomme tietenkin, että mahdollisimman pian tulisi hallitukselta esitys, joka poistaisi tämän epäkohdan ja saattaisi kaikki vanhemmat samaan asemaan.

Mitä tulee matkakorvauksiin ja päivärahoihin, todettakoon, että tähän saakka on korvattu todelliset kustannukset, jotka ovat noin 1,10 markkaa kilometriltä, mutta se on tuntunut pieneltä, kun palkkatyöläinen tai työsuhteessa oleva on saanut 2,11 markan kilometrikorvauksen. Siinäkin mielessä tämä esitys on hyvä, että se poistaa tuon epäkohdan tai eriarvoisuuden.

6 **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiehdotus käsittää, kuten on tullut jo selväksikin, kaksi osiota: sairaan lapsen hoitoedun verotuksen ja yleishyödyllisen yhteisön matkakustannusten korvauksen.

Viimeksi mainittu on varmasti laajuudeltaan merkittävämpi ja on siinäkin suhteessa merkittävä, että se on selkeä kädenojennus vapaaehtoistyöntekijöille yleishyödyllisissä yhteisöissä. Verovapausrajojahan valiokunta vielä tarkisti hallituksen esityksestä ylöspäin.

Sairaan lapsen hoitoedun verotuskysymys on minusta periaatteellisempi. Esityksen mukaanhan veronalaiseksi eduksi ei katsota työnantajan järjestämää sairaan lapsen tilapäistä hoitoa siltä ajalta, jona vanhemmilla on täysin palkkaeduin oikeus olla kotona lasta hoitamassa. Tämä on selkeä parannus siinä mielessä, että järjestelmä tarjoaa yhden uuden vaihtoehdon erityistilanteita varten.

Kuitenkin valtiovarainvaliokunta tähdentää minusta aivan oikein sitä hyvin tärkeää asiaa, että tässä pitää kuitenkin olla kysymyksessä aina vanhempien, vanhemman, oma ratkaisu, että järjestely suoritetaan äidin tai isän tahdon mukaisesti. Minusta on hyvä, että sosiaalivaliokunta on tähän asiaan kiinnittänyt huomiota. Olen itse kuulunut siihen ryhmään, joka on ollut hiukan huolissaan siitä, onko todellisuudessa aina siten, että vanhemmat itse voivat tämän ratkaisun valita. Haluan uskoa, että näin tulee tapahtumaan, mutta on hyvä, että mietinnössä edellytetään seurantaa ja myöskin viranomaisseurantaa, miten tässä tärkeässä periaatteessa tulee tapahtumaan eli onko lapsella oikeus vanhempaan sairastumistilanteessa eli siihen, että vanhempi hoitaa lasta kotona.

Ed. Kallis viittasi myöskin verotukselliseen kysymykseen. Verotuksellinen epätasa-arvoisuus kansalaisten välillä syntyy tilanteessa, jos työnantaja ei hoitoapua anna tai maksa sairaan lapsen hoitamisesta johtuvaa työtä. Sellaisessa tilanteessa se johtaa vääristymiin, jolloin vanhempi ei voi oikeasti lähteä työpaikastaan työtilanteen vuoksi ja hänelle tätä veroetuutta ei tule, koska työnantaja ei tätä maksa. Tämähän on tietysti veropoliittinen ongelma, ja sitäkin asiaa pitää seurata.

7 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin lähinnä käyttää puheenvuoron vastauspuheenvuorona ed. Aulalle. Elinkeinonharjoittajat ja maanviljelijät saavat laskuttaa 1.1.2001 alkaen valtion matkustussäännön mukaan 2,11 markkaa per kilometri, mutta ainakin metsänomistajat ja metsätilanomistajat ovat tämän ulkopuolella. Edelleen on korjattavaa, kun metsätilanomistajat saavat vain 1,10 markkaa kilometriltä, ja kuitenkin tiloille on pitkä matka. Joka viides suomalainen omistaa metsää, ja yhä useammin metsänomistajat asuvat taajamissa tai kaupungeissa ja ovat yhä useammin naisia.

Toisena asiana haluaisin todeta, että olisi hyvä asia, jos liikuntapalvelut luontaisetuna voitaisiin ottaa harkintaan, koska jos työpaikoilla olevat ihmiset voivat liikkua työaikana esimerkiksi tun-

nin viikossa, se varmasti vähentää poissaoloja ja lisää viihtyisyyttä ja parantaa työntekijöitten terveyttä. Se olisi harkittava asia.

8 **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täytyy nyt selkiyttää, että tämä lakiesitys ei koske maataloudenharjoittajia, elinkeinonharjoittajia eikä sen paremmin metsätaloudenharjoittajiakaan, vaan se on sitten toinen lakiesitys, elinkeinoverolain muutos, joka tulee varmasti ensi viikolla käsittelyyn. Tässä käsittelyssä olivat vain vapaaehtoistyötä tekevien matkakustannusten korvaukset. Toivon ihan samoin kuin ed. Nurmikin, että elinkeinoverolain kohdalla myöskin metsänomistajien tarpeet huomioidaan.

9 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Niin kuin on todettu, lakiesitys sisältää kaksi osiota, yleishyödyllisiltä yhteisöiltä saadun matkakustannusten korvauksen ja sen, että työnantajan järjestämää sairaan lapsen tilapäistä hoitoa ei katsottaisi veronalaiseksi eduksi. On kilvan kehuttu tätä lakiesitystä, ja itsekin yhdyn tähän kuoroon.

Keskustelussa ei ole tullut esille yhtä osiota eli sitä, että lakiesitys luo myös uusia työpaikkoja juuri sairaan lapsen hoidon puolelta. Jokainen tietysti kuitenkin olemme sitä mieltä, että ensisijaisesti jompikumpi vanhemmista jäisi kotiin ja hoitaisi lasta. Joskus kuitenkin työ on myös sellaista, että ensinnäkin siitä on erittäin vaikea irrottautua, ja toisaalta voi olla, että kaikki se työ, joka on jäänyt sinä päivänä tekemättä, on tietyllä tavalla kertaantunut jatkossa. Toisaalta tietysti, niin kuin täällä on tullut esille, tämä ei kaikkia puutteita ratkaise. Sinne jää näitä aukkoja, mutta kuitenkin tämä on edistysaskel. Osalla henkilöistä on tietysti myös isovanhemmat, jotka voivat mahdollisesti olla auttamassa. Mutta vielä kerran: On todella tyydytyksellä todettava, että tämä lakiesitys tulee voimaan.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

Ed. Lämsä merkitään läsnä olevaksi.

---

4) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 106/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakiesitys koskee yritysten ja yliopistojen ulkomailta tulevien niin sanottujen avainhenkilöitten verokohtelua ja tarkoittaa sitä, että myös vuosina 2001—2003 ulkomailta tulevat työntekijät, jos heidän palkkansa on yli 35 000 markkaa kuukaudessa, voisivat valita normaalin tuloverotuksen sijasta lähdeverotuksen, joka olisi suuruudeltaan 35 prosenttia. Tätä olisi mahdollisuus käyttää yhden henkilön kohdalta enintään 24 kuukauden ajan. Vastaava lakihan on ollut voimassa vuosina 1996—1999. Vuonna 1999 lakia sovellettiin noin 150 henkilöön, eli loppujen lopuksi kyse on aika pienestä ryhmästä, mutta ilmeisestikin suomalaisten yritysten ja osin yliopistojenkin kannalta hyvin tärkeistä henkilöistä. Kyse on lähinnä yritysjohtajista, asiantuntijoista, tutkijoista ja tämän tyyppisistä henkilöistä.

Tauko vuonna 1999 oli siitä syystä, että selviteltiin, onko tämä yhteensopiva Euroopan yhteisön lainsäädännön kanssa. Komissio antoi tämän vuoden kesäkuussa ratkaisun siitä, että EU:n jäsenmaat voivat tällaisia veroetuja käyttää. Vastaavan tyyppisiä ulkomaisia avainhenkilöitä hou-

kuttelevia tavallaan veroalennuksia taikka veroetuja on käytössä Suomen ohella Ruotsissa, Tanskassa, Hollannissa ja Belgiassa. Se tavallaan osoittaa sen, että tarpeita tai paineita on lähinnä niissä maissa, joissa yleinen tuloverotuksen taso on suhteellisen korkea ja sitten halutaan kuitenkin kansainvälisiä osaajia omiin yrityksiin ja yliopistoihin houkutella.

Yliopistot näkivät tämän tarpeellisena myös sen takia, että yliopistot eivät pysty tarjoamaan suoranaisesti kansainvälisesti kilpailukykyisiä palkkoja. Ne voivat siinä tavallaan säästää, että ne pystyvät asiantuntijoita ottamaan lähdeverotusjärjestelmän kautta. Yliopistoja nimittäin ei koske 35 000 markan palkkaminimi, vaan ne voivat käyttää tätä myös alemmin palkattujen asiantuntijoitten ja osaajien kohdalla.

Arvoisa puhemies! Valiokunta ei ole lähtenyt asian erilaisia näkökohtia tai siihen liittyviä kysymyksiä laajemmin erittelemään vaan esittää hyvin pelkistetysti, että lain voimassaoloa jatketaan hallituksen esityksen mukaisesti vuosina 2001—2003. Varmasti tämän ympärillä voitaisiin käydä laajastikin keskustelua verotuksen oikeudenmukaisuudesta, siitä, onko reilua tai oikein, että ulkomaiset avainhenkilöt saavat olla Suomessa alemmalla tuloverotuksella kuin suomalaiset.

Arvoisa puhemies! Ihan henkilökohtaisesti, jos voin muutaman perustelun sanoa, näen, että Suomi on tavallaan puun ja kuoren välissä. Jos haluamme kilpailla osaajista, meillä ei ole paljon muuta mahdollisuutta kuin käyttää näitä keinoja samalla tavalla kuin Ruotsi, Tanska, Hollanti ja Belgia, joilla on korkea tuloverotusaste. Toinen tekijä on tietysti se, että jos tämmöinen avainhenkilö on Suomessa vaikka enimmillään kahden vuoden ajan, hän ei varmastikaan kovin laajasti ehdi käyttää meidän sosiaali-, terveys-, koulu- tai muita palveluitamme, vaan yleensä he käyttävät joitakin maksullisia palveluita, erityiskouluja, yksityiskouluja tai vastaavia. Voidaan ajatella, että ei välttämättä sitten tarvitse velvoittaa heitä osallistumaan vastaavalla tavalla kuin Suomen kansalaisia terveys- ja sosiaalipalveluitten kustantamiseen. Ehkä siinä yksi perustelu voidaan tälle käytännölle nähdä, mutta, arvoisa puhemies, kyllä tämä enemmän johtuu kansainvälisestä verokilpailusta ja niukoista osaajavoimavaroista kilpailemisesta.

[2] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Kun tätä lainsäädäntöä olen saanut käsitellä useampaan otteeseen, jo silloin kun ensimmäisiä kertoja saatiin tämä laki eduskunnassa läpi, muistan, kuinka suuria taisteluja oli tässä salissa ja valiokunnassa. Ei jaksettu ymmärtää, että tällaista lainsäädäntöä voitaisiin luoda ulkomaalaisille erityisosaamisesta, koska ei varmasti tiedostettu, mihin kaikkeen ulkomaalaisia tarvitaan ja mitkä ovat sitten houkuttimet. On tosiasia se, että nyt tämä lähdeveroasia on ihan hyvä.

Mutta on myöskin voitu todeta silloin aiemmin, kun tätä lainsäädäntöä tehtiin, että hyvin vähän tätä on voitu käyttää. Se on ikävä asia. Nytkin on todettu, että kun lakia sovellettiin vuonna 1996, sen piirissä oli noin 40 henkilöä; vuonna 1997 noin 80 henkilöä; vuonna 1998 noin 110 henkilöä; ja viime vuonna 1999 oli 150 henkilöä, eli tämä on kuitenkin nyt menossa oikeaan suuntaan. Tämän lain pyrkimys on nimenomaan edistää erityisasiantuntemusta ja -osaamista. Täällä on todettu yliopistot.

Itse ajattelin, että rohkenen tuoda esille yhden asian. Olemme myös Suomessa sellaisten tilanteiden kohdalla, että meillä on voittamattomia sairauksia. Niiden johdosta on suoritettava tutkimustyötä. Meillä on tähän erikoistuneita yliopistoja. Muun muassa Kuopiossa on tällainen. Olen iloinen, että voimme tämän lainsäädännön turvin saada myös kansainvälistä osaamista.

Otan esille yhden asian, joka on viime päivinä lehdistössä näkynyt. Leukemiatutkimukset ovat Amerikassa hyvin pitkällä, ja tällä hetkellä tätä tutkimusta ollaan tuomassa Suomeen. Aivan viimeisimpiä uudistuksia on nyt muun muassa Kuopion yliopiston kautta tulossa ja käytännössä toteutettavissa. Uskon, että tämä lainsäädäntö auttaa myös näissä kysymyksissä.

Toivoisin ja välitän ainakin tietoa, että yliopistomme voisi käyttää tätä lainsäädäntöä, koska kysymys on ihmisistä ja ihmisten elämästä. Emme useinkaan ajattele asioita niin pitkälle, ja sen takia toin tämän yhden esimerkin. Ajattelemme vasta silloin, kun tiedostamme tarkkaan, että saattaakin olla kysymys paljon syvällisemmistä asioista. Vasta kun tämä kohdistuu omaan itseen tai lähipiiriin, voidaan tätä ajatella. Joku varmaan mietiskelee, että kansanedustaja Tykkyläinen ei tunne tätä lainsäädäntöä, mutta sanoisin, että olen halunnut tutustua siihen ja tunnen tämän lainsäädännön ja toivon, että tätä myös tältä kohdin voitaisiin hyödyntää. Nämä tutkimukset

ovat käynnissä, ja me, jotka tiedämme lähipiireissämme olevilla henkilöillä olevan kyseisiä ongelmia, toivomme, että he saisivat viimeisen avun eli elämän. Elämän puolesta kannattaa taistella.

Arvoisa puhemies! Toinen asia on tämän lain hyödyntäminen elinkeinotoimintaan. Suomihan ei pärjää millään muulla kuin juuri näillä osaamisasioilla.

Arvoisa puhemies! Olen kaiken kaikkiaan iloinen siitä, että voimme edetä tässä lainsäädännössä. Vaikkakin valtiovarainvaliokunta teki mietinnön lyhyen kaavan mukaiseksi — tällä kertaa siksi, että voisimme saada lain läpi vietyä — arvoisa puhemies, halusin ottaa tämän esimerkin, että ihmiset ymmärtäisivät, että on kyse ihmisistä. Ihmiset kuuluvat myös siihen kategoriaan, jonka eteen kansanedustajien pitää tehdä jotakin.

[3] **Bjarne Kallis /skl:** Rouva puhemies! Historiasta muutama sana.

Tällainen laki yritettiin kaudella 1991—1995 saada läpi, mutta eduskunnassa ja oikeastaan jo verojaostossa se hylättiin. Viime kaudella tämä tuli voimaan, niin kuin kuulimme, ja hyvin vilkkaan keskustelun jälkeen. Tämä on eräässä mielessä kiistanalainen laki.

Viime kerralla se hyväksyttiin yksimielisesti ja niin ilmeisesti tehdään tälläkin kertaa. Tähän liittyy kuitenkin mielestäni yksi epäkohta, johon myös viime kerralla viittasimme, ja se on se, että lain ulkopuolelle jäävät Suomen kansalaiset. On mahdollista, että jossakin Chicagon yliopistossa työskentelee vaativissa tehtävissä Suomen kansalainen, on ehkä työskennellyt kymmeniä vuosia, ja haluaisi tulla Suomeen vuodeksi kahdeksi. Tietenkin hän saa tulla, mutta hän ei pääse tämän lain piiriin siitä yksinkertaisesta syystä, että hän on Suomen kansalainen. Jonkin verran verojaostossa tästä keskustelimme, mutta jostakin syystä poliittista tahtoa muuttaa lakipykälä tältä osin ei löytynyt. Haluan nyt vielä kerran kiinnittää siihen huomiota ja pidän sitä epäoikeudenmukaisena, kun Suomen kansalaiset jäävät näin ulkopuolelle, vaikka ovat muutoin täysin samassa asemassa.

[4] **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tykkyläinen otti aivan oikeanlaisen esimerkin kyseessä olevan asian hyvästä puolesta. Vaikka tämä ehkä alunperin lähti yrityselämästä — ja on varmasti niin, että monet suomalaiset yritykset pystyvät maksamaan hyviä palkkoja myös ulkomailta tuleville asiantuntijoilleen — nimenomaan yliopistojen palkat ovat Suomessa huomattavasti alempia kuin muualla Euroopassakin, ja siksi on erinomaisen tärkeää, että asiantuntijoita, tutkijoita ja tärkeitä kehittämistyön tekijöitä, tulisi ulkomailta tänne. Minunkin myönteinen kantani lakiesitykseen johtuu oikeastaan erityisesti yliopistojen tutkimukseen saatavista asiantuntijoista.

[5] **Martti Tiuri /kok:** Arvoisa puhemies! Suomessa on korkeakouluissa ja yliopistoissa monia tutkimusaloja, joista puuttuu hyvin tärkeää tietoa, mitä voitaisiin saada, kun ulkomailta pyydetään juuri sen alan asiantuntija. Tässä on kuitenkin se hankaluus, että palkka, 35 000 markkaa, ylittää sen, mitä korkeakouluissa professoreille maksetaan, ja jostakin täytyy sitten löytyä ylimääräisiä rahoja, joilla voidaan ulkomaalaisia palkata. Minusta tämä summa voisi olla vähän alhaisempi, niin että korkeakoulutkin voisivat siitä hyötyä.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

5) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta; Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 171/2000 vp, 35/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esityksiin n:ot 171 ja 35 sisältyvät lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

6) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 186/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 37/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 37. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

7) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistusosuus voi laskea Altia Group Oy:ssä, Inspecta Oy:ssä, Kemijoki Oy:ssä, Kemira Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä, Rautaruukki Oyj:ssä ja Vapo Oy:ssä alemmaksi kuin mihin nykyisin voimassa olevat eduskunnan valtuudet antavat mahdollisuuden

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 192/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

[1] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa puhemies! Esitys omistusosuuden pienentämisvaltuuksista käsitteillä olevien valtionyhtiöiden kohdalta on varsin merkityksellinen monessa suhteessa ja mahdollisena linjanvetona valtion omistukseen niissä yhtiöissä, joissa on 100 prosentin omistus tai osaomistuksia. Omaisuusmassa on melkoinen, osakeomistusten kautta arvioituna noin 140 miljardia markkaa. Mikä sitten onkaan substanssiarvo? Se saattaa olla suurempikin kuin pörssiarvo, kun ei huomioida Soneran kaltaisia pörssiarvoja. Henkilöstöä noissa yrityksissä on noin 200 000 henkilöä, joten vaikutukset koskettavat varsin suurta määrää ihmisiä. Nyt hallituksen esitykseen liittyvissä yrityksissä on henkilöstöä noin 27 000 työntekijää ja liikevaihto noin 50 miljardia markkaa, joten tämäkin kokonaisuus on varsin suuri.

Toukokuun lopulla kauppa- ja teollisuusministeriö jätti esityksen lisävaltuuksien hakemiseksi eduskunnalta valtionyhtiöiden myymiseksi, mikä tarkoitti nyt käsitteillä olevien yrityksien osalta suurimmalta osalta kokonaan luopumista omistuksesta. Silloin muun muassa SAK ja Metalliliiton johto vaativat asiaan liittyen laajempaa, perusteellista keskustelua valtionyhtiöpolitiikasta sekä selvitystä, miten tähän saakka tehdyt omistuspohjajärjestelyt toimivat. Vasta tuon keskustelun jälkeen voitaisiin ryhtyä uusiin käytännön päätöksiin, jos niihin on tarvetta. SAK edellytti, että päätöksenteon valmistelussa on toimittava hyvässä yhteistyössä valtionyhtiöiden henkilöstön kanssa.

Ilmeisesti niitä keskusteluja ei ole käyty, sillä viime viikolla eduskunnan auditoriossa kokoontui yli 40 valtionyhtiöiden henkilöstön edustajaa sekä edustajia eri kansalaisjärjestöistä käsittelemään valtionyhtiöiden tulevaisuutta. Heidän vastauksensa oli varsin tyly tähän uudistettuun lisävaltuusesitykseen, josta Fortum oli poissa ja johon joitain omistusprosentteja oli lisätty. Lainaus tuon seminaarin lehdistötiedotteesta: "Yksityistämispyrkimyksiä emme hyväksy, sillä painavat järkisyyt puoltavat pikemminkin valtion omistuksen säilyttämistä ja määrätietoista kehittämistä. Myös valtiontilintarkastajat arvostele-

vat tuoreessa raportissaan valtionyhtiöiden lyhytnäköistä myyntivimmaa."

Arvoisa puhemies! Valiokunnan tulee huomioida mielestäni henkilöstön näkemys mietintöä tehdessään, sillä henkilöstö on se, joka vuosien työllä on tuon kannattavan valtion omaisuuden työllään aikaansaanut ja josta nyt omaisuuttaan kasvattavat sijoittajat ovat varsin kiinnostuneita.

Hallituksen esityksessä ei ole millään tapaa tehty vaikutusarviota omistusosuuden pienentämisen vaikutuksista henkilöstön asemaan ja kilpailuympäristöön. Joidenkin yritysten kohdalla kilpailuympäristö on varsin arvaamaton. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan valtion yritystoiminnalla on tähdätty lähinnä muun muassa maamme teollisen ja muun yritystoiminnan rahoituksen turvaamiseen sekä elinkeinotoiminnan kehityksen alueelliseen tasapainottamiseen.

Mikä tulee olemaan jälkimmäisen eli alueellisen tasapainoisen kehittämisen tulevaisuus, jos kerran ollaan luopumassa valtio-omaisuudesta, sillä pelkästään markkinaehtoisesti maailmanlaajuisesti toimiva yritys ei paljon anna painoa alueelliselle tasapainoiselle yritystoiminnan kehittämiselle, mikäli esitys ei pidä sisällään uutta valtion yritystoimintaa?

Valtionyhtiöiden kilpailuympäristö ei ole esteenä omistuksen säilyttämiselle nykyisellään. Yhtiöt voivat varsin hyvin toimia liiketaloudellisin periaattein, kuten tähänkin asti ovat menestyksellisesti toimineet viime vuosina ilman budjetin kautta tulevia yritystukia. Tuethan ovat olleet aivan toisen suuntaisia eli yksityisille vaikeuksissa oleville yrityksille. Silloin ei kilpailuympäristö ole häiriintynyt, vaikka suuriakin summia on kohdennettu muun muassa Wärtsilä Meriteollisuudelle ja Tampellalle, jota ei tänä päivänä enää ole olemassakaan.

Valtio-omisteisuuden uhkakuvia luodaan maailmanlaajuisesti vain ja yksinomaan yritysjohtajien omasta toimesta. Sitä eivät luo asiakkaat, joiden myötävaikutuksella yritystoiminta on mahdollista, josta esimerkkeinä ovat hyvin toimivat valtionyritykset ja niiden osaava ja korkeaa laatua tekevä henkilöstö.

Yksityisen sektorin optiothan ovat yritysten johdolle yksi kiihoke ja vapaampi operatiivinen toiminta, se kun ei ole valtion omistajaohjausta häiritsemässä näiden johtajien operatiivista toimintaa. Valtion mahdollisuus vaikuttaa pienemmillä omistusosuuksilla omistamiensa yhtiöiden toimintaan pienenee prosenttien mukaan, ja osakeyhtiölain mukaisesti muillakin osakkeenomistajilla on sanansa sanottavana yhtiöiden toiminnan kannalta ratkaisevissa päätöksissä, joilla vaikutetaan henkilöstön asemaan ja työpaikkojen jatkuvuuteen. On kyseenalaista arvio merkittävän vähemmistöosakkaan vaikuttamismahdollisuudesta yhtiön päätöksiin ja kehitykseen. Se on mielestäni toive, jossa ei ole kovin paljon konkretiaa.

Mihin sitten kanavoidaan yhtiöistä saatavat myyntitulot, ei minulle ole oikein selvinnyt hallituksen perusteluista. Onko kohteena uuden yritystoiminnan aikaansaaminen sen alueellisen tasavertaisuuden aikaansaamiseksi vai suurempi panostus Suomen Teollisuussijoitus Osakeyhtiöön vai taas kerran valtionvelan lyhentämiseen, sillä aikaisemmat esimerkit eivät puolla mahdollisuutta, että valtio-omisteisuuden pudottaminen olisi tuonut asianomaisen yrityksen oman toiminnan kehittämiseen lisää resursseja? Jos myyntivaltuudet annetaan esitettyihin rajoihin, miten voidaan varmistaa, että sijoittajat ovat yrityksiä, jotka vahvistavat ja kehittävät yritysten toimintaa eivätkä lähde vain sijoittajaintresseistä tuoton saamiseksi lyhyellä aikavälillä välittämättä yrityksen tulevaisuudesta?

Mikä sitten on henkilöstön asema näissä valtuuksien antamista seuraavissa muutostilanteissa? Säilyvätkö työpaikat Suomessa vai tapahtuuko kielteisten esimerkkien mukaisia ratkaisuja yritystoiminnan uudelleenjärjestelyissä, joiden seurauksena on tuhansia työpaikkoja hävinnyt tästä valtakunnasta? Henkilöstövaikutuksia ei ole kuitattu sillä, että oletetaan henkilöstön edustuksen säilyvän yhtiöiden hallinnossa. Tähän liittyen tulisikin parantaa hallintoedustuslakia, jotta saataisiin varmistus todellisiin henkilöstön edustuksiin hallituksissa ja johtoryhmissä sekä hallintoneuvostoissa.

Lopuksi muutama kysymys liittyen yksittäisten yritysten tulevaisuuteen ja ongelmiin, joita saattaa aiheuttaa valtio-omisteisuuden alentaminen. Tarkoittaako esimerkiksi Altia Groupin kohdalla myyntivaltuuksien lisääminen sitä, että toiminta keskitetään aina vain harvempiin yksikköihin ja työpaikkoja sitä kautta vähenee? Mitkä ovat Rautaruukin mahdollisuudet esimerkiksi Eurooppa-tasolla, jolla terästeollisuuden yksikkönä Rautaruukki on varsin pieni yksikkö, ajatellen suhdannevaihtelutilanteita, joita saattaa Rautaruukille tapahtua, jos omistajat ovat joitakin muita kuin Suomen valtio? Mikä sitten on saman

tyyppinen tilanne suhdannevaihteluissa Outokummun, Kemiran ja Kemijoen kohdalla?

Näistä yrityksistä ei ole tehty meille edustajille minkäänlaisia yritysanalyysejä omistuspohjan laajentamisen vaikutuksista toimintaan Suomessa, ja silti meidän pitäisi tehdä varsin kauaskantoisia, laaja-alaisia päätöksiä kyseessä olevien yritysten kohdalla. Minua eivät vakuuta nämä tiedot, jotka hallituksen esityksen perusteluissa on esitetty. Edellytänkin, että valiokuntatyöskentelyssä näihin asioihin puututaan ja paremmin selvitetään se, mikä on näitten yritysten mahdollinen tulevaisuus omistusosuuden alentamisen osalta.

Arvoisa puhemies! Esitän, että valiokunta ottaa huomioon esittämäni näkökohdat ja ennen kaikkea valtionyhtiöiden henkilöstön näkemykset.

[2] **Matti Huutola /vas:** Arvoisa puhemies! Tärkeintä valtionyhtiöiden tulevaisuuden arviossa on arvioida sitä, säilyvätkö valtionyhtiöiden osaaminen, toiminta ja työpaikat Suomessa. Se on kaikkein keskeisintä silloin, kun valtionyhtiöiden tulevaisuutta arvioidaan.

Haluan ensin vähän kuvata valtionyhtiöiden ulkoisen toimintaympäristön muuttumista, mitä tässä on kaiken kaikkiaan tapahtunut. Valtionyhtiöiden perustamisvaihe sijoittuu aikaan, jolloin Suomi oli pääomaköyhä maa eli valtio toimi pääoman antajana hankkeissaan, joihin yksityiset sijoittajat eivät tunteneet kiinnostusta. Tässä suhteessa tilanne on oleellisesti muuttunut ja rahoitusta löytyy aikaisempaa selvästi paremmin. Tuolloin maamme ei myöskään ollut yhtä yhdentynyt muuhun maailmantalouteen eikä perustamisen yhteydessä jouduttu harkitsemaan sitä, olisiko perustamista pidettävä kiellettynä subventiona. EU:n jäsenenä uusien valtionyhtiöiden perustamiseen kohdistuu huomattavasti tiukempaa valvontaa. Toisaalta ne joutuvat kohtaamaan ulkopuolisen kilpailun aivan eri tavalla kuin ennen kaupan, palvelusten ja pääoman liikkeiden vapautumista.

Valtionyhtiöiden tuotantolaitosten sijoittumisessa otettiin huomioon alue- ja työllisyyspoliittiset näkökohdat. Tällä hetkellä Suomessa aluepolitiikka perustuu toimintaedellytysten luomiseen, osaamisen edistämiseen eikä enää valtion omistamien tuotantolaitosten sijoittumiseen. Vaikka aloittain tilanne vaihtelee aika voimakkaasti, yritysten on nykyään säilyäkseen pakko kasvattaa tuotantomääriään. Usein se merkitsee myös yritysostoja ja sulautumisia. Yhtä selvää on se, että nyt kasvavien alojen keskeinen pääoma on ihmisten aivot. Tuon pääoman kehittyminen ja kasvaminen vaatii ympärilleen useita saman kaltaisia aivoja. Tästä syystä eri alueiden erilaista kehitystä voidaan tarkastella tästä näkökulmasta, siis tätä niin paljon puhuttua eriytymiskehitystä.

Valtionyhtiöissä on tällä hetkellä yksityistä omaisuutta vaihtelevia määriä, jolloin oikeampaa olisi puhua selvästi valtion osaomisteisista yhtiöistä. Niiden toimintaa ohjaa keskeisesti osakeyhtiölaki, joka asettaa vaatimuksia yritysten johdon toiminnalle ja suojaa vähemmistöosakkaiden taloudellista etua enemmistön mielivaltaa vastaan. Merkittävimmät valtionyhtiöt, joita tämä tarkastelu koskee, ovat sen lisäksi pörssiyhtiöitä, jolloin niitä koskee tietysti aivan omakin lainsäädäntönsä.

Toiseksi haluan tarkastella sisäisen toimintaympäristön kuvausta näissä valtionyhtiöissä. Omistus sinänsä ei ohjaa kovin merkittävästi yrityksen päätöksentekoa, vaan on selvää, että yritysten asema on muuttunut ja on niin, että sijoitetun pääoman tulos- ja kehitysnäkymät linjaavat yrityksen toimintaa. Samalla on muistettava, että osakeyhtiölaki suojaa yksityistä osaomistajaa.

Valtionyhtiöt harrastavat toisistaan voimakkaasti poikkeavaa toimintapolitiikkaa. Jopa konsernien sisällä se on nähtävissä. Esimerkkinä tästä haluan mainita Outokumpu-konsernin, jossa esimerkiksi Outokummun Harjavallan tehtaalla on ulkoistettu ja annettu alihankkijoille toimintoja niin, että viime vuosien aikana on yhtiön henkilöstömäärä laskenut 440:een. Samanaikaisesti on ulosliputettu 570 työpaikkaa, siis huomatkaa, muutaman vuoden aikana. Konsernin toinen yhtiö, Tornio-tehtaat, on taas vastaavasti koko ajan lisännyt henkilökuntaa ja töitä on kovin vähän ulkoistettu, kun on strategiaksi valittu, että tehdään omalla väellä. Mistään hyvästä, hyvin hoidetusta henkilöstöpolitiikasta ja yhtenevästä politiikasta valtionyhtiöissä henkilöstöpolitiikan osalta ei voida puhua.

Hallintoneuvostojen rooli on päätöksenteossa lähinnä informatiivinen. Tämä kuitenkin vaihtelee eri yrityksissä. Tästä poikkeuksen selvästi tekevät Rautaruukki ja Kemira, joissa hallintoneuvoston rooli on huomattavasti merkittävämpi. Mutta pääsääntöisesti hallintoneuvostolla on merkitystä sen informaationkin välittäjänä ja var-

sinkin sen operatiiviselle johdolle sekä siinä, että päättäjä- ja henkilöstöryhmät pysyvät perusteollisuuden kehityksessä ajan tasalla. On todettava myös, että ulkomaalaisomistus yhtiössä on ollut suhteellisen pieni. Pääsääntöisesti omistajat ovat suomalaisia ja kansalliset eri tahot, kuten eläkelaitokset, ovat merkittävässä asemassa.

Kolmanneksi haluan tarkastella valtion omistuksen merkitystä eri osallisuusryhmille, aluksi aluepolitiikan näkökulmasta. Valtio-omistaja voi ohjata vain kokonaan omistamansa yhtiön investointeja ja sijoittumista tai edellyttää tällaisen yhtiön säilyttävän määrätyn toimipaikan kannattavuusongelmista huolimatta, siis vain kokonaan omistamassaan yhtiössä. Tällöinkin rajoitukset ovat yrityksen kannattavuus, kilpailutilanne sekä elinkeinotukea koskevat EU-säännökset.

Valtion kokonaan omistamia yrityksiä ei luonnollisestikaan ole pörssiyhtiöiden joukossa. Pörssiyhtiöissä voidaan ajatella, että valtiolla suurempana omistajana olisi mahdollisuus jonkinlaiseen välilliseen, heikosti sitovaan vaikuttamiseen, jos valtio-omistajalla olisi sellainen todellinen tahto. Käytännössä todennäköisesti suurempi vaikutus on yrityksen henkilöstöryhmillä valtion omistuksesta riippumatta. Eduskunta ei voi osoittaa lisäresursseja pörssiyhtiöiden kehittämiseen esimerkiksi budjettivaroista. Kysymys kuuluu silloin: Mikäli ne otettaisiin, keneltä ne otettaisiin? Otettaisiinko ne sosiaaliturvasta, jos tämä talo on pönkittämässä valtionyhtiöitä?

Elinkeinorakenteen kehityksen kannalta valtion osaomistus voi olla hyödyksi, jos se auttaa säilyttämään merkittävän osan toiminnoista kotimaassa estämällä ulkomaista suurempaa yritystä sulauttamasta yhtiötä itseensä ja toteuttamasta tällöin uudelleenjärjestelyjä emoyhtiön näkökulmasta. Siis merkittävällä osaomistuksella on erittäin paljon merkitystä silloin, kun arvioidaan yhtiön sijoittumista. On hyvä, että hallituksen esityksessä on se myös todettu. Tuotannon kehittyminen Suomessa tai sen poistuminen vaikuttaa välillisesti myös tietysti alihankkijoihin, kumppanuusyrityksiin ja uusien, yhtiöstä irrotettavien yritysten syntyyn.

Haluan vielä tarkastella veronmaksajan näkökulmaa. Veronmaksajan näkökulmasta valtion suuri omistusosuus yksittäisessä yhtiössä merkitsee tietysti riskikeskittymää, mihin harvoin veronmaksajan näkökulmasta on perusteita. Minkään yhtiön arvosta ja maksaman osingon kehityksestä ei ole nimittäin takeita. Veronmaksajan näkökulmasta valtion suuri omistusosuus saattaa vähentää yrityksen pörssissä noteerattua arvoa. Tällöin omistusosuuden pienentäminen voisi nostaa jäljelle jäävän omistuksen arvoa. Toisaalta taas vaikkapa teräs- ja metalliteollisuuden maailmanmarkkinahinnat yleisestikin säteilevät pitkälti osakekurssiin riippumatta siitä, kuka omistaa yhtiön.

Arvoisa puhemies! Nyt kauppa- ja teollisuusministeriön tuoma esitys on lähtökohdiltaan aivan toinen kuin keväällä oli julkisuudessa esillä. Esityksessä tunnustetaan se, että valtion omistus ei ole turmioksi. Esityksessä on myös turvattu henkilöstön asema yrityksissä, joissa valtio on merkittävänä omistajana edelleenkin. On muistettava, että valtionyhtiöt kilpailevat globaaleilla markkinoilla ja niiden menestyminen on kiinni siitä, miten ne menestyvät kilpailussa. Tästä on hyvänä esimerkkinä Tornion terästehtaan laajentaminen maailman johtavimmaksi ruostumattoman teräksen valmistajaksi. Sitä ei olisi tapahtunut ilman yritysostoja ja omistajajärjestelyjä. 6 miljardin investoinnit oli paljolti tähän sidottu.

Myös valtionyhtiöiden on oltava mukana kehityksessä. Kuka ottaa vastuun kymmenistätuhansista työttömistä, jollei valtion yrityksillä ole mahdollisuutta olla mukana siinä kehityksessä, johon on välttämätöntäkin mennä? Valtionyhtiöiden omistusjärjestelyjä voidaan tehdä mielestäni silloin, kun lähtökohtana on se, että se johtaa niiden kehittämiseen, työpaikkojen turvaamiseen tai lisäämiseen, kuitenkin niin että valtiolla säilyy merkittävä omistus jatkossakin. Tarkastelu onkin syytä tehdä yrityskohtaisesti arvioiden aina kulloisenkin yhtiön kehitysnäkymiä. Mielestäni talousvaliokunnan tuleekin nyt todella perehtyä valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamiseen nimenomaan yritysten kehittämisen näkökulmasta.

[3] **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitus on hakemassa lisävaltuuksia myydä omistamiensa yhtiöiden osuuksia pois. Tähän asti on ollut ilmeisen järkevää myös yhtiöiden kehityksen kannalta saada niille ulkopuolisia omistajia. Tämä on useissa tapauksissa merkinnyt myös yhtiöiden arvon nousua. Nyt hallitus esittää uudenlaisia alarajoja valtion omaisuuden määrälle. Perusteluissaan hallitus esittää, että alarajana olisi 10—30 prosenttia ja että tälläkin omistusosuudella valtio olisi yleensä suurin tai yksi suurimmista omistajista. Tämä perustelu ei

kuitenkaan kerro, miksi Outokummun kohdalla on päädytty 10 prosentin alarajaan ja Rautaruukissa 15 prosentin rajaan. Toivonkin, että talousvaliokunta saa selvityksen siitä, miksi juuri näihin rajoihin on päädytty.

Perusteluissaan hallitus esittää, että valtion omaisuutta näissä yhtiöissä voidaan tarkastella jakamalla yhtiöt kolmeen eri kategoriaan. Näistä ensimmäiseen kuuluvat yhtiöt, jotka toteuttavat valtion erityistehtävää. Toiseen ryhmään kuuluvat valtiolle strategisesti tärkeät yhtiöt, joilla on huomattava merkitys maamme yhteiskunnan ja kansantalouden kehityksessä. Kolmanteen ryhmään kuuluvat yhtiöt, joissa valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi. Tämä jako on mielestäni hyvä, mutta esityksestä ei selvästi käy ilmi se, mitkä yhtiöistä kuhunkin ryhmään kuuluvat. Osan kohdalla on todettu erikseen, että valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi. Niidenkään kohdalla ei tälle ole esitetty perusteluja. Voidaan kriittisesti kysyä, eikö suurilla teollisuusyrityksillä ole huomattavaa merkitystä kansantalouden kehityksessä, sillä sen perusteella ne voisivat kuuluva kategoriaan kaksi.

On selvästi nähtävissä, että historian eri vaiheissa yhtiöiden yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen merkitys ovat vaihdelleet. Siksi päätöksen perusteluissa olisi eriteltävä, miksi valtion intressi joissain yhtiöissä on muuttunut. Uskon, että tämä olisi tarpeen erityisesti yhtiöiden työntekijöiden ja tehdaspaikkakuntien kannalta, jotta ymmärrettäisiin, miksi valtio muuttaa strategiaansa.

[4] **Mikko Immonen /vas:** Arvoisa puhemies! Valtionyhtiökeskustelussa tuntuvat menevän puurot ja vellit sekaisin. Kysymys on nimenomaan siitä, mitkä ovat näiden yhtiöiden tulevaisuus- ja kehitysnäkymät sekä niiden tarjoamien työpaikkojen säilyminen ja lisääminen. Valtionyhtiöitten omistusjärjestelyjen muutos ei ole yksiselitteisesti kotimaisen omistuksen eikä suinkaan työpaikkojen vähentäminen. Kyse on erityisesti ja lisäksi siitä, miten turvataan työpaikkojen säilyminen ja niiden lisääminen. Keskustelu on täällä talossakin saamassa samoja omituisia piirteitä.

Vasemmistoliiton hallitusryhmä asetti kuluvan vuoden kesän alussa työryhmän selvittämään valtionyhtiöiden nykytilaa ja tulevaisuutta. Ryhmä tekikin varsin ansiokasta ja perusteellista työtä tehdessään muun muassa erilaisia yritysanalyysejä ja pohtiessaan sitä, miten turvata yritysten kehitys ja nimenomaan niiden pysyminen Suomessa. Tämä analyysi tehtiinkin jokaisen kysymyksessä olevan valtionyhtiön kohdalta erikseen. Ryhmä kuuli näiden yritysten johtoa sekä työntekijäryhmien edustajia tasapuolisesti. Haluan myös todeta, että mainitsemani työryhmän tulos on pitkälti saman suuntainen kuin nyt tullut kauppa- ja teollisuusministeriön esitys ja sitä kautta hallituksen esitys eduskunnalle. Nimenomaan tämä puoli tuntuu jäävän valitettavan vähälle puhuttaessa valtionyhtiöiden myyntivaltuuksien lisäämisestä. Haluan todeta, että kysymys on toimialajärjestelyistä, joiden jokaisen tarkoituksena on kehittää yrityksiä ja turvata työpaikkoja eikä suinkaan tappaa niin sanotusti lypsävää lehmää.

Haluan tuoda esimerkkinä vaikkapa Altia Groupin. Mikäli toimialajärjestelyjä tehdä, voidaan sanoa hyvästit suomalaiselle alkoholituotannolle. Totuus on kuitenkin se, että nyt kysymyksessä olevat yhtiöt ovat jo nyt pörssiyhtiöitä ja niihin siis pätevät samat lainalaisuudet kuin mihin tahansa pörssiyhtiöön. Valtion omistus ei tuo niille mitään erityisasemaa nyt eikä tulevaisuudessakaan. Tämä on syytä pitää mielessä näistä asioista keskusteltaessa. Nämä yhtiöt tarvitsevat jatkossa uutta pääomaa kehitys- ja investointiyhteistyöhönsä. Sitä ei nykyään enää valtion budjetista lohkaista. Toisaalta, mikäli joku haluaa valtion budjetista esimerkiksi Kemiran kehittämiseen ja investointeihin lisää rahaa, voidaankin kysyä, mistä se on pois. Olisiko hyvä leikkauskohde vaikkapa vanhustenhuolto tai opetus- ja sivistystoimi? Oma vastaukseni tähän on luonnollisesti, että ei ole, vaan rahoitus tuleekin saada aikaan muuta kautta, kuten erilaisilla omistus- ja toimialajärjestelyillä.

Arvoisa puhemies! En todellakaan ymmärrä logiikkaa, jonka mukaan valtion omistus tekee yrityksen jollakin tavalla eriarvoisemmaksi maailmanmarkkinoilla. Jos verrataan esimerkiksi Rautaruukkia ja Kourosta, voidaan todeta, että toinen on valtioenemmistöinen ja toinen puhtaasti yksityinen yritys. Kuitenkin molempien pörssikurssien kehitys on ollut saman suuntainen. Kyse onkin metallien maailmanmarkkinahinnoista. Tähän ei puolestaan omistusjärjestelyillä ole juurikaan vaikutusta tai oikeastaan ei lainkaan. Sitä paitsi kyse ei ole siitä, että valtio kokonaan luopuisi omistuksesta. Nimenomaan tähänkin haluaisin kiinnittää arvoisien edustajatoverien huo-

miota. Toisaalta voidaan kysyä aiheellisesti myös nykyisestä Suomen lippulaivasta Nokiasta, paljonko siellä on valtion tai edes suomalaisomistusta.

Toivon, että valiokuntakäsittelyssä huomioidaan se, että jokainen kyseessä oleva yhtiö on toimintaympäristöltään, toimialueeltaan ja nykyisiltä valtionosuuksiltaan erilainen. Sen vuoksi yrityksiä on tarkasteltava yrityskohtaisesti eikä laajana kokonaisuutena. Näin taataan mahdollisimman yksilöllinen ja tasapuolinen lopputulos niin työntekijöiden kuin itse yhtiöidenkin kannalta.

Hyvät edustajatoverit, toivon terveen harkinnan ja huolen suomalaisen ammattitaidon ja työpaikkojen säilymisestä olevan niin teidän kuin minunkin yhteinen asia. Toivottavasti nyt kysymyksessä olevien yritysten johto, toimipaikat ja työpaikat säilyvät jatkossakin Suomessa. Juuri tähän me voimme vaikuttaa. Ainakin itse aion sen myös tehdä, koska haluan kantaa aidosti huolta mutta myös vastuuta suomalaisten työpaikkojen säilymisestä sekä toivottavasti myös lisäämisestä tulevaisuudessa.

5 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Edellisen puhujan jälkeen on hyvä jatkaa siinä mielessä, jotta samasta asiasta on kyse, työpaikoista. Näkökanta on minulla vain vähän toisenlainen.

Koko 90-luku on ollut semmoista aikaa eli viime vuosikymmen, että silloin yksityistäminen puhallettiin kovasti käyntiin. Se on jatkunut, se pyörä on pyörinyt, ja kohta ollaan näkemässä enää rippeitä, mitä on valtion omistuksessa olevia yhtiöitä. Niillä on ollut aikaisemmin tarkoitus ja niillä myös jatkossakin tulee olemaan määrätyt tarpeet ja asema suomalaisessa yhteiskunnassa, sikäli kuin halutaan oivaltaa ja pitää niitä jossakin arvossa.

Se harhaluulo tai se ajattelumalli, joka nyt on olemassa edellisissä puheenvuoroissa ja ilmenee, kun lukee hallituksen esitystä, tarkoittaa sitä, jotta valtio omistajana olisi huonompi. Se ei osaa organisoida asioita, se harjoittaa huonompaa henkilöstöpolitiikkaa, ja niitä firmoja johdetaan huonommin. Sitähän se tarkoittaa, jos kerta ne firmat eivät pärjää. Nyt kuitenkin valtionyhtiöt ovat menestyneet suhteellisen hyvin.

Puheet siitä kaiken lisäksi vielä, jotta omistus ei ohjaa yhtiöiden toimintaa, kun ollaan pörssiyhtiöitä, ovat minusta myös harhaluuloa siinä mielessä, että kyllä vaan omistaja pystyy hyvin paljon ohjaamaan, mihin suuntaan ja mitä investointeja tehdään, ja omistaja myös ohjaa, millaista laatua vaaditaan. Se lähtee tietysti jo kuluttajien tarpeesta, ostajien tarpeesta, mutta omistajan on asetettava aina raamit siinä, mitä tavoitteita asetetaan.

Siinä mielessä valtionyhtiöiden yksi merkittävä tavoiteasetanta on aina ollut ja tulee jatkossakin olemaan se, jotta niillä aloilla, joilla yksityinen sektori jostain syystä vetäytyy mahdollisesti Suomesta pois, valtionyhtiöllä on sauma. Jos kyseessä on jonkin luonnonvaran hyödyntäminen, jota ei yksityinen sektori lähde tekemään, minusta pitäisi valtionyhtiön pitää se lähteä tekemään, investoimaan, mahdollisesti jopa veromarkoilla puhaltaa pystyyn. Mutta niitä, jotka on yhtiöitetty, ei pidä tukea veromarkoin, vaan niiden pitää hankkia toimintarahoituksensa sieltä kautta. Meillä on yritysrahoitus, josta saa yksityinen puoli mutta saa myös valtionyhtiöpuoli, missä ollaan osakkaina.

Sen takia minusta ei ole mitään häpeämistä siinä, jotta valtiovallalla on omistusta. Mutta semmoinen vanha sanonta, jotta lypsävää lehmää ei pidä tappaa, tässä pitää kanssa muistaa. Eikö ole tärkeää, jotta näistä yhtiöistä tulee meille tuloja, eikö se ole hieno homma, ennemmin kuin ne tulot ohjataan joillekin osakkeenomistajille, siirretään toimivia firmoja, joissakin tapauksissa kenkätään, lahjoitetaan — meillä päin sanotaan "kenkätään", kun annetaan vähän halvemmalla — halvalla hinnalla yksityiselle osakkeenomistajalle ja annetaan sinne voitto? Eikö ole parempi, jotta ne mahdolliset voitot tulevat meille niin ettei tarvitse niin paljon kerätä veroja, kun vain toimitaan niiden kilpailupelisääntöjen mukaan, jotta kukaan ei pysty puuttumaan sivusta.

Tämähän tarkoittaa sitä, jotta nyt ollaan menossa tässä vaiheessa, nyt puhutaan määrätyistä yhtiöistä. Yksityinen puoli ei ilmeisesti tehottomia haluakaan. Tai, miksei: Ovatko yliopistot jossakin vaiheessa yksityisissä käsissä? Meneekö se näin pitkälle? Ostetaan ostopalveluina poliisipalvelut ja rajavartiosto, miksei puolustusvoimatkin? Olisi sillä tavalla, jotta mistäpäin vaara uhkaa, niin ostetaan toiselta laidalta ostopalveluna armeijan palvelut, niin ei tarvitse olla omia puolustusvoimia. Mutta sitä ei ilmeisesti porvaripuoli ole kyllä koskaan esittänyt. Suomessa on aika yksimielisiä siitä oltu.

Mutta jostain syystä ollaan iskemässä hyvin tiukasti siihen, jotta mikä on valtion omistuksessa tai yleensä yhteiskunnan omistuksessa, se on pahaa. Englannissa on muuten huomattu nyt viime aikoina, jotta kun Thatcherin aikana on laitettu liikkeelle mahtava yksityistämisvimma siellä, se on mennyt niin pitkälle, että nykyinen hallitus ja paikallinen parlamentti taisivat todeta siellä jopa, että ilmailulaitosta ei taideta yksityistääkään siellä, koska rautateiltä on huonoja kokemuksia. (Välihuuto: Asiaan!) — Tämä on koko ajan asiaa.

Siinä mielessä tämä johtaa meilläkin siihen, jotta meillä kaikki pikkuhiljaa valuu suomalaisen pääoman ja myöhemmin kansainvälisen pääoman käsiin. Jos joku väittää, jotta se on parempi, se luo paremmin Suomessa työpaikkoja kuin kotimainen pääoma, kotimaiset ihmiset, joilla on kuitenkin jotakin lukkarinrakkautta Suomea kohtaan. Kyllä minä ihmettelen niitä, jotka ihan vakavissaan näin väittävät. Vaikka sanotaan, että pääomalla ei ole kotimaata, mutta kuitenkin niillä ihmisillä, jotka ovat päättämässä siellä takana, kyllä on joku kotimaa olemassa. Jos ei nyt ole oikein paatunut rahanvallan uhri, niin todennäköisesti siellä jotakin suomalaisuutta sydämessä sykkii: Jos on tasavertaiset mahdollisuudet kahdessa maassa ja toinen maa on Suomi, niin se sijoituspäätöksen tekee Suomeen.

Sen takia olen sitä mieltä, jotta hallituksen esitys on siinä mielessä epäkelpo. Tätä pitäisi muuttaa sillä tavalla, ja toivon mukaan eduskunnassa löytyy tahtoa sillä tavalla tähän, jotta niissä yhtiöissä, missä meillä on yli puolet omistusoikeutta, niissä pidetään yli puolet omistusoikeutta, annetaan myyntivaltuutta siihen asti. Niissä, missä meillä on yli yksi kolmasosa, annetaan myyntivaltuutta siihen asti, eli missä on alle puolet, mutta vähintään yksi kolmasosa. Mutta ei tämmöisiä, kun täällä todetaan, jotta Outokummun osalta ei kuitenkaan alle 10 prosentin. Sehän on sama, kuin jos ostetaan osakkeita itse, saadaan vapailta markkinoilta ostettua ja päästään yhtiökokoukseen. Kyllä siellä rähjätä voidaan, mutta mitään painoarvoa sillä ei ole.

Jos joku kokee ongelmaksi valtionyhtiöiden puolella sen, jotta ne ovat huonompia, niin sinne pitää vaihtaa johtajia, pitää tehdä uusi toimintapolitiikka ja antaa väljyyksiä, jos siellä on rajoitteita, jotta ne eivät voi toimia kuin yksityisfirmat. Annetaan niille väljyyksiä, mutta ei anneta myydä niitä, koska koen juuri toisella tavalla kuin jotkut puhujat: Kyllä omistamisella kuitenkin on merkittävä vaikutusvalta siihen, mitä niissä yhtiöissä tehdään. Näillä eväillä!

[6] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Valtionyhtiöt ovat viime aikoina puhuttaneet paljon. Onhan kyseessä iso asia ja iso asia periaatteellisesti. Sanotaan, että valtion merkitys yritystoiminnan edellytysten kehittäjänä ja turvaajana sekä taloudellisen kehityksen tasapainottajana kasvaa. Samalla oletetaan, että valtion rooli tavaroitten ja palvelujen tuottajana ja tarjoajana vähenee. Näin se ei automaattisesti ole.

Suomessa valtionyhtiöitten omistuspohjan laajentaminen, suomeksi sanottuna yksityistäminen, on 90-luvun ilmiö, joka jatkuu edelleen. Meillä yksityistäminen tapahtuu käytännössä yleisölle suunnattujen osakeantien ja myyntien kautta. Tarjousmenettelyllä hinnaksi määräytyy markkinahinta.

Nykyinen hallitus on kytkenyt valtionyhtiöitten omistuspohjan laajentamisen elinkeinopolitiikkaan ja yrittäjyyteen. Valtion omaisuuden myynnistä saaduilla varoilla pyritään tukemaan elinkeinopoliittisia toimia sekä vahvistamaan teollisuuden ja valtiontalouden tilaa. Huomattavia summia on kaavailtu käytettäväksi valtionvelan lyhentämiseen.

On muistettava, että ratkaisut edellyttävät poliittisia päätöksiä. Valtionyhtiöitten omistuspohjan laajentamisessa ja koko yksityistämisprosessissa ylin päätösvalta on eduskunnalla. Tällä hetkellä valtiolla on huomattavia osakeomistuksia 43 yhtiössä, joista 29 on valtion enemmistöomistuksessa. Valtion omistamat yhtiöt voidaan jakaa kolmeen ryhmään: yhtiöt, jotka toteuttavat valtion erityistehtävää, esimerkiksi erityisrahoitus; muut valtiolle strategisesti tärkeät yhtiöt, joilla on huomattava yhteiskunnallinen ja taloudellinen merkitys; ja yhtiöt, joissa valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi.

Valtion merkittävä yhtiöomistus on maassamme syntynyt elinkeino- ja yhteiskuntapoliittisista tarpeista. Valtion yrityksillä on ollut ja on edelleen keskeinen rooli maamme teollisuuden ja koko kansantalouden kehittämisessä. Kovalla kiireellä halutaan yksityistää näemmä kaikki tärkeät yritykset. Kehitykseen liittyy ristiriitoja ja väärinkäsityksiä. Yksityistämisen pitää edetä hallitusti ja pysyä kohtuullisissa mitoissa. Tietyt avainalat ja peruspalvelut pitää ehdottomasti säilyttää valtion hallinnassa ainakin niin, että val-

tio on merkittävällä osuudella niissä mukana. Tärkeintä on kannattavuuden lisäksi huolehtia tuloksen tekijöitten, henkilöstön, asemasta ja eduista sekä työn jatkuvuudesta mahdollisten järjestelyjen yhteydessä.

Nykyinen hallitus määritteli vuoden 1999 syyskuussa tekemässään valtioneuvoston periaatepäätöksessä valtion omistajapolitiikan linjat. Kannattavuusvaatimus on ensisijainen ja ehdoton. Terveellä liiketaloudellisella pohjalla harjoitettava liiketoiminta edellyttää, että yhtiöt eivät ylläpidä tuotantoa, joka ei pitkällä tähtäimellä voi toimia kannattavasti. Kuitenkaan tällä varjolla henkilöstön tarpeita ei saa laiminlyödä. Omistuspohjaa koskevissa ratkaisuissa henkilöstölle on turvattava riittävät vaikutusmahdollisuudet. On pyrittävä varmistamaan, että henkilöstöä informoidaan riittävän ajoissa tehtävistä toimenpiteistä, ja heille on varattava mahdollisuus vaikuttaa asiaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi korostan, että tarvittavat lisävaltuudet on haettava eduskunnalta yhtiöittäin. Yksityistäminen edellyttää laajaa periaatteellista keskustelua ja malttia, koska ainakin nyt tuntuu siltä, että yksityistämisen huumassa pitäisi ottaa järki käteen ja miettiä todellisia vaikutuksia pitemmällä tähtäimellä. Esitän, että valiokuntatyöskentelyssä otetaan huomioon esittämäni asiat.

[7] **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Tänä iltana on tullut yllättävää tukea valtionyhtiöiden myynnille niiltä edustajilta, joiden olisi odottanut tukevan valtion omistuksen säilyttämistä. Onneksi kuitenkin on vielä toisenlaisiakin näkemyksiä. Niitä ovat täällä esittäneet muun muassa edustajat Turtiainen, E. Lahtela ja Kangas.

Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistus laskee monissa merkittävissä valtionyhtiöissä, on murheellista yksityistämispolitiikkaa, jota tehdään ilman, että siitä on mitenkään sovittu hallitusohjelmassa. Tämän hallituksen politiikkaan ovatkin kuuluneet tällaiset välistävedot, joissa vasemmistopuolueita juoksutetaan liian usein kokoomuksen intressien perässä. Näinhän tehdään myös kaupan aukioloasiassa. Ei ole sitten ihme, että tyytymättömyys nykyisen hallituksen politiikkaan kasvaa erityisesti vasemmistopuolueiden kannattajien joukossa.

Viime keväänä hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta yritti pikavauhdilla saada eduskunnan käsittelyyn esityksen valtionyhtiöiden myynnistä. Yritys epäonnistui, kun vastarinta myyntiin niin ammattiyhdistysliikkeessä kuin eduskunnassakin osoittautui yllättävän suureksi. Yksityistämistä ovat ajaneet eteenpäin ministeriöiden virkakoneistot erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriössä. Poliittiset päätöksentekijät ovat olleet sen sijaan varsin hiljaa asiasta. Kansalliset edut ja tarpeet tai valtionyhtiöiden toimintaedellytykset eivät kuitenkaan mielestäni vaadi laajaa yksityistämisprosessia valtionyhtiöissä. Ei siellä Rautaruukillakaan Raahessa ole mitään muuta uhkaa kuin tämä yksityistämisen uhka. Ei siellä mitään muita uhkia nähdä.

Mielestäni monet aluepoliittiset syyt puoltavat valtion omistuksen vahvaa roolia yhtiöissä. Suuri yhtiöiden ulkomaalainen omistus voi jopa vaarantaa näiden tärkeiden yhtiöiden olemassaolon. Omistajat nimittäin voivat lopettaa kannattavankin yhtiön toiminnan, jos se palvelee heidän muita, suurempia, taloudellisia intressejään. Luulen, että aluepolitiikka ei kuulu näitten omistajien intresseihin.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti viime viikolla yrittää jälleen uudelleen yksityistää näitä valtionyhtiöitä. Esitys, joka on annettu eduskunnalle, ei vastaa niitä vaatimuksia, joita ay-liike ja valtionyhtiöiden henkilöstö ovat edellyttäneet. Myös eri puolueiden kansanedustajat ovat esittäneet kriittisiä kannanottoja valtionyhtiöiden myyntiin. Valtiontilintarkastajien lausunto on myös yksiselitteinen. Valtionvelkaa on kyettävä lyhentämään ilman, että hyvin valtiolle tuottavaa omaisuutta myydään. Eihän yksityisenkään omistaja myy tuottavaa omaisuuttaan. Miksi valtion pitää näin typerästi toimia?

Tiedotusvälineissä on annettu ymmärtää, että vasemmistopuolueet olisivat päässeet sopuun valtionyhtiöiden myynnistä. Näinkin voi ymmärtää, kun kuuntelee täällä eräitä puheenvuoroja. En tiedä, missä kabinetissa ja milloin tällainen sopu on syntynyt. Ainakaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä ei tällaisesta asiasta tiedetty mitään. Valtionyhtiöiden yksityistäminen on iso asia, jota ei voida päättää kabinettipolitiikalla. Asiasta voi päättää vain eduskunta, eivät mitkään kuppikunnat tai ministeriön virkamiehet. Ay-liikkeen johtajat eivät myöskään voi sopia tällaista asiaa ohi eduskunnan.

Tähän mennessä saadut kokemukset yksityistämisestä ovat murheellisia niin Suomessa kuin

esimerkiksi Englannissakin. Yksityistetty rautatielaitos on Englannissa selvä turvallisuusriski. Suomessa eräiden valtionyhtiöiden yksityistäminen on johtanut outoon henkilöstöpolitiikkaan. Yhtiöiden johtajien palkkoja on korotettu pilviin ja lisäksi heille jaetaan optioita ilman minkäänlaisia tulosvaatimuksia. Samanaikaisesti muuta, pienipalkkaista, henkilöstöä kuritetaan tai irtisanotaan. Fortumissa yksityistäminen on johtanut sekavaan, kaksipäiseen johtamismalliin, josta kärsii koko yhtiön imago ja toiminta.

Arvoisa puhemies! SDP:n entinen puheenjohtaja Kalevi Sorsa toi esille joitakin aikoja sitten huolen siitä, että valta on päätöksenteossa siirtynyt Suomessa virkakoneiston ja markkinavoimien käsiin, monissa asioissa myös ulkomaille. Toivottavasti eduskunta käyttää tässä asiassa sille kuuluvaa päätöksentekovaltaa ja tekee sellaisen ratkaisun, joka turvaa valtionyhtiöiden olemassaolon nykyisen kaltaisen valtion omistuksen puitteissa. Samalla toivon, että tämän jälkeen asiaan ei ihan heti palattaisi. Yhtiöiden menestymisen kannalta on tärkeää, että ne saisivat vihdoinkin työrauhan. Tässä mielessä eduskunnan on vihdoinkin pantava piste valtionyhtiöiden jatkuvalle pompottelulle.

[8] **Jorma Vokkolainen /vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys seitsemän yhtiön omistuksen laskulle on nyt lähetekeskustelussa. Kysymys on nimenomaan omistus- ja toimialajärjestelyistä, jotka johtuvat muuttuneesta maailmasta, olosuhteista ja niistä perusteista, mihin aikaan nämä valtionyhtiöt on Suomeen perustettu. En käy sitä historiaa tässä läpi mutta haluan muutamilla sanoilla kommentoida edellisiä puheenvuoroja.

Kun täällä on kritisoitu menettelytapaa ja asian edistymistä muun muassa niin, että SAK:laisen ammattiliikkeen sisällä ei ole käyty minkään näköistä keskustelua, se ei kyllä pidä paikkaansa. Vaikka en täällä edustakaan SAK:ta, haluan kuitenkin eräitä asioita oikaista. Muun muassa Oulussa on käyty iso keskustelu, jossa ovat olleet keskeiset SAK:laiset liitot ja myös toimihenkilöliitot paikalla, siellä on ollut kauppa- ja teollisuusministeriö paikalla ja henkilöstöjärjestöt kyseisistä yhtiöistä. Samanlainen suuri tilaisuus on myöskin ollut Porissa. Kauppa- ja teollisuusministeriö on järjestänyt oman seminaarin, jossa ovat olleet nimenomaan kaikki keskusjärjestöt paikalla ja kaikki keskeisimmät liitot, joiden jäsenistöstä nyt on kysymys. En ymmärrä, mikä on se raja, milloin puhutaan siitä, että ei ole käyty mitään keskustelua asioista.

Sen verran totean ystävälleni ed. Valppaalle, että on todella huolestuttavaa, jos Raahessa ei ole mitään muuta uhkaa kuin Rautaruukin yksityistäminen.

Haluan myöskin verrata sitä, että edellisen kerran, kun Rautaruukista oli kysymys, oli vuosi 94, jolloin tehtiin omistajajärjestelyjä Rautaruukin osalta. Omistajajärjestely tarkoitti sitä, että Rautaruukki investoi noin vajaalla 3 miljardilla markalla. Esitän vain kysymyksen: Olisiko Rautaruukki ilman omistajajärjestelyjä pystynyt investoimaan 3 miljardilla markalla? Oliko vuonna 94 tässä talossa sellainen tilanne, että valtiolle olisi suunnattu osakeanti 3 miljardilla markalla? En tiedä, en ollut silloin täällä, mutta mietin vain sitä taloudellista tilannetta, mikä Suomessa oli 94, olisiko tällainen ollut mahdollista. Mutta on ihan hyvä, että asioita mietitään ja pohditaan joka kantilta.

Vastaako hallituksen esitys ammattiyhdistysliikkeen esitystä, sitä varmaan ammattiyhdistysliike omalta osaltaan voi arvioida. Minulla on paperi, joka on ollut julkisessakin jaossa ja jossa SAK:laisten keskeisten teollisuusliittojen kannanotot eivät hirvittävän suurilta osin poikkea paalutuksista, jotka on asetettu vähemmistökriteereiksi näissä yhtiöissä.

Haluan myöskin muistuttaa siitä tilanteesta, joka oli keväällä ja jossa kauppa- ja teollisuusministeriö ministeri Mönkäreen johdolla oli tuomassa eduskuntaan esitystä, jossa kyseisten yhtiöiden lisäksi oli vielä Fortum, jonka omistusosuutta teollisuusvientiyhtiöiden osalta, lähinnä pörssiyhtiöiden osalta, oltiin ajamassa nollaan eli antamassa avoin valtakirja hallituksen käsiin jatkotoimia varten. Kyllä mielestäni tässä välissä on jotain tapahtunut ja luulen, että siihen on ollut vaikutuksensa myös vasemmistopuolueilla ja ammattiyhdistysliikkeellä, mikä näyttää unohtuvan tässä keskustelussa.

Pidän myöskin erittäin tärkeänä, niin kuin edellisessä puheenvuorossa sanottiin, että jokaisessa ratkaisussa, joka tehdään, pitää olla tärkeimpänä tavoitteena yrityksen kehittäminen ja investointien saaminen ja erityisesti työpaikkojen ja osaamisen säilyttäminen Suomessa. Näillä kriteereillä mielestäni talousvaliokunnan on hallituksen esitystä myös käsiteltävä. Yhdyn niihin puheenvuoroihin, joissa on edellä kerrottu, että

jokaista valtionyhtiötä pitää talousvaliokunnassa käsitellä erikseen, jotta nämä kysymykset jokaisen yhtiön kohdalta tulevat tarkkaan harkittua, ja sitä mukaa pitää päätöksiä tehdä.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että kyseisiä yhtiöitä pyritään kehittämään niiden kannattavuuden ja kehitysedellytysten vahvistamisen ja omistuksen arvojen ja realisointihyötyjen kasvattamisen pohjalta. Tästä lähtee hallituksen esitys. Olemmeko sitä mieltä, että emme usko hallituksen esityksen perusteita? Mielestäni nämä perusteet kestävät, on yhtiö yksityinen tai valtio-omisteinen, jos perusteena on yhtiöiden kehittäminen. Silloinhan tulemme siihen, että emme usko, että valtio on hyvä omistaja, jos se ei näillä kriteereillä yhtiöitään ole kehittämässä.

Se pitää myöskin muistaa, että valtionyhtiöt, nämä keskeiset pörssiyhtiöt Rautaruukki, Outokumpu, Kemira, toimivat maailmanmarkkinoilla yhtiöiden kanssa, jotka eivät välttämättä ole yhteiskuntaomisteisia, mutta kilpailevat samoista markkinoista. Jos uskottavaa politiikkaa aiotaan viedä eteenpäin, pitää myöskin pystyä liikkumaan samoilla markkinoilla. Siinä mielessä näen yhtenä mahdollisuutena, että liikkumavaraa pitää myöskin olla, kun perusasiat muistetaan, että on kysymys suomalaisten yhtiöiden tulevaisuudesta ja suomalaisten yhtiöiden säilymisestä suomalaisten omistuksessa.

Sen verran kerron taustaa, joka myöskin hallituksen esityksessä näkyy, että jos liikkumavaraa ei olisi ollut tai valtionyhtiöt eivät olisi olleet edistyksellisiä, niin mikä näiden valtionyhtiöiden tämänhetkinen tilanne nykyisissä maailmanmarkkinakuvioissa olisi. Hallituksen esityskin lähtee siitä, että vähemmistöosuus pitää määritellä myös sillä, mitkä muiden osuudet näissä yhtiöissä ovat.

Muun muassa Kemiran osalta valtio omistaa tällä hetkellä vajaat 54 prosenttia. Kymmenen seuraavan omistajan suhde on 2,7 prosentista 0,6 prosenttiin, ja kaikki nämä kymmenen ovat suomalaisia vakuutusyhtiöitä. Rautaruukin osalta valtio omistaa 40 prosenttia, ja seuraavaksi suurin omistaja on 4,8 prosentin osuudella suomalainen vakuutusyhtiö. Kuusi seuraavaa omistajaa 4,8—1 prosentin osuuksilla ovat suomalaisia vakuutusyhtiöitä. Jos investointien ja toimintojen kautta joudutaan vähemmistöosuutta laskemaan, mielestäni valtio on aika merkittävä omistaja. Outokummun osalta valtio omistaa 40 prosenttia, Kela 12,3 prosenttia, muut suomalaiset keskeiset yhteisöt 15,6 prosenttia. Melko tavalla kaikki nämä yhtiöt ovat suomalaisten omistuksessa, ja toivon mukaan tietenkin myös jatkossa näin tapahtuu. Stora Enson osalta omistusosuus on vajaat 10 prosenttia tällä hetkellä ja valtio on ilmeisesti suurin omistaja siltä pohjalta.

Kysymys on käytännössä siitä, mikä minun mielestäni pitää kuitenkin muistaa, että kaikki nämä keskeiset yhtiöt, niin kuin sanoin, ovat pörssiyhtiöitä ja elävät siinä kulttuurissa, mikä pörssiyhtiöiden kulttuuri on. Me emme voi valtionyhtiöitä käsitellä yksittäisinä yhtiöinä, niin kuin ne olisivat tämän avoimen kilpailutilanteen ulkopuolella.

Ihan lyhyesti, arvoisa puhemies, vielä lopuksi yhtiön omistajapolitiikasta. Kun valtioneuvoston päätöksessä nämä yhtiöt on laitettu kolmeen eri kategoriaan, niin olen myös sitä mieltä, että on syytä tarkkaan analysoida valiokunnassa valtioneuvoston asettaman ryhmittelyn perusteita: Löytyykö sille aitoja perusteluita, että nämä yhtiöt jaetaan kolmeen ryhmään? Tässä yhdyn ed. Karpelan käsitykseen, että ei valtionyhtiöiden jakaminen näin kategorista voi olla.

Mutta eräissä valtionyhtiöissä on tällä hetkellä hallintoneuvostot olemassa, enkä näe mitään perusteita, miksi ne pitäisi lakkauttaa. Omistusosuus on niin suurta, että se osaltaan myöskin tuo esille omistajapolitiikan. Enemmän kannattaa katsoa peiliin, miten nämä hallintoneuvostot poliittisia intressejä ajatellen täytetään. Jos, niin kuin näyttää, eräillä tahoilla on sellainen käsitys, että hallintoneuvoston paikka on jokin palkkiovirka jostain eduskunnan senioriteettijärjestyksestä tai ajasta, minkä tässä talossa on ollut, silloin kannattaa sen porukan katsoa peiliin eikä syyttää hallintoneuvostoa, että se ei tee tehtäviään.

Samoin kun on puhuttu siitä, mikä on myöskin hallituksen esityksen lähtökohta, että pääsääntöisesti pitäisi yhtiöitä olla johtamassa ulkopuoliset hallitukset, niin tässä asiassa toivoisin, että myöskin valiokunta vähän syvemmin miettisi, seuraisi ja tarkastelisi niitä ihmisiä, jotka näissä yhtiöissä ulkopuolisen hallituksen jäseninä ovat. Minun mielestäni siellä on erittäin paljon erilaisia intressiristiriitoja. Siellä on valtionyhtiöiden kanssa kilpailevan yrityksen palveluksessa olevia hallituksen jäseniä, muun muassa energiayhtiössä, kun kai energiayhtiön tarkoitus on myydä energiaa mahdollisimman kalliilla.

Sama henkilö istuu jossain metsäyhtiössä, jonka tehtävänä on kai ostaa energiaa mahdollisimman halvalla. Minun mielestäni tässä on erittäin suuria intressiristiriitoja. Siinä mielessä on hyvin tärkeätä, että myöskin näihin asioihin puututaan. Pidän kyllä esityksessä erittäin hyvänä, että esitys lähtee kuitenkin siitä, että valtionyhtiöiden hallituksissa ja hallintoneuvostoissa myöskin on henkilöstön edustus.

Arvoisa puhemies! Myyntivaltuuksien käytön yrityksen kehittämiseen ja investointien turvaamiseen, osaamiseen ja työpaikkojen turvaamiseen nimenomaan Suomessa pitää olla valiokunnan lähtökohta.

9 **Unto Valpas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolaiselle ihan muutama kommentti: Kun esillä on määrävähemmistöstä luopuminen Rautaruukissa eli valtion omistuksen pudottaminen 15 prosenttiin, niin kyllä tässä suuri vaara on siinä mielessä, että ei mitään takeita ole siitä, että tulevaisuudessakin suomalaisomistus säilyy, sillä osakkeethan ovat vapaasti myynnissä.

Mitä tulee uhkakuviin, niin kyllä minä Raahesta olevana ihmisenä tunnen ja tiedän, mitä ihmiset siellä tänä päivänä pitävät suurimpana uhkana. Se on nimenomaan Rautaruukin yksityistäminen. Voi olla muitakin uhkia, mutta ehkä ed. Vokkolainen tietää niistä paremmin, kun hän istuu Rautaruukin hallintoneuvostossa.

10 **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti muutama kommentti ed. Valppaalle. Minulla on sama käsitys kuin ed. Vokkolaisella Raahen tehtaiden tilanteesta. On tosiaan mielenkiintoista, jos ainoa uhka koetaan siellä tässä yksityistämisessä. Olen itse vieraillut aivan eri tehtävissä siellä runsas vuosi sitten.

Ed. Valpas, sanoitte myöskin, että Britannian rautatiet toimivat hyvin turvattomasti. Asia ei ole näin tylysti ollenkaan. Siellä on aika rajusti yksityistetty. Siellä on omia vaikeuksiaan ihan perusradan kunnostuksessa, mutta tämä väitteenne näin voimakkaasta turvattomuudesta, onnettomuuksista huolimatta, ei kyllä pidä paikkaansa. Pyydän huomauttaa myöskin, että Suomessa Valtionrautatiet on yhtiöitetty ja se tekee tällä hetkellä hyvää tulosta ja on varsin kilpailukykyinen.

Lisäksi sanoisin vielä yksityistämisestä noin kokonaisuutena. Hyväksyn ja ymmärrän aivan hyvin, että sitä vastustetaan, jos esitetään ei pelkkiä mielipiteitä, ei mörkömielipiteitä, vaan selviä näkökulmia ja perustellaan ne aivan asiallisesti. Mutta jos luontevaa, positiivista kehitystä ei koeta voimavarana, niin jään vähän miettimään.

11 **Unto Valpas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika mielenkiintoista, että edustajat Akaan-Penttilä ja Vokkolainen tuntuvat tietävän nämä Raahen asiat paremmin kuin minä, joka asun siellä. (Eduskunnasta: He ovat asiantuntijoita!) — Ilmeisesti.

Mitä tulee Englannin rautatieasioihin, niin tiedotusvälineistä voimme lukea, mitä siellä lukee näistä. En tiedä, pitääkö minun alkaa uskoa enempi tiedotusvälineitä vai ed. Akaan-Penttilää.

12 **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Herra puhemies! Valtionyhtiöitä on tarvittu tuotantorakenteen perustan luomiseen, esimerkkinä energiayhtiöt Suomessa, toisaalta tuotantorakenteen monipuolistamiseen, josta ehkäpä Valmet silloin sodan jälkeen oli parhaita näyttöjä. Kolmanneksi niitä on tarvittu koko maan saamiseen tuotantotoiminnan piiriin. SKDL esitti jo 50-luvun alussa Pohjois-Suomen teollistamisohjelman. Silloinen pääministeri Kekkonen, myöhemmin presidentti, esitti myöskin tällaisen hyvin tarkan ohjelman siitä, miten Pohjois-Suomi teollistetaan teoksessa "Onko maallamme malttia vaurastua". Tällä hetkellä ja yhäkin on tilanne se, että koko pohjoisen Suomen perusteollisuus on käytännössä valtion omistamaa. Mitäpä siellä pohjoisessa olisi ollut, jos ei olisi ollut valtionyhtiöitä?

Valtionyhtiöitä tarvitaan minusta yhäkin. Tässä tullaan kysymykseen juuri tästä suomalaisuudesta tällä hetkellä. Ollaan globaalissa kapitalismissa, ja minä en tiedä, millä keinolla voidaan pörssiyhtiöitä pitää suomalaisina, jos ei siellä ole perälautana valtion omistusta, jonka alapuolelle ei mennä, jota ei myydä kenellekään. Tässä se määrävähemmistö on minimiraja.

Minä en ymmärrä, miten esimerkiksi Sonera pidetään suomalaisena nyt, kun se voidaan yksityistää nollaprosenttiin saakka. Ei minulla ole käsitystä, miten se tapahtuu itse elämässä, jos kerran on annettu valtuus myydä. Se on hirvittävän ison riskin ottamista, jos tällaiset valtionyhtiöt, jotka tekevät ihan perustavaa laatua olevaa toi-

mintaa, kuten Sonera esimerkiksi, josta täällä käytiin jo aiemmin iso keskustelu ja päätöksiäkin tehtiin, annetaan ulkomaalaisille tai jos Rautaruukki myydään jollekin kilpailijalle. Mitä siinä tapahtuu? Se on superluokan kysymyksiä. Voihan olla jopa niinkin, jos kauhuskenaarioita haluaa hakea, ja niitäkin kannattaa aina mietiskellä, että jokin kilpailija ostaa Rautaruukin vain saadakseen sen pois pelistä. Isossa maailmassa globaalin kapitalismin oloissa voi tapahtua hyvinkin hurjia ratkaisuja, joita täytyy mietiskellä, kun ollaan antamassa pois valtion päätäntää, jos ollaan antamassa ja kuka on antamassa.

Valtionyhtiöihin on voitu vaikuttaa politiikan taholta, ja ihan viime ajoiltakin löytyy Lapistakin esimerkki siitä, mikä on ero valtionyhtiöllä ja yksityisellä. Kun Veitsiluoto ja Enso pantiin yhteen, me pohjoisen kansanedustajat kannoimme suurta huolta Kemijärven sellutehtaan kohtalosta. Silloin se oli vielä valtion touhua ja Ensosta sanottiin, että Kemijärven Sellu jatkaa. Näin on tapahtunut. Kemijärvellä toimii toinenkin yhtiö — on siellä muitakin — tällaisena esimerkkiyhtiönä: Orion, lääketehdas, huippuluokan tehdas. Viime keväänä se päätettiin lopettaa, eikä meillä Lapin kansanedustajilla ollut keskustelukumppania. Emme voineet kääntyä kenenkään puoleen. Ilmoitettiin vain, että se lopetetaan. Tässä on se ero. Valtionyhtiöihin voidaan vaikuttaa, yksityisiin ei voida vaikuttaa.

Minusta voisi olla vain kaksi perustetta, miksi valtionyhtiöitä myydään. Ensimmäinen on välitön rahan tarve, velan lyhentäminen. Pidän huonona myydä tällä perusteella, koska valtionyhtiöt tuottavat. Se on lypsävän lehmän myymistä. Ne tuottavat, kaikki tuottavat valtiolle rahaa, voittoa, osinkotuloa joka vuosi. Sonera ei ole saanut myyntirahoista mitään. Ne ovat menneet kaikki valtionvelan lyhentämiseen.

Toinen, joka minusta on todellinen peruste, on uusliberalistinen ideologia. Kyllä tässä nyt on siitä kysymys, arvoisat kansanedustajat. Uusliberalismi on amerikkalaisperäinen oppi, ideologia, joka lähtee siitä, että palautetaan kova, sääntelemätön markkinatalous. Jotta tähän päästään, valtion rooli pitää minimoida, ajaa se alas, ihan minimiin, ei kuitenkaan ihan loppuun saakka. Jos pelkistäisi putipuhtaan uusliberalismin idean, se on se, että jätetään jäljelle armeija, poliisi ja Tekes. Kyllähän kuitenkin esimerkiksi Yhdysvalloissa valtio tukee yksityistä yrittäjätoimintaa erittäin rajuilla satsauksilla teknologian kehittämiseen ja tuotekehittelyyn. Minimoida valtio, tämä on peruste, joka koko homman taustalta löytyy.

Ajat muuttuvat. Kun Thatcher aloitti Englannissa uusliberalismin toteuttamisen, Englannin työväenliike hyökkäsi rajuimman jälkeen tätä yksityistämispuuhaa vastaan 1980-luvun alussa. Se sai tukea myös mannermaalta, ja me kaikki pidimme thatcherismia kirosanana. Vähitellen uusliberalismi on kuitenkin levinnyt myös mannermaalle ja siihen sopeudutaan.

Kokoomus, oikeisto, painaa. Sillä on ideologiset tavoitteet. Minä toivon, että vasemmisto ei taivu tähän ideologiseen painostukseen, sillä siitä tässä minusta loppujen lopuksi on kysymys, uusliberalismin idean läpiviemisestä. Kun valtionyhtiöt on myyty, sama tehdään aste asteelta kaikkialla muuallakin, jos näitten tahto toteutuu. Kuntatasollakin se tulee tarkoittamaan sitä, että kuntien toimintoja painetaan alas ja yksityiset tulevat tilalle. Sitähän se niiden ideologia ja ajatus on. Meillä on toiset opit ja ajatukset, ja minusta meidän on aika nyt sanoa päättäväisesti ei tälle uusliberalistiselle vyörytykselle.

[13] **Mari Kiviniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksestä eduskunnan suostumuksen antamiseksi useiden valtionyhtiöiden yksityistämiseen keskusteltiin jo eilen. Tosin keskustelu käytiin hyvin myöhään, puolenyön jälkeen. Käytin silloin itse perusteellisen puheenvuoron. Silloin kuulijoita oli tässä salissa vielä vähemmän kuin nyt. Saattaa olla, ettei eduskunnan pöytäkirjoista kukaan puheenvuoroani viitsi enää käsiinsä etsiä. Käytän siis nytkin jokseenkin perusteellisen puheenvuoron. Haluan puhua tästä aiheesta vielä kerran vähän perusteellisemmin.

Eilen ihmettelin sitä, miksi näin tärkeästä asiasta keskustellaan keskellä yötä, mutta hyvä, että hallituspuolueissa oli halua laittaa asia eilen pöydälle. Nyt on selvästi parempi aika keskustelulle. Ihmettelen kyllä sitä, miksi hallituksen aitio ammottaa tyhjyyttään. Voi kysyä, missä on kauppa- ja teollisuusministeri Sinikka Mönkäre. Miksi hän tai kukaan muukaan hallituksesta ei ole puolustamassa esitystään? Luulisi näin olevan, sillä ei tämä hallituksen esitys ole mitenkään merkityksetön vaan hyvinkin tärkeä päätös. Se koskettaa jälleen kerran useita tuhansia ihmisiä. Tässä on kyseessä hyvin erilaisia yhtiöitä ja eri toimialoja, ja paketti on niin laaja, että näin yhtäkkiä on vaikea uskoa, että kukaan voisi olla heti yksi-

tyiskohdiltaan tällaisen esityksen takana, niin erilaisia yhtiöitä ja eri toimialoilla toimivia yhtiöitä tässä on.

Niin kuin edeltävistä puheenvuoroista jo kuultu, tämän esityksen matka istuntosaliin on ollut hyvin erikoinen. Sen suhteen on soudettu ja huovattu. Sen piti olla valmis jo keväällä ja tulla eduskuntaan, mutta sitä on edelleen valmisteltu. Nyt pitäisi kai olla niin, että hallituspuolueet ovat tämän asian takana, mutta täällä käydyn keskustelun perusteella tämä ei niin yksiselitteinen asia olekaan. Täällä on kuultu enemmän esitystä vastustavia kuin kannattavia puheenvuoroja.

Lipposen hallituksen valtionyhtiöpolitiikasta voisi todeta sen verran, että kyllä Lipposen hallituksen valtionyhtiöpolitiikan perustaa luotiin jo Ahon hallituksen kaudella, sillä Ahon hallituksen aikana valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentaminen ja yksityistäminen nousivat osaksi maamme talous- ja elinkeinopolitiikkaa. Silloin tavoitteeksi asetettiin aktiiviseen omistajapolitiikkaan siirtyminen passiivisen omistamisen sijaan, joten kyllä Lipposen hallituksella on ollut hyvä pohja toimia. Sen valtionyhtiöpolitiikka ei ole merkittävästi poikennut Ahon hallituksen peruslinjasta. Kritisoida voi kuitenkin sitä, ettei hallituksella ole ollut aktiivista ja tavoitteellista otetta valtionyhtiöasioihin. Linja olisi voinut olla selvästi selkeämpi, ja se tavoitteellisuuden ja otteen puute näkyy kyllä myös tänään, koska ei tuolla aitiossa yhtäkään ministeriä näy hallituksen linjaa puolustamassa.

Itse esityksestä voi yleisemmin sanoa sen, että tämän esityksen peruslinjasta voi näitten edellä esitettyjen argumenttienkin valossa olla samaa mieltä, mutta ei kyllä sen kaikista yksityiskohdista, koska tässä niin monta erilaista ja eri toimialoilla toimivaa yritystä on.

Jos pohditaan laajemminkin sitä, mitä tämä valtionyhtiöpolitiikka oikein on ja mistä se on lähtenyt liikkeelle, tiedämme kaikki sen, että valtionyhtiöt aikoinaan perustettiin Suomen kansantalouden teollisen pohjan vahvistamiseksi. Elinkeino- ja aluepolitiikka sekä pääomien puute olivat muita perustamiseen johtaneita syitä. Valtionyhtiöiden asema on kuitenkin nyt 2000-luvulle tultaessa muuttunut. Muutoksesta huolimatta ne ovat edelleen tärkeä osa teollisuuttamme, ja niiden osaaminen ja työpaikat voidaan kuitenkin säilyttää vain, jos yritykset ovat alallaan kilpailukykyisiä. Monasti törmää siihen harhaluuloon, joka täälläkin on jo aikaisemmin joissain puheenvuoroissa ainakin verhottuna esitetty, että valtio omistajana olisi aina tae työpaikkojen säilymistä. Näin yksinkertaista tämä valtionyhtiöpolitiikka valitettavasti ei kuitenkaan ole, eikä aina näin ole, että valtio omistajana olisi todellinen tae työpaikkojen säilymisestä.

Edelleenkin, huolimatta siitä, että talouden toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, valtion osallistuminen yritystoimintaan on järkevää ja kannatettavaa. Myös 2000-luvulla valtion on hyvä olla vahvistamassa Suomen teollista pohjaa ja osallistua uusteollistamiseen erityisesti hankkeessa, jolla on esimerkiksi teknologian tai alueellisen kehityksen näkökulmasta merkitystä. Nykyisin tosin lähinnä tällaiset yksiköt kuin Teollisuussijoitus, Finnvera ja muut yritystoiminnan kehittämiseen vaikuttavat laitokset ovat keskeisiä instrumentteja valtion nykyaikaisessa teollistamispolitiikassa valtionyhtiöiden sijaan.

Keskusta on aikaisemmin jo useasti esittänyt sitä, että valtion omaisuuden hoitamisen tehostamiseksi valtionyhtiöpolitiikka pitäisikin keskittää yhteen ministeriöön. Omaisuudenhoidon strategiat ovat noilla yksityisillä sektoreilla kehittyneet merkittävästi viime vuosina, mutta valtiovallan puolella omaisuudenhoito ei ole vielä aivan yhtä korkealla tasolla. Yhdessä yksikössä varallisuuden hallinnointi onnistuisi parhaiten korkean ammattitaidon ja terveiden taloudellisten periaatteiden pohjalta. Tällaista esitystä voi siis hallitukselta kyllä lähitulevaisuudessa toivoa.

Arvoisa puhemies! Kuten jo totesin, hallituksen esityksessä esitetään usean eri valtionyhtiön yksityistämistä. Täällä on puheenvuoroissa jo todettu, että talousvaliokunnan pitää pohtia lisävaltuuksien antamista yksityistämisessä nimenomaan yrityskohtaisesti, ja näin on. Meidän on valiokunnassa tehtävä kyllä hyvin tarkkaa ja huolellista työtä, niin erilaisia ja eri toimialoilla toimivia nämä päätöksen alaiset valtionyhtiöt ovat.

Suomalaisesta kansallisvaltionäkökulmasta on selvää, että joidenkin toimialojen merkitys maallemme on edelleen erittäin tärkeä. Tällaisia aloja ovat niin puolustus-, energia- kuin elintarviketeollisuuskin. Kun katsotaan näitä yrityksiä, jotka nyt ovat esityksessä mukana, Vapo ja Kemijoki kuuluvat näihin Suomelle edelleen hyvinkin tärkeisiin toimialoihin. Myös energiamarkkinoiden kansainvälistyminen ja Kioton ilmastosopimus asettavat näille energiayhtiöille uusia

haasteita. Energiayhtiöillä pitää olla mahdollisuudet markkinatilanteen edellyttämiin liittoutumisiin ja pääoman saantiin. Energiayhtiöomistukset ovat valtiolle kuitenkin myös mahdollisuus, nimenomaan mahdollisuus määrätietoisen ja innovatiivisen energiapolitiikan toteuttamiseen. Uusiutuvien energialähteiden käytön radikaali lisääminen onkin tulevaisuudessa välttämätöntä, joten Vapon ja Kemijoen omistusjärjestelyissä pitää edellä mainitut näkökohdat ottaa huomioon. Vapolla ja Kemijoella on myös erityistä aluepoliittista merkitystä. Niissä valtion erityisintressi on kyllä niin merkittävä, että valtion pitää niissä säilyttää määräysvalta. Hallituksen esityksestä poiketen pidänkin tärkeänä, että myös Kemijoki Oy:ssä valtiolla säilyy osakkeista yli 50 prosenttia.

Kun lukee hallituksen esityksen perustelut siitä, miksi alle puoleen omistuksessa pitäisi mennä, nämä ovat kyllä hyvin heppoiset. Tässä todetaan muun muassa näin: "Eduskunnan lisävaltuudet valtioneuvostolle alentaa valtion suora omistusosuus 1/3:een tarjoaisi mahdollisuuden omistajavallan olennaiseen lisäämiseen. Tätä kautta valtion omistamien rahaosakkeiden kiinnostavuus kasvaisi ja niistä voitaisiin saada tyydyttävä hinta." Ei tässä puhuta yhtään mitään Kemijoki Oy:n kehittämisestä ja yrityksen toimintamahdollisuuksien parantamisesta. Näissä perusteluissa on kyllä kyse jostain aivan muusta.

Toinen yritys, jonka osalta en ole samaa mieltä hallituksen esityksen kanssa, on sitten Altia Group. Senkin osalta perustelut ovat, ei nyt sentään aivan yhtä heppoiset, mutta kuitenkin sellaiset, etteivät ne ainakaan tässä vaiheessa minua todellakaan vakuuta. Alko-yhtiön muuttuminen Altia Groupiksi vähensi sen merkitystä suomalaisessa alkoholipolitiikassa. Yrityksellä on kuitenkin suuri alue- ja maatalouspoliittinen merkitys. Esimerkiksi Ilmajoella sijaitsevan Koskenkorvan tehtaan työllistävä vaikutus on kerrannaisvaikutuksineen tuhansia ihmisiä. Lähdenkin kyllä siitä, että Altiassa enemmistöomistus valtiolla on säilytettävä.

Mitä tulee perusteollisuuden yhtiöihin, on selvää, että perusteollisuudellakin on edelleen Suomelle suurta elinkeino- ja aluepoliittista merkitystä, joten yksiselitteinen johtopäätös luopua perusteollisuuden valtionomistuksesta kokonaan ei ole järkevää. Ei voi sano, että valtiolla olisi niiden osalta vain ja ainoastaan sijoittajaintressi, mutta perusteollisuudessa valtion on omistajana myös onnistuttava nykyaikaisten, kehityksen kärjessä kulkevien teollisuusyritysten luotaamisessa. Näiden yritysten on oltava alansa huippuja. Outokummun, Kemiran ja Rautaruukin osalta valtiolla on edelleen teollisuus- tai elinkeinopoliittista merkitystä. Valtion omistusosuuden niissä pitäisikin olla sellainen, että valtiolla olisi riittävästi vaikutusvaltaa yhtiöiden päätöksenteossa.

Hallituksen esitys näiden yritysten osalta onkin mielestäni aivan pohtimisen arvoinen ja perustelut kuulostavat järkeviltä. Niidenkin osalta on nimenomaan prosenttiosuuksia katsottava yrityskohtaisesti valiokunnassa hyvin huolellisesti.

[14] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kysymys valtionyhtiöpolitiikasta on erittäin tärkeä ja laaja-alainen. Minusta ed. Kiviniemi hyvin toi esille niitä keskustan linjauksia, joita me olemme ryhmässämme jo tähän suureen asiakokonaisuuteen linjanneet.

Valtionyhtiöiden merkitys on sekä teollisen pohjan luomisen että elinkeinojen monipuolistamisen ja alueellisen kehityksen näkökulmasta ollut hyvin tärkeä. Pohjois-Karjalassa on tästä hyviä esimerkkejä. On ollut tärkeää, että meillä on ollut käytettävissä valtionyhtiöitä työllisyyden ja alueellisen kehityksen tueksi. Edelleenkin omistus valtionyhtiöissä on keskeinen monissa tämän hetken yhtiöissä eikä niistä pidä luopua.

Varmaan on paljon myös niitä yhtiöitä, joissa muuttuneessa toimintaympäristössä omistusosuutta on mahdollista vähentää. Omistusjärjestelyjen tuloksena saadut tulot tulisi kuitenkin mielestäni paljolti suunnata uuden tuotannon, osaamisen ja yrittäjyyden vahvistamiseen sen ohella, että aluekehitykseen tulisi suunnata nykyistä enemmän varoja.

Perusteollisuuden tuottavuudesta on tietenkin myös jatkossa huolehdittava. Näillä näkymin monet valtionyhtiöthän ovat kohtuullisen hyvin tuottavia. Siinä mielessä ne eivät sinällään ole mitenkään huonoja sijoituksia valtionkaan näkökulmasta.

[15] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Henkilökohtaisesti haluan, että valtionyhtiöitten myymiselle pantaisiin jarruja päälle. Valtionyhtiöillä on ihan oma perusteltu tehtävänsä omalla sektorillaan. Edelleen, nämä ovat valtion kanava vaikuttaa maakuntien kannalta elinkeinopolitiikkaan. Samalla minä näen, että valtionyh-

tiöitä voi myös omistaja itse hoitaa nykyaikaisesti ja tehokkaasti. On vaara, että jos omistussuhteet muuttuvat ei vain suomalaisiksi vaan kansainvälisiksi, monet meidän maakunnillemme ja myös maallemme tärkeät yhtiöt voivat lopettaa kansainvälistyvässä maailmassa toimintansa tai supistaa toimintojaan. Tällöin olemme menettäjiä.

Arvoisa herra puhemies! Toivon hyvin kriittistä käsittelyä asialle valiokunnassa.

[16] **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa puhemies! Pääministeri Urho Kekkonen kirjoitti 1950-luvulla kirjan "Onko maallamme malttia vaurastua". Kirjan keskeinen sanomahan oli, että valtion tulee käynnistää yritystoimintaa eri puolilla Suomea ja valtion tulee ottaa yrittäjäriski siellä, missä yksityinen sektori ei ole siihen kykenevä tai halukas. Kirja oli sen ajan merkittävä aluepoliittinen linjanveto. Sen linjausten pohjalta perustettiin perusteollisuuteen valtionyhtiöitä, perustettiin Kehitysaluerahasto 60-luvulla ja satsattiin myös osaamiseen, perustettiin maakuntayliopistoja. Kaikkia näitä sinä aikana myös merkittävästi vastustettiin.

Viime vuosina on ollut nähtävissä, että näistä päätöksistä on voitu korjata varsin hyvä sato. Valtionyhtiöt ovat kehittyneet merkittäviksi kansainvälisiksi yrityksiksi ja ovat valtion pohjattomaksi sanottuun kassaan tuottaneet aika sievoisen summan rahaa. Myös viime vuosina valtionyhtiöiden omistusosuuden vähentämisellä valtio on voinut lyhentää merkittävästi velkataakkaansa.

Aika on tietysti muuttunut, ja 90-luvulla omistusosuudesta on asteittain luovuttu. Nyt vain pelkään, että tämän esityksen pohjalta, mikä nyt on käsiteltävänä, helpolla tässäkin asiassa mennään toiseen äärimmäisyyteen eli luovutaan liian helposti valtion omistuksesta. Herää kysymys, niin kuin täällä on jo kysyttykin, kannattaako hyvin lypsävää lehmää tappaa. Varmaan monet näistä yrityksistä valtion enemmistöomistuksessa ja merkittävässä omistuksessa tuottaisivat edelleen hyvin omistajalleen valtiolle, mutta esitys on tällainen.

Puuttuisin, arvoisa puhemies, vain muutamaan yhtiöön. Aivan kuten ed. Kiviniemi totesi, Altia Group Oy:n omistusosuuden vähentämistä on mielestäni hyvin tarkkaan harkittava. Alkoholiteollisuus perustuu viljan jalostamiseen. On aivan varmaa, että jos enemmistöomistuksen saa ulkomainen yritys ja kun Suomea ei pidetä mitenkään erityisenä viljantuotantomaana, on vaara, että kun se on kuitenkin eräänlaista bulkkituotantoa, se luisuu kokonaan pois Suomesta. Koskenkorvan tehtaat esimerkiksi jäävät sitten tyhjilleen. Sen lisäksi, että Alkon teollisuudella on merkittävä työllisyyspoliittinen vaikutus, sillä on myös maatalouden perustuotantoon merkittävä vaikutus. Se on hyvin tärkeä rehujen raaka-aineiden tuottaja. Viljanjalostuksesta jäävä heikompi osa voidaan hyödyntää hyvin suomalaisessa maataloustuotannossa ja rehuteollisuudessa.

Toinen elintarviketeollisuuteen merkittävästi vaikuttava firma on Kemira Oy, jonka liikevaihdosta ehkä noin neljännes on enää Kemira Agron osuutta. Kuitenkin se on merkittävä perustekijä suomalaisessa elintarviketuotannossa lähinnä siitä syystä, että lannoitteiden käyttö perustuu kotimaassa valmistettuihin Kemiran lannoitteisiin, joissa ei ole raskasmetallijäämiä. On nähty, kun tuontilannoitteita on käytetty ja Suomenlahden eteläpuolelta Virosta on tuotu Suomeen, että kaikissa on raskasmetallijäämiä. (Ed. Pulliainen: Kadmiumia!) — Tuntuvasti kadmiumia, kuten ed. Pulliainen totesi.

Kovin monta vuosikymmentä ei siitä ole, kun lannoitteita todella tuotiin paljon. Pohjois-Afrikasta tuotiin fosforilannoitteita, tuotiin neuvostoliittolaista apatiittia. Kemira on muutaman vuosikymmen aikana todella merkittävästi kotimaista huoltovalmiutta parantanut maatalouden osalta sen lisäksi, että lannoitteet ovat lähes kotimaisia ja suomalaisiin olosuhteisiin räätälöityjä. Sekin on merkittävä tekijä. Jos valmistaja olisi jokin suuri eurooppalainen valmistaja, ei ehkä löytyisi sellaisia koosteita, mitä tarvitaan Suomessa, lukuisia erikoislannoitteita, joissa on meidän maaperämme erityisominaisuudet huomioitu.

Lannoitetuotannon lisäksi Kemira on saanut aikaan säilöntäaineiden tuotannon omavaraisuuden. Parikymmentä vuotta sitten nekin tuotiin ulkomailta, muurahaishappo täysin, ja nyt se saadaan kotimaasta. Kun tiedetään, että nurmitaloudella on Suomen maataloudessa ratkaisevan tärkeä merkitys ja Virtasen keksinnöllä rehun säilönnässä, on erinomainen asia, että on voitu kotimaisista raaka-aineista säilöntäliuos kotimaassa valmistaa. Kiinnittäisin talousvaliokunnan huomiota myös Kemiran elintarviketaloudelliseen merkitykseen ja merkitykseen Suomen elintarvikepuolen huoltovalmiudelle.

Rautaruukki on ymmärtääkseni terästeollisuudenalana osittain myös sellainen, jolla on vaara siirtyä ulkomaiseen omistukseen ja kokonaan pois Suomesta.

Ed. Kiviniemi totesi energiatuotannon osalta kaksi yhtiötä. Olen niistä myös hänen kanssaan samaa mieltä. Oikeastaan kaikkien kohdalta, mitkä tällä listalla ovat, toivon, että talousvaliokunta tarkkaan miettii vielä prosenttiosuuksia. Oman käsitykseni mukaan monissa niistä olisi järkevää säilyttää valtion enemmistöomistus.

[17] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Kiviniemi kaipasi ministeri Mönkärettä säteilemään tänne. Minä voin vakuuttaa, että jos ministeri Mönkäreen pyrkimykset toteutuvat, niin hänen vaikutuksensa säteilevät maailman luonnossa vielä 20 000 vuotta tämän jälkeenkin, niin että hänellä ei nyt ole mitään kiirettä tänne tulla.

Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, onko tarvetta suomalaisella yhteiskunnalla, valtiontaloudella jnp. juuri tällä hetkellä, kun me olemme varallisuuden karttumisessa sodanjälkeisesti uutisten mukaan ainoalaatuisessa tilanteessa tänä päivänä, tämän laatuiseen operaatioon? Arvoisa puhemies, ei pätkääkään! Toisin sanoen kysymys on siis eräänlaisesta ideologisesta valinnasta eikä mistään muusta. Meillähän on sosialidemokraattien oikeistosiivessä tämmöinen ideologinen porukka, jolla tämä näyttää kuuluvan maailmankatsomukseen.

Historiallisestihan asiat ovat juuri sillä tavalla kuin edustajat Huutola ja Tennilä ja myös ed. Kiviniemi äsken ovat kuvanneet, sitä ei tarvitse kertoa. Täällä on moneen kertaan siteerattu tasavallan presidentti, taikka pääministeri, Urho Kekkosen — meni vähän väärin — kuuluisaa pamflettikirjaa, josta on tullut siteerausten bestseller kautta aikojen poliittisilla foorumeilla. Joka tapauksessa asia on täysin juuri näin.

Tässähän on kysymys juuri historiallisesti siitä, että on olemassa keino, teollisuus- ja talouspolitiikan ohjain, siis sellainen, joka on kansallisesti ohjattavissa oleva järjestelmä. Markkinatalouteen vaikuttaminen on hirmuisen paljon vaikeampaa. Siinä tarvittaisiin veroporkkanoita, säätelyjärjestelmiä ja mikä kaikkein inhottavinta — jos asiaa tarkastellaan globaalilla, niin kuin nykyään sanotaan, tasolla — harjoitettu ympäristöpolitiikkakin voi olla markkinataloudessa ohjauskeino, kun jollakin alueella vähennetään tarvetta, siis alennetaan ympäristönormeja niin, että houkutellaan teollisuutta, ja se tietysti noin pitkällä aikavälillä on vallan kauhea juttu. Toisin sanoen tähän sisältyy hyvin merkittävä kansallinen intressi, jossa on yksinkertainen ohjausjärjestelmä, joka on omistajapolitiikka, tai monimutkainen ohjausjärjestelmä, joka toimii markkinatalouden ja yhteiskuntatalouden sisäisen sumplimisen välillä ja paljon vaikeammalla tavalla.

Se tausta, johon meidän pitää projisoida tämä yhteiskuntapoliittinen ulottuvuus, on Suomen EU-jäsenyyden aikana harjoitettu suorien sijoitusten politiikka. Nimittäin siinä on tilanne vallan kurja. Tähän päivään mennessä siitä, kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ovat olleet 266 miljardia markkaa ja ulkomailta Suomeen vain 159 miljardia markkaa. Elikkä virta on ollut Suomesta poispäin hyvin voimakkaasti.

Mitenkä se liittyy tähän asiaan? Se liittyy eräässä suhteessa hyvin merkittävästi, nimittäin siinä, jos ajatellaan, että valtio ryhtyisi myymään näitä osakkeita. Kuka on se potentiaalinen ostaja, joka tulee kysymykseen? Tässä suhteessa meillä on kaksi kotimaista tahoa suurina ryhminä, jotka ovat hyvin eri asemassa. Toinen on eläkesäätiöt ja toinen on muut, siis lyhyen rahan sijoittajat. Siinä ei minusta olisi kovin paljon uhkatekijöitä, jos suomalaiset eläkesäätiöt sijoittaisivat nimenomaan esimerkiksi Rautaruukkiin jnp. pitkän aikavälin sijoituksina sen sijaan että, niin kuin nyt on annettu ymmärtää, sijoittavatkin epävarmoille kansainvälisille markkinoille.

Tässä on siis, sanotaanko, sellainen välivaihe, mutta sehän tarkoittaisi silloin nimenomaan sellaista ratkaisua, jota on tarjottu tässä yhteydessä Vapon kohdalla, jossa Metsäliitto omistaisi kolmasosan Vapo Osakeyhtiöstä, jolloin se olisi kotimainen sijoitus, kotimainen ostaja, joka on tarkoittanut sen pitkän aikavälin sijoituksekseen ja ehkä viime kädessä osaksi kansallista konsernia. Mutta ei ole olemassa tässä mallissa, mitä meille on tarjoiltu päätettäväksi, mitään tämän laatuista, ei tässä paketissa, elikkä tämä on tehty harvinaisen keppoisin eväin päättäjälle valintatilanteeseen.

Sitten näistä yksityiskohdista, arvoisa puhemies, tämä Rautaruukin tapaus. Olen saanut oikein olan takaa lekalla päähäni puhumalla täsmälleen tästä samasta pisteestä aikaisemmin vastaavanlaisessa Rautaruukin osakkeitten myynti-

hanketilanteessa. Välittömästi seuraavana aamuna minulle soitettiin sekä Pariisista että Suomesta eräästä pisteestä ja sanottiin, että mitä olen oikein mennyt puhumaan eduskunnan korokkeelta. Mitä minä olin mennyt puhumaan, oli se, että eräs ranskalainen yhtiö oli silloin ilmoittanut olevansa äärimmäisen kiinnostunut ostamaan Rautaruukin osakkeita niin paljon kuin mahdollista ja sen jälkeen, jos saa määräysvaltaa Rautaruukissa, kun on voimakas ylituotantotilanne terästuotannossa, ohjaamaan tuotannon omiin Ranskassa oleviin tehtaisiinsa ja sillä tavalla vähentämään Rautaruukin Raahessa olevien tehdaslaitosten merkitystä. Tätä ei olisi saanut tästä korokkeelta sanoa.

No, nyt varmaan huomisaamuna, arvoisa puhemies, taas tulee puhelinsoittoja, koska seurataan niin tarkkaan Internetin välityksellä tätä keskustelua. Mutta tämä on todellisuus. Mielenkiintoista tässä tällä kertaa on se, että raja on siinä 15 prosentissa. Elikkä onko sillä merkitystä, että Suomen valtiolla säilyisi 15 prosentin omistusosuus?

Miten vielä Rautaruukin kohdalla, niin tämähän sopii kouluesimerkiksi myöskin siitä, millä tavalla yhteiskunnallinen vaikutusjärjestelmä voi toimia. Hanke tuli keväällä esille, niin silloin ulkoparlamentaarinen painostus ja painostus hallituspuolueitten kenttäväen taholta johti siihen, että suunnitelmaa muutettiin. Jos olisi yksityisestä kysymys, niin silloinhan sillä ei olisi mitään merkitystä, ei pätkänkään vertaa.

Sitten vielä, arvoisa puhemies, vaikuttamisen mahdollisuudesta hallintoneuvostojen kautta. Minusta hallintoneuvostoilla ei ole merkitystä, jos niillä ei ole vaikutusvaltaa, ei sinne seurantajärjestelmiä tarvita. Mutta esimerkiksi Vapo-osakeyhtiön kohdalla on ollut: Tuorein vaikuttaminen teollisuuspolitiikkaan oli juuri, kun Vapon virkamiesjohto, operatiivinen johto, sai päähänsä, että Paltamon ja Peuravuonon sahat lakkautetaan ja siellä tehdään pilvin pimein työttömiä, ja hallintoneuvosto esti sen, eli kyllä vaikuttaa voi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

[18] **Pertti Turtiainen /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Pulliainen otti esille asiaan liittyen mahdollisten omistuspohjien muutokset ja ajatuksen siitä, voisiko tässä olla eläkesäätiöitä ja vakuutusyhtiöitä omistajina, siis suomalaisessa mielessä. Mutta todellisuushan asiaan liittyen on sellainen, että suomalaisella pörssisijoittajilla, eläkesäätiöillä, vakuutusyhtiöllä ja yksityisillä henkilöillä ei ole niin paljon rahaa Suomessa, että ne pystyisivät lunastamaan omakseen suomalaiset valtionyhtiöt, mikä tarkoittaa sitä, että vääjäämättä näihin yhtiöihin tulee ulkomaalaisomisteisuus, joka ei välttämättä tiedä hyvää kaikilta osin.

[19] **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Pulliainen otti tärkeään asiaan kantaan, siihen missä valtionyhtiöt sijaitsevat ja kenen omistuksessa. Muun muassa Vapon osalta, jolla on Keski-Suomessa Jyväskylässä pääkonttori on suuri vaara, että pääkonttori sieltä häviää. Hallituksen esityksessä sanotaan, että sahaustoimialasta tulisi luopua yhtiön kannalta sopivaksi katsotulla hetkellä. Jos tämä yhtiö pirstotaan ja on turve- ja energiapuoli erikseen ja mekaaninen metsäteollisuus erikseen, se tietää kyllä, että ainoa valtionyhtiön pääkonttori, joka sijaitsee Helsingin ulkopuolella eli Jyväskylässä, sekin siirretään Helsinkiin taikka ainakin lähelle.

[20] **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan palauttaa mieliin äskeisessä puheenvuorossani sen osan, jossa pohdiskelin mahdollista suomalaista omistustahoa. Juuri siitähän on kysymys, että jos suomalaisten eläkesäätiöiden omistus voisi olla mahdollinen, niin mielestäni se olisi hyvä vaihtoehto, vaihtoehtona sille, että eläkesäätiöt hankkivat IBM:n osakkeita taikka Microsoftin osakkeita taikka mitä tahansa, joille voi käydä yhtenä päivänä todella huonosti, ja sen jälkeen siellä on eläkerahat, suomalaisten eläkerahat, joilla pitäisi hoitaa yksityisen puolen eläkevastuu. Siinä katsannossa tämä olisi hyvä asia, kun on kysymys hyvästä yhtiöstä, mutta ehkä se on juuri niin kuin ed. Turtiainen sanoi, ei oo rahnaa.

[21] **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle, jolla valtion osuutta voidaan laskea valtionyhtiöissä alemmaksi kuin nykyisin voimassa olevat edus-

kunnan valtuudet antavat mahdollisuuden, on hyvin tärkeä ja, juuri niin kuin ed. Pulliainen edellä totesi, myöskin hyvin ideologinen. Lakiesitystä ei tule talousvaliokunnassa mielestäni käsitellä vain pelkästään teknisenä lakina vaan myös hyvin tärkeänä yhteiskunnallisena suurena kysymyksenä.

Valtionyhtiöillä on ollut ja on edelleen tärkeä merkitys suomalaisen hyvinvoinnin luonnissa. Valtio edustaa omistajana yleisempää intressiä kuin yksityinen omistaja ja sijoittaja, jonka ainoa intressi on sijoitukselle saatava rahallinen tuotto. Valtio voi ja sen tulee aina ottaa omistajana huomioon laajempia yhteiskunnallisia näkökohtia, kuten sosiaaliset näkökohdat, työllisyysnäkökohdat, aluepoliittiset ja myös ympäristöpoliittiset näkökohdat.

Valtiontilintarkastajat varoittavat kertomuksessaan valtion omaisuuden lyhytnäköisestä myyntivimmasta. Tilintarkastajien mukaan valtionvelan lyhentäminen ei saisi perustua valtionyhtiöiden yksityistämisestä saataviin tuloihin. Omaisuuden myyminen valtion velan pienentämiseksi on kannatettavaa ja perusteltavaa vain, jos velan korkokustannusten vähentämisestä saatu hyöty on suurempi kuin olisi myytävän omaisuuden tuoma pääoman tuotto. Tällaisesta hyödystä ei ole esitetty perusteltuja arvioita budjettia koskevan päätöksenteon perustaksi. Näin toteavat Valtiontilintarkastajat. Valtiontilintarkastajat arvostelevat yksityistämistä vain valtion budjettitalouden näkökulmasta. Mielestäni laajempi tarkastelu muuttaa kuvaa vielä kielteisemmäksi yksityistämiselle.

Arvoisa puhemies! Erityisesti Etelä-Pohjanmaalla on ollut aina vähän valtionyhtiöitä. En tiedä, miksi näin on suomalaisessa yhteiskunnassa käynyt. Me olemme olleet vähän kateita muille maakunnille, kun niillä on valtionyhtiöitä. Meillä ei niitä ole. Meidän on pitänyt tulla omillamme toimeen. Meillä on kuitenkin yksi tärkeä eli tällä hetkellä Altia Group ja ennen kaikkea sen tytäryhtiö Primalco, joka antaa työtä tuhansille kansalaisille, ja ennen kaikkea Ilmajoella olevat Koskenkorvan tehtaat, joka ostaa viljaa tietojen mukaan lähes 3 000 tilalta Pohjanmaalla. Enkä näe tässä lakiesityksessä nyt ennen kaikkea sille riittäviä perusteita, että Altia Groupissa pudottaisiin alle 50 prosenttiin.

Arvoisa puhemies! Valtionyhtiöiden yksityistäminen on kansantaloudellisesti niin merkittävä ja suuri kysymys, että kun nyt tämä lakiesitys menee talousvaliokuntaan, toivoisin, että talousvaliokunta voisi harkita, olisiko sen perusteellisen käsittelyn vuoksi tärkeää, että talousvaliokunta pyytäisi tästä lakiesityksestä ennen kaikkea kansantaloudelliselta näkökannalta katsottuna vielä esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan lausunnon ja toisaalta, kun ajatellaan aluepoliittisia ja ennen kaikkea maatalouspoliittisia kysymyksiä, maatalouspolitiikan, metsäpolitiikan jne. merkitystä, myöskin lausunnon maa- ja metsätalousvaliokunnalta. Täällähän on tullut vahvasti esille Altia Group, mutta myöskin edellä esimerkiksi ed. Ranta-Muotio käsitteli Kemiraa ja sen merkitystä maa- ja metsätaloudellemme kokonaisuudessaan. Kun ajatellaan sitten aluepoliittisia kysymyksiä, kyllähän ennen kaikkea Rautaruukilla, Kemijoki Oy:llä jne. on niin suuri, laajakantoinen merkitys, että toivoisin, että talousvaliokunta harkitsisi keskuudessaan, mitä lisälausuntoja, kun asiaa käsitellään, voitaisiin ottaa huomioon.

Tällä hetkellä itse en voi suin päin kannattaa lakiesityksen hyväksymistä tällaisessa muodossa. Lopullisen kantani tietenkin tulen päättämään sitten, kun näen, minkälaisen mietinnön talousvaliokunta lakiesityksestä tulee kirjoittamaan.

22 **Timo Kalli /kesk:** Rouva puhemies! Täällä on käytetty hyviä ja ansiokkaita puheenvuoroja. Ed. Valpaskin totesi, että murheellista tämä valtioneuvoston yksityistämispolitiikka.

Ajattelin ihan muutamalla ajatuksella lähteä siitä, mistä tämä alkoi ja minkä tähden tämä alkoi viime vuosikymmenen vaihteessa, 80-luvun aikana, jolloin valtionyhtiötkin lähtivät laajentamaan toimintaansa ja ostamaan liiketoimintaa Euroopasta ja Euroopan ulkopuolelta. Sitten tultiin 80- ja 90-luvun vaihteeseen, jolloin tuli talouslama ja näiden yhtiöiden velka kasvoi. Kun silloinen valtio ei kyennyt riittävästi panostamaan, valittiin se tie, että lähdetään yksityistämään ja hankkimaan yksityistä pääomaa tilanteessa, jossa yritysten velka oli selvästi suurempi kuin liikevaihto ja omavaraisuusaste oli tippunut. Pakko oli tehdä jotain. Minusta se päätös oli järkevä ja viisas. Kun se päätös tehtiin, ilmoitettiin, että valtionyhtiöitäkin voidaan myydä varovasti, harkiten ja lyhyin askelin. Se on tuottanut hyvää tulosta, ja näin myöskin markkinoilla nämä kaikki yhtiöt ovat saavuttaneet uskotta-

vuutta ja luoneet pohjaa, josta on ollut hyvä jatkaa ja edelleenkin päästä eteenpäin.

Minusta ed. Pulliainen nosti esille oleellisen ja tärkeän kysymyksen. Kun jatkossakin on tarkoitus myydä, on keskeinen kysymys, että myyntiä voitaisiin kohdentaa nimenomaan suomalaisille, varata suomalaisille instituutioille ja yksityisille ihmisille mahdollisuus omistukseen, kannustaa heitä, luoda erilaisia kannustinjärjestelmiä, joilla pankissa makaavaa laiskaa rahaa voitaisiin siirtää omistukseen, jonka kautta suomalaiset pääsisivät osallisiksi siitä omistuksesta, joka on vakaata ja turvallista ja antaa suhteellisen hyvän tuoton. Minusta tämä on oleellinen ja keskeinen kysymys jatkoa ajatellen. Tällä voidaan varmistaa myöskin aluepoliittisia odotuksia siitä, että kun jatkossa investoidaan, investoidaan Suomeen ja investoidaan niin, että se aluepoliittisestikin on kestävää ja järkevää.

Valtio on hyvä omistaja, jos se hoitaa asioita samalla tavalla kuin yksityisetkin yhtiöt, jos se ei holhoa vaan antaa yhtiön vapaasti toimia, operatiivinen johto voi toimia niin kuin siltä edellytetään ja hallinnossa on mukana sen kaltaisia ihmisiä, jotka kokevat ja näkevät ja osaavat tehtävänsä. Valtio ei ole sen parempi tai huonompi omistaja kuin kukaan muukaan.

Muutostilanteessa nimenomaan, kun yhtiöt vankistavat toimialojaan, myyvät rönsyjään ja osiaan ja kun niiden kassaan tulee merkittävästi rahaa ja kun ne miettivät uusia ostoja ja toimialan laajentamisia, yksi suuri, luotettava omistaja on merkittävä ja tärkeä, antaa mahdollisuuden muutokselle, ei synnytä pelkoa, että kun tulee rahaa kassaan, yhtiö pilkotaan ja pistetään lihoiksi. Tässä tilanteessa nimenomaan valtio on hyvä omistaja.

Olen ymmärtänyt, että nyt nimenomaan on kysymyksessä myyntivaltuuden lisääminen ja laajentaminen ja varsinainen myynti tapahtuu omistajan toimesta. Itse ainakin uskon, että siinä käytetään tervettä harkintaa ja myydään ainoastaan silloin, kun se on kannattavaa ja hyvää, ja nimenomaan silloin, kun voidaan vaikuttaa kurssitasoon.

Yhdyn niihin näkemyksiin, että on olemassa yhtiöitä, joilla on isänmaallinen tehtävä jatkossakin. Nimenomaan näiden yhtiöiden omistuspohjaa pitää tarkastella eri tavalla. Varmaan valiokunnassa asiantuntijakuulemisen yhteydessä tähän asiaan on syytä keskittyä hyvin tarkasti ja ottaa tässä huomioon hiukan pidempää linjaa, ei vain lyhyitä, muutaman vuoden, näkökulmia. Uskon, että lakiesitys, kun korjataan ne puutteet, jotka siinä ovat, antaa hyvän mahdollisuuden valtion omistajapolitiikalle ja myös mahdollisuuden valtion omistamien yhtiöiden kehittymiseen niin, että ne, jotka niitä ovat ostaneet ja jatkossakin ostavat, kokevat tehneensä hyvän sijoituksen.

[23] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Koen tämän hallituksen esityksen kokonaisuutena varsin vastenmieliseksi, vaikka myönnän, että totta kai yritysten toimintaedellytykset ovat muuttuneet.

Valtiontilintarkastajat, niin kuin on todettu, ovat varoittaneet myös eduskuntaa lyhytnäköisyydestä, että valtionvelan lyhentäminen on ainakin pystyttävä hoitamaan ilman, että hyvin tuottavaa valtion omaisuutta lähdettäisiin myymään. Ihmettelen todella suuresti sitä vimmaa, jolla jälleen ollaan pyytämässä eduskunnalta uusia myyntivaltuuksia, joilla valtion omistusta yrityksissä ollaan laskemassa.

Hallitus perustelee esitystään muun muassa sillä, että tavoitteena on yhtiöiden kehittäminen, niiden kannattavuus- ja kehitysedellytysten vahvistaminen ja omistusten arvojen ja realisointihyötyjen kasvattaminen. Erityisesti minua huolestuttaa se, kuinka hyvin mahdollisten omistajajärjestelyjen yhteydessä pystytään varmistamaan työpaikkojen säilyminen.

Monessa puheenvuorossa on jo otettu esille esimerkiksi Vapo. Vapo Oy:ssä tämänkin esityksen mukaan määräenemmistö säilyisi. Perusteluissa todetaan, että sahaustoiminnasta tulisi luopua yhtiön kannalta sopivaksi katsottavalla hetkellä. Strateginen selvitys on tehty KTM:n johdolla ja siinä todetaan, että yhtiön tulisi keskittyä energian tuotantoon kotimaisten polttoaineiden, kuten turpeen ja puun, avulla.

Nythän olemme saaneet lukea lehdistä, että Vaposta ollaan kolmannesta myymässä Metsäliitolle. Nämä kirjoitukset valtakunnan päälehdissä ovat olleet erittäin ristiriitaisia. Siellä myös kyseisen yhtiön eli Vapon toimitusjohtaja on todennut, että kevääseen asti hänelle on tavallaan luvattu työpaikka. Toimihenkilöt ovat todenneet, että vaarassa on monta työpaikkaa. Edelleen tällaisia yksiköitten tappolistoja on julkaistu lehdissä, vaikkakin tässä vasta kolmannes on menossa kotimaiselle yhtiölle. Edelleen on todettu, että Vapon johdolla ei enää ole voimaa vastustaa järjestelyjä. Puheenvuoroissa on myös viitattu sii-

hen, että jos näitä omistajajärjestelyjä tapahtuu, osakkaat olisivat kotimaisia, mutta ainakaan tämänkään kaupan kohdalla, vaikka on vain kolmanneksesta kyse, ei se voi olla herättämättä levottomuutta. Ne teollisuuslaitokset, jotka asianomaisen kaupan yhteydessä on mainittu, sijoittuvat pääosin juuri sellaisille alueille, joilla muutenkin työttömyys on erittäin korkea.

Valtionyhtiöthän työllistävät satojatuhansia kansalaisia ja turvaavat tietysti elämisen edellytykset laajoilla alueilla eri puolilla maatamme. Valtionyhtiöillä on ollut perinteisesti ja on vieläkin tärkeä alue- ja elinkeinopoliittinen rooli. Niitä on voitu — ja uskon, että jatkossakin voidaan — kehittää henkilöstön ja koko yhteiskunnan edut huomioon ottaen. Siis näitä yhtiöitä voidaan kehittää niin, että molemmat otetaan huomioon.

Monissa puheenvuoroissa on painotettu tulevaa valiokuntakäsittelyä. Valiokunnalta me todella kaikki varmasti odotamme erityisen tarkkaa analyysiä kaikista lakiesityksessä mainituista yhtiöistä. Jokaisen yhtiön kohdalla on tarkkaan mietittävä yksityistämisen valtuuksien muuttamista, jos ja kun niitä muutetaan. Lähtökohtana tulee jatkossakin olla työpaikkojen säilyttäminen. Kun nämä yhtiöt on lakiesitykseen laitettu, käsittääkseni ne todella ovat kunnossa, on varmasti tiedossa, että näille myös ostajat löytyvät.

Tämäkin lakiesitys koskee tavalla tai toisella tosiaan tuhansia työntekijöitä, heidän perheitään ja välillisesti huomattavasti suurempaa joukkoa. Vielä kerran: Toivottavasti valiokunnalta saamme erityisen seikkaperäisen ja tarkan selvityksen. Tällä asialla on erittäin paljon merkitystä koko maamme tulevalle kehitykselle.

[24] **Timo Kalli /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kähkönen epäili Vapon ja Metsäliiton välistä kauppaa, jossa Metsäliitto osti osan Vaposta. Ed. Kähkönen epäili, että se on huono asia. Itse olen vakuuttunut siitä, että tämän kaupan ansiosta nimenomaan Vapo sai uutta voimaa ja tietoa ja sitä tietämystä, jolla nimenomaan kotimaisen energian lisäkäyttöä voidaan laajentaa. Nimenomaan tämän ansiosta maaseutualueille ja syrjäalueille syntyy uutta toimeliaisuutta ja uusia työpaikkoja, kun voidaan nimenomaan entistä enemmän kiinnittää huomiota hakkuujätteisiin ja nuoren metsän kunnostuskohteista tulevan energiapuun hyötykäyttöön.

[25] **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vapon kauppa on sikäli vielä epäselvä, että Vierumäen Teollisuus Oy:n johtaja Kopra kommentoi kauppaa Helsingin Sanomissa tällä viikolla. Hän kertoi, että ainoastaan Vapon sahoista oli tarjouspyyntö ja he tarjosivat 400 miljoonaa markkaa mutta Metsäliitto erityisneuvottelujen jälkeen ostaa 550 miljoonalla kolmasosan Vaposta. Vierumäen Teollisuus Oy:n johtaja Helsingin Sanomien mukaan pitää ihmeellisenä sitä kauppaa.

[26] **Lauri Kähkönen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näin tosiaan on kuin ed. Kuosmanen totesi.

Ed. Kallille: Todella en mahda mitään sille, että epäilen tätä kauppaa. Se ei todella vielä ole varmistunut. Henkilökohtaisesti tietysti toivon, että olen väärässä ja että tämä kauppa, jos ja kun se toteutuu, vahvistaisi Vapo Oy:tä. Mutta niin kuin sanottu, joka tapauksessa, kun ajatellaan, että sitä kauppaa on perusteltu ennen kaikkea puun hankinnalla, tässä voivat tulla esille eturistiriidat ja todella osa Vapon tehtaista joutuu lopettamaan toimintansa.

[27] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle, jonka perusajatus on valtion omistusosuuden laskeminen muutamissa valtio-omisteisissa yhtiöissä, pitää toki sisällään aika merkittävän periaatteellisen kysymyksen. Sen vuoksi ajattelin ihan muutamaa näkökohtaa tarkastella.

Ensinnäkin viittaan siihen, mitä valtionyhtiöpolitiikka kaiken kaikkiaan on Suomessa merkinnyt tuotannollisen ja teollisen toiminnan perustan aikaansaamisessa, ja jopa siihen, mihin ainakin ed. Ranta-Muotio viittasi: Aikanaan pääministeri Kekkosen linjauksena vuonna 1952 ilmestynyt pamfletti "Onko maallamme malttia vaurastua" on pamfletti, joka linjaa aika pelkistetysti sen strategian, jonka pohjalta teollistamista Suomessa toteutettiin. Siinähän nimittäin oli tällainen perusnäkemys, että valtionyhtiöitä perustetaan sinne, missä ei ole riittävän vahvaa yksityistä yrittämistä. Vastaavasti vahvistetaan yksityisen yrittämisen edellytyksiä, jotta saataisiin myös se kukoistamaan. Voi sanoa, että tämä oli tuotannollisen ja teollisuuspolitiikan strategian kahden ladun politiikka, joilla molemmilla edettiin määrätietoisesti 50-, 60-, 70-, jopa 80-luvuilla, ja jos näin jälkeenpäin arvioidaan harjoitettua

politiikkaa, voidaan sanoa, että jopa nyt esillä olevista valtionyhtiöistä muutamilla on ollut aivan ratkaiseva merkitys alueellisen kehityksen tasapainottajana.

Sen vuoksi minä enemmänkin nyt kysyisin, arvoisa rouva puhemies, sitä, missä viipyy kokonaislinjaus teollisuuspolitiikasta, kokonaisvaltainen näkemys, strateginen näkemys, siitä, millä tavalla kestävä tuotanto- ja teollisuuspolitiikka vahvistuu Suomessa tulevaisuudessa. Se, että me vain vannomme markkinaehtoisen kehityksen kaikkivoipaisuuteen, vaikka hyvin pitkälle tuen markkinalähtöistä ajattelua, ei kuitenkaan nykyisillä lähtökohdilla luo riittävää perustaa. Minusta meidän pitäisi tämänkin keskustelun yhteydessä huomata, että loppujen lopuksi kansainvälinen kehitys, joka tällä hetkellä luo vaurautta Suomelle, on muutaman yhtiön varassa. Jos ajatellaan, että meiltä Suomesta poistuisi Nokia, poistuisi Sonera, poistuisi muutama näistä yhtiöistä, jotka ovat nyt tarkastelun kohteina, niin kansainvälinen kilpailukykyisyys, kansainvälisen liiketoiminnan vetovoima ja heijaste, jonka varassa Suomen vauraus on rakentunut viimeistenkin vuosien aikana, kokisi aika merkittävän kolauksen.

Tämän vuoksi minusta meidän pitäisi näiden myyntivaltuuksien rinnalla tarkastella myös niitä vaihtoehtoisia näköaloja, mitä todella merkitsisi se, että valtion politiikka olisi paljon nykyistä dynaamisempaa, ei niin että suljemme mustavalkoisesti mahdollisuuden myydä valtionyhtiöitä, mutta että politiikka olisi paljon nykyistä dynaamisempaa. Panisimme nopeammin liikkeelle uutta, tarvittaessa nopeammin luopuisimme elinvoimaisesta toiminnasta, mutta tunnustaisimme myös sen tosiasian, että vaikka monella tavalla teollinen toimintaympäristö on muuttunut, olemme yhä enemmän riippuvaisia osaamisintensiivisestä toiminnasta, jonka kansainvälisen kilpailukyvyn luominen on kaikesta huolimatta hyvin pitkäjänteistä toimintaa.

Jos ajattelen esimerkiksi Oulun seudun menestystä, jolle alueelle viimeisten kymmenen vuoden aikana on luotu noin 10 000 uuden talouden työpaikkaa, niin ne eivät ole syntyneet viime vuosien investoinnein. Perusta on luotu 60—70-luvulla, ja tältä pohjalta olemme nyt onneksi saaneet Oulun alueella nauttia niistä investoinneista, jotka on hyvin pitkälle perustaltaan valtiojohtoisesti toteutettu. Suljemmeko silmämme siltä vastuulta, että perustan rakentamisessa tarvitaan joka tapauksessa myös sellaista aineellista pääomamassaa, että harvoin sitä löytyy riittävästi yksityisiltä toimijoilta tässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa? Tämä pitäisi myös huomioida nyt, kun keskustelemme näistä ratkaisuista.

Arvoisa rouva puhemies! Ihan viimeisenä näköalana nostan esille yleisperusteluissa esille otetun kolmijaon arvioitaessa toimialoja: Mitä merkitsevät yhtiöt, jotka toteuttavat valtion erityistehtävää, muut valtiollisesti strategisesti tärkeät yhtiöt ja kolmantena yhtiöt, joissa valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi? Minusta tämä kolmijako on varsin perusteltu. Liittäisin kuitenkin tähän toiseen ryhmään edelleen näkökulman siitä, mikä näiden yhtiöiden ja eri toimialojen ydinosaamisalueiden merkitys on alueellisen kehityksen tasapainon näkökulmasta. Toivonkin, että nämä näköalat huomioidaan lopullisessa tarkastelussa, kun päätämme esillä olevasta lakiesityksestä.

[28] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ajat ovat monessa muuttuneet. Siinä, missä valtiota tarvittiin vielä muutama vuosikymmen sitten teollistajaksi sellaisilla toimialoilla, joilla teollistuminen ei muuten lähtenyt liikkeelle, sellaisilla maantieteellisillä alueilla, joilla muutoin ei kunnollisia teollistumisen edellytyksiä, näitä perusteita ja näitä vaateita ei aivan vastaavassa ja samassa mitassa enää ole, oikeastaan ei likimainkaan useimpien toimialojen osalta. Niinpä se tie, millä Suomi on kulkenut viimeiset runsaat kymmenen vuotta yksityistäen asteittain pienin paloin sellaisia yrityksiä, jotka toimivat avoimilla, täysin kilpailluilla markkinoilla, sellaisilla toimialoilla toimivia yrityksiä, joilla toimialoilla ei ole mitään erityistä kansallista tehtävää, tämä tie, tämä politiikka, on mielestäni pääpiirteissään ollut aivan oikea.

Tässä hallituksen esityksessä esitetään yksityistämistien, yksityistämisprosessin, jatkamista pääpiirteissään mielestäni edelleen tälläkin kertaa hyväksyttävällä tavalla hyväksyttävässä suunnassa. Muutama, sanoisiko, kyseenalaistaminen tai kysymysmerkki on syytä kuitenkin mielestäni heittää nyt hallituksen tekemän esityksen suuntaan.

Ensimmäinen liittyy siihen, että mielestäni edelleenkin Suomessa on toimialoja, yksi ylitse muiden, joilla kansallinen omistajuus, valtion omistaminen, on perusteltua ja tarpeen. Se on energiantuotanto, energiapolitiikka, erityisesti

sellaisissa yhtiöissä, joiden toiminta perustuu nimenomaan ja erityisesti kotimaisten energiaraaka-aineitten käyttöön. Tällaisten yritysten kohdalla ilman muuta, muitta mutkitta, enemmistöosuuksien antaminen yksityiselle sektorille tai yksityisille sijoittajille ei mielestäni ole perusteltua. Kansallisten erityisen perusteluitten lisäksi tämäntapainen kyseenalaistaminen on mielestäni paikallaan myös siitä lähtökohdasta, että eivät liioin maailmalla noilla toimialoilla toimivat yritykset ole yksityisiä, normaalilla tavalla toimivia yrityksiä kaikin osin. Monissa maissa on nimenomaan valtio omistajana energiapolitiikan keskeisillä yritystoiminnan osa-alueilla. Tämä seikka omien kansallisten perusteitten lisäksi mielestäni painaa siihen suuntaan, mitä sanoin.

Tarkalla harkinnalla ja pidättyväisyydellä on erityisesti energiayhtiöiden osalta yksityistämisen tietä kuljettava. Minusta on aivan välttämätöntä ja paikallaan, että erityisesti esimerkiksi Vapon kohdalla pysähtyminen tapahtuu tässä esitetyllä tavalla 50 prosenttiin, mutta kysyä sopii, onko Kemijoen kohdalla sen alle meneminen perusteltua ja paikallaan, niin kuin hallitus esittää.

Edelleen voi kysyä, ovatko paikallaan Fortumin kohdalla suunnitelmat ja aikomukset, joita tiedettiin keväällä olevan olemassa, jotka ilmeisesti tällä hetkellä edelleenkin ovat jossakin muhimassa; onko niistä ainespuista syytä myöhemminkään hallituksen tuoda sellaisia ratkaisuja eduskuntaan, mitkä ratkaisut keväällä olivat paininpuissa. Tässä esityksessähän sellaista ehdotusta ei Fortumin osalta ole, mutta kun asia Fortuminkin osalta on valmistelussa, on mielestäni syytä hyvin pidättyväisesti suhtautua myös siinä kovin pitkälle menevien lisäaskeleitten ottamiseen.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi toimiala ja sillä toimialalla toimiva yritys on niitä yrityksiä, joihin äsken sanottu epäily kovin pitkistä askeleista hyvin sopii. Se yritys on erityisesti Altia Group. Kysymys on toimialasta, joka kansallisesti on monella tavalla ei vain teollisuuspoliittisesti vaan myös sosiaalipoliittisesti, maatalouspoliittisesti ja aluepoliittisesti hyvin tärkeä toimiala. Tämän tyyppisillä toimialoilla sellaisten askeleitten ottamista, jotka antavat merkittävän sanansijan yksityisille sijoittajille, sellaisten askeleiden ottamista täytyy ja kannattaa mielestäni varoa.

Arvoisa puhemies! Nämä pari huomautusta, toinen liittyen erityisesti energiatoimialaan ja toinen Altia Groupin monella tavalla kansallisesti tärkeään strategiseen toimialaan. Näiden osalta erityisesti toivon, että tämän esityksen valiokuntakäsittelyssä pohditaan, onko nyt esitetyillä askelilla oikea mitta vai tulisiko sitä askelta lyhentää. Niin ikään, toistan vielä, toivon, että Fortumin osalta meneillään oleva pohdinta käy hyvin tarkan seulan lävitse.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, vielä yhdyn siihen, mitä ed. Kiviniemi omassa puheenvuorossaan muutoin sanoi. Tällä tarkoitan erityisesti suhtautumista siihen, mikä on tai mikä tulisi olla valtion roolin nykyaikaisessa, uudenaikaisessa teollistamisessa, teollistamispolitiikassa. Siinä missä valtion mukaantulo aiemmin heikoilla alueilla, maantieteellisillä alueilla tai muutoin toimialoilla, joilla ei päästy liikkeelle teollistamisessa, siinä missä mukaantulo noille aloilla aikanaan tapahtui suoran omistajuuden kautta, valtionyhtiöiden perustamisen kautta, siinä valtion mukaantulolla tänä päivänä voisi olla ja tulisikin olla toinen tapa.

Nyt valtio voi tulla mukaan sellaisiin yksityisiin yrityksiin erilaisten omien pääomasijoitus- ja riskisijoitusinstrumenttien kautta, joita valtiolla itsellään jo tällä hetkellä on. Finnvera, Teollisuussijoitus ovat erityisesti sellaisia valtion omistamia yrityksiä, joiden kautta valtio voi tälle ajalle hyvin sopivia teollisuuspoliittisia mukaantuloja tai teollisuuspoliittisia edistämistoimenpiteitä parhaalla mahdollisella tavalla edistää. Kun näin sanon, että valtio voi tänäkin aikana olla mukana tämmöisessä teollisuuspolitiikan edistämistyössä, samalla tarkoitan sillä sitä, että todella tänäänkin tämän tyyppistä valtion mukanaolon tarvetta on. Meillä on sellaisia uusia toimialoja, joilla on mahdollisuuksia, mutta pääomia puuttuu. Meillä on sellaisia maantieteellisiä alueita, jotka painiskelevat erityisesti pääomaköyhyyden kanssa ja potevat erityisesti vähän reippaamman riskin ottamisen puutetta. Näihin tarpeisiin näitten valtion instrumenttien mukaantulo on mielestäni tarpeen ja perusteltua. Se on sitä nykyaikaista valtion teollistamispolitiikkaa. Siinä enää suorien omien yhtiöitten perustaminen ei ole oikea tie, vaan siinä äsken sanotuin instrumentein mukaanmeno on paljon käyttökelpoisempaa ja tähän aikaan paremmin sopivaa.

[29] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni valtion yksityistämispolitiik-

ka 90-luvulla on ollut ihan oikea-aikaista ja oikeasuuntaista. Vaikka Lipposen ykkös- ja kakkoshallituksessa kauppa- ja teollisuusministerinä ovat olleet ministeri Kalliomäki ja ministeri Mönkäre, jotka ovat taustaltaan sosialidemokraatteja, siitä huolimatta annan täyden tunnustuksen heidän työlleen. Meidän täytyy muistaa, että kansainvälinen kilpailutilanne on muuttunut sen jälkeen, kun Suomi 80-luvulla lopetti suljetun talouden, eli maailma on kansainvälistynyt Suomessakin.

Niinpä nämä yhtiöt, esimerkiksi metsäyhtiöt, ensin fuusioivat Suomessa, sitten Pohjoismaissa, Euroopassa ja nyt ovat menossa Atlantin yli Yhdysvaltoihin. Jos tällaista markkinaehtoista kehitystä ei olisi tapahtunut, olen vakuuttunut siitä, että Enso-Gutzeit tänä päivänä ei olisi sitä kuin tänään on Stora Enso eli niitä valtavia investointeja, joita esimerkiksi Imatrallakin Stora Enso on tehnyt kotimaahan, ei Enso yksin erittäin velkaantuneena yhtiönä olisi pystynyt tekemään.

Sitten energiaratkaisusta Suomessa: Itse henkilökohtaisesti talousvaliokunnassa vastustin IVO—Neste-fuusiota siinä mielessä, että kun betoni- ja lihakauppa isketään yhteen, niin ei siinä mitään fuusioetua tule. Mielestäni Nesteen olisi pitänyt hakea fuusiokumppani öljyalalta, muualta kuin Suomesta. Samoin IVOn olisi pitänyt hakea jokin energiajätti yhtiökumppaniksi muualta. Jos näin olisi tapahtunut, niin olen vakuuttunut, että Fortumin osakkeiden arvo olisi aivan eri luokkaa tänä päivänä. Niinpä Kemijoki Oy mielestäni pitäisi fuusioida nyt Fortumiin eli tehdä iso energiajätti niin kauan kuin se on mahdollista, koska jos nyt Kemijoki yksityistetään, niin olen vakuuttunut, että norjalaiset ovat erittäin kiinnostuneita ostamaan sen osakkeita.

30 **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Hallituksen esityksessä on kolme Lapille ongelmallista asiaa eli kolmen yhtiön osalta tulee järjestelyjä, jos esitys hyväksytään. Ensimmäinen koskee juuri Kemijoki Oy:tä. Sen yhtiön kanssa on jo muutenkin oltu aika tuskissaan Lapissa. Meistä se ei ole Lappia koskaan riittävästi ottanut huomioon. Jos se nyt sitten yksityisille myydään — esityksessä lähdetään siitä, että pitää antaa niin paljon, että joku kiinnostuu eli saa siitä enemmistön — niin se saattaa olla jopa ulkomainen, ja silloin ollaan kyllä ihan eri tilanteessa ajatellen monia Lapin kysymyksiä.

Toinen huolenaiheeni koskee, kun haluan vielä puhua omasta aluenäkökulmastani, Vapoa. Hallituksen esityksen perusteluissa on hankala lause, että Vapon sahaustoiminnasta luovutaan. Tähän pitää nyt kyllä kiinnittää huomiota. Meillä on ed. Kuosmasen kanssa siellä yhteisen tutun tien varressa yksi saha, Peuravuonon saha, jota Vapo pitää ja joka on pystytty pitämään yhteisellä poliittisella vaikuttamisella toiminnassa. Jos tämmöinen lause jää hallituksen esityksen perusteluihin, niin kyllähän sekin taistelu vaikeutuu.

Sitten on vielä Outokumpu Oy. Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä, minkä takia ei myönnetä sitä, että valtion omistuksessa Tornion jaloterästehdas ja Tornion tehtaat ovat kehittyneet ääretömän hyvin. Se on Outokummun lippulaiva. Valtion omistuksesta ei ole ollut mitään haittaa. Päinvastoin, se on ollut tuki ja turva. Miksi se pitää nyt yksityistää? Minä en sitä yksinkertaisena maalaispoikana ymmärrä. Kai tässä halutaan mennä uusliberalismin tietä niin nopeasti kuin tällä hetkellä päästään.

31 **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valtionyhtiöillä on edelleen merkittävä aluepoliittinen rooli erityisesti Pohjois-Suomen kannalta. Pidän tärkeänä, ettei valtio vetäydy kokonaan pois merkittävän perusteollisuuden omistuksesta eikä luovu enemmistöomistuksista energiayhtiöissä. Tämä on kansallisesti tärkeä strateginen kysymys.

Toinen tärkeä näkökohta on, kuinka valtionyhtiöitten yksityistämisistä saatuja rahoja kohdennetaan. Pidän tärkeänä, että merkittävä osa valtion saamasta rahoituksesta kohdennetaan Pohjois- ja Itä-Suomen elinkeinoelämän vahvistamiseen, erityisesti osaamiseen, mutta myöskin infran sekä erilaisen riskisijoitustoiminnan edistämiseen. Tällä luodaan edellytyksiä koko maan tasapainoiselle kehittämiselle niin, että ne alueet, joilla näitten yhtiöitten varallisuus on kehittynyt, saavat osansa myös tästä hyvinvoinnista ja voivat luoda uusia työpaikkoja ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

32 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun Enso-Gutzeit aikoinaan siirtyi valtion omistukseen, niin silloin syynä oli se, että norjalainen omistaja katsoi kyseessä olevan niin kovan riskin vuoden 1918 tapahtumien jälkeen, että se ei halunnut enää pysyä niin epävarmassa maassa

omistajana. Monesti historiat näissä valtion yrityksissä ovat hyvin erilaisia, mutta niillä on ollut oma tärkeä roolinsa ja on edelleenkin. Mielestäni puheet ja puheenvuorot riskisijoitusten tai yleensäkin riskiteollisuuden tukemiseksi ja riskin ottamisen helpottamiseksi Suomessa ovat paikallaan tulevaisuudessakin.

Haluaisin, puhemies, tässä vain todeta sen, että Ekokem on myös listalla, ei juuri tässä hallituksen esityksessä, mutta muuten. Kun täällä on viitattu Tekesiin ja muihin tämän tyyppisiin sijoitusmahdollisuuksiin, niin yleensäkin valtion pitäisi omassa sijoitus- ja tukitoiminnassaan suorittaa sekä ympäristö- että myös sosiaalisten vaikutusten arviointia. Sitä ei kai todellakaan ole tehty, tosin ei yksityiselläkään puolella.

33 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kalli sanoi minun olevan murheissani valtionyhtiöpolitiikasta. Tämä on totta. En luota nimittäin ed. Kallin tavoin hallituksiin, että ne myisivät valtion omaisuutta viisaasti. Sen takia valtuuksia ei pitäisi antaa eduskunnalta pois hallitukselle, koska hallituksia on ollut niin monenlaisia, esimerkkinä vain Ahon hallitus, joka aloitti muun muassa täällä paljon puhutun Rautaruukin myynnin. Silloin kauppa- ja teollisuusministerinä oli Seppo Kääriäinen. Hänhän taipui silloin virkamiesten tahtoon tässä myyntiasiassa. (Ed. Laukkanen: Mitä haittaa siitä on tullut?)

Myyntivaltuuksien luovuttaminen ministeriöön ja hallituksille näyttää johtavan siihen, että virkamiehet tekevät kauppoja ja päätöksiä sillä tavalla, että ministerit eivät niitä isommasti vastusta. Niinhän on käynyt muun muassa ydinvoima-asiassa, että hyvin helposti ministerit taipuvat korkeitten virkamiesten tahtoon.

34 **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puhuttu asiasta ja asian vierestä, niin kuin tapa on. On todella valittava valtion omaisuuden joko valtiolla pitäminen tai myyminen. Se on hyvin monitahoinen asia. Siinä on aluepoliittiset näkökohdat otettava hyvin vakavasti huomioon, eikä missään tapauksessa semmoista omaisuutta saa myydä, jolla on kriisiajan valmiuden kannalta tärkeä merkitys. Sitä ei saa päästää ulkomaisten käsiin, ettei se tulisi suljetuksi ennen todellista tarvetta.

Olen kuullut lausuttavan, että kannattavaa, siis tuottavaa, omaisuutta ei saa myydä. No, tuottamatonta omaisuutta kukaan ei arvosta, sen myyminen on vaikeampaa. En oikein hirveän vakavasti jaksa ottaa esimerkiksi ed. Valppaan huomautuksia siitä, miten omaisuutta olisi hallinnoitava, kun ne huomautukset tulevat tänne salin oikealle laidalle. Näytöt teidät porukkanne pääoman hoito- ja hallintointikyvystä ovat hyvin kyseenalaiset, joten on todella vaikea ottaa neuvoja teiltä vastaan siitä, miten pääomia on hallinnoitava ja myytävä.

35 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Mielestäni jokaisen yrityksen kohdalla on katsottava erikseen, mikä valtion omistusosuus voisi olla, enkä tule vastustamaan tätä ehdotusta. Mielestäni hallitus on asian tutkinut, ja myöskin omassa ryhmässämme on tutkittu tätä asiaa hyvin tarkkaan. Valtionyhtiöiden nykyinen henkilöstöpolitiikka ei ole ollut juurikaan sen parempaa kuin muissakaan yrityksissä. Tosin joissakin yrityksissä on ehkä ollut henkilöstön edustusta vähän enemmän hallinnossa, mutta muutoin se on ollut monissa yrityksissä aika heikkoa, vaikka valtio on ollut omistajana.

Rautaruukista voisin sanoa, että sinne on tehty miljardien investoinnit. En tiedä, olisiko niitä voitu tehdä, jos yksityistämistä ei olisi siinä aloitettu. Voi epäillä, että valtiolla itsellään ei olisi ollut niin paljon rahaa siihen satsata.

Toinen esimerkki on entinen Rautaruukin tytäryhtiö Transtech, joka tarvitsi toimeentulotukea lähes vuosittain 90-luvulla, ja tänä päivänä, kun siinä on omistajana Talco, yritys on saanut kauppoja ja työtä nimenomaan Talcon kautta lisää. Se on turvannut esimerkiksi Otanmäkeen työpaikat nyt pitkäksi aikaa. Saa nähdä, miten käy sitten, kun tulee laskusuhdanne.

Miten nämä rahat pitäisi käyttää? Osa velanmaksuun, osa uusiin investointeihin, joihin ei nyt esimerkiksi EU-rahoituskaan tule riittämään. Muun muassa Kainuussa on tällä hetkellä niin paljon investointitarpeita, että nämä rahoitukset eivät tule riittämään, ja valtionyhtiöiden myyntituloja tarvittaisiin kipeästi.

36 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Mielestäni kauppa- ja teollisuusministeriön esittämät linjaukset valtionyhtiöiden osittaisesta yksityistämisestä ovat pääosin ihan perusteltuja. Ainoa, mitä tietysti toivon valiokunnassa vähän tarkemmin mietittävän, koskee Kemijoki Osakeyhtiötä. Energia-alalla on tietysti sellaisia perusrakenneyhtiöitä, joissa kannattaa miettiä,

olisiko valtion yli 50 prosentin omistusosuus edelleen suotavaa.

Kaiken kaikkiaan, kun näistä keskustellaan, minun mielestäni pitäisi puhua enemmän myös siitä, kenelle myydään. Olisi tärkeää, että meillä olisi suomalaisia vakaita ostajia, jotka voisivat olla mukana näiden yhtiöiden kehittämisessä, ja toiseksi, että näille perusteollisuuden yhtiöille löydettäisiin myös strategisia kumppaneita, jotka mahdollistaisivat niiden kehityksen ja sen, että ne pystyvät kilpailemaan maailmanlaajuisilla markkinoilla. Hyvä esimerkki tästä on Outokummun ja Avestan yhteistyöjärjestely. Ylipäätäänkin pitäisi suosia enemmän strategisia kumppanuksia kuin sitä, että pelkästään pörssin kautta myydään semmoisille sijoittajatahoille, joiden pitkän tähtäimen aikeista on vaikeampi pysyä perillä. Viittaan nyt tässä erilaisiin eläkeyhtiöihin ja muihin ammattisijoittajiin. Mieluummin suosisin näissä tapauksissa liittolaisten hakemista.

37 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama vuosi sitten oli televisiossa hyvä ohjelma, jonka keskeinen henkilö oli kauppatieteen tohtori Urmas. Ohjelman nimi oli "Tuhlaammeko UKK:n perinnön"? Siinä tuotiin esille menneiltä vuosikymmeniltä valtionyhtiöitten merkitys tälle maalle.

Aika on tietysti muuttunut, mutta meidän kannaltamme on olennaista, että emme tuhlaa sitä pääomaa, joka näissä on, että emme tuhlaa periaatetta koko maan asuttuna ja elinvoimaisena pitämisestä, emme tuhlaa emmekä menetä tuota edellytystä. Samalla on myös taloudellisesta pääomasta kysymys, että se ei mene hukkaan, vaan että se on Suomen kansalaisia palvelemassa, työllistämässä ja pitämässä maakuntia asuttuina ja elinvoimaisina. Nämä periaatteet ovat mielestäni hyvin tärkeitä.

Minä pelkään, että jos ulkolainen sijoittaja saa jotakin haltuunsa, ei ole taattu, että hän harjoittaa toimintaa Suomessa. Voi olla, että toiminnat siirtyvät jonnekin muualle, ja jos jossakin sijoituspelissä katsotaan, että onkin tarpeen kehittää jotakin muualla ulkomailla olevaa yksikköä, niin kenties suomalainen yksikkö siinä suuressa pelissä joutuu lopetettavaksi. Hyvin kriittisesti ja tarkan harkinnan jälkeen tässä kysymyksessä tulee edetä.

38 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Aula puhui strategisesta kumppanuudesta ja myyntistrategiasta. Minusta hän on siinä täysin oikeassa ja sen tyyppistä pitäisi varmasti harrastaakin. Toivoisin, että ministeriön virkamiehet tarkasti lukevat nämä puheenvuorot, joita täällä on käytetty tässä suhteessa.

Täällä on myös puhuttu henkilöstön suulla. On sanottu, että henkilöstö vastustaa näitä myyntejä. Mielestäni kukaan tässä salissa ei voi puhua kaikkien niiden työntekijöiden puolesta, jotka työskentelevät yhtiöissä, joissa on valtion osuutta jäljellä, koska niissä on myös erilaisia näkemyksiä, erityisesti silloin, kun henkilöstö on perehtynyt asioihin ja yhtiön tulevaisuuteen ja investointimahdollisuuksiin. Ennen kaikkea niissä yrityksissä, missä on investointitarvetta lähiaikoina, on mielestäni tärkeää, että henkilöstö pidetään koko ajan ajan tasalla siitä, minkälaiset ne vaihtoehdot yleensä ovat. Muuten käy niin, että voi joutua kaatumaan saappaat jalassa.

39 **Markku Laukkanen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Toivoisin, että ed. Huotari harrastaa vähän tällaista opintokerhotoimintaa vasemmistoliiton sisällä myös ed. Valppaan suuntaan. Rautaruukki on hyvä esimerkki siitä, mitä olisi tapahtunut, jos ei olisi avattu tavallaan tätä yksityistämistietä. Ei olisi syntynyt sellaista voimavaraa, mikä Rautaruukin tämän päivän kehityksen ja huomisen kehityksen pohjana tänä päivänä on. Eli tämä vain, ed. Valpas, osoittaa sen, että eihän se, että meillä on sataprosenttinen valtionyhtiö, takaa enää myöskään aluepolitiikan kannalta yhtään mitään. Ei se, että on valtionyhtiö, ole tae, että se pysyy Raahessa tai se pysyy Kainuussa tai Keski-Suomessa. Sen täytyy myöskin toimia avoimilla markkinoilla globaalissa taloudessa, sen täytyy olla kilpailukykyinen, sillä täytyy olla hyvät tuotteet, ja sillä täytyy olla tavallaan se toimintaympäristö tunnistettavissa, missä tänä päivänä yhtiöt markkinoilla toimivat. Tämäkin on tietysti tosiasia, että Lipposen hallituksethan ovat, ensimmäinen ja toinen, avanneet myöskin valtionyhtiöiden omistuksen yksityistämistä paljon enemmän kuin aikaisemmat hallitukset yhteensä.

Rouva puhemies! Mitä tulee siihen kysymykseen, mihin näistä saadut varat käytetään, totta kai meistäkin on ihan selvää, että valtionvelan maksuun kyllä, mutta samalla täytyy huolehtia siitä, että käytetään niitä varoja sitten myöskin alueella olevien yritysten siemenrahoitukseen. Siinä on mitä parhain tapa koettaa auttaa niitä

alueita, jotka eivät vielä ole päässeet mukaan innovatiivisten kasvualueiden vauhtiin, ja huolehtia myöskin tällaisten niin sanottujen valkoisten alueiden kehityksestä, joissa ei ole korkeakoulua.

Lopuksi, rouva puhemies, haluan ottaa vielä esiin kysymyksen edustavuudesta, eli kuka käyttää sitten omistajavaltaa valtionyhtiössä. Se on minusta kyllä selvä puute, että hallituksen esityksessä sitä ei kovin pitkälle vielä arvioitu. Minusta on selvästi asetettava suuri kysymysmerkki siihen, onko oikea tämä nykymalli, jossa pääsääntöisesti ministeriön virkamies istuu valtionyhtiön hallituksessa omistajan edustajana samaan aikaan, kun ministeriön virkamies on myös tavallaan lainvalmistelija. Vai pitäisikö eduskunnan kautta tapahtuvaa myötävaikutusta lisätä valtionyhtiöiden hallinnossa, mikä on minusta suorempi tapa tuoda omistajavalta siihen mukaan?

[40] **Unto Valpas /vas** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On mielenkiintoista ollut huomata tänä iltana, että Rautaruukista ja Raahen asioista tuntuu tiedettävän Kymenlaaksosta ja Kainuusta käsin paljon paremmin kuin sieltä paikan päältä. (Ed. Laukkanen: Globaali talous!) Täytyy todella ihmetellä näin. Myöskin ihmettelen sitä, jos sanotaan, mitä mieltä henkilöstöjärjestöt ovat siellä tästä asiasta. On selvää, että jos siellä on tuhansia ihmisiä, joukossa voi olla muitakin mielipiteitä, mutta kaikki henkilöstöjärjestöt yhdessä vastustavat näitä puuhia, mitä nyt ollaan tekemässä. Näyttää siltä, että on ehkä parempi, että he tulevat vielä kertomaan tietämättömille edustajille oman näkökantansa, koska tämmöisiä epäilyjä tuntuu edelleen olevan.

[41] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! On helppo vastustaa niin kauan, kun ei tiedä todellista vaihtoehtoa, mikä se on. Nyt rautaruukkilaisten on helppo vastustaa myyntiä, koska heille nämä investoinnit on jo tehty, ja ymmärrän ehkä heidän tilanteensa.

Kun ed. Valpas puhui siitä, että ei olisi ollenkaan pitänyt lähteä yksityistämään Rautaruukkia, niin kysyn, mikä se tilanne olisi silloin ollut, kuinka paljon, montako miljardia, valtiolla olisi ollut rahaa laittaa niihin investointeihin, jotka olivat aivan välttämättömiä. Minusta Rautaruukki on tällä hetkellä erittäin nykyaikainen laitos. Siinä on suljettu kierto, joka on aivan uskomatonta, jos kuka käy siellä katsomassa, minkälainen tuotantolaitos se on.

Uskoisin, että myös Transtechilla henkilöstö vastusti, koska se pelkäsi, koska ei koskaan voinut tietää, millainen omistaja tulee. Oli pelkona, että työpaikat menevät. Tänä päivänä, jos menen Talcon tehtaalle sanomaan, että olisin vastustanut tätä ratkaisua, niin he sanoisivat, että se olisi ollut huono, eli nyt he ovat tyytyväisiä siihen. Yritys säilyi siellä, on paljon varmemmalle pohjalla kuin Transtechin aikaan oli koskaan. Näin se ainakin tämän kohdalla on.

Tietenkin on kyse siitä, miten näitä asioita katsoo ja miten uskaltaa tavallaan avata silmänsä siinä tilanteessa. Minä tiedän, että siinä on paljon uhkakuvia ja ihan todellisiakin uhkia. Koskaan ei voi tietää, mikä yritys enää täällä pystyy toimimaan viiden tai kymmenen vuoden kuluttua.

[42] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laukkanen toi tärkeän kysymyksen esille. Kuka käyttää valtion omistamissa yhtiöissä valtion äänivaltaa? Tuo kysymys on kyllä aiheellista selvittää siten, että se vastaa mahdollisimman paljon nimenomaan näissä tapauksissa eduskunnan tahtoa. Mutta jo tuo on sinänsä arvokasta, että siellä joku käyttää suomalaista äänenpainoa. Nythän vaikka nämä tuotantolaitokset sinänsä ovat olemassa, mutta jos ne ovat kovin suurien kansainvälisten konsernien osia ja jos tämä konserni meneekin konkurssiin ja joutuu lopettamaan, niin ei ole taattu, mitkä yksiköt siinä jatkavat. Onhan nähty elämässä, että kun suurempi yhtymä menee konkurssiin, niin se saattaakin lopettaa sen seurauksena muutoin toimineen pienemmän yksikön ja silloin sillä saattaa olla hyvin kielteiset vaikutukset. Minä koen, että jos valtiolla on sananvaltaa, niin sillä on aivan oma kansallinen merkityksensä.

[43] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! On käyty jo pitkät puheenvuorot tästä aiheesta, tulee väkisinkin toistoakin tässä. Olen ehdottomasti sitä mieltä, mitä edellisetkin puhujat todistelivat suomalaisuudesta: aina se on varmemmissa käsissä, kun se on suomalaisissa käsissä. Toisekseen, kun tiedetään kova markkinatalous, mitä tämä on, niin siellä ostetaan kilpailijoilta pois. Se näkyy pienemmissä piireissä, mutta ennen kaikkea isolla teollisuussektorilla näkyy, jotta siellä on jopa Suomen sisällä, puhumattakaan kansainvälisesti, ostettu tehtaita hiljakseen ja

maksettu huimia summia, että saadaan jokin laitos suljettua.

Jopa sahan puolelta hyvä esimerkki, pieni saha. Tuupovaaraan aikanaan rakennettiin saha yhteiskunnan tuella, mutta sitten, mikähän mahtoi ollakaan, Rauma-Repola osti sahan pois ja se purettiin. Yhtään tukkia sillä ei sahattu. Sinne sahan pihaan on kyllä ajettu tukkeja, mutta katerpillarilla pantiin uusi saha nurin ja koneet siirrettiin pois, mikä todistaa sitä, mitä markkinatalous tekee. Sen takia valtiolla pitäisi omistajana olla se asema, että se pystyy kuitenkin ohjaamaan, merkittävä asema. Jollakin 10 prosentin asemalla ei ole mitään merkitystä.

Sitten osakkeen hinta: Siitä on huolissaan oltu kaiken kaikkiaan, miten jonkin yhtiön hinta muodostuu ja miten korkea on osakkeen hinta. Sehän on yks hailee juttu. Jos valtionyhtiössä on hyvät työpaikat, se tekee hyvää tulosta, se antaa valtiolle tuloa. Mutta kun ei ole aikomus myydä, osakkeen hinta voi olla markan tai 5 000. Sen takia minusta tämä on se olennainen seikka tässä, jotta siitä ei olla niinkään huolissaan, mikä pörssikurssi sillä firmalla on. On tärkeätä, että se tekee hyvää tulosta, hyvää tuotetta ja työllistää ihmisiä.

44 **Markku Laukkanen /kesk:** Rouva puhemies! Aivan niin! Rautaruukinkin henkilöstön pitää tietysti olla huolissaan siitä, mikä on Ruukin hinta tänä päivänä pörssissä. Ihmettelen, että se on niin alhainen. Kun olen tarkemmin katsellut tunnuslukuja ja kuunnellut johdon analyysia tulevaisuudesta, sen pitäisi olla paljon korkeampi, mutta ei vain ole. Tämäkin on tietysti vähän huono viesti, kuitenkin osoitus siitä, että Rautaruukinkin täytyy pärjätä globaaleilla markkinoilla. Kun kuuntelee teidän, edustajat E. Lahtela ja Valpas, puheenvuorojanne, onhan tässä nyt tietty ristiriita. Te olette omilla päätöksillänne olleet myötävaikuttamassa siihen, että me olemme nyt yhteisvaluutassa, keskeisenä toimijana globaalissa taloudessa, jonka pelisäännöt ovat aivan toiset kuin suljetun kansallisen talouden. Siihenhän meidän täytyy nyt reagoida, on sitten kyseessä yksityinen tai valtionyhtiö. Niillä markkinoilla ei ole tavallaan kykyä arvioida sitä, mikä omistuspohja on.

Rouva puhemies! Huomautan vain, että Nokian omistuspohjasta 89 prosenttia on tällä hetkellä ulkomailla. Siitä huolimatta Nokia on täällä. Niin kauan kuin Nokian johto pystyy tuottamaan innovatiivisia, globaaleilla markkinoilla menestyviä tuotteita, Nokia pysyy vuorenvarmasti Suomessa huolimatta siitä, missä sen omistuspohja on. Sama tulee koskemaan myöskin niitä valtionyhtiöitä, joista tänä päivänä puhutaan. Niiden täytyy olla vain hyviä, on omistuspohja mikä tahansa. Se, että se on ollut yksiselitteisesti tähän asti valtio, ei ole enää tänä päivänä tavallaan tae siitä, että syntyy kykyä toimia sellaisilla markkinoilla, joilla yksityiset yritykset pelaavat.

45 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Laukkanen sanoi, että näiden yritysten on oltava hyviä ja työntekijöiden pitää olla myös muuntautumiskykyisiä. Se on esimerkiksi pelastanut nykyisen Talcon, että työntekijät ovat olleet valmiita kouluttautumaan juuri sen mukaan, millaisia tilauksia sillä hetkellä tulee. Mutta korostan vielä sitä, että ministeriössä on katsottava yrityskohtaisesti nimenomaan se, mitä ratkaisuja tehdään ja aikaisemmissa puheenvuoroissani mainitulla tavalla: myynti ei saa olla pelkkä itseisarvo.

Kun viesti nyt varmasti menee valtionyhtiöiden henkilöstöille, mitä mieltä ed. Huotari on, korostan vielä sitä, että en ole ihastunut tähän globalisaatioon enkä tähän kilpailu- ja markkinayhteiskuntaan ja maailmaan, jossa me nyt elämme, mutta kun me siinä joudumme kuitenkin elämään, meidän on ikävä kyllä pelattava niillä pelisäännöillä, joilla tämmöisessä yhteiskunnassa ja tämmöisessä maailmassa pelataan. Sen vuoksi emme voi hautautua enää omien muuriemme taakse ja elää suloista elämäämme siellä, ikävä kyllä, koska se tarkoittaisi sitä, että nämä yritykset eivät olisi enää kilpailukykyisiä, jos ne eivät pysty koko ajan kehittymään ja jos niihin ei satsata investointimarkkoja.

46 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ruohonjuuritasolta on esitetty eli valtionyhtiöitten operatiivinen johto ja hallitukset ovat esittäneet kauppa- ja teollisuusministerille, että valtion omistusta tulisi pienentää niin ja niin paljon näissä yhtiöissä. Se ei ole tullut KTM:n virkamiehiltä, kansanedustajilta eikä ministereiltä. Heidän ammattitaitonsa on sen verran alhainen. Jos katsotte Ilta-Sanomiakin, kuka mitenkin on hoitanut omat asiansa, ei heistä ole valtionyhtiöitten johtajille sanomaan, miten hoidetaan yrityksen taloutta. Erittäin vähän on yritysasiantuntijoita kansanedustajissa, vaikka kuinka täällä paasataan.

Olen sitä mieltä, että kun kansainvälinen markkinatilanne on muuttunut, valtionyhtiöitten operatiivinen johto ja hallitukset hakevat semmoista yhteistyökumppania, sellaista yritystä, joka on todennäköisesti samalla alalla, jolla on maailmanlaajuinen markkinointiverkosto ja joka tuo uutta osaamista ja tietoa valtion yritykseen pienellä osakepääomalla.

Ed. Aula kertoi, että kansainväliset eläkesäätiöt ovat huonoja omistajia. Se on väärä ajatusmaailma siinä mielessä, että monessa firmassa, jossa kansainväliset eläkesäätiöt ovat osakkeenomistajina, niin kuin Nokiassakin, operatiivinen johto saa aivan vapaasti hoitaa yritystä, koska säätiöiden edustajat eivät edes tule yhtiökokoukseen. Siinä mielessä, kun on pätevä johto, olisi oikeastaan hyvä asia, että kansainväliset eläkesäätiöt sijoittaisivat suomalaiseen teollisuuteen.

Ed. Laukkanen otti esille hallintoneuvostot. Itse olen sitä mieltä, että ehdottomasti pitää lopettaa valtionyhtiöitten hallintoneuvostot. Ei niitä tarvita, eikä kansanedustajia pidä laittaa valtionyhtiöitten hallitukseen. Kyllä bisneksen tekeminen on ammattimiehen hommaa.

47 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Jotenkin tuolta vasemmaltakin kuuluu ihmeellisiä kaikuja. Ed. Huotarin puheenvuoroja voisi sen verran kommentoida. Tosin porvaripuolta en yhtään ihmettelekään.

Jotenkin sitä en ymmärrä, jotta ulkopuolinen tai ulkolainen raha tekisi yritysjohtajista parempia tai firmoista tuottavampia. Jos siellä on huonoja johtajia, silloin pitää johtajia vaihtaa ja sinne pitää hankkia hyviä johtajia. Minä olen seurannut monia valtionyhtiöitä. Kun ne tuottavat rahaa, tulouttavat valtion kassaan, miksi niihin ei voida investoida ja tehdä uusia laitoksia? Estemuuri on vain siinä, jotta me emme näe emmekä haluakaan nähdä ja ilmeisesti porvaripuolueet vielä vähemmän haluavat, että kaikki se yksityinen on pahasta. Se kuuluu tähän juttuun. (Ed. Laukkanen: Kenen kanssa puhuja oikein on hallituksessa?) — Totean, jotta meillä on aika paljon porvareita hallituksessa, sillä puolella se oikea laita ihan täydellisesti ja suuri osa keskustaa myös.

Minusta tässä puhutaan niin kuin ohi asioiden. Jos siellä yhtiössä luullaan, jotta se paranee sillä, kun se lahjoitetaan ulkopuolisille, niin sitä kyllä ihmettelen. Silloin kyllä pitää vaihtaa johtoakin. Se on sama kuin kansanedustajille annettiin palkkaa lisää. Ei tämä jengi siitä yhtään paremmaksi muuttunut, kun porukkaa ei ole vaihdettu, mutta ensi vaalien jälkeen kyllä, koska nyt jokainen tietää tullessaan, että siellä saa vähän kovemman liksan.

48 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! On aiheellista hiukan kommentoida ed. Pekka Kuosmasen puheenvuoroa.

Hän puhui, että suuret sijoittajat, eläkesäätiöt ja muut, olisivat hyviä. Ei välttämättä. Nokian kohdallakin eräs keskeinen omistaja ilmeisesti myi viime kesänä suuren summan Nokiaa kerralla pois, jolloinka Nokian kurssi putosi, ja yleensäkin koko it-puolen kurssinotkahdusta ollaan selittämässä uutistietojen mukaan nimenomaan tällä. Eli jos jollakin on kovin suuri salkku ja kun kuitenkin tällaiset institutionaaliset sijoittajat tähtäävät koko ajan mahdollisimman hyvään tuottoon, ne voivat aiheuttaa varsin suuria niin sanottuja markkinahäiriöitä myyntipäätöksillään. Asia ei siis ole kovinkaan yksinkertainen.

Ed. Kuosmanen viittasi toiseen hyvin tärkeään asiaan, joka liittyy myös kansanedustajan ominaisuuteen ja eduskuntaan: että kansanedustaja on sitä parempi neuvomaan, mitä rikkaampi hän on tai mitä suuremmat hänen tulonsa ovat. Toteaisin tuohon, että näin ei asia käsitykseni mukaan ole. Jos aika menee oman tulon ja omaisuuden kartuttamiseen, niin ehkä jää vähemmän aikaa yhteisten asioiden hoitamiseen. Muutenkin olemme ohittaneet sen ajan, 1800-luvun lopun, 1900-luvun alun, jolloinka sekä äänioikeus että muu valta oli enemmänkin tuloihin sidottu.

49 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Omistuspohja on todella mielenkiintoinen kysymys kaiken kaikkiaan. Nyt esimerkiksi kun paperiteollisuuteen on tullut paljon ulkomaisia omistajia, siellä on ehkä hieman myös tahtotila ja halu muuttunut siinä, minkälaista henkilöstöpolitiikkaa pitäisi tehdä. Siinä me sitten saamme miettiä, miksi meillä ei ole täällä Suomessa niin paljon pääomia, että voisimme suomalaisella pääomalla rahoittaa nämä kaikki. Silloinhan meillä ei olisi mitään ongelmaa, kun Suomessa olisi niin paljon pääomaa, että voisimme hyvää henkilöstöpolitiikkaa harjoittaa. Mutta, ikävä kyllä, ei ole varmaan kuin viikko aikaa siitä, kun sain yhdestä valtionyhtiöstä henkilöstön kirjeen, miten huonoa henkilöstöpolitiikkaa siellä harjoitetaan.

Lakkoja on tuon tuostakin eräässä firmassa, joka on käsittääkseni täysin valtion omistama.

Halusin vielä sanoa omistuspohjasta sen, että kun eläkevastuut alkavat laueta vuosien 2005—2010 paikkeilla — onneksi ne eivät laukea kerralla, vaan hiljoitellen — se saattaa tietenkin jonkin verran muuttaa omistuspohjaa myöhemmin. Onko sitten tarpeeksi pääomaa muualla tähän?

Ed. Kuosmaselle vielä sanoisin, että kaikki, joilla ei ole paljon verotettavaa tuloa, eivät välttämättä edes halua omistaa paljon. Kysymys on elämäntavoista ja arvomaailmasta. Toiset ovat toki menestyneet bisneksessä, ja olen ihan tyytyväinen siihen, että eduskunnassakin on muutama sellainen, että ei ihan kärkisijoille joudu pelkän oman asunnon omistamisen vuoksi.

Lopuksi vielä sanon, että ed. E. Lahtela ei kuunnellut puheenvuoroani.

50 **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni yrityksen operatiivinen johto on paras tae sen menestymisestä, oli sitten kyse valtion tai yksityisestä yrityksestä. Fortum on hyvä esimerkki siitä. Kun poliitikot menivät sinne ja pakkoliittivät Nesteen ja IVOn, taidettiin ammattijohtajillekin antaa lopputilit sieltä, ja nyt sitten ollaan suurissa vaikeuksissa. Jos yrityksen operatiiviseen johtoon viedään poliitikkoja, niin sanon, että se on seikkailupolitiikkaa. Ei täältä löydy sellaista asiantuntemusta yhteenkään valtionyhtiöön, ellei nyt ole sieltä tullut eduskuntaan, ollut pitkään huippujohtajana.

Korostaisin, että kaikkia valtionyhtiöitä tulee tarkastella erikseen. Siinä on valiokunnalla ja miksei salissakin erittäin suuri työ, että se menestyksellisesti hoidetaan.

51 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Onko valtio hyvä vai huono omistaja, siitä tässä talossa ja salissa on käyty pitkän aikaa keskustelua. Mielestäni valtio on hyvä ja turvallinen omistaja. Pelkän myymisen vuoksi ei tietenkään pidä valtion osuuksista luopua.

Se, mitä yrityksissä tapahtuu, on johdon vastuulla; millä tavalla yritystä hallinnoidaan, on omistajien vastuulla. Eduskunta on asettanut hallintoneuvostoja eräisiin yhtiöihin, ja vastoin monen muun näkemystä koen, että hallintoneuvostot ovat tarpeellisia, kunhan siellä ovat oikeat henkilöt oikeilla paikoilla. Ne eivät voi olla pelkästään palkkiopaikkoja, vaan siellä täytyy olla tietynlaista osaamista mukana. Silloin päästään asiassa tavoitteeseen. Mutta niin kuin valtiontilintarkastajat totesivat, ei valtionyhtiöitä pidä myydä myymisvimmassa, vaan on laskettava tuotto-odotukset ja katsottava, mitä osinkojen kautta tulee valtion kassaan. Itse näen asian niin, että valtionyhtiöillä suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen tehtävä ja niitä ei pidä suin päin myydä rahastojen armoille.

52 **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä on ollut tärkeä ja mielenkiintoinen keskustelu. Haluan itsekin osallistua siltä osin, että minusta tärkeää on esittää se kysymys, toimisivatko kyseessä olevat yhtiöt eri tavalla valtion omistuksessa tai jos niiden omistuspohjaa muutetaan. Kyllä kai tosiasia on se, että se toimintapolitiikka, mitä näiden yhtiöiden on harjoitettava, ei enää riipu siitä, onko valtio omistaja, vaan muut seikat sanelevat toimintapolitiikan. Eli itse asiassa valtiolla on siinä mielessä vain lähes finanssisijoittajan rooli näissä yhtiöissä.

Silloin tietysti arvio siitä, pitääkö myydä pois vai säilyttää, lähtee siitä, millä tavalla tuotot valtiolle tulevat. Niin kuin ed. M. Salo totesi, valtion on viisasta myydä silloin, kun on myymiselle sopiva aika, saadaan hyvä hinta. Ei ole tietenkään pakko eikä pidäkään myydä itsetarkoituksellisesti näitä yhtiöitä. Valtiolla on varmasti teollistamisen ja taloudellisen kehityksen näkökulmasta paljon parempia tapoja käyttää näitä rahoja kuin pitää näissä yhtiöissä.

Mitä tulee hallintoneuvostoihin, itse olen sitä mieltä, että se järjestelmä, jossa oli valtionyhtiöissä hallintoneuvosto ja sisäinen hallitus, oli hyvin toimiva ja tehokas järjestelmä. Se järjestelmä, johon muutama vuosi sitten mentiin, jossa hallintoneuvosto lopetettiin ja sitten tehtiin tämmöinen epämääräinen, osin ulkopuolisista koostuva ja poliitikoistakin ja KTM:n virkamiehistä koostuva hallitus, ei minusta ole hyvä ratkaisu. Silloin pitäisi siirtyä täydellisesti ammattihallitukseen, mutta Suomessa ei vaan tahdo löytyä semmoista väkeä, joka tähän olisi saatavissa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

8) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1999

Lähetekeskustelu
Kertomus K 13/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Mielestäni Valtiontilintarkastajain kertomus on kehittynyt viime vuosina hyvään suuntaan sikäli, että se sisältää paljon selkeämpiä, napakampia kannanottoja, joita voidaan myöskin valtiovarainvaliokunnassa arvioida. Valiokunnassa on käyty keskustelua siitä, että ylipäätään valtiontalouden valvonta, tarkastustoiminta, on tarpeen nostaa vahvempaan rooliin eduskunnan budjettivallan osana. Kieltämättä näitä raportteja ja kertomuksia on käsitelty pitkään aika rutiininomaisesti. Asian uudelleenmiettimistä ajankohtaistaa myös se, että Valtiontalouden tarkastusvirasto on siirtynyt eduskunnan alaisuuteen. Se tekee mahdolliseksi tämän kokonaisuuden uudelleenarvioinnin.

Valtiovarainvaliokunnassa on jo ollut suunnitteilla, että järjestäisimme keväällä sellaisen työseminaarin, jossa olisivat mukana Valtiontilintarkastajien, Valtiontalouden tarkastusviraston, eduskunnan valtiovarainvaliokunnan jäsenet ja myöskin hallituksen puolelta ne henkilöt, jotka vastaavat Valtiovarain hoito ja tila -kertomuksen tekemisestä. Valiokuntahan tulee tämän tilintarkastajien kertomuksen käsittelemään kevätpuolella yhdessä tämän niin sanotun Valtiontalouden tila -kertomuksen kanssa. Myöskin on syytä miettiä sitä jatkossa, millä tavalla nämä erilaiset raportit ja huomautukset tilivirastoissa todella otetaan huomioon.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: Yksi mielenkiintoisimpia ehdotuksia uusimmassa kertomuksessa on se, mitä tilintarkastajat sanovat valtion tilinpäätöksen hyväksymismenettelyn luomisesta. Sehän on sinänsä mielenkiintoinen asia, että tällä hetkellä valtion tilinpäätöksen vain allekirjoittaa Valtiokonttorin pääjohtaja ja se jaetaan meille kansanedustajille tiedoksi. Tilintarkastajat ehdottavat, että valtiovarainministeri jatkossa allekirjoittaisi valtion tilinpäätöksen ja antaisi sen eduskunnan hyväksyttäväksi. Tätä on varmaan syytä harkita ihan vakavasti, että tällaista käytäntöä lähdettäisiin luomaan etenkin yhteydessä tähän koko tarkastus- ja valvontamenettelyn tehostamiseen ja parlamentaarisen roolin vahvistamiseen.

2 **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Aulan puheenvuoroon on helppo jatkaa. Minusta tämä Valtiontilintarkastajain kertomus on aivan erinomainen, lähes hakuteosluonteinen. Otan esimerkiksi vain sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan. Minusta on kyllä suuri sääli, jos kaikki se teksti, mikä siellä on, jää vain näiden kansien väliin. Ymmärsin niin, että ed. Aula tavallaan otti jo tehtäväkseen sen, että valiokuntakäsittelyssä täältä noukitaan tietoja ja lähetetään kyseisille hallinnonaloille huomioitaviksi ensi vuoden toiminnassa, ja mikä ettei myös mahdollisesti eduskunnan muita erityisvaliokuntia käytettäisi tässä hyväksi.

Näköjään on muutamia puutteita siellä täällä mahdollisesti teknisistä syistä. Esimerkiksi huumeiden kohdalta täällä ollaan selvästi jäljessä siitä kehityksestä, mikä Suomessa tällä hetkellä on. Sanotaan muun muassa, että tilanne ei olisi merkittävästi muuttunut sitten vuoden 1998, sivulla 220. Tämä tietysti nyt ei, ikävä kyllä, pidä lainkaan paikkaansa.

Haluan vain kannattaa tämän raportin huolellista käsittelyä ja ydinkohtien esille ottamista.

3 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Olen jo aikaisempinakin vuosina kiinnittänyt huomiota siihen, että eduskunnan nimeämät luottamushenkilötilintarkastajat ovat kaikki miespuolisia henkilöitä. Vaikka tasa-arvolaki ei koskisikaan tätä organisaatiota, toivon, että jatkossa tämä asia kuitenkin huomioitaisiin erityisesti sen vuoksi, että se vaikuttaa myös siihen, minkälaisia asioita täällä otetaan esille. En pidä ollenkaan huonona tätä sisältöä. Erityisesti täällä on terveyspalvelujen tuotannosta ja rahoituksesta mielenkiintoista analyysia, joka esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenten olisi hyvä lukea ja varmasti helpottaisi monta päätöksentekoa, kun täältä näitä asioita selvitettäisiin. Siinä mielessä tämä kritiikki ei koske näitä henkilöitä, jotka täällä ovat, vaan sitä periaatetta.

4 **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin vaan ed. Huotarille, että tässä asiassa kun on kuudesta ti-

lintarkastajasta kysymys, minusta tietotaito ja heidän edustavuutensa on paljon tärkeämpää kuin sukupuolijakauma.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

9) Laki autoverolain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 148/2000 vp (Tuija Nurmi /kok ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Laki autoverolain 6 §:n muuttamisesta, joka on lakialoite n:o 148 vuodelta 2000.

Tänään olemme keskustelleet EU-politiikasta pääministerin ilmoituksen n:o 2/2000 vp yhteydessä koskien Eurooppa-neuvoston kokousta Nizzassa. Asia tuotiin ulkopuolelta päiväjärjestyksen. Se osoittaa, kuinka tärkeää on peilata Suomen tekemiä päätöksiä ja Suomen politiikkaa EU:n päätöksiä ja politiikkaa vastaan. Niin se on autoverotuksenkin suhteen.

Suomen autokanta on Euroopan vanhinta. Yli 20 vuotta vanhoja henkilöautoja on yli 150 000. Vanhat autot ovat vanhan teknologian omaavina saastuttavia monestakin eri syystä. Esimerkiksi niissä ei ole katalysaattoria, polttoaineen kulutus on suurta jne. Lisäksi vanhat autot ovat vaarallisempia kuin uuden teknologian omaavat autot. Ajatellaanpa esimerkiksi ilmatyynyjä ja abs-jarruja.

Lisäksi autokannan vanhuus pitää yllä korkeita pakokaasujen päästöjä, jotka muun muassa häkäpäästöjen osalta lisäävät sairaalahoidon tarvetta ja aiheuttavat ennenaikaisia kuolemia. Häkäpitoisuudet ovat merkittävässä yhteydessä sydän- ja verisuonipotilaiden sairastumisiin ja kuolemiin.

Helsingissä ilmanlaatuun liittyvän pitkäaikaistutkimuksen tulokset päivittävät tiedot, joiden mukaan matalat, ohjearvot alittavat pitoisuudet eivät lisäisi kuolemia ja hoidon tarvetta. On kuitenkin huomattava, ettei ohjearvoista kannata tässä yhteydessä puhua. Asiantuntijat sanovat, että haitat alkavat heti, kun pitoisuudet nousevat. Sama pätee pienhiukkasiinkin. Pienhiukkasten pienetkin pitoisuudet aiheuttavat oireita herkille väestöryhmille. Yhteiskuntailman monoksidin haittavaikutukset todettiin Helsingissä tehdyssä tutkimusjaksossa vuosilta 1987—1995 pienemmissä pitoisuuksissa kuin mitä aiemmin on maailmalta raportoitu.

Liikennepäästöt ovat Helsingissä saman arvoinen ongelma kuin monissa Keski-Euroopan kaupungeissa. Typpioksidien ja pienhiukkasten vuosiarvot ovat Helsingissä vähän paremmat kuin esimerkiksi Kööpenhaminassa ja Oslossa, mutta saasteiden maksimipitoisuudessa Helsinki päihittää Pohjoismaiden pääkaupungit pahasti. Ilmanlaadultaan selkeästi puhtain pääkaupunki Pohjoismaissa on Tukholma. Esimerkiksi Helsingin ilmanlaatu oli vuonna 99 välttävä tai huono 27 päivänä.

Autoveroa tulee porrastaa sen mukaan, miten saastuttava auto on. Tämän lakialoitteen tehtävä on pyytää hallitusta suhtautumaan realistisesti autoveron alentamiseen ja ryhtymään välittömiin toimenpiteisiin henkilöautojen verotuksen saattamiseksi tasolle, joka poistaisi nykyisen verotuskäytännön aiheuttamia epäkohtia.

Kansalaistemme toiveiden kärkisijoilla on kaksi asiaa: henkilöautojen ja alkoholin hintojen alentaminen eurooppalaiselle keskitasolle. Nyt on puututtava henkilöautojen verotukseen korjaten siinä olevia epäkohtia ja alentaen sitä kohdennetusti. Uudelleen suunniteltavan verotuskäytännön avulla ihmiset ohjattaisiin hankkimaan turvallisia, vähän saastuttavia, pienehköjä autoja. Tällöin saavutettavat edut koskevat ihmisten terveyttä, ympäristön puhtautta, liikenneturvallisuutta ja kansantaloudellisia säästöjä.

Muutoksia autojen verotukseen on vaadittu jatkuvasti ja eri tahoilla. Tiedotusvälineet ovat kiinnittäneet asiaan tuon tuostakin huomiota. Eri puolilla maailmaa on tehty tutkimuksia pakokaasupäästöjen vaikutuksista ihmisten terveyteen. Myös Helsingissä on tehty useita asiaa koskevia tutkimuksia, viimeksi hiilimonoksidia koskeva pitkäaikaistutkimus vuosina 1987—95, josta äsken mainitsin. Saadut tulokset pätevät siellä, missä autojen lukumäärä on suurehko. Tutkimustulokset osoittavat muun muassa seuraavaa:

1. Lähes kaikki hengityskorkeudella esiintyvä hiilimonoksidi on peräisin autojen pakokaasuista.

2. Hiilimonoksidin vakavat terveysriskit syntyvät pienemmissä pitoisuuksissa kuin aiemmin on raportoitu.

3. Korkeiden hiilimonoksidipitoisuuksien on todettu olevan merkittävästi yhteydessä erityisesti sydän- ja verisuonisairauksista johtuvan kuolleisuuden ja sairaalahoitojen kanssa.

Aiemmat Helsingissä tehdyt tutkimukset osoittavat muualla tehtyjen tutkimusten tavoin, että ihmisen terveydelle vaarallisimmat päästöt ovat pienet hiukkaset, typen oksidit ja häkä. Terveyshaittoja esiintyy maamme taajamissa todettavissa pitoisuuksissa.

Terveysviranomaiset ovat sitä mieltä, että terveysongelmaa voitaisiin vähentää keventämällä pienten, uusien autojen verotusta ja edistämällä niiden käyttöä. Se on tehokkain tapa alentaa pakokaasupäästöjä johtuen uusien autojen pienemmästä polttoaineen kulutuksesta ja katalyyttipuhdistimista.

Nyt Suomessa on Euroopan vanhin autokanta, jonka keski-ikä ylittää kymmenen vuotta. Verokäytännön muuttaminen ja henkilöautokannan uusiminen tuottaisi seuraavia etuja:

1. Edellä mainitut terveyshaitat vähenisivät.

2. Pakokaasupäästöjen aiheuttamat viihtyisyyshaitat ja rakennusten korroosio-ongelmat vähenisivät.

3. Öljytuotteiden tuontitarve vähenisi, ja tämä vaikuttaisi positiivisesti vaihtotaseeseen.

4. Suomi on harvaanasuttu, pitkien matkojen maa. Huokeat ja vähän kuluttavat autot olisivat yhä useamman hankittavissa.

5. Tilanne helpottaisi harvaanasutuilla alueilla elämistä ja hidastaisi maaseudun autioitumista.

6. Liikenneturvallisuus paranisi ratkaisevasti, koska pienetkin uudet autot ovat osoittautuneet vanhoja turvallisemmiksi.

7. Suomi pystyisi paremmin toteuttamaan kansainvälisiä sitoumuksia ilmansaasteiden ja päästöjen vähentämiseksi.

Valtion verotulot on mahdollista turvata autoverouudistuksen yhteydessä. Verotus voitaisiin siirtää kulutukseen eli polttonesteiden hintaan ja toisaalta porrastaa autovero haittojen mukaan. On myös huomattava, että EU-lainsäädäntö edellyttää harmonisointia autoveron kohdalla. Ei tunnu järkevältä, että EU:n sisällä eri maissa autojen hintaero saattaa olla huomattavan suuri. EU:n komissio on kiinnittänyt asiaan huomiota Suomen osalta.

Aloite tulisi käsitellä nopeasti ja henkilöautojen verouudistus toteuttaa mahdollisimman pian. Asian hoitaminen aiheuttaa tietyn määrän työtä, mutta muita esteitä veronmuutoksen toteuttamiseen tuskin voidaan esittää.

[2] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tuija Nurmen aloite on sinällään hallitusohjelman mukainen, koska hallitusohjelmassahan todetaan, että pitää pyrkiä näiden ympäristöverojen suuntaan, mutta toteutustapa kyllä näyttää siinä mielessä omaperäiseltä ja en sinällään suoraan kannata tätä, koska tällä hetkellä, jos tämä suoraan vedettäisiin toteutukseen, niin köyhät ihmiset, joilla on vanhat autot, joutuisivat kärsimään, koska ed. Nurmi esittää polttoaineiden hintojen korottamista tai sieltä kerättävää korkeampaa maksua. Koska nämä ihmiset eivät pysty uusia autoja ostamaan, mitkä ovat vähäpäästöisiä, niin se olisi aika kurja juttu heille. He joutuvat kuitenkin käymään töissä pitkistä matkoista, ja joillakin on pienet eläkkeet, joutuvat apteekista hakemaan lääkkeensä pitkien matkojen päästä.

Sillä tavalla tämän voisi toteuttaa, että uusissa autoissa, jotka tulevat tänne, pikkuhiljaa olisi kepposempi vero ja sitä ei siirrettäisi mihinkään sillä tavalla köyhempien maksettavaksi. Pitkässä pelissä tämä on hyvä ajatus ja aloite ottaen huomioon nämä huonot seikat. Uskon, että tähän suuntaan tullaan siirtymään kaikkialla Euroopassa ja niin myös Suomessa.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tekee mieli yhtyä ed. E. Lahtelan ajatuksiin. Kun ed. Tuija Nurmi kovin mustamaalasi vanhoja autoja, niin itse vanhoilla autoilla ajavana päätin heti tulla puolustamaan näitä vanhoja autoja. Se on tiettyä pääoman tehokasta käyttöä, että auto ajetaan loppuun, ja katsastustakin on perusteltu sillä, että auton käyttöikää voidaan pidentää, jotenka tässä on tiettyjä näkökohtia vanhojen autojen puolesta. Kun työssä, josta olen virkavapaana, esimieheni kysyi, onko tullut ylinopeussyytteitä, minä ilmoitin, että ei ole tullut, koska minä ajan niin vanhoilla autoilla, että niillä ei ylinopeutta pääse, joten vanhoja autoja voi puolustella hyvinkin paljon.

Mutta ed. Nurmen aloitteessa oli myös paljon järkeä: että uusien autojen hinta saataisiin alemmaksi, ja tästä syystä kyllä kannatan myös ed. Nurmen aloitetta ja toivon sille myönteistä eteen-

päinmenoa, jotta uusien autojen hinta saataisiin alemmaksi. Kyllähän se pudottaa sitten niidenkin hintaa, kun ne aikanaan tulevat vanhoiksi, mutta muutoin itse olen vanhojen autojen ystävä.

4 **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Liikenteen osuus hiilidioksidipäästöissä kasvaa jatkuvasti. Se on yli 20 prosenttia nyt jo, ja nämä ed. Nurmen lakialoitteessa mainitut pienhiukkaset, niitähän kutsutaan PM2,5-hiukkasiksi, ovat ongelmallisia, koska ne syntyvät kaasuista. On oikeastaan millään suodattimilla mahdoton niiden pääsyä ilmakehään tai hengitysilmaamme estää, ja ne ovat niin pieniä, että ne läpäisevät keuhkorakkuloiden aukot, nämä niin kutsutut porukset, ja kulkeutuvat verisuonien seinämiin ja aiheuttavat tulehdusreaktion ja sitä kautta kalkkeutumisen, joka on osin tässäkin aloitteessa mainittu sydän- ja verisuonitauti.

Puhemies! Dieselautot ovat varmasti kaikkein ongelmallisin asia. Julkisen liikenteen tukeminen, kaasubussien tukeminen, kaasulta dieselveron poistaminen ovat oikean suuntaisia tästä lähtökohdasta. Henkilöautoliikenteen tilalle yleensäkin julkista, etenkin kiskoliikennettä on mielestäni se iso linja.

Mitä tulee sitten tähän verotuskäytäntöön, olen sikäli samaa mieltä, että pitäisi siirtyä autoverosta käyttöveroon, ja silloin nimenomaan auton moottorin koko esimerkiksi voisi olla vaikkapa käyttömaksun tietty kriteeri, jolloin suuret moottorit maksaisivat enemmän sen lisäksi, että ne maksaisivat myös bensiinissä paremman hinnan.

5 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten ed. Oinonen totesi, niin itsekin ajan niin vanhalla autolla, että se on enemmänkin perheenjäsen kuin kulkuneuvo, joten siinä mielessä tulin hyvälle tuulelle ed. Oinosen puheenvuorosta.

Mutta ed. Nurmen aloitteen periaate on hyvä: siis verottaa vähemmän, jos saastuttaa vähemmän, verottaa enemmän, jos saastuttaa enemmän. Mutta sinänsä hiukan ihmettelen sitä, että koko autoverokysymys on niinkin vähän esillä ja pinnalla ja niin vähän vääntöä näyttää olevan sen harmonisoinnin suhteen EU:ssa kuin nyt on. Toivon ed. Nurmen aloitteelle edistystä ja menestystä mutta myös toivon, että hallitus olisi aktiivinen tässä asiassa eikä toimisi kuin alkoholipolitiikan suhteen, että odotetaan, kunnes päivämäärät täyttyvät ja sanktiot sattuvat.

6 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Nurmen esittelemässä aloitteessa on pieni ristiriita: Tässä puhutaan sivuseutujen ihmisten liikennöinnin helpottamisesta ja haja-asutusalueen ihmisten asumisesta sekä pienien ja pienikulutuksisien autojen suosimisesta. Sitten kuitenkin jatkossa todetaan, että autoveron alennus siirretään polttonesteiden hintoihin. Tämähän yhtälö tänä päivänä rankaisee erittäin voimakkaasti nimenomaan haja-asutusalueen ihmisiä, ja toivonkin, että tämä autoveron alennus sinänsä tulee toteutettua, mutta että valtion budjettiin syntyvä aukko paikataan jollain muulla kuin kohtuuttomalla polttonesteiden valmisteverolla, joka tällä hetkellä jo on. Ainakin oppositio on nähnyt ihan riittävästi vaivaa polttonesteiden valmisteveron alentamiseksi, ja tässä nyt esitetään sen korottamista. Tätä kohtaa tästä asiasta ei voi hyväksyä.

7 **Tero Rönni /sd:** Arvoisa rouva puhemies! On tullut muutaman kymmenen vuoden aikana imeskeltyä vissiin ed. Tiusasen mainitsemia hiukkasia ihan riittävästi, kun putken täydeltä on tullut mustaa ja sitä on joskus joutunut vähän niin kuin vieressä seisoskelemaan ja katselemaan, joten ajatuksetkin ovat vähän erilaisia tästä aloitteesta ja siitä, mikä on turvallista ja mikä ei ja mitä kulutetaan. Uudetkin autot täytyy tehdä, ja se tekeminen varmasti tuo tähän maailman saastetta. Siihen kuluu energiaa ja kaikkea muuta huomattava määrä. Ei ole suinkaan ihan yksioikoista, että autoja uusitaan muutaman vuoden välein ja loput hakataan kasaan ja viedään ongelmajätteeksi tai johonkin muualle.

Lisäksi olisin turvallisuustarkastuksesta vähän eri mieltä. Mielestäni pienet japsikinnerit ovat kaikkein turvattomimpia autoja samoin kuin nykyisin vallalla olevat etuvetoiset autot. Itselläni kun on rippikouluikäinen takavetoinen diesel, sillä pärjää tuulessa ja tuiskussa ja pyryssäkin ihan toiseen malliin. Jos sillä nykyautojen kanssa koetetaan nokat vastakkain, epäilen, että toiselle käy heikommin kuin minulle. Olen sitä mieltä kuin ed. Oinonenkin, että autot pitää käyttää loppuun asti. Tässä tapauksessa olisiko se sitten valtio, joka ostaisi ja lunastaisi meiltä nämä vanhat romut pois, vai kenen kontolle tämä kokonaisuus sälytettäisiin?

8 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mauri Salo toi yhden ongelman ed. Tuija Nurmen muuten erinomaisesta aloitteesta esille, nimittäin ei polttoaineella pidä rangaista niitä, jotka työ- tai muun pitkän matkan vuoksi joutuvat autoa käyttämään. Siihen pitää löytää muut ratkaisut.

Näkisin, että tätä aloitetta jatkokäsittelyssä voisi jalostaa myös siihen suuntaan, että suosittaisiin sähköautojen kehittelyä ja tuotantoa, jolloin ajamisessa vältyttäisiin energiapäästöiltä ja voitaisiin muutenkin päästä ehkä rakenteeltaan kevyempiin autoihin, joiden turvallisuutta toivon mukaan voisi tehostaa.

Edelleen ed. Rönnin kanssa olen samaa mieltä, että vanhat autot ovat turvallisempiakin. Minäkin tykkäisin, että saisi ajaa mahdollisimman pitkään takavetoisella autolla, missä ei ole konstailevia abs-jarruja, vaan on oikein kunnon vanha takavetoinen auto, joka korjaa pienet ajotapavirheetkin melkein itsestään. Se tuntuu olevan monien taksiautoilijoittenkin toivomus, että ei liian nykyaikaisia vaan semmoisia, joita on totuttu käyttämään.

9 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Nurmen aloitetta voisi jalostaa, niin kuin muutkin ovat jalostaneet: Sen verran lisää tähän, mikä on tullut jo edellisissäkin puheenvuoroissa esille, että minustakin tänä päivänä tehdään kertakäyttöautoja. Ne kestävät vähän aikaa, ja kuluttajat joutuvat ostamaan niitä mahdollisimman usein. Sen takia tähän pitäisi liittää myös semmoinen ajatus, jotta katsottaisiin auton teoreettinen kestoikä, niin että jos se kestää 30 vuotta, sillä olisi halvempi vero. Tämmöinen arvo kanssa olisi olemassa ja lisäksi vähäpäästöisyys. Siinä ollaan ihan oikeassa, jotta pitää katsoa, että auton tekeminenkin saastuttaa. Vajaushan voitaisiin kattaa suurituloisten valtionveroja nostamalla. Minusta se olisi ihan oikea suunta, koska siellä on varaa maksaa.

Yksi ristiriita tähän aloitteen perusteluosaan liittyy: ihan ensimmäiset lauseet. En tiennytkään, että kärkisijoilla, ensimmäisenä asiana, suomalaisilla on henkilöautojen hinnan ja alkoholin hinnan alentaminen. Tämä toinen tuntuu, että se sotii terveysargumentteja vastaan, jos tämä muuten olisi terveellisempi, hiukkasten osalta.

10 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Samoin perustein kuin ed. E. Lahtela kummeksun, mihin tutkimukseen perustuu se, että meidän päällimmäisin ongelmamme olisi alkoholi- ja autovero.

Ed. M. Salolle: Hänen ryhmänsä puheenjohtaja Pekkarinen meitä kaikkia eilen opasti hyvin havainnollisella tavalla, että jos esittää veron poistamista, pitää sanoa, mistä se korvataan. Ed. Salon vastaus siihen oli, että jostakin muusta.

Ed. Rönni toi esille globaalin ympäristökysymyksen. Olen tehnyt vuodesta 75 lähtien auto- ja liikennejuttuja useaan eri lehteen. Jokin tietolähde, joka minulla on kotona tallessa, kertoo, että — sitä tietolähdettä voi tarkastella kriittisesti — uuden auton valmistaminen syö tämän pallon ehtyviä luonnonvaroja 2,4 kertaa sen, mitä kertakäyttöautot, kolmen vuoden ikäisiksi tarkoitetut autot, elinkaarensa aikana ennättävät kuluttaa. Ne ovat usein tai lähes aina ulkomailla tehtyjä autoja. Se on kansantaloudellinen kysymys. Uusien autojen huolto- ja vakuutuskulut niitten huoltokulujen ja korjauskulujen vuoksi ovat huomattavasti korkeammat kuin vanhojen, raudan äärellä tehtyjen autojen.

11 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Arvostan erittäin paljon sitä, että arvoisat edustajakollegat ovat käyttäneet näin monta puheenvuoroa asiasta. On hyvä, että eri näkökohtia tuodaan esille, mutta tämä lakialoite on täysin hallitusohjelman linjassa. Mielestäni tämä on osa kokonaisuutta, osa suurta liikenneproblematiikkaa, joka meillä vallitsee. On aika panna kokonaisuus järjestykseen. Tähän problematiikkaan liittyvät muun muassa oikoratakysymykset, rautatieverkoston kunnon ylläpitäminen, liikenneturvallisuus, hirvivahingot jne. Tämä lakialoite on vain yksi osa tätä kokonaisuutta. On aika panna kuntoon koko tämä paketti.

Olen pahoillani, että se linja, jota olen johdonmukaisesti tehnyt täällä jo vuodesta 95, ei ole vielä — muistaakseni ed. M. Salo siitä puhui — tullut selväksi. Olen ollut aina alueellisten verohelpotusten kannattaja. Olen puhunut Norjanmallista jo ennen kuin Suomessa on Norjan-mallista puhuttukaan. Valitettavasti nämä tiedot eivät ole ed. Mauri Salon korviin kuuluneet. Ehkä se nyt tulee selväksi, että kannatan esimerkiksi sellaisia alueellisia verohelpotuksia, joita voitaisiin muun muassa kohdentaa haja-asutusalueella

asuviin henkilöihin, joiden on pakko käyttää omaa autoa, koska julkista liikennettä ei ole.

[12] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Nurmi on tehnyt hyvän lakialoitteen autoveron alentamiseksi. Nythän hallituksen esitys on tulossa vuodenvaihteeseen mennessä. Vanhojen autojen autoverotus harmonisoituu minun tietojen mukaan EU:n ohjeitten mukaisesti. Toisin sanoen nythän EU on puuttunut tähän asiaan, että Suomi ei ole harmonisoinut autoveroaan siinä aikataulussa kuin EU on esittänyt.

Toinen asia on uusien autojen rakentaminen 2000-luvulla. EU:n direktiivit lähtevät siitä, että polttoaineen kulutus saa henkilöautoissa olla maksimissaan 5 litraa bensiiniä ja 5,5 litraa dieseliä. Tällä tavalla ympäristöystävällisempiä autoja on pakko rakentaa jatkossa.

Mitä tulee ed. Nurmen pykäläehdotukseen autoveron 6 §:n muuttamisesta, että se porrastettaisiin auton ympäristölle aiheuttamien pakokaasupäästöjen perusteella, minusta semmoista lakia ei voi Suomessa tehdä, että laitettaisiin epäoikeudenmukaiseen asemaan vanhat ja uudet autot. Lain pitää olla kaikille autoille sama päästöjen osalta.

Uusien autojen turvallisuutta on erittäin voimakkaasti kehitystyön tuloksena lisätty. Edustajakollegat, varsinkin ed. Rönni mukaan lukien, olen vakuuttunut siitä, että jos menemme turvallisuustesteihin, uudet autot ovat huomattavasti turvallisempia liikenneonnettomuustapauksissa kuin vanhat.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[13] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Nurmen aloite, niin kuin hän totesi, on hallitusohjelman mukainen ja sillä logiikalla, että joka saastuttaa, se maksaa. Muutama päivä sitten maailmalla oli iso ilmastokokous, ja siellä yritettiin asioita viedä eteenpäin, mutta siellä ei tämä logiikka pelannut. Siellä maat, jotka eniten saastuttavat liikenteen osalta, vastustivat asioitten eteenpäinviemistä.

Mutta se on toinen juttu, miten liikutaan hajaasutusalueella. Se pitää myös hoitaa, että siellä ihmiset pystyvät liikkumaan. Ei voi ed. Nurmen aloitetta sillä kaataa, että on liian kallista liikkua, jos saastutetaan kovasti. Tämä on hyvä aloite, mutta se on vain jossain muualla sovittava, miten aluepolitiikkaa tehdään tai autetaan niitä, jotka haja-asutusalueella asuvat.

[14] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän ed. Nurmen halun tehdä aluepolitiikkaa. On hyvä asia, että kokoomuksessakin on halua aluepolitiikkaan. Mutta tässä lakialoitteessa pyritään budjettineutraalisuuteen. Tässä sanotaan selkeästi, että verotus voidaan siirtää kulutukseen eli polttonesteiden hintaa on toisaalta siis nostettava. Sehän tarkoittaa polttonesteiden hinnan nostoa.

Ed. E. Kanerva puuttui juuri tähän ja arvosteli polttonesteiden hinnan nostoesitystä. Asia on juuri niin. Täällä on puhuttu monta monituista kertaa polttonesteiden hintojen alentamisesta. Jos halutaan tehdä aluepolitiikkaa, on perusteltua edellyttää, että polttonesteiden hinta pysyy samana tai sitä selkeästi alennetaan ja sitten, jos autoveron alennus tehdään ja kun se tehdään, sen veron kattamiseen haetaan jokin muu keino, olkoon se sitten vaikka alkoholiveron nosto.

[15] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tuija Nurmen aloitteessa oli mielestäni hyvä ajatus myös niistä autoista, jotka eivät lainkaan saastuta.

Siis sähköautot, jotka eivät liikenteessä ainakaan polttoaineen puolesta saastuta, minusta pitäisi tehdä verovapaiksi ja tätä kautta edistää sähköautojen tekemistä. Meillä Keuruulla oli muutama vuosi sitten tietty prototyyppi, Ibana-auto, jossa Lipposen ensimmäisen hallituksen pääministerikin kävi istumassa ja hyväksi havaitsemassa. Mutta tämä hyvä Ibana-hanke sähköautosta jäi silleen, kun tuntui tulevan liian kalliiksi, ja tehdyt suunnitelmat eivät ole toteutuneet.

Mutta jos päästäisiin siihen, että auto olisi hankintahinnaltaan juuri ympäristöystävällisyyden vuoksi verovapaa, mehän voisimme päästä merkittävään kotimaiseen sähköautotuotantoon. Tämä on kysymys, jota pitäisi voimakkaasti käydä edistämään. Siinä on ympäristöystävälliset tekijät mutta monet muutkin kysymykset, eli tekniikka on aika pitkällä, mutta verotus tuo siinä tarpeettomia kustannuksia.

[16] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Ei pidä kompastua lillukanvarsiin! Tässä laissa on tietty pääsääntö, jonka tarkoituksen te varmasti jokainen ymmärrätte ja tiedätte, mistä tässä on kysymys. Olen hyvin tyytyväinen, jos tämä ajatus menisi läpi; siihen voidaan tehdä poikkeuksia ja sovitella.

En pidä lainsäädännöstä, joka perustuu vain yhteen lakialoitteeseen. Me tiedämme tässä talossa sen tasan tarkkaan, että lakialoitteen perusteella syntyneistä laeista ei tule parhaita mahdollisia eikä demokraattisia. Nämä ovat keskustelualoitteita ja asioitten keskusteluun nostamiseksi tehtyjä toimenpiteitä, minkä te varsin hyvin tiedätte. Pyydän ottamaan tämän myös puheenvuoroissanne huomioon.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 166/2000 vp (Tero Rönni /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 11) asiasta.

Keskustelu:

[1] **Tero Rönni /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessa esitämme polttoturpeen verotuksen muuttamista siten, että nykyinen 15 000 megawattitunnin veroton yläraja nostettaisiin 50 000 megawattituntiin vuodessa, kuten oli vielä vuonna 1996. Tällä hetkellähän laitos, joka käyttää 15 001 megawattituntia vuodessa, maksaa koko määrästä veroa 9 markkaa megawattitunti ja jokainen teistä ymmärtää, että kun käytäntö on tämän suuntainen, pienissä laitoksissa vahditaan tätä 15 000 megawattitunnin rajaa kuin haukka, ja tämmöisiä 14 999:n laitoksia löytyy tästä maasta kuulemma useitakin. Osa näistä laitoksista käyttää lopun ajan jopa öljyllä, kivihiilellä tai jollain muulla, mikä ei tietenkään ole järkevää.

Turpeen käyttö energianlähteenä on pienentynyt monin paikoin veromuutoksen takia jopa kolmanneksen, ja tämän vuoden osalta jossakin on tultu alaspäin jopa 40 prosenttia. Aloitteessa esitämmekin, että muutoksella saataisiin aikaan käytön nostaminen entiseen tasoon.

Öljyn hinnan raju kohoaminen on osaltaan laittanut meidät suomalaiset totisen paikan eteen. Meidän on mietittävä, millä lämmitämme ja millä tuotamme sähkömme. Lisäydinvoiman rakentaminen on kohta käsittelyssä, ja siksi pitäisikin kaikki mahdolliset muut vaihtoehdot myöskin käydä läpi ja tutkia tarkkaan, ennen kuin teemme päätöksen lisäydinvoiman rakentamisesta. Kotimaisten polttoaineitten valikoimaa meillä ei liiemmin ole. Siksi meidän pitäisikin niitä suosia. Puheet soittemme menettämisestä voi ohittaa, sillä tällä hetkellä soistamme on turvetuotannossa vain 0,7 prosenttia, joten mistään radikaalista käytöstä ei voi puhua.

Soiden jatkokäyttö turpeennoston loputtua on tulevaisuudessa ehkä entistä merkityksellisempää, kun niille istutetut puut ovat kansantaloutemme käytössä. Tutustuimme tähän kesällä Metlan alueella Parkanossa. Meille esiteltiin soita, joilla nosto oli lopetettu. Saimme nähdä, miten uskomattoman nopeasti luonto oli hoitanut asiat ennalleen ja kasvu oli alkanut. Lisäksi istutettujen puitten kohdalta voi sanoa, että kasvu oli huomattavasti nopeampaa kuin normaalilla metsäalueella. Tästä on tutkimustietoa olemassa Metsäntutkimuslaitoksella.

EU:ssa tehty päätös, jossa todetaan turpeen olevan hitaasti uusiutuva biomassapolttoaine, vahvistaa turpeen asemaa, eikä sitä tällöin pitäisi rangaista ylimääräisillä veroilla. Turvetuotanto on merkittävä työllistäjä, se työllistää jopa 10 000 henkilöä tuotantovaiheessa. Kokonaisuutena työvoiman määrä on tällä hetkellä lähes 4 000 suoranaisesti ja yli 4 000 välillisesti. Työllistäminen tapahtuu lisäksi alueilla, missä muutenkin on kaikkein vaikein työllisyystilanne. Myöskin erilaiset koneet ja laitteet, joita tuotekehitys on saanut aikaan, uhkaavat jäädä puolelle käytölle, eikä investoinneista saada kannattavia. Kaikkia näitä taloudellisia merkityksiä on erittäin vaikea määritellä ja yksilöidä.

Kokonaisuutena kuitenkin sanoisin tämän esityksen olevan parasta aluepolitiikkaa, sillä nämä kyseeseen tulevat laitokset sijaitsevat pienillä

paikkakunnilla kasvukeskusten ulkopuolella. Nosto tapahtuu kokonaisuudessaan maaseudulla, jonka autioitumisesta on käytetty useita puheenvuoroja. Kustannusvaikutukset tämän esityksen osalta ovat noin 5 miljoonaa markkaa, joka kuitenkin tulee varmasti takaisin vähentyneenä raakaöljyn käyttönä, työllistymisen ja sen kautta tulevien verojen ja palvelujen myötä. Monenlaiset muut verot tuovat tämän yksittäisen verohuojennuksen käyttöömme takaisin.

Monesti on puhuttu ja joissain lehdissäkin on kirjoitettu turverallista. Puhutaan, että siellä on koneita töissä ja niissä käytetään polttoaineena öljyä, joka sitten joudutaan tuomaan ulkomailta. Tuontiöljy ei kyllä näyttele suurtakaan osuutta. Esimerkiksi Länsi-Suomen alueella käytettiin vuonna 1999 tuotettuun energiamäärään nähden 3,2 prosenttia öljytuotteita, joten kotimaisuusaste turpeen kohdalla on kyllä erittäin korkea. Määrä tosin hieman vaihtelee alueesta toiseen riippuen tietysti suurimmalta osalta noston ja kuljetusten kustannusten määrästä. Kuljetuskustannukset tulevat suurimmalta osaltaan alle 150 kilometrin kuljetuksista, koska sen kauemmaksi turvetta ei kannata enää kuljettaa.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon valiokunnan miettivän asiaa tarkasti ja ottavan huomioon saadun EU-päätöksen sekä vertaamaan puun ja turpeen verotusta keskenään, koska en kuitenkaan usko näiden kilpailevan keskenään vaan täydentävän toisiaan käytössä nyt ja tulevaisuudessakin.

[2] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverotuksen muuttamisesta on perusteltu ja vaikutukseltaan varsin merkittävä. Asiaan liittyen on tehty useita erimuotoisia aloitteita, joihin vastaus ministeriön suunnalta on ollut varsin kielteinen. On todettu viimeksi turpeen osalta ed. Esa Lahtelan aloitteeseen, että energian verotuksen muutokset eivät ole johtaneet turpeen aseman heikkenemiseen suhteessa muihin polttoaineisiin eikä se näin ollen vaadi välittömiä toimia verotukseen nähden.

Tällä hetkellä tilanne turpeen osalta työllisyys- ja muine vaikutuksineen on sellainen, että hallituksen tiivis asiantilan seuraaminen ei riitä. Nyt tarvitaan toimenpiteitä. Jo pelkästään turvetuotannon työllisyysvaikutukset ovat asia, johon pitää kiinnittää huomiota. Työllisyyden hoito muistaakseni on keskeisiä kohteita hallitusohjelmassa, johon hallituspuolueiden jäseninä olemme lähteneet mukaan. Parhaimmillaan turpeen tuotannon ja käytön työllistävä vaikutus on noin 10 000 työpaikkaa, minkä pitäisi kaikkia meitä päättäjiä kiinnostaa. Energiaverotuksen muutosta 1997 perusteltiin sillä, että muista maista poikkeavan verotuksen vuoksi kotimainen sähköntuotanto ei pystynyt kilpailemaan tuonnin kanssa ja voimassa ollut verojärjestelmä vaikeutti muiden Pohjoismaiden kanssa käytävää sähkökauppaa. Oliko sitten tarkoitus turpeen verottoman käytön rajan 15 000 megawattituntiin pudottamisella saattaa turveraaka-aine tietoisesti kilpailukyvyttömäksi muihin polttoaineisiin nähden sitä käyttäville voimalaitoksille?

Myönteistäkin on tässä viime aikoina tapahtunut, kun Eurooppa-tasolla turve on luokiteltu uusiutuvaksi energiavaraksi. Kuten ed. Rönnin aloitteessa, jonka olen allekirjoittanut, todetaan, turpeen energiakäyttö on vähentynyt vuoden 97 veroratkaisujen jälkeen kolmanneksella. Sillä on ollut merkittävä vaikutus työllisyyteen ja voimalaitosten vajaakäyttöön, turvetuotantoalueiden työkoneiden käyttämättömyyteen. Se ei varmaankaan ole aikanaan ollut investointien tarkoitus. Ainakin minua huolestuttaa niiden 10 000 ihmisen tulevaisuus, jotka työskentelevät turvetuotannon erilaisissa toiminnoissa. Kausiluonteisuutensa johdosta, kun työ ajoittuu pääasiallisesti kesään, toiminta työllistää varsinkin maaseudun nuoria, joilla ei juuri muita työllistymismahdollisuuksia ole, varsinkaan opiskelijoilla. Välillisesti suurimmat työllistäjät ovat turvetta polttavat laitokset, turvetuotantovaihe ja energian kuljetukset tuottajilta käyttäjille.

Turve on käytännössä ainoa kotimainen kaupallinen polttoaine, jolla on taloudellista merkitystä. Suomessa turpeen tuotantoteknologia on hyvin pitkälle kehittynyttä ja logistiikka erittäin tehokasta. Turvevarat riittävät, ja ne uusiutuvat nopeammin, kuin niitä käytetään. Suopinta-alasta on käytössä noin 62 200 hehtaaria, joka on noin 0,6 prosenttia koko suopinta-alasta, kuten ed. Rönnikin edellä totesi.

Energiaturpeen käytön yhteydessä ja muutoinkin keskustelussa energiatuotannon tulevaisuudesta nousee hyvin usein esille Kioton sopimuksen rajaukset kasvihuonepäästöihin, joihin Suomi, kuten yleensä, sitoutui viimeistä piirtoa myöten, mitä eivät kaikki merkittävät teollisuusmaat tehneet. Turvetuotantoalueiden päästöt ovat nyt 90-luvun tasolla eivätkä hyvin todennäköisesti

siitä nouse, jos tuotantopinta-alaa ei lisätä. Mahdollisuus on myös teknologian kehittymisen myötä päästöjä alentaa polttotekniikoita kehittämällä siten, että biopolttoaineita yhdessä polttaen päästään pienempiin hiilidioksidipäästöihin.

Arvoisa puhemies! On perusteltua lakialoitteen mukaisesti muuttaa turpeen verotuksen raja aikaisemmalle käytössä olleelle tasolle eli 50 000 megawattituntiin kalenterivuodessa.

[3] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myötätunnolla kuuntelin edustajien Turtiainen ja Rönni puheenvuoroja. Edustajille muistutan kuitenkin, että kun Lipposen ensimmäinen hallitus 96 teki tämän muutoksen alan verolainsäädäntöön, erittäin monet, jotka vähänkin olivat alaa seuranneet, tajusivat, että muutos oli johtava siihen, että turpeen käyttö vähenee. Mitään järkiperusteita sellaiseen muutokseen ei ollut, ja kun valiokuntakin epäili, että tuo oli perusteeton muutos, mietintöön kirjattiin maininta, että jos turpeen käyttö vähenee, ryhdytään näihin ja näihin toimenpiteisiin. Vaikka vähenemä on paljon suurempi kuin valiokunnan mietinnössä arveltiin, hallitus ei ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin.

Minä myös nyt yhdyn, ja minulla on myöskin oma aloite samasta aihepiiristä, kaikkien niitten toiveisiin, jotka toivovat, että hallitus nyt viimeistään sen jälkeen, kun Euroopan unioni on todennut, että turve on hitaasti uusiutuva biopolttoaine, tarttuisi asiaan, toisi verolain muutosesityksen eduskuntaan ja hoidettaisiin tämä asia kuntoon. Jollei hallituspuolueiden omilla edustajilla ole luottamusta siihen, että hallitus tämän tekee, minä toivon, että sitten mielellään vaikka ed. Rönnin aloitteen, ei minun vaan ed. Rönnin aloitteen, pohjalta tämä asia viedään eteenpäin. Keskusta ilman muuta tukee ed. Rönniä tässä pyrkimyksessä.

[4] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen totesi ed. Rönnin tapaan, että on hyvä, että Euroopan unionissa otettiin kanta, että turve on hitaasti uusiutuva luonnonvara. Näin on, mutta meillä kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehet ovat jyrkästi eri mieltä edelleen tämän unioninkin päätöksen jälkeen. Voidaankin kysyä, kumpi menee sitten jatkossa yli: eduskunnan tahto vai kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiesten itsepäinen halu säilyttää edelleen turve sillä kielletyllä listalla, jolla se tänä päivänä vielä kauppa- ja teollisuusministeriössä on.

[5] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsillä on nyt tilanne, joka oli nähtävissä jo Lipposen ensimmäisen hallituksen muuttaessa energiaverotusta. Tuolloinhan turpeen verotuskohtelua heikennettiin merkittävästi. Silloin oli, kuten ed. Pekkarinen jo totesi, selvästi nähtävissä tilanteen tuleva kehitys myös eduskuntakäsittelyn yhteydessä, mutta valitettavasti hallitus ja hallituspuolueet ajoivat uudistuksen läpi.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön vuoden 96 valtiopäivillä kuitenkin sisältyi selkeä lausuma, jossa edellytettiin hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin turpeen kilpailukyvyn parantamiseksi, mikäli turpeen käyttö vähenee energiaverouudistuksen johdosta enemmän kuin 5 prosentilla silloisesta tasosta. Arvoisa puhemies! Vaikka turpeen käyttö on merkittävästi vähentynyt, niin vieläkään hallitus ei ole millään muotoa ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin turpeen käytön lisäämiseksi ja käytön palauttamiseksi tuolloiselle energiaturpeen käytön tasolle.

Turve on meille suomalaisille tärkeä luonnonvara. Se on biopolttoaine, joka on hitaasti uusiutuva. Minä selvästi lähden siitä, että meidän on suomalaisina oltava selkeästi itsekkäitä, ja kun EU:kin on tullut meidän tueksemme, niin kyllä meidän pitää lähteä siitä, että turve on myös ilmastokysymyksiä ajatellen meille sellainen energialähde, joka ehdottomasti pitää hyödyntää ja josta pitää ottaa sekä taloudellinen että myös työllisyyshyöty. Työllisyyshyöty paljolti ulottuu ja painottuu juuri sellaisille alueille, joilla kipeimmin tarvitaan pysyviä työpaikkoja.

Turpeen käytön osalta on todettava, että se usein liittyy yhteen puuenergian käytön kanssa, ja minusta näin on hyvä. Meillä on kumpaakin tärkeää biopolttoainetta yllin kyllin. Sekä lämmön tuotannon että sähkön tuotannon osalta meillä on paljon tehtävää.

Meillä on myös erittäin hyvä ja kehittynyt teknologia. Soiden kunnostukseen on panostettu hyvin paljon yhteisiä varoja. Meillä on turvealueita runsaasti. Teknologian kehittämiseen on todella hyvin satsattu, ja meillä on myös sekä korjuu- että polttotekniikkaan liittyen paljon sellaista osaamista, joka mahdollistaa lisääntyvää vientiä koko bioenergiasektorin osalta. Miksi emme, arvoisa puhemies, hyödyntäisi näitä mahdollisuuk-

sia, joita meille yllin kyllin on luonnostaan tarjolla?

Mehän hyvin usein korostamme ja niin myös pääministeri Lipponen Pohjois-Karjalassa käydessään korosti sitä, että pitää käyttää kunkin alueen luontaisia voimavaroja hyödyksi työpaikkojen ja alueen talouden kehityksen kannalta. Tässä asiassa hallituksen toimet ovat olleet täysin päinvastaiset. On merkittävästi heikennetty Pohjois-Karjalassakin ja monilla muilla alueilla turpeen parissa olevaa toimeliaisuutta ja vähennetty työpaikkoja ja saatettu hyvin ahtaalle ne, jotka ovat investoineet sekä korjuukoneisiin että turpeen kuljetuskalustoon ja luottaneet ylipäätänsä siihen, että turve on sellainen energialähde, jota Suomessa tullaan pitkäjänteisesti käyttämään ja jonka käyttöä tullaan kehittämään.

Mitä sitten tulee ympäristökysymyksiin, niin tälläkin saralla on kehitetty ja edistytty varsin paljon. Sellaiset päästöt vesistöihin, joita aikanaan tapahtui, ovat olennaisesti vähentyneet. Ilmaan tapahtuva päästö polttotapahtuman yhteydessä on olennaisesti vähentynyt, ja mikä tärkeintä, kuten jo edellä ed. Turtiainen totesi, Euroopan unionissa on nyt perusteellisen tutkimustyön tuloksena kansainvälinen, arvostettu tutkijaryhmä todella esittänyt, että turve on hitaasti uusiutuva luonnonvara, energialähde, ja rinnastettavissa näin merkittävällä tavalla puuenergiaan ja muihin biopolttoaineisiin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on erittäin tärkeää, että tämä asia nyt kyettäisiin viemään jäntevästi eteenpäin ja muuttamaan verotus sellaiseksi, että turve tulee kilpailukykyiseksi polttoaineeksi ja että jäntevästi muutoinkin kyettäisiin energiapolitiikkaa kansallisten omien energiavarojemme pohjalta viemään eteenpäin. Keskustelussahan on ollut myös ydinenergia-asia. Tämän illan päiväjärjestyksessä on parikin asiakohtaa, joissa kansanäänestyskysymystä peräänkuulutetaan, mutta niiden osalta keskustelu siirtyy ensi vuoden helmikuulle. Sitä ennen, arvoisa puhemies, hallituksella olisi täydet edellytykset muuttaa jo turpeen verotuskohtelu oikealle, eduskunnan edellyttämälle tolalle.

[6] **Matti Kangas /vas:** Rouva puhemies! Esitys sähkön ja eräitten polttoaineitten valmisteverosta annetun lain muuttamisesta osuu mielestäni hyvään ajankohtaan varsinkin turpeen osalta, kun turve on nyt todettu uusiutuvaksi luonnonvaraksi EU:n piirissäkin. Kun myös energiaverotus on kohonnut lähes sietämättömälle tasolle, niin nyt pitäisi etsiä uusia energialähteitä. Korkea verotus vähentää esimerkiksi turpeen käyttöä ratkaisevasti, jopa niin, että useita maamme turvesoita on jouduttu sulkemaan, koska turpeelle ei löydy käyttöä. Kuitenkin se on luonnonvara, jota Suomesta löytyy ja jota syntyy laajoilla turvesoillamme, niin kuin aloitteessa todetaan. Maamme suopinta-alasta on vain 0,7 prosenttia käytössä, joten sitä voidaan vielä reilusti käyttää.

Energiaverotushan, niin kuin on todettu, vuosina 95—97 muuttui. Tämän seurauksena turpeen käyttö polttoaineena laski 15 prosenttia. Kuitenkin energiatuotannossa turvetta käytetään hyvällä hyötysuhteella ja uudenaikaisen teknologian avulla. Ympäristöhaitat on minimoitu. Tutkimustietoa ja osaamista Suomesta tältä alalta riittää. Muun muassa Jyväskylässä on Vtt:n tutkimuslaitos, joka tutkii kotimaisia polttoaineita ja niitten käyttöä. Puu ja turve eivät ole toisiansa pois sulkevia asioita, vaan ne täydentävät toisiaan ja molempia pitäisi käyttää, mutta puuta siltä osin käyttää, että kaikki puuhan pitää jalostaa ja viedä maailmalle ja tuoda ...

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Kangas, haluatteko jatkaa täältä puhujakorokkeelta, koska 2 minuuttia on jo reippaasti ylittynyt?

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa rouva puhemies! Puu pitää vielä jalostaa ja viedä maailmalle ja saada sieltä vientituloja. Mutta esimerkiksi ensiharvennushakkuita ja tämän tyyppisiä puuvaroja, mitä saadaan metsästä, on hyvä syy polttaa, kun ne eivät sellunkeittoon tahdo kelvata.

Aiemmin energiaturpeen veroton raja oli 50 000 megawattituntia. Mielestäni alaraja on nostettava takaisin siihen 50 000 megawattituntiin. Mielestäni tässä olisi myös tilaisuus vähentää riippuvuutta tuontiöljystä, ettemme olisi öljyä tuottavien maiden ja öljy-yhtiöitten armoilla. Turvevoimaloissa voidaan muun muassa tuottaa vastapaineella edullista sähköä lämmön lisäksi, joten toivotan lakialoitteelle myönteistä käsittelyä valiokunnassa ja myös tässä salissa.

[7] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä käsittelyssä on kaksi lakialoitetta, jotka tähtäävät samaan päämäärään: turpeen käytön lisäämiseen. Ed. Pekkarinen on tehnyt vähän vaatimattomamman tavoitteen ja ed. Rönni vähän

suuremman. Olen suuremman tavoitteen kannalla tässä vaiheessa. Siihen on monia perusteluja.

Meidän pitäisi kaikessa lähteä siitä, jotta se, mikä voidaan Suomessa tuottaa, tehdään Suomessa, ja mitä suomalaisia raaka-aineita voidaan hyödyntää, ne pitää hyödyntää Suomessa ja suomalaisten hyväksi. Joskus halvan öljyn aikana sanottiin turvenuijiksi. Se käsittää aika laajaa sakkia, mutta nyt tämä turvenuija-ajatus ja -sanonta oikeastaan on arvonimi sinällään, koska turve on noussut arvoon arvaamattomaan ja myös EU:ssa on huomattu ja tunnustettu sen arvo.

Kun itse olen tämmöinen kansakoulun käynyt vanhempi luonnontutkija, joka ei ole mikroskoopin läpi katsonut, vaan kiikarilla katsellut lintuja, jo aikanani tajusin sen, jotta turve on uusiutuva luonnonvara. Täältä eduskunnan puhujakorokkeeltakin on tullut lausuttua semmoisia viisauksia, joista vihreät kansanedustajat eivät oikein tykänneet. Nimittäin turpeen käytössähän on kyse soiden ennallistamisesta. Joskus jääkauden aikaan nuo harjut ovat tänne syntyneet, ja sen jälkeen kaikki turve on sinne laaksoihin ja notkoihin kasvanut. Kun turve otetaan pois sieltä, välttämättä ei ihan tarkkaankaan tarvitse koluta, siinähän ennallistetaan niitä jääkaudenaikaisia maisemia lähemmäksi sitä kuntoa, johon luonto aikanaan ne muovasi, mutta vihreät käsittivät kyllä sen jotenkin toisella tavalla. Toivon mukaan nyt vihreät kansanedustajatkin tässä muuttavat käsityskantojaan siitä, että kysymys ei olekaan fossiilisista polttoaineista, koska tuolla EU:ssa on näin jo myös saatu tunnustus aikaan.

Suothan toimivat nimittäin hiilinieluina. Tällä hetkellä tutkimusten mukaan turpeen käyttö on vähäisempää kuin sen kasvu. Jos kuvitellaan sitäkin tilannetta, kun turvealueella, mistä otetaan nykyisten säännösten mukaan sillä tavalla, että kaivu ei mene pohjaveden alapuolelle vielä, siinähän taas tulee hiilinielu sinällään, koska siinähän kasvaa joko turvetta tai puuta tai mahdollisesti viljaa. Kaikki vihreä aine kyllä sitoo hiiltä. Siinä mielessä se on aika kestävän kehityksen tie.

Voi kuvitella sitäkin vaihtoehtoa, kun täällä on puhuttu siitä, että meillä on vähän biopolttoaineita, että käytöstä poistetuilla turvesoilla, mitkä on loppuun otettu, voidaan käydä kasvattamaan nopeasti kasvavia lajeja, vaikka energiapajua tai mitä hyvänsä. Niitähän on monia muitakin kasveja, mitkä kasvavat nopeasti, jopa yhdessä kesässä, ja joita voidaan hyödyntää energiaksi, jolloin se kierto on nopeata eikä haittaa mitään, ei ole ympäristölle haitallinen.

Tässä on turha toistaa näitä asioita. Turve on kotimaista, se parantaa työllisyyttä. Syrjäseutujen kannalta sillä on merkittävä työllisyysvaikutus, ja aluetalouden kannalta kaiken kaikkiaan se on paikallista tuotantoa. Raha jää pyörimään alueelle. Siinä mielessä se on poissa öljysheikeiltä. Se on meidän kaikkien hyväksi. Sen takia odottaisi, niin kuin monet ovat peräänkuuluttaneet, että hallitus voisi tuoda tämän mahdollisimman nopeasti hallituksen esityksenä; sitä toivoisi. Mutta on meillä se mahdollisuus, että eduskunta tekee myös oman ratkaisunsa budjetin yhteydessä ja toteaa, että verottoman turpeen kuutiomääräraja nostetaan ed. Rönnin esittämään määrään, jolloin saadaan turvetta käytettyä lisää.

Niin kuin jotkut jo täällä totesivat, missään tapauksessa puu ja turve eivät ole vastakkaisia toisilleen. Päinvastoin joidenkin asiantuntijalausuntojen mukaan, mitkä valiokunnassa on kuultu, on todettu, että paras hyötysuhde saavutetaan puun ja turpeen sopivalla cocktaililla, sopivalla yhteiskäytöllä puhtain palamistulos ja myös energiataloudellisesti paras tulos.

Kannatan aloitetta, ja toivotaan, jotta saadaan mahdollisimman nopeasti muutos aikaan.

[8] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kotipitäjässäni Virroilla ja naapurikunnissa on tuhansia hehtaareja suota. Omassa kotipitäjässänikin on valtavat alueet Natura 2000 -alueina, sen lisäksi vielä laajempia alueita turvetyömaina. Ed. Pekkarisen ja ed. Rönnin aloitteissa, heidän kummankin erikseen, polttoturpeen valmisteveron palauttaminen on nyt tapetilla, palauttaminen vuoden 95 tasolle.

Esimerkiksi Virroilla meillä on Suomen ensimmäinen hakelämpölaitos, on ollut 70-luvulta lähtien esimerkki koko lopulle Suomelle ja on sitä tänä päivänä. Olemme käyttäneet myös koko ajan turvetta siinä rinnalla polttoaineena. Voin sanoa, että alueella, jolta tulen, turvetyömaat ovat olleet erittäin tärkeä työnantaja ja tulonlähde. Näillä alueilla ei todellakaan herkästi ole muuta korvaavaa vaihtoehtoa työmaaksi. Olemme myöskin nähneet halvan polttoöljyn ajat muutama vuosi sitten. Silloin turve jäi auttamattomasti öljyn jalkoihin eikä veroratkaisuasia yhtään parantanut sitä, päinvastoin.

Polttoaineen hinnannousun myötä turve näyttää nyt jälleen nostavan päätään, samoin hake, ja

on noussut sille kuuluvaan arvoon. On ilo, että ed. Pekkarisen aloite on saanut rinnalleen hallituspuolueen riveistä turpeelle puolustajan. Siksi myös uskon aloitteiden edistyvän. Tärkeätä on edistää kotimaisten energiavaihtoehtojen voittokulkua. Toinen ed. Pekkarisen ja miksei ed. Rönninkin aloitetta varmasti eteenpäin auttava asia on keskustelu ydinvoimasta.

Turpeen verotuksen alentaminen on tärkeä asia. Lipposen joukko oli asialla, kun verotusta kiristettiin. Siispä on vähintään kohtuullista, että myös hallitus ryhtyy edistämään turpeen verotuksen kohtuullistamista. Minut on eduskuntaan lähetetty niiltä soilta ja saloilta, joilla turve on monen elinkeino ja elinehto, ja siellä tätä keskustelua ja aloitteiden menestymistä seurataan erittäin tarkasti.

Tulen, ed. Rönni, tukemaan teidän aloitettanne ja samalla seuraan, edistääkö esimerkiksi koko SDP:n ryhmä ja ennen kaikkea hallitus tätä asiaa vai onko tämä vain puhetta asiassa, jossa hallituksen suhtautuminen muutama vuosi sitten tämän työllistävään vaikutukseen oli ilmeisesti toinen kuin se on tänään, ainakin toivottavasti.

[9] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Mauri Pekkarinen ja Tero Rönni ovat tehneet erinomaiset lakialoitteet koskien lakia sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta. Olen muistaakseni myös ed. Pekkarisen aloitteen yksi monista allekirjoittajista. Jos olisi ed. Rönni tarjonnut aloitetta, olisin myös sen allekirjoittanut, mutta lämpimästi myös tässä yhteydessä haluan tukea ja kannattaa ed. Rönnin tekemää erinomaista aloitetta, samalla kun totean, että olen allekirjoittanut ed. Mauri Pekkarisen tekemän aloitteen.

Keski-Suomessa turve on monille paikkakunnille tärkeä elinkeinon ja työllisyyden kannalta, ennen muuta sellaisille kunnille kuin Pylkönmäki, Karstula, Kyyjärvi, mukaan lukien myöskin Multia ja osin Keuruu, edelleen Ähtäri Pohjanmaan puolelta. Näille lähipaikkakunnille omaa kotipaikkakuntaani ajatellen turve on tärkeä asia.

Turve on kotimainen energianlähde. On ollut hyvä, että tutkijat ovat löytäneet myönteisiä näkökohtia siitä, että turvetta tulee jatkossakin riittämään. Uskon, että hyvinkin ympäristönäkökohdat voidaan ottaa huomioon turpeen käytössä ja turvesoiden kannalta kaikella kohtuudella.

Se, että verotus on tehnyt turpeesta tällä hetkellä hankalasti kilpailevan kotimaisen energialähteen, on korjattava asia. Meidän tulee nähdä tässä tilanne ennen muuta maaseudun turveyrittäjien kannalta. Turveyrittäjä on sijoittanut paljon niihin koneisiin, joilla hän tekee työtänsä säiden armoilla. Jos on kovin sateinen kesä, turveyrittäjällä ei ole kovinkaan otollinen ansainta, vaan se vaatii hyvät poutasäät, jotta turveyrittäjä voi parhaimmalla tavalla toimia. Samoin tällä on merkitystä myös kaikelle muulle työllisyydelle unohtamatta niitä kuorma-autoilijoita, jotka kuljettavat turvetta. Tämä on myös eräs työllistävä tekijä.

Arvoisa rouva puhemies! Molemmat käsiteltävänä olevat lakialoitteet ovat erittäin perusteltuja, ja toivon niille menestystä kotimaisen turveenergian, yrittäjyyden ja työllisyyden parhaaksi.

[10] **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Uutena edustajana täällä olen erityisesti näin joulun ja budjettikäsittelyn alla vähän mielessäni paheksunut näitä tilastopuheenvuoroja ja sen vuoksi en käy toistamaan kaikkea sitä, mitä täällä on jo moneen kertaan sanottu, koska lähes kaikki on sanottu, ja viimeistään silloin, kun ed. Tiusanen sanoo, kaikki on sanottu. Nimittäin uskon, että ed. Tiusanen tuo tähän myös ympäristönäkökulman mukaan. Mutta sanon sen, että nämä aloitteet ovat sillä tavalla hyvin perusteltuja, että Lipposen hallituksen on nyt syytä ainakin tutkia, tekikö se aikanaan virheen.

[11] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tero Rönnin ja ed. Mauri Pekkarisen tekemät aloitteet ovat hyvin ajankohtaisia ajanjaksona, jolloin valtakunnassa käydään keskustelua energiapolitiikasta noin laajemmaltikin.

Turpeen käyttö on Suomessa ollut hyväksyttyä ja kannatettavaa vuosikymmenten ajan. Lipposen hallitus vuonna 96 verotuspäätöksellään vaikeutti turpeen asemaa, mikä on selkeästi nähtävissä. Nämä lakialoitteet, jotka on tehty, ovat tulleet korjaamaan sitä aukkoa, ja toivottavasti valiokunnan mietinnön mukaisestikin hallitus tuntee tarvetta avata tästä kohdasta keskustelun ja avata myös lain niin, että lainmuutokset saadaan aikaan.

Energiapolitiikka on myös iso kansallinen kysymys, millä tavalla sitä halutaan hoitaa. Tuontia korvaava, työllisyyttä luova, kotimaisuuteen perustuva energia on ensisijaisesti otettava käyt-

töön. Suomalainen tietotaito ja teknologian kehitys ovat edesauttaneet uusien, voi sanoa, konstien käyttöönottoa, joilla on päästy huomattavasti parempiin hyötysuhteisiin kuin vielä vuosikymmen sitten. On myös hyvin merkittävää, että nämä isoissa laitoksissa olevat savukaasupesurit puhdistavat polttokaasut niin, että juurikaan hiukkaspäästöjä ei enää esiinny.

Erityisen merkillepantava on Euroopan parlamentin äänestyspäätös, jolla turpeesta tuli uusiutuva biomassapolttoaine. Suomessa tätä ei ole haluttu ymmärtää vieläkään. Kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehet ovat kauhuissaan tästä esityksestä, lähestulkoon kauhuissaan, ja he yrittävät tietenkin edelleen pysyä niissä kannoissa, joita suomalaisessa ministeriökäytännössä on. Meidän täällä eduskunnassa on syytä ottaa virkamiesten kannasta poikkeava kanta ja todeta tyydytyksellä tämä unionissa syntynyt päätösesitys.

Suomalainen maaseutu kaipaa elävöittäjää. Turvesuo ei suinkaan ole kylän kuihduttaja, vaan se antaa erimuotoisille elinkeinonharjoittajille toimintaedellytyksiä, ja niin kuin täällä on moneen kertaan todettu, myös käytöstä poistetut suot muuttuvat hyvin nopeasti kasvullisiksi alueiksi ja karunomaiset suot sieltä häviävät.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti tämä nyt käsittelyssä oleva lakialoite avaa keskustelun siltä osin, että voidaan palata vanhaan, parempaan järjestelmään ja edesauttaa kotimaisten energioiden käyttöönottoa ja palauttaa turpeen käyttö ainakin entiselle tasolleen.

[12] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nämä kaksi erinomaista aloitetta, edustajien Pekkarisen ja Rönnin aloitteet, jotka lähestyvät kotimaista uusiutuvaa energiankäyttömahdollisuutta ja -käyttömuotoja, ovat tämän asiantuntevan joukon, mitä eduskunnan salissa tällä kertaa istuu, puheissa saaneet varsin myönteisen vastaanoton. Käsittääkseni ei parempaa aikaa olisi voinut sattua, kun parhaillaan keskustelun ajastaa syntyvän mahdollisen lisäydinvoiman rakentamisen ja kotimaisen uusiutuvan energian jatko- ja hyötykäytön, niin paras sauma tähän tällä kertaa on olemassa. Ei sen puoleen, ettenkö näkisi lisäydinvoiman rakentamisessakin erittäin myönteisiä piirteitä, jos se saa rinnalleen varsinkin turpeeseen ja erityisesti puuhun perustuvan kotimaisten energioiden laajemman käyttömahdollisuuden ja käyttömuodon.

Se perimmäinen sanoma, minkä takia tätä asiaa tänne läksin esittämään ja puhumaan, on se, että suomalaiset ovat tavallaan tässäkin asiassa osittain nukkuneet pitkälti jo ruususenunta. Kun vajaa 30 vuotta taaksepäin 70-luvun alussa öljyn saanti näytti kyseenalaiselta ja puhuttiin silloisesta energiakriisistä, sen saatavuus ei silloin ollut loppumassa, mutta kuitenkin hinta oli huippukorkea. Käsittääkseni siinä vaiheessa valtiovallan toimesta heräteltiin jonkin näköistä tuotekehitystä ja uusia käyttömahdollisuuksia niin, että öljyä olisi voitu korvata lämmön ja sähkön tuotannossa paremmin pienvoimaloilla, mitkä nimenomaan käyttävät turvetta ja puuta raaka-aineenaan. Kuitenkin ehkä voisi epäillä, että öljyteollisuus oli yhtenä hyvänä käynnistäjänä siinä asiassa, että kehitystyö, jos se ei loppunut, niin ei ainakaan kunnialla edennyt, ja välivuodet, viimeiset 15 vuotta, kuitenkin on eletty pitkässä uskossa siihen, ettei kannata mitään muita vaihtoehtoja oikeastaan ajatellakaan kuin vain öljyn varaan rakentaa tämän pohjoisen maan energiahuolto.

Näillä aloitteilla ja niistä käytettyjen puheenvuorojen perusteella on selvästi ollut elvyttävä vaikutus ja nähtävyys siihen asiaan, että tässä asiassa on monenlaisia ulottuvuuksia ja uusia mahdollisuuksia asian eteenpäin viemiseen. Mielestäni se on tässä keskustelussa ollut erinomaisen myönteistä, hyvää ja syventävää, niin kuin ed. Esa Lahtela totesi, että perkaamalla turvesuot päästään lähemmäs jääkauden jälkeistä alkukantaista elämää ja maanpinnan muotoa täällä Suomessa, jolloin tässä ei ole myöskään ympäristöuhkiin viittaavia piirteitä ja oltaisiin kuitenkin kestävien luonnonarvojen perusteella ja pohjalta.

Kuten useissa puheenvuoroissa on julki tullut ja ilmennyt, suot kuitenkin nykyisellään selvästi kasvavat enemmän kuin niitä pystytään nykymenolla hyötykäyttämään ja energiaksi jalostamaan. (Ed. Kuosmanen: Millin vuodessa!) — Ed. Kuosmanen tietää varsin hyvin minkä se kasvaa, että se kasvaa millin vuodessa. — Toisaalta myös ottomäärä, mitä normaali keskivertoturvesuolta otetaan, on noin 3—4 milliä vuodessa, jolloin otto, kun siinä vaiheessa nykyisten säädösten mukaan se on varsin rajoitettua ja kohtuullista, pysähtyy sille tasolle, että suo uusiutuu, lähtee kasvamaan ja hoituu hiilen kulutusta, niin kuin täällä puheenvuoroissa aikaisemmin on useasti todettu ja hyväksi havaittu. Tällaisenaan nä-

en, että asia on erityisen ajankohtainen, myönteinen ja todella eteenpäin vietävä.

Rouva puhemies! Toivon, että näissä muutamissa ansiokkaissa puheenvuoroissa, mitä odotan vielä tämän jälkeen, tulee uusia näkökohtia esille. Sen jälkeen voimme vielä laajemmin tätä asiaa keskustella ja kehitellä ja päästä jopa parempiin lopputuloksiin, parempiin ajatuksiin, kuin yksinomaan näissä lakialoitteissa on perusteluissa allekirjoitettu kanta.

[13] **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Keskustelu turpeen käytöstä on mielestäni ajankohtainen. Nyt vallalla oleva verotuskäytäntö estää muun muassa Haapaveden turvevoimalaitoksen käytön. Tämä voimalaitoshan sijaitsee kotimaakunnassani Oulun läänissä. Koska turvevoimalaitos Haapavedellä on jo olemassa, tuntuu käsittämättömältä, ettei sitä käytetä. Voimalaitoksen käytöllä on siellä suuri alueellinen työllistävä vaikutus. Tämänkin johdosta voimalaitos on saatava Haapavedellä käyttöön.

Turpeella ja hakkeella on myös suuri merkitys monien pienempien paikkakuntien energiantarpeen tyydyttämisessä. Tässä mielessä nyt esillä oleva lakialoite on hyvä ja kannatettava. Uskon myös, että esimerkiksi hakkeen käytöllä on myönteinen vaikutus metsien hoitoon. Kun hakkeella on kysyntää, metsät tulevat paremmin hoidetuksi maassamme.

Arvoisa puhemies! Turve ja hake ovat maakaasun lisäksi myös varteenotettavia vaihtoehtoja ydinvoiman lisärakentamiselle, niin kuin täällä on useissakin puheenvuoroissa todettu. Ydinvoiman lisäkäyttö voi mielestäni vaarantaa molempien edellä mainittujen kotimaisten polttoaineiden käytön, koska en usko kaikkien energiavaihtoehtojen toteutumiseen, en ainakaan nyt, kun energiaa tuntuu olevan riittävästi saatavilla.

[14] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ikään kuin pakko on hiukan ottaa kantaa lakialoitteen n:o 166 käsittelyyn, koska puheenvuorot, jotka itse olen nyt kuullut, ovat olleet, osa ainakin, melkoisen mielikuvituksellisia.

Totta on tietysti, että Euroopan unionin parlamentti on äänestänyt turpeesta, että se olisi uusiutuva energialähde. Varmasti niin on, että enemmistö edustajista ei tiennyt Brysselissä tai Strasbourgissa, kummassa se nyt sitten oli, mitä asiaa käsitellään. Lähinnä Irlannissa ja Suomessa on turvesoita ja myös energiakäyttöä, muualla EU:ssa juuri ei. Mutta on sitä äänestetty aikaisemminkin, puhemies, tässäkin talossa suuressa valiokunnassa viime vaalikaudella, jolloin suuri valiokunta totesi, että se ei ole uusiutuva energiamuoto, jolloinka mielestäni valiokunta oli kyllä enemmän oikeassa.

Sitten eräs asia, joka ei ole ollut esillä, on se, että Euroopan unionin parlamentin kanta ei sinänsä ole kovin merkittävä, koska turve ei kuitenkaan istu siihen sääntöön, järkevään määritelmään, mikä Euroopan unionilla on uusiutuvasta energialähteestä. Puu on uusiutuva energiamuoto, koska kun se kerran on jostakin kaadettu, se voidaan istuttaa siihen uudelleen ja viimeistään sadan vuoden kuluttua se on uudelleen käytettävissä. Turpeen kohdalla kierto on vähintään 8 000 vuotta. Voimme ajatella, että myös meidän suhteellisuusskaalassamme 8 000 vuotta, vaikka se ei olekaan ikuisuus, niin ei se nyt juuri uusiutuvan kierron vaatimuksia täytä.

Edelleen totean turpeesta ja sen energiakäytöstä sen, että sen ilmastovaikutukset polttoaineena ovat ongelmallisia, lähinnä verrattavissa hiileen. Hiilidioksidipäästöt ovat erittäin merkittäviä suhteessa saavutettuihin jouleihin tai muihin sähköenergiayksiköihin.

Metaanin vähentyminen on tietysti huomionarvoinen asia, sitä en ala kiistää. Metaanin kasvihuonevaikutukset ovat yhdeksänkertaisia hiilidioksidiin nähden, ja näin ollen on kysymys ongelmasta sinänsä ilmaston kannalta.

Nämä jyräysajatukset, kun ed. Seppo Lahtela nyt viimeksi puhui siitä, miten olisi hyödyllistä saattaa Suomi jääkauden jälkeiseen tilaan pinnanmuodostuksen kannalta, ovat tietysti varsin kummallista myös biodiversiteetin kannalta, jonka sopimuksen myös Suomi on ratifioinut muistaakseni vuonna 94. Tällainen ajattelu tuskin kulkee biodiversiteetin kanssa käsi kädessä. Molemmat sopimukset, sekä Ilmastosopimus että Biodiversiteettisopimus, sovittiin vuonna 92 Riossa.

Mutta, puhemies, ajatus siitä, että Haapaveden lauhdevoimala pitäisi saada toimintaan, on tietysti ymmärrettävä Pohjois-Pohjanmaan näkökulmasta, työllisyysnäkökulmasta, mutta taas sitten ilmastosopimusnäkökulmasta se on ongelmallinen. Näin ollen pitäisi aina kavahtaa sitä uhkaa, mikä on virheinvestoinneissa. Tässä viittaan myös esimerkiksi ydinvoimaan. Sekin on tässä virheinvestointiuhka.

Puhemies! Enempää en käytä tässä aikaa.

15 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Viitaten ed. Tiusasen puheenvuoroon, jossa hän lähestyi tätä asiaa siinä valossa, että virheinvestointeja tulisi välttää, kummassakaan lakialoitteessa ei ole oikeastaan investoinneista puhuttu mitään, vaan niiden sisältö on vain verotuksellisten keinojen muuttaminen, jolloin investointeja ei tarvitse enempää tehdäkään. Tietysti näissä puheenvuoroissa, myöskin omassani, oli vähän sellainen henki, että tähän asiaan pitäisi laajemmin investoida, onko se sitten virhe vai oikein, mutta edelleenkin peräänkuulutan, että kehitystyötä pitäisi tässä asiassa tehdä.

Mutta väkisin, rouva puhemies, ed. Tiusasen puheenvuorosta jäi sellainen vaikutelma ja käsitys, että kun uusiutuvaa energiaa ei voida käyttää, niin todennäköisesti ainut varteenotettava jäljellejäävä vaihtoehto olisi sitten ydinvoimalla tuotetun sähkön tuotannon lisääminen.

16 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Tiusaselle: Minä tarkastelen myöskin Haapaveden tilannetta siitä näkökulmasta, sehän on kuitenkin kohtuullisen iso yksikkö, että se olisi jonkinlaisena vaihtoehtona esimerkiksi ydinvoiman käytölle. Jos turvetta ja haketta käytettäisiin enemmän ja lisäksi maakaasua, niin ehkä ydinvoimavaihtoehto ei olisi sitten tarpeellinen. Kyllä tässä on myös näitä näkökohtia, kun puolustan Haapaveden käyttöönottoa.

17 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Valppaan motiivit kyllä uskon ihan asiallisiksi. Totean, että KTM:n valmistelema KIO1-malli pitää sisällään sen, että saavutetaan vuoden 90 hiilidioksidipäästötaso tai alitetaankin se ilman ydinvoiman rakentamista käyttäen erilaisia apuneuvoja, muun muassa uusiutuvia energioita.

Turvetta käytetään nykyään. En halua kiistää sen käyttöä. Sitä on myös aika määrätietoisesti pyritty korvaamaan puulla ja puuhakkeella. Se on joissakin malleissa ja uuneissa aivan välttämätön lisä.

Vielä kerran totean, että veroratkaisu ei johdu eikä voi johtua Euroopan unionin parlamentin kannasta, koska turve on edelleenkin komission käsityksen ja vallassa olevan virallisen käsityksen mukaan ei-uusiutuva energiamuoto.

18 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen mainitsi, että on ollut mielikuvitusrikkaita puheenvuoroja. Yleensähän politiikkaa moititaan nimenomaan mielikuvituksen puutteesta.

Tähän viimeksi mainittuun, että nyt nämä aloitteet johtuisivat jostakin tietystä Euroopassa tehdystä päätöksestä, niin toivottavasti ei niin ole, vaan että meillä päättäjillä on ihan oikeasti oma kotimainen halu viedä myös kotimaisia vaihtoehtoja eteenpäin.

Mutta vielä tämä metaaniasia: Siitä oli erittäin ansiokas ja jopa ymmärrettävä artikkeli Helsingin Sanomissa aivan hiljattain, ja se avasi varmasti myöskin monen ajatuksia, ja toivoisin, että tästäkin asiasta päästäisiin vielä jossakin laajemmalti keskustelemaan.

19 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten ounastelin, ed. Tiusanen toi tähän ympäristönäkökulman, joka tästä muusta keskustelusta puuttui. Kun sanoin edellisessä puheenvuorossani, että Lipposen hallituksen tulee harkita, tekikö se mahdollisesti virheen, niin siinä arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös nämä ed. Tiusasen ansiokkaasti esiin tuomat ympäristönäkökulmat.

20 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen tahto on, että uusiutuvia energianlähteitä on 2010 mennessä noin 35 prosenttia. Tahto ei toteudu sillä tavalla, koska energiatukiraha on pudotettu 116 miljoonasta 86 miljoonaan, eli nyt jos halutaan, että uusiutuvia energianlähteitä todella kehitetään lisää ja rakennetaan lisää, niin ehdottomasti energiatukea pitäisi lisätä voimakkaasti.

Mitä tulee turpeeseen, niin suurteollisuuden edustajat ovat minulle kertoneet, että katsovat, että Vapo siinä vaiheessa, kun siirtyi energiantuotannon omistajaksi, kun puhtaasti aikaisemmin tuotti vain turvetta näille energiayhtiöille, kilpailee heidän kanssaan energiantuotannosta. Vapohan osti Joensuun ja Forssan erittäin korkealla hinnalla, ja siinä mielessä suurteollisuus rupesi avaamaan omia soita ja hakee ympäristölupia soille sen takia, koska Vapo nosti turpeen hintaa. Siinä mielessä olisi nyt tärkeää, kun omistajapolitiikasta tänä iltana on keskusteltu, että Vapo yksistään toimittaisi turvetta kuluttajille eikä itse lähtisi kilpailemaan. Veroale on ehdottomasti tehtävä. Olen sitä mieltä, että turvetta pitää käyttää, ja esimerkiksi Kymin Voimankin 550 miljoonan voimalaitos lähtee siitä, että polt-

taa kuorta ja metsätähdettä, mutta turvetta prosessin palamiseen tarvitaan 25 prosenttia.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 170/2000 vp (Mauri Pekkarinen /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

12) Laki moottoriajoneuvoverosta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 167/2000 vp (Petri Neittaanmäki /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme saaneet viime vuosina yhä enemmän tietoa meitä uhkaavasta ilmastonmuutoksesta. Täällä Pohjois-Euroopassa tähän asiaan on syytä suhtautua erityisellä vakavuudella, koska ilmasto lämpenee enemmän juuri näillä leveysasteilla kuin esimerkiksi päiväntasaajalla. Ympäristöministeri Satu Hassi korosti viime viikolla päättyneessä Haagin ilmastokokouksessa, että kasvihuonekaasupäästöjä on vähennettävä, ennen kuin ilmastonmuutos on edennyt niin pitkälle, ettei paluuta enää ole. Tästä vetoomuksesta huolimatta useat Kioton pöytäkirjan kysymykset jäivät valitettavasti Haagissa vielä avoimiksi.

Hiilidioksidi on kasvihuoneilmiötä edistävistä kasvihuonekaasuista merkittävin. Sen osuus ilmastonmuutoksesta on maailmanlaajuisesti noin kaksi kolmasosaa. Hiilidioksidipäästöt ovat yksi suurimpia ympäristöongelmia myös meillä Suomessa. Liikenteen osuus koko Suomen hiilidioksidipäästöistä on jo nyt noin 20 prosenttia, ja se kasvaa entisestään voimakkaasti lisääntyvän kaupunkiliikenteen myötä. Kaupunki-ilman laatu vaihtelee vuorokaudenajoittain. Epäpuhtauspitoisuuksien on todettu noudattavan pääosin liikenteen rytmiä.

Voimakas liikenteen kasvu asettaa erityisen haasteen liikenteen päästöjen vähentämiselle. Hiilidioksidipäästöjen lisäksi liikenne tuottaa nykyisin Suomen rikkipäästöistä 49 prosenttia, hiilivetypäästöistä 49 prosenttia ja typenoksidipäästöistä jopa 53 prosenttia.

Haagin kokouksen epäonnistumisesta huolimatta liikenteen päästöjen vähentäminen on otettava tietoiseksi tavoitteeksemme. Voimme edesauttaa tehokkaimmin päästöjen vähentymistä ja ilmanlaadun parantamista muuttamalla liikennekulttuuria joustavilla ja kattavilla joukkoliikenneratkaisuilla sekä kevyen liikenteen suosimisella. Autoilua ei kuitenkaan voida kohtuuttomasti rajoittaa. Sen sijaan autojen ympäristöystävällisyyteen voidaan vaikuttaa.

Autotehtaat etsivät jatkuvasti puhtaampia, öljyä korvaavia polttoainevaihtoehtoja. Nyt on jo kehitetty automalli, joka voi bensiinin lisäksi käyttää polttoaineenaan biokaasua. Useat autonvalmistajat panostavat myös vetyä energianlähteenä käyttävien moottoreiden kehittämiseen. Sen sijaan tavallisten autojen hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä autonvalmistajat eivät ole vielä onnistuneet. Vetypolttoaineen varaan rakentuva lupaava puhtaampi tulevaisuus on vielä kaukana edessäpäin. Meillä on kuitenkin jo olemassa saasteettomasti toimivat sähköautot.

Arvoisa rouva puhemies! Monet varmastikin mieltävät sähköautot hidaskulkuisiksi ajoneuvoiksi, joiden akkuja joutuu lataamaan jatkuvasti, mikä puolestaan edellyttää erikoislaitteita. Useat käyttäjät ovat kuitenkin todenneet, että sähköautot kiihtyvät aivan samaan tapaan kuin polttomoottoriautotkin. Vauhdista puhuttaessa tulee kuitenkin muistaa, että sähköautot on tarkoitettu ensisijaisesti kaupunkiliikenteeseen. Sähköautojen akkujen lataamiseen ei myöskään tarvita mitään erikoislaitteita, vaan lataaminen onnistuu aivan tavallisesta pistorasiasta, esimerkiksi parkkipaikoilla yleisistä lämpötolpista. Nykyisten akkujen lataus tyhjästä täyteen vie korkeintaan noin yhdeksän tuntia. Yhdellä latauksella ajaa keskimäärin ainakin 70 kilometriä. Jo tunnin välilataus antaa 15 lisäkilometriä, ja uusia, tehokkaampia akkuja kehitellään jatkuvasti.

Sähköautot eivät ole kuitenkaan yleistyneet laajemmin, koska ne ovat kalliita ja kuuluvat saman tasoisen verotuksen piiriin kuin muun muassa dieselautot, vaikka niillä ajetaan vuosittain huomattavasti pienempiä kilometrimääriä. Sähköautojen yleistyminen vähentäisi tehokkaasti kaupunkiliikenteen päästöjä. Yksi merkittävä keino edistää tätä tavoitetta on vapauttaa sähköautot kokonaan varsinaisesta ajoneuvoverosta eli niin sanotusta dieselverosta. Tämän sisältöinen veroporkkana sisältyy tähän yhdessä 67 muun kansanedustajan kanssa jättämääni lakialoitteeseen.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Olen hyvilläni, että ed. Neittaanmäki on tehnyt tuon aloitteen. Se on erittäin positiivinen teko. Saman tyyppisiä on tehty aikaisemmin. Muun muassa kaasukäyttöisistä linja-autoista on jouduttu myös maksamaan ylimääräistä ympäristöveroa, vaikka tosiasiallisesti, niin kuin tässäkin tapauksessa, niiden käyttö on ympäristön kannalta kestävää. Tämän tyyppiset verot, jotka kohtelevat kaltoin nimenomaan ympäristön kannalta hyviä energiamuotoja, ovat todella vaarallisia ja haitallisia.

Toisaalta meillä on voimassa veroratkaisuja, jotka kohtelevat taas liian hyvin ympäristön kannalta haitallisia energialähteitä, kuten hiiltä. Nimenomaan kun kivihiiltä poltetaan ja tuotetaan sähköä, sitä kohdellaan edistävästi. Tämä on viime vaalikauden huonoimpia energiaratkaisuja tästä talosta. Muistan vain, että kaksi kansanedustajaa hallitusryhmistä vastusti tuolloin tätä hallituksen muutosta silloin olemassa olleeseen energiaveroon.

Puhemies! Tämä on hyvä asia, ed. Neittaanmäki. Todella toivon, että asiaa viedään eteenpäin. Tuossa on koko joukko kansanedustajia takana, ja asialle vain hyvää potkua eteenpäin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

13) Laki pakkokeinolain 6 luvun 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 168/2000 vp (Mauri Salo /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Laki pakkokeinolain 6 luvun 5 ja 6 §:n muuttamisesta on kenttälähtöinen. Useat poliisimiehet ovat ottaneet yhteyttä ja pyytäneet toimia, jotta dna-testaus, jota nyt suoritetaan, ei valuisi hukkaan, vaan sen rekisteröintiä voitaisiin edelleen kehittää. Dna-testitulokset auttavat useimmiten rikosten selvittämisessä. Dna-testaus puhuttaa tietenkin laajasti ihmisiä, onko se oikein, että voidaan rekisteröidä tietoja. Nykyisessä yhteiskunnassa ja maailmassa, jossa rikollisuus kasvaa ja rikollisten keinot monimuotoistuvat, dna-testaus on kuitenkin yksi keino, jolla aukottomasti voidaan todentaa, jos henkilöstä on jotakin jäämää rikospaikalla. Tällä voidaan myös luoda tietynlaista oikeusturvaa, vaikka tässä puhutaan pitempiaikaisista tilastoinneista, joten, arvoisa puhemies, toivon, että oikeusministeriössäkin suhtaudutaan vakavasti kentältä tulevaan viestiin ja saataisiin tässä toimenpiteitä niin, että säästettäisiin valtion varojakin, kun tätä lakipykälää muutetaan niin, että testausten tulos on mahdollista säilyttää pitempään.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ed. Mauri Salo totesi perusteluissaan, tekniikka on kehittynyt ja yhteiskunnan pitäisi elää myöskin tekniikan mukana. Mutta se, mikä näissä perusteluissa on olemassa, elikkä esitetään nykyisen yhden vuoden sijasta säilytysaikaa 5 vuotta ja vakavien rikosten tekijöiden tulostietojen osalta 20:tä vuotta. Kun tämä valiokunnassa nyt tulee varmaan tarpeelliseen ja harkittuun pohdintaan, näkisin myöskin ajatuksena, että näitä tietoja voitaisiin säilyttää pidempään, jopa pysyvästikin, koska selvä tunniste tunnisteena on olemassa. Tekniikka on niin selvää ja yksinkertaista, että mitään virhekäyttömahdollisuutta ei ole olemassa.

Siltä osin, kuten ed. M. Salo sanoi, tämä päinvastoin normaalikansalaisen elämää tekee turvallisemmaksi, koska tiedot ovat olemassa ja tällä voidaan epäillyissä tapauksissa sulkea ulos myöskin niin, että epäilty henkilö puhdistuu epäilyn kohdalta, merkittävän tunnistetiedon avulla. Tekniikka on nykyisellään varsin yksin-

kertaista, toteutus huokeata ja säilöminen hyvin mahdollista. Toivoisin, että myöskin pidemmät säilytysajat tulisivat tässä asiassa esille silloin, kun tätä eteenpäin jalostetaan ja valiokunnassa käsitellään.

3 **Pentti Tiusanen /vas:** Rouva puhemies! Tekniikka sinänsä ei ole yksinkertaista eikä ihan halpaakaan. Mutta yksi asia, joka mielestäni on tarpeellista sanoa, on se, että dna-testauksessa pitäisi olla todellakin, ja uskon että siihen pyritään, ainoastaan tietty sekvenssi dna:ta, jonkin tietyn kromosomin tietty kohta, ja se jää sinne ja ainoastaan se säilötään, ei niin että säilöttäisiin laajemmin tämä dna-kartta, koska dna:ssa on sitten ne kaikki ominaisuudet, vaikkapa meitä kansanedustajia ajatellen se, olemmeko noin leikkisästi sanoen puheliaampia kello 23.10 vai emme. Mutta joka tapauksessa ainoastaan sormenjälki jäisi sinne muistiin.

4 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Rouva puhemies! Sinänsä tietysti periaate tässä pakkokeinolain kohdalla nyt on varmasti ihan hyvä ja hyvää tarkoittava, mutta itse kyllä pidän varsin epäilyttävänä, jos oikein tätä ymmärrän, että jo epäillyn dna-tunniste voitaisiin säilyttää. Vaikka olisi vapautettu kaikesta epäilystä, silti jäisi tällainen hyvin pitkäaikainen, jopa kymmenien vuosien, jälki johonkin rikosepäiltyjen rekisteriin. Epäilen, että tämä ei ihan täytä kaikkia hyviä tapoja taikka säännöksiä. (Ed. Tiusanen: Oikein!)

5 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Epäilty, joka on vapautettu, on joutunut jostain syystä epäilyn kohteeksi, ja niin kuin sanoin, rikollisuus ja rikolliset ovat löytäneet tänä päivänä keinot, kuinka useimmiten pystyvät luikertelemaan ulos tiukastakin verkosta. Vaikka pääsee kerran ulos, niin toisella kertaa saattaa tehdä virheen. Siksi on perusteltua, että myös jo kerran epäillyn testi säilytetään esityksessä olevan ajan.

6 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee epäiltyyn taikka puhtaaseen esimerkiksi sormenjälkien osalta, kun joudutaan tekemään vertailevia tutkimuksia rikospaikalla, onko ollut esimerkiksi liikeryöstöjen yhteydessä kysymys henkilökunnasta vai rikollisesta, tässäkin tapauksessa epäilemättömien sormenjäljet jäävät muistiin ja ne taltioidaan. Siltä osin pidän tätä myöskin myönteisenä ja hyvänä asiana, että olisi mahdollisimman laaja tiedosto tutkinnan käytettävissä varsinkin, kun vakavia rikoksia selvitetään. Tässä ei ole mitään pahaa, jos muistissa on olemassa tieto, mikä päinvastoin monessa tapauksessa puhdistaa mahdollisen epäillyn maineen.

7 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Ylä-Mononen on ihan oikeassa, ja itse otan kantaa ihan samalla tavalla. Ei oikeastaan ole mitään laillisuusperustetta sille, että aletaan pitää joskus epäiltyinä olleista jotakin luetteloa tai listaa, koska epäilyjähän on monenlaisia ja on niitä, jotka ovat ikään kuin päässeet läpi vakavista epäilyistä. Entäpä mikä on peruste sille, kuka on oikea rikollinen ja kuka on ollut syyttä epäiltynä? Näin ollen pidetään dna-muistia vain niistä tapauksista, jotka ovat aidosti myös kytköksissä rikoksiin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

14) Laki työvoimapalvelulain, kansaneläkelain ja kansanterveyslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 169/2000 vp (Leena Rauhala /skl)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Kansanterveystyön tavoitteena on kansanterveyslain 1 §:n 1 momentin mukaan väestön terveydentilan edistäminen ja ylläpitäminen. Painopisteen siirtäminen yhä enemmän ennalta ehkäisevään työhön on nähtävä sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta merkittävänä.

Lakialoitteessa ehdotetaan viranomaisten tietoyhteistyön lisäämistä koskien työttömien työnhakijoiden ja eläkkeensaajien säännöllisten terveystarkastusten koordinointia. Aloitteessa ehdotetaan siis seurantarekisterin perustamista. Hallitus esitti vastaavan uudistuksen koskemaan LEL-alan työntekijöiden työterveystarkastusten seurantarekisterin pitämistä, siis hallituksen esi-

tys n:o 167, jonka eduskunta sanamuodoltaan tarkistettuna hyväksyi sosiaali- ja terveysvaliokunnan esityksen mukaisesti marraskuun 10. päivänä. Mielestäni tuossa lakiuudistuksessa tuli esille uusi ja luova ajattelutapa, jossa nähtiin eri viranomaiset yhteistyössä kansalaisten palvelijoina eikä yksinomaan oman työn suorittajina.

Nyt ehdotetulla esityksellä pyritään parantamaan työelämän ulkopuolella olevien terveyshuollon kattavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Meidän on arvioitava voimassa olevien eri lakien yhteisvaikutusta kansanterveystyön järjestämiseen, jotta tämän puitelain ja samalla myös hallitusohjelman tavoitteet syrjäytyneiden aseman parantamiseksi voidaan saavuttaa. Tässä esityksessä ei ole tarkoitus esittää pakottavaa uutta lakia vaan ylipäänsä mahdollisuuden varaamista terveyden edistämiseen liittyvän toiminnan kehittämiseksi.

Työttömyyden on todettu eri tutkimuksien mukaan vaikuttavan haitallisesti ihmisen hyvinvointiin. Erilaisilla tukimuodoilla ja toimenpiteillä voidaan vaikuttaa pitkittyvän työttömyyden aikana terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Tavoitteena tulisi olla, että yhteiskunnan palvelujärjestelmä kykenisi yhä paremmin tunnistamaan työttömien hyvinvoinnin vajauksia ja niiden erilaisia yhdistelmiä ja kykenisi kehittämään niitä vastaamaan riittävän tehokkaita ja oikein kohdentuvia palvelumuotoja. Työttömyyteen kohdistuvien tutkimusten mukaan näyttää uhkana olevan, että pitkäaikaistyöttömyys muuttuu pysyväistyöttömyydeksi.

Etelä-Pohjanmaalla on toteutettu työttömien työkyvyn edistämisprojekti vuosina 97—99. Projektin tavoitteena oli kartoittaa pitkäaikaistyöttömien terveydentilaa ja työkykyä sekä antaa mahdollisuuksia terveyden edistämiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen. Projektissa toteutettujen terveystarkastusten yhteydessä työttömillä oli mahdollisuus saada ohjausta ja neuvontaa ja heidät voitiin tarvittaessa lähettää lääkärin tutkimuksiin ja hoitoon. Näillä toimenpiteillä näytti olevan projektiraportin mukaan hyvää muutosvaikutusta työttömän elämän kokonaistilanteeseen.

Kortteisen ja Tuomikosken vuonna 98 tekemän tutkimuksen mukaan työttömyyden ja sairastavuuden välistä yhteyttä voidaan kuvata muun muassa seuraavasti: Työttömyydellä on yhteys sekä psyykkiseen että somaattiseen sairastavuuteen. Yhteys on sitä voimakkaampi, mitä pidempään työttömyys on kestänyt. Työttömien aiempi terveydentila ja terveydellinen valikoituminen ei riittävästi selitä yhteyttä. Työttömyyteen liittyy myös nöyryytyksen, häpeän kokemuksia. Työttömyys on yhteydessä sosiaalisiin suhteisiin. Kun työttömän yhteys työelämään ja työterveyshuoltoon katkeaa, huolehtiminen hänen henkilökohtaisesta työkyvystään vaarantuu. Työttömyys passivoi ja vähentää kulloinkin tarpeellisten palveluiden käyttöä.

Erilaisia positiivisia vaikutuksia voidaan saada aikaan jo suhteellisen vähäisillä toimenpiteillä, esimerkiksi perusteellisilla terveystarkastuksilla. Terveystarkastuskokeilusta on saatu työttömiltä asiakkailta hyvää palautetta. Työttömille suunnatun terveydenhuollon tavoitteena ei voi olla ainoastaan mahdollisten sairauksien toteaminen vaan myös se, että saadaan heissä vahvistumaan kokemus, että yhteiskunnan palvelut ja tuki kohdistuvat heihin ja he eivät ole yhteiskunnan ulkopuolella. Usein saattaa olla niin, että työttömät kokevat terveyskeskuksen kynnyksen liian korkeana mennäkseen hakemaan palveluita. Työttömiin kohdistuvien terveystarkastuksen psyykkistä hyvinvointia tukevaa ja terapeuttista merkitystä tulee korostaa.

Lakiesityksessä ehdotettu informaatioyhteistyö olisi henkilötietolain mukaisesti luottamuksellista. Tämän informaatioyhteistyön järjestämiseksi kerättävät tiedot työttömän työnhakijan terveystarkastuksista eivät tulisi miltään osin työn tarjoajien tai muiden ulkopuolisten tahojen tietoon. Vastaavasti työnhakijoita tai eläkeläisiä ei velvoitettaisi menemään pakosti terveystarkastukseen vaan edelleen se perustuisi vapaaehtoisuuteen.

Kun nyt tutkitusti tiedetään, että erityisesti pitkäaikaistyöttömien kohdalla on nähtävissä altistumista pitkäaikaissairauksille, jotka hoitamattomina entisestään vaikeutuvat, on sekä yksilöä ajatellen että yhteiskunnan näkökulmasta tärkeää ryhtyä pitkäjänteiseen työhön työttömien ja eläkeläisten terveyden edistämisessä. Varmistuminen siitä, että väestö on kattavan ja ennalta ehkäisevän suunnitelmallisen terveystarkastuksen piirissä, on askel kohti hyvää tulosta eli tehokkaampaa, inhimillisestikin ajatellen parempaa kansanterveystyötä.

Etelä-Pohjanmaan työttömien työkyvyn edistämisprojektiin osallistui 1 110 työtöntä. Tutkimusaineistosta selviää vielä, että projektiin osallistuneen kohdalla terveyspalvelujen käyttö oli suhteellisen vähäistä ja muun muassa lääkäripal-

velujen suurkuluttajia oli vähemmän kuin työikäisessä väestössä keskimäärin. Tämä voidaan tulkita niin, että huonoimmassa asemassa olevilla työttömillä ei ole voimavaroja eikä taloudellisia mahdollisuuksia hankkia itselleen tarvittavia terveyspalveluja. Näin ollen mielestäni tulee etsiä erilaisia keinoja, millä vahvistetaan kaiken kaikkiaan selviytymistä ja hyvää terveyttä ja estetään heidän syrjäytymistään.

Toivon tälle lakialoitteelle myönteistä käsittelyä ja etenemistä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 171/2000 vp (Pekka Kuosmanen /kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tekemässäni lakialoitteessa esitän alueyliopiston perustamista Kouvolaan. Yliopiston ja sen opetuksen juuret Kouvolassa ulottuvat vuoteen 1971, jolloin Kouvolan kaupunki perusti Kouvolan kieli-instituutin antamaan opetusta kolmivuotiseen diplomikielenkääntäjätutkintoon. Vuonna 1981 Kouvolan kieli-instituutti liitettiin Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan laitokseksi. Samalla kielenkääntäjätutkinto nostettiin korkeakoulututkinnoksi.

Kouvolassa on hyvällä alulla kieliin, kulttuuriin, viestintään ja viestintäteknologiaan painottuvan osaamiskeskuksen kehittäminen seudun kuntien omin panostuksin Kasarminmäen kampusalueelle. Luonteva jatko kehittämistyölle olisi yliopisto-opetuksen vahvistaminen ja itsenäisen yliopiston perustaminen. Kasarminmäen alueelle ovat jo asettuneet Helsingin yliopiston käännöstieteen laitos, Helsingin yliopiston aikuiskoulutuskeskus, Kymenlaakson ammattikorkeakoulun viestintäosasto ja Kymenlaakson kesäyliopisto. Edellä mainittujen laitosten toiminta luo suotuisan lähtökohdan ja perustan Kymenlaakson oman alueyliopiston perustamiselle.

Maakuntien ja seutujen taloudellinen ja toiminnallinen kehitys on viime vuosien aikana ollut hyvin epätasaista. Maakunnat ja niissä sijaitsevat kuntakeskukset ovat joutuneet vaikeuksiin kilpaillessaan olemassaolonsa puolesta. Varsinkin EU-rakennetukien ulkopuolelle jääneet seudut, kuten Kouvola, ja kaupunkikeskukset ovat etunenässä menettämässä kilpailukykyään suhteessa vetovoimaisiin valtakunnanosakeskuksiin, kuten Helsinkiin, Turkuun, Ouluun, Tampereeseen, Jyväskylään ja Kuopioon.

Kaakkois-Suomelle, Kymenlaaksolle ja sen kunnille, on tunnusmerkillistä tällä hetkellä korkea työttömyysaste, ammattirakenteen yksipuolistuminen, väestön vanheneminen, muuttotaseen negatiivisuus ja kiihtyvä koulutetun nuorison siirtyminen Pääkaupunkiseudulle sekä väestön koulutustason suhteellinen aleneminen. Tämän seurauksena kuntien verotulot polkevat paikallaan ja veroa maksavien asukkaitten määrä vähenee. Olemassa olevien palvelujen rahoitusongelmat lisääntyvät.

Kymenlaakson elinkeinorakenne on suurteollisuusvaltaista. Pk-teollisuuden ja palvelujen kehittäminen on melko vahvasti sidoksissa paperiteollisuuden menestykseen ja kansainvälisiin suhdanteisiin. Lähes ainoa tapa saada kehitys uudelle uralle on maakunnan asukkaiden osaamisen kehittäminen ja it-teknologiaan ja korkeaan osaamiseen perustuvan yritystoiminnan kehittäminen Kymenlaakson alueella. Osaamisen tason nostaminen vaatii lisää koulutusresursseja ja yritystoiminnan kehittämisen tueksi osaamista.

Arvoisa puhemies! Tärkeimpänä kehittämiskohteena Kaakkois-Suomen ja Kymenlaakson nostamiseksi valtakunnan osaamisen kärkikastiin on alueyliopiston perustaminen Kouvolaan.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten kuulimme, ed. Kuosmasen aloite alueellisen yliopiston perustamisesta Kouvolaan on erittäin kannatettava asia ja aloite. Epävarmuus, mikä Kouvolan osalta on viime vuoden aikana ollut olemassa, poistuisi ikuisiksi ajoiksi tällä, kun se saisi pysyvän yliopiston leiman ja aseman. Kouvola on idän ja lännen välimuotona tavallaan elikkä Eurooppa lännessä, Venäjä idässä. Nimenomaan tämän tyyppinen yliopisto, joka perustuu kieliopiskeluihin ja käännöstieteeseen, antaisi kasvumahdollisuudet. Nykyisellääkin

opiskelijaväki vedetään ja imetään sieltä ulos oikeastaan ennen kuin he kerkeävät kunnolla valmistumaankaan.

Uskon, että tästä seutukunnalle olisi myöskin seutukunnan identiteettiä ja henkistä vahvuutta lujittava vaikutus. Tältä osin toivon lämpimästi, että tämä etenee. Niin kuin hyvin näkyy, ed. Kuosmanen on tässä tehnyt perusteellista työtä. Hän on perehtynyt ja syventynyt tähän asiaan. Uskon, että Kouvolan seutukunta, kun tämä asia toteutuu, tulee olemaan ikuisessa kiitollisuudenvelassa ed. Kuosmaselle.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

16) Laki tuloverolain 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 172/2000 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on rinnakkaisaloite hallituksen esitykseen. Se liittyy siihen, että päivärahoja ja työmatkakustannuksia voitaisiin vähentää sekä maatilatalouden harjoittajien osalta että yrittäjien osalta samalla tavalla kuin voidaan tehdä palkansaajienkin osalta. Valitettavasti lain ulkopuolelle jätettiin metsätalouden harjoittajat sekä freelance-henkilöt, esimerkiksi toimittajat, valokuvaajat jne. Mitään erityisiä perusteluja tähän ei ole esitetty. Olisi aivan oikein ja kohtuullista, että myös metsätalouden harjoittajat ja freelancetyöntekijät voivat tehdä samalla tavalla vähennyksiä. Sitä tässä nimelläni kulkevassa lakialoitteessa, jossa on myöskin keskustan 35 muun kansanedustajan nimet mukana, esitetään. Toivon todella, kun tämä laki on aivan näinä päivinä käsittelyssä valtiovarainvaliokunnassa, että tämä voidaan hyväksyä.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin ed. Ala-Nissilä perusteli, hallituksen lakiesityksestä on selkeästi jätetty muutamat ammatinharjoittajaryhmät pois. Ehkä on syytä epäillä, että siinä ei ole ollut tarkoitushakuisuutta vaan se on pelkkää huomaamattomuutta, mutta joskus tulee mieleen, että se on voinut olla myöskin ammattitaidon puutetta, ettei ole nähty, mikä osuus on esimerkiksi metsätalouden harjoittajilla ja kuinka merkittävä ammatin harjoittamisen muoto se on. Aikaisemmin on puhuttu, että metsänomistajat olisivat vain metsänomistajia ja siinä sivutuotteena tulee myytävää puuta.

Käsitys on aivan selkeä, aivan samat kulut ja kustannukset muodostuvat metsätalouden harjoittajille kuin maatalouden harjoittajillekin silloin, kun tehdään tilan ulkopuolista työtä joko hankintojen kehittämisen, opintojen taikka muitten vastaavien toimenpiteitten muodossa. Tähän nähden toivon, niin kuin ed. Ala-Nissilä perusteli, että valiokuntakäsittelyssä asia selvitetään niin, että se tulee samalla kertaa tänne takaisin, kuin hallituksen esitys matka- ja päivärahakysymyksistä.

Rouva puhemies! Sydämestä toivon, että tässä asiassa nähtäisiin vähän laajemmalti kuin vain pelkkä hallituksen esitys.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Laki lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 173/2000 vp (Päivi Räsänen /skl)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Laki neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä lisäydinvoiman rakentamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 174/2000 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 18) asia.

19) Laki neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä ydinvoiman lisärakentamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 178/2000 vp (Mirja Ryynänen /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 19) asia.

20) Hallituksen esitys laeiksi yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n sekä työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 194/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys vuoden 2000 kolmanneksi lisätalousarvioksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 191/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 34/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

22) Hallituksen esitys vuoden 2001 veroasteikkolaiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 101/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 165/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

23) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 103/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 36/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

24) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 57 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 104/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 37/2000 vp
Lakialoite LA 69/1999 vp, 54, 96/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 4, 53, 140, 145, 194/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

25) Hallituksen esitys laeiksi kansanterveyslain 14 ja 49 §:n, erikoissairaanhoitolain 59 §:n ja mielenterveyslain 34 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 149/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 33/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

26) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 155/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 34/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

27) Hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 11/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen